

TEXT
E
R
E
B
E
S
S

A tigris intelme

Koreai elbeszélések

TEXTerebess No. 5.
Terebess Kiadó, Budapest

Válogatta, az előszót és a jegyzeteket írta

Osváth Gábor

Fordította

Ambrus Éva

Brittig Vera

Cső Dzung Jal

Fendler Károly

Kovács Beáta Nóra

Kiss Marcell

Nagy Tamás

Osváth Gábor

Pánczél Adrienn

Pommersheim Gábor

Szabó Orsolya

Szijártó Noémi

Vargha Katalin

A könyv a Daesan Alapítvány, Szöul támogatásával jöhetett létre

The edition of this book was supported by the Daesan Foundation, Seoul

Hungarian translation © Osváth Gábor et al., 2006

Tangun államalapítása

(Részlet a *Szamguk jusza* című krónikából)

A *Vej su*¹ tudósít minket arról, hogy kétezer évvel ezelőtt, Jao császár idejében, Tangun Vanggom² – Aszadalt³ választva fővárosul – megalapította Csozon⁴ államot.

A *Régi feljegyzések*⁵ szerint az ősi időkben a mennyei király, Hvanin másodszülött fia, Hvanung, alá akart szállni az egekből, hogy az emberi világban éljen. Ismervén fia vágját, az apa felmérte a három legmagasabb hegyet, és a Thebekszan⁶ találta a legalkalmasabbnak arra, hogy ott fia letelepedjen és segítse az emberiséget. Így átadva neki három égi pecsétet⁷, elküldte, hogy uralkodjék az emberek felett. Hvanung háromezer kísérelővel szállt alá. A Thebekszan tetején ért földet egy szantálfa⁸ mellett, és elnevezte ezt a helyet az Isten Városának és felvette az Égi Király címet. Minisztereivel, a Szél Urával, az Eső Urával és a Felhők Urával együtt az élet mintegy háromszázhatvan területén átvette az uralmat, így a földművelésben és gyógyításban, lefektette az erkölcsi alapelveket és törvénykönyvet alkotott.

Ekkoriban egy barlangban élt egy medve és egy tigris⁹, akik az Égi Hvanunghoz imádkoztak, hogy változtassa őket emberi lényekké. A király adott nekik egy kalász ürmöt és hús gerezd fokhagymát¹⁰, majd így szólt: „Ha ezekkel táplálkoztok és száz napig kerülitek a napfényt, emberi formát nyertek”. Mindkét állat megette, amit kapott, és nem mentek a napra¹¹. Huszonegy nap múlva a medve asszonnyá vált, de a tigris, mivel képtelen volt betartani a tilalmat, tigris maradt. A medveasszony azonban nem talált férjet, ezért a szantálfa alatt imádkozott gyermekéért. Hvanung emberi alakot öltött, vele hált, és fiút nemzett neki, akit Tangun Vanggomnak neveztek el.

Jao császár uralkodásának ötvenedik évében Tangun Phenjant választotta fővárosának, és az államot elnevezte Csozonnak¹². Később áttette a fővárost Aszadalba, a Pegak-hegyre – amit Kunghol hegynek vagy Kümmidalnak is neveznek – és ott 1500 évig uralkodott. Amikor a Csou-dinasztia Vu királya Kidzát¹³ helyezte a trónra, Tangun a Csangdang nevű fővárosba költözött, de később visszatért és Aszadalban hegyi szellemmé változott ezerkilencszáznyolc éves korában.

Vargha Katalin fordítása

Pak Hjokkosze, Silla állam¹ alapítója

(Részlet a *Szamguk jusza* című krónikából)

Az ősi időkben Csinhan² hat faluból állt, melyek mindegyike más-más nemzetséghez tartozott, és ezek őseit égi származásúnak tartották.

Egyik nap a falu lakói összegyűltek az Al folyó partján. Azt mondták: „Mivel nincs vezetőnk, hogy uralkodjon a nép fölött, az emberek romlottak, és azt teszik, amihez csak kedvük van. Keresnünk kell egy erényes férfit, aki a királyunk lesz, országot alapít, és kijelöl egy fővárost.”

Amikor felmentek egy magaslatra és dél felé néztek, megláttak egy furcsa villámlásszerű párafelhőt a Jang hegy lábánál fekvő Na kút mellett, amelynek a közelében egy fehér ló letérdepelt és meghajolt. Amikor odaértek, egy vörös tojást³ találtak; a ló nyerített és felszállt az égbe, amint meglátta, hogy emberek közelednek. Ahogy az emberek feltörték a tojást, belül egy gyönyörű újszülött fiút találtak, akinek sugárzott a tekintete. A felfedezésen elámulva, megfürdették a csecsemőt a Keleti forrásban, ekkor fény áramlott a fiúból. A madarak és állatok táncoltak örömeikben, az Ég és a Föld megremegett, a Nap és a Hold felragyogott. A gyermeket Hjokkosze királynak nevezték el, vagyis Fényesnek, és a koszürhan, király címet adták neki.

Az emberek gratuláltak egymásnak és így szóltak: „Most, hogy az Ég Fia lejött, hogy köztünk legyen, keresnünk kell mellé egy erényes királynét”. Aznap egy nőstény sárkány jelent meg a Szarjang kerületi Arjong kútnál, és bal bordája alól egy lány született. A gyermek vonásai szokatlanul bájosak voltak, de az ajka olyan volt, akár egy csirkecsőr. A csőr csak akkor hullott le, amikor a kislányt megfürdették a volszongi Északi folyóban. A folyót ekkor Palszonnak nevezték el. Az emberek palotát építettek a Déli hegy nyugati lábánál, és ott együtt nevelkedett a két csodás gyermek. Mivel a fiú egy dísztok alakú tojásból született, a Pak⁴ családnevet kapta; a lányt a kút után nevezték el, ahol született.

Amikor mindketten elérték a tizenöt éves kort, a fiú király lett, a lány királyné. Az országot Szorabolnak, Szobolnak, Szaranak vagy Szaronak nevezték. A királynő születésének körülményei miatt az országot Kje-rimnek, vagyis a Kakas erdejének is hívták, hogy megemlékezzenek a nőstény sárkány megjelenéséről. Egy másik történet szerint azért hívták így az országot, mert egy kakas kukorékolt az erdőben, amikor Kim Aldzsit megtalálták Tharhe király uralkodása alatt. Később az ország hivatalos neve Silla lett.

Hatvanegy évnyi uralkodás után Hjokkosze felemelkedett az égbe, és hét nap múltán a maradványai a földre hullottak. Úgy tartják, hogy a királyné követte őt. A nép egy sírba akarta őket eltemetni, de megjelent egy nagy kígyó, és megakadályozta ezt. Így mindkettejük maradványait öt-öt részre osztották és így temették el. Az Öt sír vagy Kígyó sír a mai Északi sír a Tamom kolostornál. Hjokkoszét a kétségtelen örökös, Namhe követte királyként a trónon.

Vargha Katalin fordítása

Szuro király, Karak¹ megalapítója

(részlet a *Szamguk jusza* című krónikából)

Amióta csak léteznek az ég és a föld, Karak államban sem a vidéknek, sem az uralkodónak nem volt neve. A hegyek és a síkságok, a szántóföldek és kutak, a száz háztartás és hetvenötezer fős népe felett kilenc vezér uralkodott.

A C sien-vu tizennyolcadik évében², a kései Han-dinasztia uralkodójának, Kuang-vu uralkodásának idején³, az engesztelő áldozat ünnepének napján, északon, a Pukküdzsi⁴ felől különös hang hallatszott. Két vagy háromszáz ember gyűlt oda. Hallották a hangot, de nem látták, hogy ki az, aki hozzájuk szól.

A hang így kérdezett:

– Van itt valaki?

A vezérek válaszoltak:

– Igen.

– Hogy hívják ezt a helyet?

– Ez a Pukkvidzsi.

A hang folytatta tovább: „Az Ég elrendelte, hogy jöjjenek ide, alapítsanak országot, és legyenek a királyok. Ezért vagyok most itt. Hányjatok magas dombot, táncoljatok, és énekeljétek ezt a dalt örömtölkben, nagy királyotok üdvözlésére:

Ó teknősbéka, ó teknősbéka,

Mutasd meg a fejedet.

Ha nem teszed,

Megsütünk és megeszünk!

A vezérek elragadtatásukban énekeltek, táncoltak, és az égre fordították tekintetüket. Akkor egy bíbor kötél ereszkedett le a földre; a kötél végén vörös szövetbe burkolt arany láda függött. A ládában hat tojás volt, és olyan gömbölyűek voltak, akár a nap⁵. Az emberek kifejezték hódolatukat a csodálatos tojások előtt; puha vászonnal betakarták, Ado házába szállították, és ott az ágyra fektették őket. Amikor hajnalban, tizenkét órával később visszatértek és kinyitották a ládát, a ládában hat szép fiúcskát találtak. Az emberek ágyba fektették őket, és meghajoltak előttük. A fiúk napról napra növekedtek, és amelyikőjük először kelt ki a tojásból, tíz nap elteltével már kilenc láb magas volt. Épp olyan volt, mint Jin Tang király; arca sárkányarc volt, akárcsak a Han-dinasztia alapítójáé, szemöldöke nyolc színű volt, mint Jao császár szemöldöke, kettős szembogara pedig Sun császáréhoz hasonlított. A hónap tizenötödik napján trónra lépett. Tabuneve Szuro vagy másképpen Szurung lett. Az ország a Nagy Karak nevet kapta, és egyike lett a Hat Kaja Szövetségének. A másik öt fiút a másik öt ország trónjára ültették.

Szuro átmeneti palotát építtetett, melyet az egyszerűség kedvéért zsúptetővel fedtek be. A palota földből rakott talpzata mindössze három láb magas volt. Később, uralkodásának második évének első hónapjában, Szuro kinyilvánította, hogy fővárost alapít. Északra ment, és felmérte az ország határait. Letekintett alattvalóira és a következőket mondta:

– Ez a terület olyan kicsi, akár egy babszem, de csodálatos, és bővelkedik hegyekben,

patakokban. Alkalmas arra, hogy szállása legyen a tizenhat arhatnak vagy a hét bölcsnek. Ha megműveljük, nagyszerű hely lesz.

Mielőtt visszatért volna székhelyére, kijelölte a város falainak helyét, körben, ötvenszeder száz lépésben, majd a paloták, a hivatalok, a hadsereg és a tárházak épületeinek helyét is. Munkásokat és mesterembereket toboroztak, az építkezések pedig az első hónap huszadik napjától a harmadik hónap tizedik napjáig folytak. A palotákat és házakat a tizedik hónaptól a következő év második hónapjáig építették, amikor a mezőgazdasági munkák szüneteltek. Szuro kiválasztotta a megfelelő napot, új palotájába költözött, és onnan irányította az állam ügyeit.

Ebben az időben, Vanha birodalmában, Hamdal király felesége, a királynő megfogant, és világra hozott egy tojást. A tojásból egy Tharhe nevű fiú kelt ki. Tharhe átkelt a tengeren, és Karak királyságba ment. Belépett a palotába, és hanyagul közölte, azért jött, hogy elfoglalja a trónt.

A király így felelt:

– Az Ég rendelte úgy, hogy én legyek a király. Azon vagyok, hogy megbékítsem az országot és egyesítsem az embereket. Hogyan is szegülhetnék az Ég akarata ellen, és engedhetném át a trónt és népemet?

Tharhe azt ajánlotta, hogy a mágiában keljenek versenyre, a király pedig nem ellenkezett. Tharhe egy szempillantás alatt héjává, míg a király sassá változott. Majd Tharhe veréb formáját öltötte fel, a király pedig egy sólyomét. Végül, mindketten visszaváltoztak emberi formába.

Tharhe így szólt:

– Héja voltam egy sasmadár előtt, verébként álltam a sólyommal szemben. Erényes bölcsességednek köszönhetően, mely nem kívánta elvenni életemet, megmenekültem a haláltól. Nem érek fel veled.

Tarhae távozott, és a közeli kikötőben felszállt egy kínai hajóra. A király ötszáz hajót küldött, hogy kövessék, mivel attól tartott, hogy Tharhe felkelést fog szítani. Mikor azonban látta, hogy Tharhe Silla felé menekül, a király visszarendelte hajóhadát.

A C sien vu huszonnegyedik évében⁶, a hetedik hónap huszonhetedik napján, a kilenc vezér a reggeli audiencián a következő javaslatot tette:

– Az Ég küldött téged, ezért nem találunk számodra leányt, hogy királynő lehessen. Kérünk, válaszd ki a legszebbet és legerényesebbet leányaink közül.

A király így felelt:

– Érkezésemet az Ég rendelte, és az Ég ki fogja jelölni a majdani királynőt is. Emiatt nem kell aggódnok.

Elrendelte, hogy Jucshon hajózzon Mangszan szigetére egy könnyű vitorlással és vígyen egy sebes paripát is, majd megparancsolta Singünek, hogy menjen Szungcshophoz.

Ekkor délnyugaton váratlanul feltűnt egy hajó vörös vitorlával és vörös zászlókkal. Jucshon fáklýákat gyújtott, az utasok pedig már türelmetlenül várták, hogy partot érjenek. Singü elvágtatott, hogy átadja a hírt a királynak. A király örvendezett, és vezéreit az idegen hajóval érkezett hercegnő fogadására küldte, hogy vezessék hozzá, a palotába.

– Korábban még sohasem találkoztunk – mondta a hercegnő –, hogyan követhetnélek benneteket ilyen könnyedén?

Amikor átadták a hercegnő üzenetét, a király helyénvalónak találta azt. A palotától hatvan lányira, egy délnyugatra fekvő dombon baldachint emeltetett és ott várakozott az udvarral. A hercegnő hajóját Pjolpho kikötőjénél lehorgonyozta, majd felment a közeli magaslatra, levetette selyemnadrágját, és adományként felajánlotta a hegy szellemének.

Kísérete, amely hozzá hasonlóan számos értékes tárgyat ajándékozott, mintegy húsz főt számlált. Köztük volt Sinbo és Csokvang, valamint feleségeik, Modzsong és Moryang a szolgálk kíséretében. Amikor a hercegnő közeledett az alkalomra felállított baldachin felé, a király az üdvözlésére indult és bevezette őt. A hercegnő kíséretét a király értékes ajándékokkal halmozta el, a katonákat pedig szálláshelyükre vezette.

A hálóteremben a leány így szólt:

– Az indiai Ayodhyâ királyság hercegnője vagyok. A családi nevem Ho, az utónevem Hvangok. Tizenhat éves vagyok. Ennek az évnak az ötödik hónapjában apám és anyám beszélt nekem arról az álomról, amiben a mindenek felett álló istenség megjelent előttem, és ezt mondta: „Szurot, Karak királyát az Ég küldte. Ő szent ember. Még nem házasodott meg, küldjétek hozzá lányotokat, hogy királynő legyen”. Miután ezt elmondta, visszatért az Égbe. Szavai még mindig itt csengenek a fülemben: „Hagyd el a szülői házat, és menj oda.” Így keltem útra, datolyát és mennyei barackot hoztam magammal, azok tartottak életben. Eképpen lehetsége, hogy most itt állok előttem,.

– Isteni természetemnek hála, tudtam, hogy el fogsz jönni hozzám – válaszolta a király –, ezért visszautasítottam a hivatalnokaim javaslatát. Most eljött a bölcs és tiszta hercegnő. Hatalmas a szerencsém.

A király két éjszakát és egy napot töltött együtt vele. Amikor eljött az ideje, hogy a hercegnő kísérete hazatérjen, a király mind a tizenöt tengerésznek tíz zsák rizst és harminc göngyöleg kendert adott.

A nyolcadik hónap első napján, a király és a királynő hintón visszatért a palotába, az udvartartás kocsijainak és egy ritkaságokkal gazdagon megrakott karaván kíséretében.

A király kegyesen és példásan kormányzott, nem volt kegyetlen. Jól szervezett hivatalokkal irányította az országot, nem pedig kemény törvényekkel. Még ebben az évben a királynő egyszer álmában medvét látott, megfogant, és egy fiúnak, Kodungnak, a trónörökösnek adott életet.

Ling uralkodásakor, a Csunphing hatodik évében⁸, a harmadik hónap első napján, a királynő százötvenhét éves korában meghalt. A király hosszú ideig gyászolta a királynőt, és végül, tíz évvel később, Hszien uralkodása idején, a kimyol negyedik évében, a harmadik hónap huszonharmadik napján meghalt. Százötvennyolc éves volt.

Brittig Vera fordítása

Rjono, a férj és felesége, Szeo¹

(részlet a *Szamguk jusza* című krónikából)

Adalla király² uralkodásának negyedik évében a keleti parton élt Rjono, és felesége Szeo. Egy napon a férj elment a tengerhez tengeri káposztát gyűjteni. Hirtelen elragadta egy szirt³ és Japánba vitte. Az ottani emberek a csodálatos utazás miatt kivételes személynek találták, ezért megtették királyuknak.

Ezalatt felesége, Szeo aggodalmában, hogy férje nem ment haza, keresésére indult a parton. A sziklákon rálelt férje szalmapapucsára, és azon nyomban, ahogy a sziklaszirtre lépett, az őt is Japánba vitte. A japánok meglátták őt, és értesítették királyukat az újabb különös eseményről. A házaspár így talált újra egymásra.

Ebben az időben a Nap és a Hold elvesztette fényét Sillában. A jósök és asztrológusok arra a megállapításra jutottak a példátlan jelenséget illetően, hogy a Nap és a Hold Japán kedvéért hagyta el Sillát.

Adalla király ezért követeket küldött Japánba, hogy keressék meg a házaspárt. Rjono a következőképpen rendelkezett:

– Az Ég akaratára jöttem ebbe az országba. Hogyan hagyhatnám el? Fogjátok ezt a göngyöleg értékes selymet, melyet a hitvesem szőtt. Vigyétek haza, és áldozatként ajánljátok fel az Égnek. Ha ezt megcselekedtéték, újra rendjén lesz minden.

A küldöttség mindenről beszámolt a királynak, aki be is mutatta az áldozatot az Égnek. Ezek után újra adott fényt a Nap és a Hold.

A király a selymet nemzeti kincsként a kincstárba vitette, amelyet Küibigo-nak, azaz a Királynő kincstárának neveztek. A hely neve, ahol az Égnek áldozott, a Jong-gil⁴ nevet kapta, de ismerték Thogija⁵ néven is.

Brittig Vera fordítása

Rju Mongin

Rim Dzse¹, a hívatlan vendég

Ismeretes, hogy Rim Dzse kiváló nevelést kapott és igazi szonbi² volt. Egyszer azonban, ifjkorában a következő eset történt meg vele. A barátjával sétált az utcán, amikor észre vette, hogy egy bizonyos miniszter házában nagy lakoma van éppen. Rim Dzse nem volt ismeretségben a házigazdával, mégcsak nem is látta soha. Hirtelen így szólt a barátjához:

– Régóta ismerem a házigazdát. Nem lehet csak úgy elmenni a háza előtt! Nem akarsz bejönni velem együtt?

– Dehogynem! – felelte a cimborája.

– Akkor várj egy kicsit itt, a kapu előtt! Először megnézem, elfériünk-e még!

Míg barátja a kapu előtt álldogált, Rim Dzse bement, üdvözölte a házigazdát, majd anélkül, hogy a többiekhez egy szót is szólt volna, leült a hosszú asztal legszélére. Amikor a boroskancsó már négyszer vagy ötször járt körbe, az egyik vendég odaszólt a házigazdának:

– Ki az ott, a barátod?

– Nem –, válaszolta az, és ő is sűgva kérdezte: – Netán a te barátod volna? Te hívtad meg?

– Nem, nem –, felelte a másik.

Így aztán a vendégek egymást között sűgdolózva kiderítették, hogy az újonnan jött személy egy idegen, akit nem ismer senki. Csak néztek egymásra meglepetten, végül nevetésben törtek ki. Akkor Rim Dzse megszólalt:

– Uraim! Önök most rajtam nevetnek, de van kint egy ember, aki még nálam is viccesebb helyzetben van. Már régóta kint vár a kapu előtt, maga elé képzeli a sok finomságot meg innivalót, s arról álmodozik, hogy hamarosan része lesz ebben a sok földi jóban!

Ezekre a szavakra a házigazda és a vendégek csak úgy dőltek a kacagástól. Hasonló történetek jutottak eszükbe, s rövidesen rájöttek, hogy az, aki megtréfálta őket, nem lehet más, mint a híres szonbi, Rim Dzse. Behívták hát a cimboráját is, és késő éjjelig mulattak együtt. A jóbarát, akit oly hosszan várokoztattak a kapu előtt, soha nem tudta meg, hogy Rim Dzse tulajdonképpen becsapta őt.

Osváth Gábor fordítása

Rju Mongin

Szerencsés találkozások

Namvon városában élt egy ember, akinek a családneve Cson volt. Ami az utónevét illeti, azt nem őrizte meg az emlékezet. Már gyerekkorától kezdve ügyesen játszott a bambusz-fuvolán, és szépen énekelt is. Közlékeny és vidám természetű ifjú volt, de a tudományokhoz nem nagyon konyított. Megtetszett neki egy szomszéd városbéli lány, s a közvetítők megkötötték a házassági szerződést. A leányzó neve Hongdo volt. Már közeledett az esküvő napja, amikor Hongdo apja váratlanul kijelentette, hogy a vőlegény műveletlen és feslett erkölcsű fiatalember, és ezért a maga részéről érvénytelennek tekinti az eljegyzést. Hongdo azonban ellentmondott a szüleinek.

– Ha a házasság az Ég rendelése szerint történik – zokogta –, akkor lehet-e ellenszegülni az Ég óhajának, megváltoztatni azt, amikor már ki van tűzve az esküvő napja?

Szavai elérték a céljukat, és szülei végül hozzáadták Csonhoz. Két év múlva fiuk született, akinek a Mongszok nevet adták.

Az Imdzsin háború¹ idején a házaspár derekasán kivette a részét a japánok elleni küzdelemből. Amikor a szövetséges kínai csapatok Jang Hao vezetése alatt Namvon várát védték, Cson és Hongdo is a falak mögött volt. A feleség férfiruhát öltött és a férfikkal együtt kaszabolta az ellenséget. A védőseregben senki sem sejtette, hogy harcostársuk nem férfi, hanem asszony. Kisfiuk, Mongszok, a nagyszülőkkel együtt a Csiriszan hegyei közé menekült a háború borzalmai elől.

Az ellenség folyamatos támadásai következtében Namvon vára végül elesett. Cson csatlakozott Jang Hao csapataihoz, és sikerült kitörniük a várból az ellenség gyűrűjén át. A zűrzavarban elvesztette szeme elől Hongdót és nem tudta, hogy hol keresse. Úgy gondolta végül, hogy a felesége minden bizonnyal a menekülő kínai csapatokkal együtt Kínába került, ezért ő is, csatlakozva egy kínai egységhez, Kína területére lépett.

Nagy nélkülözések közepette eljutott egészen Csöcsiang tartományig. Mindenhol kereszte a feleségét, de sikertelenül. Történt, hogy egy ízben a tartomány katonai kormányzója szolgálatában hajózott. Bár fényesen világított a hold, Cson bűnnek érezte a fejét. Elővette a bambuszfuvoláját és fújni kezdte. Hirtelen egy mellettük elhaladó hajóról kiáltás hallatszott:

– Mit hallok?! Egy bambuszfuvola! És a dallam!

– Ki az a nő? – rezzent össze a férfi. – Csak nem a feleségem? Honnan ismerhetné egy idegen nő ezt a dallamot?

Rázendített egy kászá² melódiára, amelyet a felesége is jól ismert.

– Ez csak a férjem lehet! – harsant a kiáltás a másik hajóról.

Cson rettentően megörült és rögtön a másik hajó után ugrott volna a vízbe, de a kormányzó nem engedte.

– Ez a déli barbárok³ kereskedelmi hajója, s ők egy húron pendülnek a japánokkal, – mondta. – Haszontalan és veszélyes lenne átmenni hozzájuk. Holnap majd kigondolunk valamit.

A katonai kormányzó másnap hajnalban néhány tucat rjant adott az embereinek, és megparancsolta, hogy tárgyaljanak a déli barbárokkal Cson feleségének kiadásáról. Így is történt. A házaspár könnyes egymásra találása mindenkit megindított.

Hongdo elmesélte, hogy Namvon elestekor fogságba esett és Japánba vitték. Mivel fér-firuhában volt, a japánok férfinak nézték s a többi fogoly katonával együtt szállásolták el. Aztán eladták őt egy kereskedelmi hajóra, ahol mint matróz dolgozott. Állandóan az járt a fejében, hogyan tudna visszajutni a hazájába; arra gondolt, hogy a déli barbárokkal majd Kínába kerül, s onnan haza.

Cson és a felesége ezután Csöcsiangban éldegélt. Az emberek sajnálták a házaspárt, segítették őket pénzzel és gabonával, s így megélték valahogy. Fiuk született, akit Mong-dzsinnek neveztek el. Amikor tizenhét éves lett, illetl volna megnősíteni, de senki nem akarta hozzáadni a lányát, mert idegen, koreai volt.

Élt a környéken egy kislány. – Apám az Imdzsin háború idején a mieinkkel együtt Koreába ment, de ott nyoma veszett –, gondolta magában. – Ha feleségül megyek ehhez a koreaihoz, akkor majd valamikor eljuthatok Koreába. Ha apám elesett, megkeresem a sírját, és áldozatokat mutatok be a tiszteletére. Ha csodás véletlen folytán életben lenne, akkor találkozhatom vele, s ezzel teljesülhet leghőbb vágyam! Belegyezett tehát a házasságba.

Muo évében⁵ Nurhacsi⁶ csapatai betörték a Ming birodalom területére. Cson a déli tartományok kormányzójának, Liu Tingnek a csapataihoz csatlakozott és a háborúba indult. A kínai sereg azonban vereséget szenvedett és maga Liu Ting is elesett a csatában. Nurhacsi harcosai üldözték és levágták a menekülőket. – Nem kínai vagyok! Koreai vagyok! – ordította Cson, ahogy a torkán kifért. Nagy szerencséjére megkegyelmeztek neki, egy idő után szabadon engedték és még Koreába is sikerült visszajutnia.

Amikor Cshungshondo tartomány Niszanghjong járásáig eljutott, a hosszú gyaloglástól felsebesedett a lába és ezért ott felkeresett egy orvost. A doktor kínai nemzetiségű volt és az Imdzsin háború során a Ming csapatokkal került Koreába. A csapatok kivonásakor elszakadt a többiektől és Koreában ragadt. Amikor Cson megtudta, hogy hova valósi és mi a neve, rájött arra, hogy ez a férfi nem lehet más, mint kínai menyének az édesapja! Megölelték egymást, keserves sírásra fakadtak és együtt indultak Namvonba.

Cson Namvonban rátalált idősebb fiára, Mongszokra. Mongszok időközben megnősült és fia is volt már. Ezzől kezdve Cson együtt élt a fiával és második fia apósával. Ez, természetesen örömmel töltötte el e szívét, de ha arra gondolt, hogy ismét elvesztette feleségét, akit oly nehezen talált meg, és azóta sincs semmi hír róla, nagyon elszomorodott. A komor gondolatoktól alig jött álom a szemére. Egy év telt el így.

Hongdo, a felesége, Csöncsiangban szintén rettenetesen szenvedett, hiszen ő sem kapott semmi hírt a házastársáról. Őt még a honvágy is kínozza és ezért nagyon is egyetértett a második fia feleségével, aki Koreában akarta keresni elveszett apját. Ezért aztán eladták, amijük volt, vettek egy kisebb vitorlást és a fiával meg a kínai menyével Koreába indultak. Két tartalék öltözet ruhát is vittek magukkal: kínait és japánt, hogyha a szükség úgy hozza, ki tudják adni magukat japánnak vagy kínainak.

Egy teljes hónap és huszonöt nap telt el, amikor a Csecsudo tartományhoz tartozó Kagado szigetén partot értek. Már csak hat hup⁷rizsük maradt.

– Hogy mehetnénk tovább hat hup rizzsel? – nyögte fájdalmasan Hongdo a fiának, – Ezer veszélyen átverekedtük magunkat, míg idáig eljutottunk. Ha a csónakban maradunk, előbb utóbb a cápák martaléka leszünk. Nem lenne jobb kimenni a szárazföldre és inkább ott meghalni?

– Ha naponta csak egy hup rizst eszünk vízzel megpuhítva és jól megdagasztva, akkor hat napra való élelmünk maradt –, mondta a meny anyósa szavaira válaszul –, ha kibírjuk az éhezést, van remény arra, hogy egy hajó a segítségünkre siet.

Mongdzsin anyja a meny szavait hallva új erőre kapott. Tovább hajóztak. Már elmúlt a hatodik nap, amikor a thongdzsesza⁸ hajói rájuk akadtak. Hongdo elmesélte a történetüket. Elmondta, hogyan szakadt el férjétől Namvonban az Imdzin háború során, hogy férfiként találkozott a férjével Csöncsiangban, aki részt vett ott az északi hadjáratban⁹ most azt sem tudja róla, él-e vagy halott, hogy most haza igyekeznek Koreába, hogy rátaláljon idősebb fiára. A tengerészek, akik végighallgatták őt, együttérzésükről biztosították, a csónakjukat a hajóhoz kötötték és egészen Szupcszonig vontatták.

Amikor Hongdo, a fia és a menyje megérkezett a szeretett Namvonba, ott azt sem tudták hirtelen, hogy ébren vannak-e vagy álmodnak, mert együtt találták az apát, az idősebb fiút, Mongszukot és Mongdzsin apósát! A család még a távoli rokonokat is meghívta és a családi házban ünnepelt. Örömük úgy lebegtette őket, mint a könnyű őszi szellő a sárguló leveleket.

Cson, a koreai, elvesztette szeretett feleségét a háborúban és Kínában találta meg. Hongdo a háború viharában kétszer vesztette el a férjét. Három országban bolyongott fér-firuhában, sok viszontagságon ment keresztül, míg újra férjére nem talált. Mongdzsin kínai felesége egy idegenhez ment hozzá, csak hogy végül megtalálhassa apját épen és egészségesen. Most együtt élnek boldogan mind a hatan!

Joggal mondhatnánk, hogy ezeknek az embereknek, akiket mint szélvihar szórt szét a háború, szerencsájük volt. Hiszen oly kevés volt a valószínűsége annak, hogy valamikor ismét egymásra találjanak. De nem kitartó és okos erőfeszítésük eredménye volt-e mindez? Elbeszélésünk az egyik legcsodálatosabb történetet őrizte meg, ami a régi idők óta fennmaradt.

Osváth Gábor fordítása

Egy tű megsiratása (*Csocshim mun*)

Egy bizonyos év bizonyos hónapjának bizonyos napján egy bizonyos özvegy így szólt egy tűhöz: „Noha a közönséges emberek nem becsülik azt, egy nő számára a tű nélkülözhetetlen eszköz. Csak egy apró dolog voltál, én mégis mélységesen gyászolok, hisz oly sok emlék fűz hozzád. Ó, jaj, mekkora veszteség, micsoda kár! Huszonhét éve már, hogy először kezemben tartottalak. Hogyan is érezhetne másképp egy érzékeny ember. Micsoda kár! Könnyeimet visszatartom és lecsendesítem szívemet. Utolsó búcsúszóként, sietve papírra vetem e megemlékezést tetteidről és emlékeimről. Évekkel ezelőtt férjem nagybátyját választották annak a tisztelettevő küldöttség élére, amelyet Pekingbe küldtek a téli napforduló idején. Onnan pár tucat tűt hozott nekem. Néhányat szüleimnek és rokonaimnak küldtem, a maradékot pedig szétosztottam szolgálaim között. Azután kiválasztottalak téged, majd megismertük egymást, és azóta együtt voltunk mostanáig. Micsoda kár! Különleges kötelék volt köztünk. Habár sok tűt elvesztettem vagy eltörtem, téged évekig megőriztelek. Talán nem is érezted, ám hogy is ne lettem volna elvarázsolva tőled, hogyan tudtalok volna nem szeretni? Micsoda veszteség, mekkora csalódás! Szerencsétlen voltam, nem született gyermekem, de éltem tovább az életem. Ráadásul a szerencse is elpártolt tőlem, így a varrásnak szenteltem életem, és te segítettél feledni bánatom, és vezetni a háztartást. Most búcsúzom tőled. Ó, jaj, ennek biztosan a féltékenység szelleme és a menny ellenségeskedése az oka. Milyen sajnálatra méltó most a tűm, milyen megindító. Átlagon felüli, kiemelkedő vasáru, a minőség csodás ajándéka voltál. Fűrge és gyors voltál, mint egy kóbor lovag, egyenes és igaz, mint egy hű szolga. Éles hegyed mintha beszélt volna és tűfokodból, mintha egy kerek szem figyelt volna. Mikor vékony vagy vastag selyemre főnixeket és pávákat hímeztem, csodálatos, fűrge mozgásod egy tündér munkájához hasonlított. Ó, jaj! A gyerekek értékesek lehetnek, de ha elérkezik az idő, elhagynak. A szolgálak engedelmesekek lehetnek, de folyton zsörtölődnek. Finom erényeidet szemlélve, hisz igényeidet kiszolgáltad, azt kell, hogy mondjam: sokkal jobb vagy a gyermekeknél és szolgálknál. Készítettem egy öt színnel zománcozott ezüst tokot, ebben hordtalak a blúzom zsinórjához kötve, mint egy hölgy ékességét. Tudnom kellett, hogy velem vagy akkor is, ha ettem vagy aludtam, így barátokká váltunk. Nyáron a gyöngyvászson előtt, vagy télen lámpafénynél, mikor stoppolni, szélesen öltetni, szegni, varni vagy dupla cérnával öltést elvarni kellett, mozgásod olyan volt mint a farkát suhogtató főnix. Öltést öltés után varrtam, két véged harmonikusan mozogva csatolt varratot varrathoz. Alkotó energiád valóban kimeríthetetlen volt! Száz évig akartam együtt élni veled, de ó, jaj, drága tűm! Ez év tizedik hónapjának tizedik napján a kutya órájában, miközben homályos lámpafénynél gallért varrtam egy bírói talárra, eltörtél. Oly váratlanul ért ez, annyira megszedített. Ó, jaj, kettétörtél! Szellemem megdermedt és elszállt a lelkem, mintha porrá tört volna a szívem, és szétzúzódtott volna az agyam. Mikor magamhoz tértem hosszú ájulásomból, megérintettelek, és próbáltalak összeilleszteni, mindhiába. Még egy misztikus tudású, híres orvos sem tudná meghosszabbítani életed, sem falunyi iparos nem tudna összeilleszteni. Úgy érzem, mintha lábamat vagy kezemet vesztettem volna el. Milyen megindító, drága tűm! Kezemben érezlek most is, de nyomod sem maradt. Ó, jaj az én hibám volt. Véget vettem ártatlan életednek, így ki mást gyűlölhettek, kit szidhatnak!? Hogyan is remélhetem, hogy megint talállok

a tiedhez fogható szakértő jellemet, vagy ilyen ügyes adottságokkal rendelkező lényt. Tökéletes formád kísérti szemem, különleges tehetséged sóvárgással tölt el. Ha vannak még érzéseid, akkor találkozni fogunk a másvilágon, hogy folytassuk kapcsolatunkat. Reméltem, osztozunk majd boldogságban és bánatban, és együtt élünk és halunk. Ó, jaj, drága tűm!”

Nagy Tamás fordítása

Az asszony hét társának vitája

(Kjudzsung cshir-u csengnon-gi)

Egy valamirevaló háziasszonynak hét olyan társa van, akik egész életén át elkísérik: egy mérőrúd, egy olló, egy tű, két tekercs cérna (egy kék és egy piros), egy gyűszű, egy hosszúfülű vasaló és egy hagyományos vasaló.

Történetünk asszonya gyakran hívta segítségül hét nélkülözhetetlen társát, nem csoda hát, hogy egy szép napon a fárasztó munkától kimerülve elbóbiskolt.

– Barátaim – szólalt meg a Mérőrúd –, én olyan sokoldalú vagyok, mérek hosszút, rövidet, széleset, keskenyét, Úrnők nekem köszönheti, hogy zavartalanul dolgozhat! Majd nyúlánk testét kihúzva kérdezte: – Nem gondoljátok, hogy asszonyunk sikereiben az én részem sokkal nagyobb, mint a tietek?

– Ne dicsérd úgy magad – válaszolt az Olló, s közben hosszú száját dühösen csapkodta – hiszen az én ajkam ad formát a tárgyagnak, nélkülem a te méréseid önmagukban mit sem érnének! Ennélfogva egyértelmű, hogy az én érdemeim messze túlszárnyalják a tiedet!

– Cimboráim, ne veszekedjétek! – kiáltott a Tű elvörösödve. – Szemlátomást semmi értelme nincsen annak, hogy egymás nyakának ugorjatok, hiszen te, Rúd hiába mérsz, Olló, hiába vágsz, ha én nem vagyok, akkor bizony egy munka sem lehet teljes! Így a legnagyobb elismerés engem illet!

A Kék és Piros Cérna egyszerre hangos nevetésben tört ki.

– Ne beszéljétek badarságokat, hiszen a mondás is úgy tartja: „Három véka gyöngy sem ékszer addig, amíg fel nem fűződ őket”. Mégis mihez kezdenétek nélkülnk?

Ekkor az idős Gyűszű is elmosolyodott.

– Cérnák, engedjétek meg, hogy civódásokat félbeszakítsam és megkérdézzem, miképp állíthatjátok azt, hogy én nem érdelek dicséretet?! Én, aki oly nagy odafigyeléssel simulok rá az ujjára, biztonságot nyújtva ezzel a munkájában. Ahogy a katonát a pajzs védelmezi a csatatéren, én ugyanúgy segítem Úrnőket nap mint nap, bármilyen nehéz dologba is fogjon.

A Hosszúfülű Vasaló mérgesen füstölögve csúszott elő a helyéről.

– Ti mindannyian mást sem csináltok, mint arról áradoztok, hogy mennyire nélkülözhetetlenek vagytok – vágott közbe –, de ha nem akarjátok, hogy bolondnak higgyenek benneteket, akkor jól figyeljétek! Az én talpam simítja ki a ráncokat, az én lábam az, ami visszaadja az anyag eredeti szépségét, eltüntetve annak gyűrődéseit! Ti valójában mind az én érdememre pályáztok, hisz bármily odaadóan is dolgoztok, nélkülem biztosan szegyenben maradnátok az Úrnők előtt.

– Jól beszéltél! – mondta kuncogva a Hagymányos Vasaló. – Méghogy nem a mi szolgálatunk érdemi a legnagyobb elismerést?!

A hét barát egyre hangosabb szócsatája felébresztette a háziasszonyt, aki morcosan rájuk förmedt.

– Miféle érdemről vitatkoztok ti itt?! Az én szemem és kezem az, mely elismerést érdemel, mind a heten csak az ő szolgálói vagytok! Hogy jut eszetekbe a hátam mögött ilyen arcátlan módon saját magatokat az egekig magasztalni?!

– Milyen hálátlanok és érzéketlenek tudnak lenni az emberek! – mormogta durcásan a Mérőrúd. – Hogyan tudna bármit is lemérni nélkülem az Úrnőm? Rádásul nem mindig

rendeltetésemnek megfelelően használ, mert még a cselédek is velem szokta elnászpángolni, ha azokkal nincs megelégedve. Csak azért tudok még ma is mellette lenni, mert szerencsére kemény fából faragtak! Nagyon elszomorít, hogy erről Asszonyunk tudomást sem vesz!

Az Olló könnyes szemekkel fordult a Rúdhoz.

– Milyen szívtelen az Úrnő! Az én számat nap mint nap szétfeszíti, és arra kényszerít, hogy vastag és kemény tárgyakat harapjak ketté, s ha ezt nem tudom teljesíteni, akkor rám üt egy vaskalapáccsal, vagy az életlen hegyemre hivatkozva megfen. Én ezt mind eltűröm, és ezek után így beszél velem!

– Engem a Tientaj hegyi Maku vasrudacskából vájta ki és több mint tíz éven át csiszoltak fényesre. Úrnőnk mégsem becsül, mert minden alkalommal, amikor a kezébe vesz, vékony és vastag cérnákat fűz át a fejem, majd hegyes lábacskaival lyukat szúr a ruhaanyagba. Micsoda robotmunka ez! Nem meglepő, hogy ezért néha, amikor már teljesen kimerült vagyok, véletlenül megszűröm az ujjbegyét, és ezzel fájdalmat okozok neki. De ha egyszer nincs aki felváltson a munkámban?! – sóhajtott a Tű.

A Kék és a Piros Cérna sem állhatta meg szó nélkül.

– Szörnyen rosszul estek nekünk e szavak! Olyan szépek az emberek ruhái: a nőké, a férfiaké, a gyermekeké! De hogyan tudna bárki, akárcsak egyet is öltetni, ha mi nem lennénk?! Mégis, amikor egy asszony vagy lányka nem tudja keresztülfűzni testünket a tű fejjén, ügyetlenségükért minket okolnak és fülsértő szavakkal illetnek. Miért bántanak, és mért okoznak nekünk fájdalmat?

– Vérig vagyok sértve! – pőfékelte a Hosszúfülű Vasaló. – A gyerekek arra használnak, hogy hanyagul kivasalják velem a babáik ruháját, össze-vissza nyomogatják a talpam az anyagon, amíg mamájuk fel nem kap, és el nem kezd szidni, hogy miért vagyok könnyű vagy túl nehéz, vagy mért nem vagyok elég meleg. Ezek után úgy érzem, nincs számomra hely itt a földön!

– Együtt érzek veled, sorstársak vagyunk – mondta a Hagyományos Vasaló –, de nincs mit tenni. Az én számat izzó faszénnel töltik meg, mely olyan forró és úgy éget, mint a zsarnok Csou büntetése. Csak a szívósságomnak köszönhetem, hogy még mindig szolgálatra kész vagyok. És ez még nem minden! A lusta háziasszonyok néha nem vasalják ki időben a ruhákat, hanem akár tűz, tizenöt napig is elhalasztják, majd engem hibáztatnak, amiért nem tudom eltüntetni a ráncokat.

Az idős Gyűszű eddig hallgatott, de most fémkobakját jobbra-balra csóválva lépett a többiek elé.

– Lányok, kérlek, hagyjátok abba a nyafogást, már alig állok a lábamon a sok munkától és, ha Úrnőnk meghall titeket, megint én járok pórul.

– És ha meghall?! – kiáltották kórusban a többiek. – Nélkülünk úgy sem boldogul!

A háziasszony meghallotta a veszekedőket és rájuk ripakodott.

– Amíg aludtam, a gazdátokat szidalmaztatok. Szégyelljétek magatokat! Ne kerüljétek többé a szemem elé!

Társai ijedten hátráltak, ám az öreg Gyűszű leborult úrnője elé és így könyörgött:

– Barátaim meggondolatlanul fecsegték, de kérlek, nézd el nekik és bocsáss meg, hisz még oly fiatalok!

Egy kicsit később, amikor az asszony már megbékélt, magához hívta hét segítőjét.

– Köszönjétek meg az öreg Gyűszűnek, hogy mind a hatotoknak megbocsátok.

Végül megígérte az öreg Gyűszűnek, hogy sohasem fog megválni tőle, és attól a naptól kezdve a legjobb barátjaként bánt vele.

Kovács Beáta Nóra fordítása

Rim Dzse

Bánatváros története

(*Szu-szong-dzsi*)

Szív fejedelem a „Minden gondolatom az alattvalók jóléte” jelmondat alatt kezdte meg uralkodását. Szolgálatába hívta az Emberszeretetet és Igazságosságot, az Etikát és Bölcsességet, a fejedelemnek engedelmeskedett az Öröm és Harag, a Bánat és Boldogság, a hatalmában tartotta a Látást és Hallást, a Beszédet és Mozgást. Mindannyian szorgalmasan, kötelességtudóan dolgoztak. Az uralkodó a trónusán ült és az állam ügyeivel foglalatoskodott, bizalmasai pedig teljesítették parancsait.

Nincs abban semmi különös, ha egy országban a béke és a rend honol, a folyókban és a tavakban halak fickándoznak és az eget a sasok urálják. Ez épp olyan természetes, mint Sun¹ dala és Jao² háza.

Minden könnyű és egyszerű volt. Szinte megerőltetés nélkül ejtették el a tigriseket és az egyéb ragadozókat; az akadályok legyőzésében, bár nagysága vetekedjen a hegyekkel, senki sem fáradt el, játszi könnyedséggel birkóztak meg vele. Az uralkodó mindig a helyén volt a palotában, és mindenki mély tisztelettel adózott neki.

Eltelt két év. Ekkor aztán egy értelmes orcájú és tiszta lelkű aggastyán, akit Gazdának hívtak, a következő levelet adta át a fejedelemnek:

„A gyanútlanág mindig hatalmas bajokat idéz elő, a béke és a rend pedig viszályá válnak. A *Változások könyvében*³ mondva vagon: „Lehullott a dér – várd a jeges telet.” Ezért a bölcs vezetőnek körültekintőnek kell lennie. Észre kell vennie a közeledő változások legkisebb előjeleit is, hogy sikerrel elháríthassa a szerencsétlenséget. Csak a tökfilkót tartja a múlt fogva, a bölcs viszont már ma megéri a jövőt. Ne törődjön Felséged a bölcs tanácsával, hallgasson a bolondra – és minden eddigi jótéteménye füstbe megy! Ön, fejedelem, azt gondolja, hogy minden úgy van, ahogyan lennie kell, és nincs ok az aggodalomra. De megfélemedezett arról, hogy a magok is fává nőnek, a vízcseppek pedig egyesülnek és tengert alkotnak. Nincs minden oly rendben az országban, hogy felséged egész álló nap a könyveket lapozgathassa és verseket farigcsálhasson. Vagy a minisztereket és a városbírókat már a kéz és az ecset pótolja? Biztos vagyok benne, hogy Ön rajong a régmúlt híres hőseiért és igyekszik is hasonlítani rájuk. De sikerül-e ez? Hiszen a hősök nem a nyugalmat keresik! Ha Ön, Felség, hűséges alattvalóinak tanácsaira hallgat és az állam ügyeivel foglalkozik, akkor mindig könnyedén meg tudja majd különböztetni a jót a rossztól, mindig meghallja alattvalói hangját, még ha hallgatásba burkolóznak is. És akkor minden elrendeződik. Kérem, fogadja meg intelmeimet!”

A fejedelem elolvasta a levelet és elgondolkozott. Megfogta írójának őszintesége, de aztán meg is feledkezett róla és folytatta azt, amit addig is tett: a régi kéziratokban való kutakodást és a versírást.

A Gazda akkor ismét eljött hozzá és szívhez szóló szavakkal intette:

– Hűségesebb voltam Önhöz, mint az apához az anya; gondolataim az Ön gondolatai, öröme és bánata voltam is közel áll, mintha az anyémek volnának. Ezért a közelgő veszélyt látván képtelen vagyok nyugodt maradni. Csak azon gondolkodni, hogy mi történik ma, vagy meghatottsággal visszaemlékezni a múltra – nem hoz a léleknek békét. A tust vezetni és versikéket írogatni nem a megfontolt akarat döntése. Az uralkodó kötelessége a

népnek békét és boldogságot hozni. De ha az uralkodó számára mind a nyugtalanság, mind a gyűlölködés ismeretlen, ha nem különbözteti meg a feketét a fehértől, ha a revizorok jelentéseit hallgatva nem haragszik és nem bánkódik, ha nem veszi figyelembe alattvalóinak véleményét – hogyan teheti népét boldoggá? Ön, Felség, nem tartozik az ilyen uralkodók közé, mindazonáltal félelmeim mégsem alaptalanok.

A természet forráságot és hideget, esőt és szelet ad ajándékba nekünk – mindent a maga idejében. Ha megzavarja ezt a rendet, megváltoztatja az évszakok menetét, akkor rögtön bekövetkezik a katasztrófa. Állítsa helyre a jin és a jang⁴ harmóniáját, és az eső a megfelelő időben esik, a szél pedig a kellő erővel kezd fújni. Országáért minden uralkodó viseli a felelősséget, mivel a kezében ezrek élete van. És legfőbb kötelessége: gondoskodni arról, hogy az emberek olyan harmonikusan fejlődjenek, mint a természet.

Az *Írások könyvében*⁵ mondva vagyon: „Ha az uralkodó nem sérti meg az események természetes menetét és nem kerül a fogságukba, eléri a harmóniát és a békét”. Emlékezzen erre, fejedelem, és cselekedjen e bölcs mondás szerint. Alattvalói addig lesznek hálásak Önnek, míg követi tanácsaimat!

Szív fejedelem figyelmesen hallgatta a Gazdát, majd elgondolkodott. Hívta az öregot, hogy menjenek együtt a tópartra és ott állítsák össze a hivatalnokoknak szóló utasításokat. Íme ezt írták:

„Megparancsolom Emberszeretetnek a Tavaszi Hivatalból, Etikának a Nyári Hivatalból, Igazságosságnak az Őszi Hivatalból és Bölcsességnek a Téli Hivatalból, valamint az öt Szervnek és a hét Érzéknek, hogy vegyék tudomásul a következőket. Hanyagul teljesítetem az Ég parancsait: ritkán zavartalak titeket a szolgálatban, szemet hunytam a mulasztások felett, a jó szándékaitok pedig, mivel a lakomák és szórakozások közben megfeledeztem róluks, eredménytelenek maradtak. Miért nem tettetek szemrehányást nekem ezért, miért nem mondtátok meg a teljes igazságot? Nem akartátok a hibáimat kijavítani. Miért kell miattatok bűnhődnöm? Hol az igazság? Csak egy dolog vígasztal: senkinek sem áll hatalmában az Ég törvényeit eltörölni, és a múlt is mindig újraéled! Felszólítalak titeket, hogy térjete vissza a szolgálatba és minden erőtökkel az ország rendjének és jólétének helyreállítását szolgáljátok, hogy az Ég akarata beteljesedjen!”

A vazallusok tisztelettudóan meghallgatták a fejedelem utasításait majd munkához láttak. Legelőször is elhatározták, hogy „A kezdettől fogva lévőnek újjászületése” jelmondatot választják a megújult kormányzás számára.

Ősszel, az új jelmondat első évének nyolcadik hónapjában, a fejedelem a Gazdával beszélgetett az állam ügyeiről. Váratlanul megjelent Bánat vazallus és jelentette, hogy Látás és Hallás egy rövid írásbeli jelentést nyújtottak be:

„A legtiszteleteljesebben jelentjük az uralkodónak. Az ég magassá, a szél hideggé lett. A fákat beborította a harmat. A fű elhervadt, a levelek lehulltak, panaszosan sírnak az elrepülő darvak. Eltűnt a nyár varázsa, a szél hiábavaló. Minden szomorú és bánatos. Pan Jüe⁶ orcája sápadt lett, Szung Jü⁷ még inkább elszomorodott. Hszianjang-csiang⁸ piros levelei és kákái belepték Po Csü-ji⁹ zöld ingét, a Vusan előhegységben nyíló krizantémok összekócolták Tu Fu¹⁰ ősz haját. Éjjel a Nagy Kapu Palotában¹¹ az eső megnedvesítette a magányos vánkost, és hideg hold világitotta meg a nő alakját a Fecskepavilonban¹². Elillant az orchideák illata, a szél füttye csüggedtté vált a fák ágain, a hsziuahsziangi¹³ bambuszok könnyei elapadtak... Ön, Felség, nem tudja, hogy csak a természet rejt-e csak magában fájdalomt, és attól ilyen szomorú-e minden körülötte. És ugyan hol vannak a bánat forrásai? Elölünk elrejtve. Vajon nem tesz-e szomorúvá az, amit látunk vagy hallunk?

Hogy megmeneküljünk a bánattól, ismerni kell az okát! Ezt, mint az Ön szolgálai, nem hallgathatjuk és titkolhatjuk el Ön elől.”

Miután a fejedelem elolvasta a levelet, úrrá lett rajta a bánat, egyedül kívánt maradni. A Gazda szó nélkül visszavonult.

Felejtteni kívánván, a fejedelem megparancsolta, hogy rakják meg a szekeret, mivel Mu-vang¹⁴ példáját követve egy utazás során akarta gondolatait rendbeszedni. De a Gazda a kantárnál fogva megragadta a lovat, megállította a szekeret és megszidta a fejedelmet, mert elhanyagolja az állam ügyeit.

Ekkor odaszaladt egy ember, a Mell terület lakosa, és jelentette:

– Az imént a Mell tengeren olyan nagy hullám támadt, hogy a Taisan¹⁵ és a Huasan¹⁶ hegy a tenger közepébe merült. Észrevettem, hogy a hegyek tetején emberek maradtak.

Ez a hír mind a fejedelmet, mind a bizalmasait megrémítette. Mindenki sóhajtozni és rohángálni kezdett. Még hozzá sem tudtak kezdeni semmihez, amikor váratlanul valaki meglátta, hogy a ködbe vesző távolból verset szavaló emberek közelednek. Mikor közelebb értek, akkor látták meg, hogy csak ketten vannak.

Az elől jövő embernek elcsigázott teste és éles, sovány arca volt. Kalapot, köpenyt és derekához erősítve egy értékes fafajtából készített díszet viselt. Az ország ügyein aggódva szemöldökét összehúzta, s az uralkodó bánata miatt szeme könnyben úszott. Valószínűleg gyűlölettel emlékezett a Csü Jüant¹⁷ elpusztító rágalalmazóra és megsiratta a Csu fejedelemségbéli Huaj-vangot.¹⁸

A hátul jövő férfi orcája fényes volt, mint a folyó vize ősszel, a szeme pedig gyémántként csillogott. Csu fejedelemség viseletét hordta és a verseket a Csu nyelven olvasta. Ki más lehetne, mint a csui Hsziang-vang¹⁹ harcostársa!

A fejedelem elé álltak és meghajoltak.

– A világ bár hatalmas, számunkra mégsincs benne hely, ím itt kóborlunk széles e világban. Hallottunk felséged kiváló érdemeiről, s eljöttünk ide, hogy engedélyt kérjünk egy város felépítésére és a letelepedésre. Remélhetünk-e?

– Az arra érdemes emberektől, – válaszolta a fejedelem, – nem sajnálom a földet.

És azonnal rendelkezett:

– Fogadjátok szeretettel az újonnan érkezetteket. Kő mester építsen nekik itt egy várost!

Az idegenek tisztelettelően köszönetet mondtak a fejedelemnek, majd eltávoztak.

Attól kezdve az uralkodó gondolatai szüntelenül csak ennél a két embernél időztek. Még az egyik bizalmasának is megparancsolta, hogy állandóan olvassa a Csu-elégiákat²⁰, nehogy megfeledkezzen a jövevényekről. Már semmi más nem érdekelt.

A kilencedik hónapban a fejedelem elindult a tengerhez, hogy személyesen megtekintse az új város építési munkálatait. A partot köd borította, az égen sötét fellegek úsztak... A parton emberek sokaságát pillantotta meg, akik szomorú, búbanatos arccal járkáltak fels alá, egy pillanatra sem állva meg. Ők voltak a város építői. A munkára Fu-szu²¹, Csin Si Huang-ti büszke fia felügyelt, segítje Meng Tien volt. Vezetésük alatt mintegy négyszáz szonbi²² dolgozott, ők voltak azok, kiket Csin Si Huang-ti, a zsarnok élve eltemetett. Nem dolgoztak túl sietősen, de a város mégis időben elkészült.

Az építkezésnél nem használtak sok agyagot és követ, ezért a munka könnyen haladt: nem kellett agyagot szállítani és követ törni. A jövevények kezdetben nagy várost akartak építeni, de a földterület nem volt elég. Aztán elhatározták, hogy kicsit építenek, de akkor az egész építkezés a várfalakon belül zajlott volna. Végül egy átlagos méretű város épült fel. Északon a Tajsan határolta, délen a Pohaj-tenger. Területe az Omaj-hegység²³ kezdődött. Mivel olyan bús és szomorú volt, ezért döntöttek úgy, hogy Bánatvárosnak nevezik.

A város központjában emelkedett a „Múlt cselekedeteinek emlékezete” torony, a várfalban pedig négy kapu volt: a Hűség Kapu, a Harc Kapu, az Ártatlanság Kapu és az Elválás Kapu.

A fejedelem átkelt a tengeren, felment a toronyba és elrendelte, hogy minden kaput nyissanak ki, hogy megnézhesse a várost. A hold búsan világított, a szél szomorúan süvített. A várkapukba összegyűltek az emberek, arcukra elkeseredés, elégedetlenség és bánat volt írva.

Az uralkodó helyet foglalt, majd megparancsolta Kis-ecset írnoknak²³, hogy készítse el Bánatváros leírását. Kis-ecset könnyeit hullatva látott munkához.

Az uralkodó legelőször a Hűség Kapura pillantott. Mit is látott?

Körülötte minden deres és csillog a naptól. Szeme előtt nemes hősök és hűséges alattvalók álltak, kik életüket adták urukért. Közöttük volt a két leghíresebb is. Az első Kuan Lung-feng²⁵, ki a fejével fizetett a Vörösjáspis Palotában, mert bírálni merészelte a gonosztevő Csie-vangot²⁶. A második Pi Kan²⁷ volt. Csou zsarnok uralkodója tépte ki szívét a melléből és égette meg testét, mivel a hős fellázadt kegyetlensége ellen.

Ott volt Csi Hszin²⁸ tábornok is Kao-cu császárnak öltözve. Ő megadta magát Csu uralkodójának²⁹, amiért aztán megégették. Mellette állt hímmzett darus köpenyben, híres sapkájában, kezében fehér toll-legyezőt szorongatva Csu-ko Liang³⁰.

Ott voltak még azok a vitézek és bajnokok is, kiknek dühét az szította fel, hogy Cao Pej³¹ kikiáltották uralkodóvá, illetve hogy Jün Cset³² kinevezték hűbéres fejedelemnek.

Ott volt maga Fan Ceng³³ is, aki egy lakomán dühében apró darabokra törte a jáspis merítőkanalat, Han fejedelemség ajándékát, de Hsziang Jühöz³⁴ haláláig hű maradt. Ott volt Kuan Jü³⁵ hadvezér, a hosszú szakállú férfiú is egy tüzes paripa hátán, sápadtzöld köpönyegben, oldalán nehéz karddal, kinek eszén Csiangtunban³⁶ túljárt Lü Meng³⁷.

Ott volt a fűtүүлés nagymestere Jü Si, és a hajón esküt tevő Cu Ti³⁸ is, sőt még Csang Hszün³⁹, Hszü Jüan⁴⁰, Lej Van-csun⁴¹, Nan Csü-jün⁴² és még sok másik híressé vált hős és hűséges alattvaló. Mindannyian úgy haltak meg, hogy nem sikerült elérniük kitűzött céljukat. Ez volt az Ég kegyetlen akarata! Ennek ellenére halálukig hűek maradtak eszméikhez, még akkor is, mikor az idegen bitorlók lovainak patái által felvert por sötétítette el a napot, s amikor egyik birodalom a másik után omlott össze. Nan Csi-jün inkább levágta az ujját, minthogy az ellenséggel megossa az ételmezt, Jü Fejt⁴³ pedig ugyan megrágalmazták az ellenségei, mégis hűséges és becsületes alattvalója maradt urának. Ím az ősi igazság: a becsületes ember erősebb a legkeményebb kősziklánál is! Cung Cö⁴⁴ könyörgött uralkodójának, hogy küldjön erősítést, de a király megtagadta a kérést, és így a bátor harcos a csatában veszítette életét. Hogyan lehetséges, hogy az Ég minderről tudott és mégis hallgatott? És aztán ott volt Ven Tien-hsziang⁴⁵ is, aki még a halál színe előtt sem tagadta meg eszméit. Ott volt Lu Hszü-fu⁴⁶, ki a vihar keltette hullámokban lelte halálát, mikor urát a hátán vitte át a túlpartra, megmentve így annak életét.

A sort pedig két koreai ruhába öltözött ember zárta: Szong Szammun⁴⁷ és Ju Ünbu⁴⁸, kiknek nevét az uralkodójuk iránti határtalan hűségük és a hazájuk alázatos szolgálata tette évszázadokon át halhatatlanná.

Még sok híressé vált ember volt ott, akik a történelemkönyvek lapjaira kerültek, de mindannyiukat lehetetlenség volna felsorolni.

Aztán a fejedelem tekintetét a Harc Kapujára vetette. Északi szél fúj és mennydörgött. A kapuban tragikus körülmények között elhunyt merész hadvezérek és vakmerő harcosok gyülekeztek. Legelől, fehér lovon, kezében kardját tartva Vu Ce-hszü⁴⁹ állott, ki még életében híressé vált hűségéről és szülei iránt tanúsított fiúi tiszteletéről. Mögötte az a vakmerő

Csing Ko⁵⁰ foglalta el helyét, ki dalolva adta életét Jen fejedelemség trónörököséért⁵¹. A sort a cui Pa-vang⁵² folytatta. A fél világot beutazta gyönyörű paripáján, harcolt a han-fejedelemségbéli Kao-cuval, majd nyolc évvel később a kajhsziai⁵³ csatában vereséget szenvedett és a Vuksiang⁵⁴ habjaiban merült el. Mögötte a Huaj-inből származó Han Hszin⁵⁵, ki mindig győzelemmel öregbítette uralkodója hírnevét és sok szolgálatot teljesített, de békeidőben feleslegessé vált, és végül Lü császárné⁵⁶ kivégeztette. Őt követte Szun Cö⁵⁷. Az emberek csak kis vezérnek hívták. Tigrisként küzdött az ország felvirágoztatásáért, életét azonban bérgyilkosok ontották ki. Sorsa mily szomorú! Őt követte Fu Csien⁵⁸. Csapatával átkelt a folyón, a Pakungsannál⁵⁹ nem akadt ellenségre, de végül saját bajtársa kezétől veszett el. Ó, szörnyű volt halála! A szokás az volt: ha nehéz időben győzelmet arattál, úrrá lehettél, ám ha hibáztál, neved örökre tolvaj és csaló lett. A sors úgy is hozhatja, hogy abból is lehet hős, aki idejét csak haszontalanságokkal tölti és olvasgat!

Mikor a Tang-dinasztiára álnok hitszegők és mohó idegenek támadtak, a türk Li Ko-jung⁶⁰ utolsó csepp erejét is az uralkodó család ügyéért vívott harcra adozta. Aztán pedig, mikor az országban a hatalmat Csü csüan-zsung⁶¹ szerezte meg, belehalt a bánatba.

Közöttük voltak még azok az emberek is, akiknek a munkájáról és szolgálatáról az uralkodók megfélemlítettek, akiknek a kívánságai és törekvései beteljesületlenek maradtak. Sok ilyen eset volt!

A kapu mögött álltak ketten. Nem mertek az emberek szeme előtt mutatkozni. Arcukon könny patakzott, vállukat zokogás rázta.

Az egyik közülük a híres hadvezér, Li Ling⁶² volt. Valamikor régen megkockáztatta, hogy egy négyezer lovasból álló idegen csapattal ötezer főt számláló gyalogsága felvegye a harcot. Mivel a sors nem volt hozzá kegyes, fogságba esett, majd az ellenség szolgálatába állt. Ezért uralkodója kivégeztette egész családját, ő pedig nem mer visszatérni hazájába.

A másik férfi az előkelő Huan Ven⁶³. Mikor észak felé tekintve mély sóhajok hagyták el ajkát, valódi hősnek tűnt. De kedvet kapott a dicsőséghez és hírnévhez, ezért elárulta jötevőjét...

Hogy került ide a fogságba esett hadvezér és az uralkodóját eláruló előkelő nemes? Lehet, hogy a lelkük ide húzta őket, hogy megbánják bűneiket?

Aztán Szív fejedelem az Ártatlanság kapujára pillantott. A kapu mögött hideg szél fújt, eső szemerkélt. Az eget súlyos fellegek borították, az ég és a föld között pedig sűrű tejszerű köd gomolygott. A fejedelem sok embert látott ott: kiválókat és becstelenekeket egyaránt. Ők voltak azok, akikre a sors örökké fájó sértéseket mért, kiknek érzelmeit halálosan megsebezte az élet.

Itt volt a Csao fejedelemség⁶⁴ négyszázezer katonája, akiket Po Csi⁶⁵ egytől egyig lemészárolt Csangpingnél, a Csin fejedelemség hadának háromezrezer harcosa, akiket Hsziang Jü Hszinanban⁶⁶ pusztított el.

A kaojangi intrikus⁶⁷ igyekezett jól felvágott nyelve segítségével hetven várost elpusztítani. Végül minden reménye kudarcba fulladt, s életét egy üst forró vízben fejezte be. A Handinasztia Vu-ti⁶⁸ nevű uralkodója saját fiát pusztította el a Csao fejedelemségből való Csiang Csung⁶⁹ rágalmai miatt, s most kétségbeesésében könnyeit hullajtja a kerti lugas tavába.

Mikor az emberek bort isznak, püfölik a dobokat és dalra fakadnak. Mi ebben a rossz? Ím a pingtung-i herceg, Jang Jün⁷⁰ éppen emiatt halt meg! S rosszat tettek-e azok, akik könyveket olvastak és a tisztáról, világosról prédikáltak? Őket is, Fan Pangot⁷¹ és társait is, megölték!

Li Csing-je⁷² és Lo Ping-vang⁷³ mindent megtettek azért, hogy a trón ismét a törvényes uralkodó kezébe kerüljön. Mégis miben vétkesek? Abban, hogy kötelességüket teljesítet-

ték? Talán a halál volt a jutalmuk? Végtelen a szomorúságunk, hiszen a leghűségesebb alattvalók ártatlanul haltak meg!

Az emberek ma is, akárcsak régen, a be nem teljesült vágyaktól és azoktól a bánalmaktól szenvednek, amelyekre nem szolgáltak rá. Nincs ennél keserűbb kín a világon! Itt vannak ők, kik Szunbonban végeztek Csi fejedelemség uralkodójával, és azok is, akik megmérgezték Csu fejedelmét. Nem, soha sem apadnak el a sértett vazallusok könnyei és nem felejtik el azt sem, ha egy hőst bánatnak!

Ide érkezvén a történetben Kis-ecset írnok mélyen megrendült és mindaddig nem is tudta folytatni, míg meg nem nyugodott.

Végül a fejedelem bepillantott az Elválás kapuján. Sötét volt, csak a fák koronája fölött a lenyugvó nap világított. Meglátta a kapuban álló emberek sokaságát. Azokét, kik még életük során elváltak a hozzájuk közelállóktól.

A Han-dinasztia uralkodója képtelen volt az idegenek nyomását elviselni, így Csao-csün⁷⁴ elhagyta szeretett hazáját, mikor ura magával vitte az ismeretlenbe. Ó, milyen szomorú is az ő sorsa! Halk lantkíséret mellett énekelt dala még most is az emberek fülében cseng. Az újhold megvilágítja Csao-csün elhagyatott sírját, mely fölött szülőföldjéről érkező vadlibák szállnak el...

Tíz éve élt hazájától elszakadva juhok közt a tengerparton Szu Vu⁷⁵, és csak akkor sikerült visszatérnie szülőföldjére, megőrizve szívében az uralkodó iránti hűséget, amikor már megöszült. És mit kellett látnia? Vu-ti sírját a szemerkélő esőben.

Ling Vej⁷⁶ ezer évig repdesett daruként a felhők között, és amikor visszatért a földre, látta, hogy a hegyek és a folyók a régiiek, de rokonai és barátai már nincsenek, sírjuk felett a magányos hold lebeg...

Az istenek világa különbözik a földi halandók világától. De a különbség mindenütt különbség marad, és sehol sem okoz örömet a szívnek.

Ott volt az érett korú maveji férfi⁷⁷ is, a szeme könnyben úszott, mert elszakították szerelmétől: szerelmüket eltépték, mint egy gyöngysort, szétaposták, mint egy virágot.

Ott látta a leányt is, ki sorsát a Jen⁷⁸ fejedelemségből származó fiú sorsához kötötte. A dicsőségért és a hírnévért hagyta el hazáját, s nem is sejtette, hogy kedvesének tegezt kell a vállára kötnie és a messzi kék tengerhez kell utaznia. A szépség egyre csak szenvedett a bágyasztó nyári napokon, és a hosszú őszi éjszakákon – kivel ossza meg az ifjúság örömét? Orcájáról bánat hervasztotta le a pírt, mellét a csillapíthatatlan vágyakozás szárította ki. Megszámolta a szilvavirágokat, de szerelmétől a leveleket mindhiába várta, szavakba öntötte bánatát és feljegyezte egy kendőre, de hogyan küldje el kedvesének a keszkenőt? Ezért bánatában egy kék házba⁷⁹ ment...

Ott álldogált egy asszony is⁸⁰. Mióta elhidegült tőle az uralkodó, azóta évek hosszú során át csak gyötrődik az egyedüllétől. És ugyan ki tudja, mi a könnyebb: elszakítva lenni a távoli kedvestől, vagy attól, aki a közelben van? A háza lépcsőfokait már belepte a moha, s a hozzávezető utat benőtte a fű, nem jár arrafelé egy teremtet lélek sem, csak a szentjánosbogarak repkednek körülötte... Ó, bánat, ó, szomorúság!

Feltűnt a szépséges Jü⁸¹ is. Szerelme halálába nem tudott belenyugodni, ezért saját kezével vetett véget életének. Mellette állt Lü-csu⁸². Ő egy toronyból vetette le magát a mélybe, mikor kedvesétől elszakították.

Az illatos füvek szomorúan hajladoznak: nem érik meg az uralkodó utódait! Az égen szálló fellegek a tisztelettudó gyermekeket szülei bánatára emlékeztetik!

Ha a barátság erős, a barátok még gondolatban is együtt vannak; ha a testvérek szeretik egymást, képtelenek elszakítva élni!

Ekkor Kis-ecset könnyei eleredtek, haja kibomlott – az írás nehézzé vált. Szerette volna elszavalni az *Örökre búcsút veszek az emberektől* című költeményt és elrejtőzött volna az égen, de útközben találkozott a Pásztorfiúval és Szövőlánnyal⁸³, így aztán vissza kellett fordulnia. Ekkor megfogta a karját egy ember:

– Miért csak a múlttal törődsz, s nem pedig a jelennel? – kérdezte. – Miért csak a másvilág lakóiról írsz és minket földi halandókat még csak észre sem veszel? Például itt vagyok én, egy hús-vér ember. Hallgasd meg a versem! Nem sikerült igazán jól, de azért mégis hallgasd és jegyezd le.

Erőtéljes hangon felolvasta művét:

Életkorom tizenöt év,
A Pingsut⁸⁴ már olvastam én,
Sokan mondták, csodálkozván:
Okos nagyon ez a legény!

De most fejem csak rozsdás kard,
Munka nélkül maradt szegény,
Csak bámulom a zöld mezőt
Az őszi ég bús peremén.

Ifjonc voltam és már tudtam
Kung mesternek műveit én,
Rangról, pénzről álmodoztam,
Ma már tudom, hiú remény.

Úgy búsulok: nem keresnek,
Királyi kegy mind elveszvéen,
És az idő olyan gonosz:
Szürkés a haj fejem szélén.

Kis-ecset leírta e verset és a Bánatváros történetéről szóló feljegyzésekkel együtt bemutatta az uralkodónak. Miután Szív fejedelem mindezt elolvasta, mérhetetlen szomorúság hatalmasodott el rajta és az egész évet gyászban töltötte.

Az új jelmondat második évének második hónapjában Gazda egy levelet küldött a fejedelemnek:

„Eltelt egy esztendő. Ismét beköszöntött a tavasz. Minden élőlény megújult, a füvek és a fák új erőre kaptak. Ön, Felség, nemes lelkű és erős akaratú, de sokáig időzött Bánatvárosban, ezért régi jókedve a múlté, én pedig könnyeimet hullatom. Látom, komolyan elkeseredett. Hogyan vigasztalhatnám meg felségedet? Hallottam, Barackszín faluban⁸⁵ él egy derék ember, kit Bölcsnek hív mindenki. Esze, mint az óceán, mély és széles. A Mag nemzetségből származik, rokonságban áll Élesztőékkal, a neve Pálinka, ragadványneve Vigasztaló. Valamikor régen Csü Jüannel ellenségek voltak, viszont Jüan Csi⁸⁶, Jüan Hsziang, Csi Kang és Liu Ling nagyon szerették. Gyakran múltatták vele az időt a bambuszligetekben; Tao Jüang-min⁸⁷ pedig Hszüanjangban⁸⁸ sem vált meg tőle. Mondják, a nagy Li Taj-po⁸⁹ még egy arany teknősbékát is ajándékozott neki barátsága jeléül. Egy időben Pálinka hivatali állásokkal üzletelt és ezért ferde szemmel néztek rá, de most önzetlen és pártatlan, jól elkülöníti a tisztát a zavarostól. Igaz, szereti a nőket, de a harcra mindig kész.

Úgy hiszem, a bölcs uralkodónak nyájassággal és ajándékokkal kell értelmes, bátor és becsületes alattvalóihoz közelednie. Ön, Felség, legyőzi a bánatot és minden kétséget képes lesz eloszlatni, ha olyanok kezdik el szolgálni, mint ez a hős.”

Miután elolvasta a levelet, a fejedelem kijelentette:

– Lelkem zavart, elmém izgatott. Megparancsolom a Gazdának, hogy hozza elém Pálinka vitézt!

– Ahol a pénz, ott a pálinka – gondolta a Gazda. – Elküldöm Pénz hírnököt Pálinkáért.”

Hívatta Pénzt:

– Keresd meg Pálinka vitézt és mondd meg neki, hogy tüstént jöjjön, mert a torkom kiszáradt.

Pénz a barátaiért kiáltott, vándorbotot fogtak és útnak indultak. Mentek, mendegéltek. Megfordultak folyóparti falvakban és tengerparti településeken is, de Pálinkát sehol sem találták. Egyszer csak találkoztak egy ökörháton utazó, szalmakalapos pásztorral.

– Barátom, meg tudnád mondani, hol találjuk Pálinkát? – kérdezte Pénz.

A pásztor széles mosolyra derült:

– Hogyne tudnám! Ott van ni! Látjátok?

És egy távoli, fűzfában, sövényekben bővelkedő, barackvirágokkal körülvett falucs-kára mutatott.

Pénz és társai elindultak a falu felé. Útjuk egy patak mentén vezetett. A parti ösvényt sűrű, illatos fű borította.

Odamentek a kerítéshez. Pálinka, a délceg ifjú, egy sárgabarackfa árnyékában üldögélt. Fel sem állt, a jövevényeket komor ábrázattal szemlélte:

– Hozzám jöttetek? Mit hoztatok?

– Lehet, hogy egy arany sapkát, de az is lehet, hogy egy egész országot – válaszolta gúnyosan Pénz. – Hogy jutott eszedbe, hogy velünk tréfálkozz? Uralkodónkat a bánat elemészti, az alattvalók jólétéről gondoskodik, hű szolgálait vendégségbe hívja, téged meg csak az érdekel, hogy mit hoztunk? Az uralkodó hallott rólad, és megparancsolta, hogy vigyünk a színe elé. Azt akarja, légy segítségére az állam dolgainak rendbehozatalánál és hozd vissza az elveszett örömet. Éjjel-nappal rád vár és ím, személyesen engem küldött érted. Neked ez kevés?

Pálinka arca felderült, tekintette nyájas lett. Egy korsóba nyílvesszőket dobálva ezt mondta:

– Legyen vagy ne legyen bánat–, most az én hatalmamban áll!

Magára öltötte páncélzatát, felpattant lova hátára, legényeiért kiáltott, majd elvágatott Lejcsouba⁹⁰.

Eltelt a harmadik hónap tizenötödik napja is.

Szív herceg elküldte hírnökét, hogy méltó módon fogadja a vitézt. Megparancsolta neki, hogy adja át üzenetét:

„A segítségemre jössz, harcosaidat vezeted – örömöm határtalan. Épp ilyen emberekre van szüksége az országnak. Ezennel kinevezlek Demizson, Flaska és Korsó kerületek hadi parancsnokává, tábornagyi rangot és a Bánatűző címet adományozom neked. Az ország összes helyőrségét, kivéve a fővárosit, szabad rendelkezésedre bocsátom. Megparancsolom, készíts haditervet és támadj meg Bánatot!”

A vitéz azonnal válaszolt a fejedelemnek. Köszönetet mondott az iránta tanúsított jóindulatért, bizalomért és biztosította urát a hűségéről:

– „Az újjászületés elkezdődött” jelszó második évének harmadik hónapjában Demizson, Flaska és Korsó kerületek hadiparancsnoka, Bánatűző tábornagy, név szerint Pálinka

felségednek tiszteletteljesen jelenti: mindezidáig úgy éltem, mint egy szent. Nem ettem gabonát, tétlenül kóboroltam a mezőkön és vártam a Bölcsőt, ki mindent és mindenkit megbékít. Ön, felség, magához hívatott engem, magas rangokat ajándékozott nekem; bensősöm ujjong, lelkem erősödik. A Gabona és a Csaocsi⁹¹ Vize nemzetségekből származom. Csiangcoban⁹² sohasem muzsikáltam Vang Tan-csevel⁹³ és Hszie Anggal⁹⁴, Csi Kanggal és Liu Linggel együtt barangoltam a bambuszligetekben. Vagyonom mindössze egy üvegpalack és egy papagálycsőr alakú borospohár. Barátaim a kaojangi részegeskedők⁹⁵. Még mindig így csavarognék a folyó és a tó partján, ha nem emelt volna fel engem Felséged, és nem parancsolta volna meg, hogy pusztítsam el Bánatot. Méltó vagyok-e Felséged bizalmára? Engem bízott meg a sereg vezetésével, a Bánat városa elleni haditervezésével, a bátor és határozott cselekvéssel. Biztosítom Felségedet, hogy minden erőmmel azon leszek, hogy parancsát teljesítsem. Hittel és igazsággal szolgálom uramat, hogy méltó legyek tenger-végtelen bizalmára.

A fejedelem elégedett volt Pálinka válaszával. Elrendelte, hogy a Jang Lej parancsnoksága alatt álló ütőképes hadsereget adják át a vitéznek, és kezdjék el Bánat város ostromára a felkészülést.

Eközben leszállt az éj. Az ég besötétedett, a levegő lehűlt, a fecskék elkezdtek csivitelni... A városokban és a falvakban még mindig szóltak a dobok és a dudák: hírnökök hívták össze a népet, hogy az uralkodó határozatát kihirdessék.

Pálinka vitéz magához hívatta Liu Csangot⁹⁶:

– Ügyelj rá, hogy a csapatok készenlétben álljanak. Senki se játsszon komungon⁹⁷ és senki se hagyja el az őrhelyét!

A katonák fegyelmezettek voltak és kötelességüket is jól tudták. Hatszirmú virágra emlékeztető alakzatba sorakoztak fel.

Pálinka csónakba ült és Bánatvároshoz evezett. Egyszer csak hangosan felkiáltott:

– Válgak vízzé, ha nem győzöm le Bánatot!

Miután partot ért és kikötött, hívatta az írnokot, hogy tollba mondja neki a város lakóihoz intézett felhívását:

„Valamelyik hónap valamely napján Demizson, Flaska és Korsó kerületek hadparancsnoka üzenetet intéz Bánat város lakosságához. A Föld és az Ég minden élőlény menedékhelye, az idő pedig minden emberöltő ura. Az élet és a halál – a nemeseknek és a nemteleneknek is –, csupáncsak múlt álom. Miért ne szomorítana el, hogy e földi szenvedésért nem jutalmaztak meg titeket a másvilág örömeivel? Városotok már régóta bánatos. Szándékomban állt eljönni hozzátok, száműzött alattvalók, megbántott hősök és meg nem értett bölcsék. Elűzöm bánatotokat, hogy arcotokat többé ne barázdálja ezernyi ránc, hogy hajatok ne őszüljön. De ami történt, megtörtént. A múltért nem tartozom felelősséggel. Most Szív fejedelem parancsát teljesítem. A parancsnokságom alatt álló hszinfengi⁹⁸ sereg élén Izomember, nyugatról Jang Lej érkezik, az előrsöt pedig a Tarisznyarakok alkotják. Hallottatok már Csuko Liang nyolcas csatarendjéről, a csui Pa-vang vitézségéről? Mindez azonban csak gyerekjáték összehasonlítva azzal, amit én készítek elő nektek. Ne legyetek olyanok, mint Csü Jüan, aki azt hangoztatja, hogy az egész világ részeg, csak ő józan. Adjátok meg magatokat! Egy egész nap gondolkodási időt kaptok”.

A hírnököknek megparancsolták, hogy minél hangosabban olvassák fel az üzenetet, hogy a várban mindenki hallja. De senkinek sem fordult meg a fejében, hogy ellenálljon Pálinkának. Csak Csü Jüan határozta el, hogy nem adja be a derekát, majd ritkás szakállát simogatva eltávozott.

Pálinka még jelet sem adhatott a támadásra, a várkapuk már meg is nyíltak, és a vár megadta magát.

Pálinka vitéz a győzelemtől megrészeségülten katonáit éllette. Végül kiadta az utolsó parancsot is. A sereg egyik részének megparancsolta, hogy maradjon a város határán kívül, a másikat pedig a várban szállásolta el. Körös-körül mindenki megmozdult, az apály és a dagály zúgására, a vízbe hulló eső zajára emlékeztetően felzúgott, felmorajlott.

Szív fejedelem elfoglalta helyét a trónon, majd körülnézett. A sötét felhők szétszéledtek, a köd eloszlott, friss szellő támadt, és ím, már szikrázott az égen a nap. A bánatosak arca öröme derült, a mártírok megfeledkeztek szenvedéseikről és sérelmeikről, felélénkültek az egymástól elszakítottak. Itt is, ott is felhangzott a zene, valaki dalra fakadt, valaki táncra perdült. Liu Lin verset írt, Jüan Csi nyújtózkodott egyet, majd rázendített egy dalra, Tao Jüang-min örömmel szemlélte a zöld lombot, arca ragyogott a boldogságtól, s közben komungon játszott, Li Tai-po pedig selyem köntösben, fején fehér sapkájával, a fényes holdtól megrészeségülve felemelte kupáját...

Mire elérkezett a gyertyagyújtás ideje, mindenki részeg volt és nehezen mozgott. Pálinka vitéz visszavonult sátrába. Szeme előtt holdfényben ringatózó virágok lebegtek. Leült egy szép nő mellé, elküldte az őrköt és megparancsolta a zenészeknek, hogy játszanak...

Szív fejedelem szemmel láthatóan elégedett volt. Magához hívatta Kis-ecset írnokot és ezt a rendeletet diktálta:

„Habár nem vagyok az Ön ura, Pálinka vitéz, mégis megértette gondolataimat és hűségesen szolgált engem. Szolgálati számunkra felbecsülhetetlenek. Mivel viszonyozhatom mindezt? Ha még egy rangot adok, és még egyet, és még egyet – akkor is adósa maradok. Ezért úgy határoztam, hogy Bánatváros helyén egy új várost építek és Önnek ajándékozom, hogy hozzácsatolhassa Demizson, Flaska és Korsó kerületekhez.

Ezen kívül felajánlom Önnek az Örömherceg címet, harmadízigleni nemesi rangot és küldök egy teáskanna illatos pálinkát a kincstári pincéből. Zengjen győzelmi dal az Ön tiszteletére és mindenki szerezzen tudomást hatalmas szolgálatairól!”

Pánczél Adrienn fordítása

Unjong története

(Un-jong-dzson)

Szöul nyugati részén, az Invanszan-hegy lábánál található a Hosszú Élet Palotája, amely egykor a nagy Szedzsong király¹ harmadik fiának, Anphjong hercegnek a lakhelye volt.

A hegy nem magas, de ha felmászunk a tetejére és körülnézünk, kelet felé feltárulnak a szüli házacskák; nappal, mint szétdobált kockák az asztalon, este mint szétszórt csillagok fenn az égen; nyugaton pedig ott a magányos palota, amelynek az oszlopai mintha egészen az égig magasodnának. Az épület mindig felhőkbe burkolózik, s rajtuk alig tör át a nap sugara.

A palota környéke szépségéről híres: mint egy sárkány tekergőzik előtte a folyó, s mint mesebeli teremtmények magasodnak mögötte a hegyek. A fiatal léhűtők szívesen járnak erre a környékre beszélgetni és közben iddogni; a tapasztalt íjászok itt tanítgatják a tanítványaikat; a palota udvarán gyermekek játszanak. Tavasszal, amikor nyílnak a virágok, és ősszel, a krizantém és a vöröses-sárga juhar évszakában az Invanszanhhoz költők jönnek, akik gyönyörködnek a természet szépségében és verseket írnak.

Rju Jong, a vándorköltő sokat hallott e táj szépségéről és már hosszú ideje tervezte, hogy ellátogat ide. Kétszer vagy tán háromszor is nekikészülődött az útnak, de minden alkalommal meggondolta magát mondván, nem illő a ruhája, ráadásul rongyos is, még kinevetnék miatta az emberek. Tavasszal, a Sincshuk² évének harmadik hava tizenhatodik napján végre elhatározásra jutott. Vásárolt egy üveg rizspálinkát, és mivel se barátja, se fia nem volt, egyedül vágott neki a hosszú útnak. Az emberek, akikkel útközben találkozott, utánafordultak és nevettek. Ő azonban nem törődött velük.

A költő bement a palota kertjébe, felmászott egy dombocskára és körülnézett: az egész kert az enyészet ostromolta, a kerítés kitorve, a kutak beomlottak, mindenhol szétvert tetőcserép tarkállott, s a járólapok nagy részét is belepte a fű. Csak a kert sarkában álltak épségben azok a házikók, melyekben annak idején az udvarhölgyek laktak. Ez minden, ami az Imdzsín-háború³ után megmaradt.

A költő a palota nyugati részéhez ment. Sűrű bokrok, magas fű, tiszta vizű tó, csend, – úgy tűnt, itt még semmit sem érintett emberi láb. Könnyű szellő fújdogált, a füvek és virágok illata mámorító volt. Rju Jong leült egy sziklára és elszavalta Szu Tung-po⁴ versének néhány sorát:

A hegység, folyó, s a város képe
beléolvad lenn a végtelenbe.
Kalmárok, csókák és varjak hangja
messziről mintha egyforma lenne.

Aztán hörpintett egyet a magával hozott rizspálinkából, feje alá egy kődarabot tett, lefeküdt és elaludt.

Amikor feleszmélt, felemelte a fejét és körülnézett: a parkban sétáló emberek már eltűntek, a hegyek fölött holdsugár fénylett, a tóparton köd borította a szomorúfüzeket, s esti szél cirógatta a virágok szirmaikat...

Hirtelen valami zaj ütötte meg a fülét. Hallgatózott, majd lenézett: a sziklák alatt egy fiatalember és egy leány üldögélt.

Rju Jang odament hozzájuk, illendően meghajolt és megkérdezte:

– Kik önök? Mi járatban ily késő éjjel?

– A régi időkben ez a mondás járta: „Ha jó emberrel találkozol, tedd félre az ügyeidet és beszéljess vele.” – Megkérte a költőt, hogy foglaljon helyet mellette. A leány tapsolt, s a jelre két szolgálólány lépett elő.

– Ma a herceg vendége voltam, és egy kedves ismeretlennel találkoztam – mondta a leányzó. Hosszú beszélgetés vár reánk. Hozzatok bort és ne felejtsetek el a tust sem!

A szolgálók meghajoltak és eltűntek a sötétben – mint a madarak, felröppenne a fa ágáról. Ugyanilyen gyorsan vissza is jöttek, s hozták magukkal üvegkorsókban az aranszínű bort és ezüasztalkát, amely roskadásig tele volt finom falatokkal és válogatott gyümölcsökkel. A fiatalember elmosolyodott: mölccsel.

Rju Jong, a fiatalember és a leány helyet foglaltak az asztalkánál. Bort töltöttek a jáde-kupába és sorban, egymás után ittak belőle. Megízlelvén a bort és az ételt, a költő elámult: ilyen finomságokat ő még sohasem kóstolt!

Már harmadszor járt körben a jádekupa, amikor a leány elszavalta akkor rögtönzött költeményét:

A távoli palotában
Elváltam a kedvesemtől,
Szerelmünk nem ért célba,
Bánat kínoz szerelemtől.

A kurtányi találkozás
Olyanná vált, mint az álom,
A tavasz tán elhoz nekünk
Új reményt a forró nyáron.

Eltűntek a boldog napok:
A néhány szép találkozás,
Mindkettőnket sírás gyötör,
Sorsunk csak a vágyakozás.

A leány befejezte énekét, s az arcán kövér könnycseppek folytak végig.

Rju Jong felállt és meghajolt:

– Tehetségtelen vándorköltő vagyok, de tanultam egy keveset és értek valamelyest a versekhez is. A kisasszony éneke megrázott, mert nagyon szép, ugyanakkor nagyon bús volt. Csak azt nem értem, honnan ez a nagy szomorúság? Hiszen itt minden olyan kellemes: simogat a holdsugár, hűsít a szellő... Örülnie kellene, élvezni a föld és az ég szépségét, kegyed viszont sír. Miért? Örömmel lát vendégit – ez azt jelenti, hogy bízik bennem. Kérem, meséljen magáról, mesélje el, mi okozza a bánatát!

Rju Jong megnevezte magát és kérdően tekintett a fiatalemberre és a leányra, arra várva, hogy majd ők is megmondják a nevüket.

A fiatalember felsóhajtott.

– Megvan rá a jó okom, hogy nem árulom el a nevemet. De megbízom önben és nem titkolózom tovább. Figyelmeztetem azonban, hogy a történetem nem lesz rövid.

Kis ideig hallgatott, majd elkezdett beszélni:

– A családnévem Kim. Tíz éves koromtól írok verseket, és nem is rosszakat, a tanítóim

mindig dicsérték. Amikor betöltöttem a tizennegyedik évemet, jelentkeztem az állami hivatalnokvizsgára és megszereztem a másodosztályú kiválóság címet. Azóta hívnak Kim csinszának⁵. Zsenge ifjúkoromban nemeslekűnek és tisztelettudónak találtak, mindenki szeretett. De aztán... Találkoztam ezzel a leánnyal – utána a szüleim elfordultak tőlem, és nem neveztek többé tisztelettudó fiuknak. Ó, igen, rászolgáltam erre. Kérdezze meg ezt a hölgyet, az ő neve Unjong. Kérdezze a barátnőiket, Nokcsut és Szookot. Ők mind valamikor Anphjong királyfi udvarhölgyei voltak.

Emlékeibe merülve elhallgatott.

– Félig elmondani annyit tesz, mint semmit se mondani, – mondta Rjujong. – Nem mondanák el az egész történetet?

Kim csinsza a leányhoz fordult.

– Ugye te is jól emlékszel?

– El lehet tán felejtetni azt, ami, mint a kő nyomja az ember szívét? Tudja mit, inkább elmesélem én a történetünket. Fogjon egy ecsetet és kérem, jegyezze.

Szedzsong királynak nyolc fia volt. Közülük legjobban a harmadikat, Anphjong herceget szerette, ezért aztán ez a királyfi gazdagabb és tekintélyesebb volt a többinél. Tizenhárom éves korában, királyi rendeletre, a Hosszú Élet Palotájának ura lett.

A herceg minden erejével a tudományok felé fordult. Éjszakánként a könyveket bújta, nappal verseket költött, egy órát sem töltött el haszontalanul. A kor kiemelkedő tudósai mind nagy megtiszteltetésnek vették, ha meghívást kaptak a királyfítól és elbeszélgethettek vele. Ezek a beszélgetések nagyon érdekesek voltak és gyakran hajnalig tartottak.

A herceg különösen a kalligráfiában tűnt ki, ebben nem volt hozzá fogható tehetség. A bátyja, Mundzsong, a Bölcsek Pavilonjában a tudós férfiakkal folytatott beszélgetései során szívesen ismételte: „Ha az öcsém, Anphjong Kínában született volna, nem kevésbé lenne híres, mint Vang Hszü-cse és elhomályosította volna Csao Szung-hszüé⁶ dicsőségét is.

Egy ízben a királyfi így szólt:

– Minden nagy ember akkor ért el sikereket, ha távol az emberektől, a természet ölében alkotott. Palotám falai mögött magányos hegyek, csend és nyugalom. Mi lenne, ha én is elhagynám a palotát és a hegyek között hódolnék tudásszomjammak?

Megparancsolta, hogy építsenek egy házikót a hegy oldalában, ahol aztán összegyűjtötte a legnevesebb irodalmárokat és kalligráfusokat: megfordult ott a tudós Szong Szammun⁷, s a hírneves kalligráfus, Cshö Hunghjo is. Gyakran rendezett tudós versenyeket, és mindig a királyfi lett az első.

Történt aztán, hogy az egyik ilyen verseny után a herceg magához hívatta az udvarhölgyeit és így szólt hozzájuk:

– Miért van az, hogy a nagy és dicső emberek között idáig nem voltak nők? Sok író és költőnőt ismerek, de egyiküket sem nevezném igazán tehetségesnek. Állandóan veszekednek egymással, és megvetik a másikat. Mindez valószínűleg azért van, mert nem lobbantotta lánggra őket az isteni szikra. Miért nem teszitek próbára magatokat a poézisban?

A herceg kiválasztotta a tíz legfiatalabb és legszebb udvarhölgyet és rájuk parancsolt, hogy tanuljanak. Előbb koreaiul olvasta velük *A kis tanítást*⁸, majd eredetiben *A Közép mozdulatlanlanságát*⁹, a *Beszélgéteések és mondásokat*¹⁰, *Meng-cét*¹¹, a *Dalok könyvét*¹², a *Kormányzók számára való vezető tükör*¹³ című művet, valamint Tu Fu és Li Taj-po¹⁴ költeményeit. Öt év elteltével ezek az udvarhölgyek voltak a királyság legműveltebb fehérszemélyei.

A fenséges úr naponta gyakoroltatta őket a versírásban, a kitűnő teljesítményt jutalmazta, a kevésbé jót büntette. Nem sok idő elteltével a lányok költeményei felvették a

versenyt a Tang-kor legjelesebbjeinek a műveivel mind a ritmus, mind a képalkotás terén. A tíz kiválasztott udvarhölgy nevei sorban: Ognjo, Szook, Pujong, Pigjong, Picshi, Kumnjon, Unszom, Csaran, Porjong és Unjong – ez utóbbi én vagyok.

A királyfi nagyon megszeretett minket: felmentett a hétköznapi teendők alól, de csak a palota kertjében sétálhattunk. Senkit a lányok közül nem engedett ki, bizonyára attól tartott, mások is tudomást szereznek a létezésünkről. Naponta ismételte: halál vár nemcsak arra, aki elhagyja a palotát, hanem arra is, aki elárulja a kintieknek a nevünket.

Egyszer, amikor visszajött kedvenc költőtől hozzánk, összehívott mindegyikünket és így szólt.

– Ma költőket láttam vendégül. Iszogattunk és verseket írtunk. Hirtelen észrevettem, hogy a park fái fölött kék füst lebeg, majd elúszik a hegyek felé. Elhatároztam, hogy megverselem a látványt, és a barátaimnak is javasoltam ezt a témát. A vendégek teljesítették a kívánságomat, de egyikük műve sem nyerte el a tetszésemet. Most ti próbálkozzatok. Meglátjuk, mire vagytok képesek!

Elsőként Szook olvasta fel a művét:

Kékes füst terjeng, a szél kapja fel,
Mint fonál terül, s kúszik a fákra;
Tán nem értitek, alkony jó véle,
És kék ködként borul a házra.

Pujong folytatta a versével:

Felszállt a ködfolt, s máris záporosó,
Megmosta a völgyet, s megint felhővé vált,
A messzi hegycsúcs fogságba ejti majd,
Én eltikkadt szívem hős Huj-vangért¹⁵ kiált.

Picshi verse következett:

Kék homály a virágon, a méh nem talál mézet,
Homály a fák ága közt, a madár nem lel fészket,
Alkonykor a kék homály esővel köszöntött ránk:
Az ablakon túl szilaj, szomorú zápor vérzett.

Pigjong folytatta a sort:

Virágtalan a barackfa,
Magányos a bambusz-ág,
A homály egyre sűrűbb,
A nap lement, és vár az ágy.

Ognjo verse így hangzott:

Kékellő fátyol borul a napra,
A vén hegyet is árnyék övezi,
Csöndben elkúszik és terjeng tova,
Sötét köpenyét tavunkra teszi.

Kumjon verse így oldotta meg a témát:

Hideg homály röpül a hegyről,
Falvakra száll, a kertünkre száll,
Szilaj a szél, szalad messzire,
Az éjszaka már havat talál.

Unszom is elszavalta versét:

A völgy fái közt röppen az árnyék,
Sötétzöld fénnel siklik a tavon;
De hopp, elillant. Hol van a nyoma?
A lótosz szirmán, ott szikkad azon.

Porjong következett:

Tavaszuhan, a völgyben árnyék,
Királyi város alkonyi fényben,
Nézd, mily pompás, koresti csoda!
Palotánk úszik csillagos égben.

Csarang volt az utolsó előtti:

A völgyre rászáll a kék homály-füst.
A fa homálylón szürkés árnyalak,
De ím: eltűnt már, elröppent messzi,
Zápor alakban messziről kacag.

Én voltam a legutolsó a sorban:

Nézzed, milyen gyönyörű a leszálló kék homály,
A lány puha selymet sző, ám nincs kedve végezni,
Miért olyan szomorú, mert ciróogat a szellő?
Ledől most a sebzett nap Vúsan-hegyre vérezni.

Miután elolvasta a verseinket, a herceg felkiáltott:

– Csodálatos! Mintha a nagy Tang-kori költőket olvasnám! Ezeket a verseket még a nagy Szong Szammun is megirigyelné!

Újra és újra végigolvasta a verseket, de nem tudta eldönteni, melyik a legszebb. Végül így szólt:

– Pujong versében nagyon költőien van kifejezve csodálata Huj-vang iránt. Picshi műve a kínai klasszikusok szao és ja¹⁶ formában írt költeményeit idézik. Szook verse nagyon lírai hangulatú, különösen az utolsó sorok. Meglehet, ők a legérdemesebbek a jutalomra.

Aztán, kicsit elgondolkozva így folytatta.

– Amikor először olvastam a verseket, nem tudtam, melyik a legjobb. Amikor másodszor olvastam el őket, akkor Csarané tetszett leginkább: sok mély gondolat van benne és

nagyon zenei. A többiek verse sem rossz. De csak Unjong verse bővülte el igazán a szívemet: olyan mély fájdalomról tanúskodik, akkora szeretetéhség van benne... Szeretném tudni, kinek van címezve a mű.

Elébe járultam, leborultam előtte és könnyek között így szóltam:

– A szerelem szavai merő véletlenségből kerültek a versbe, senkire sem gondoltam közben... Szívből sajnálom, hogy ezzel felzaklattam felségedet!

A királyfi nyájas mosollyal felemelt és leültetett maga mellé.

– A költeményeket gondolat szüli, és a gondolatok nem véletlenek. Legjobb, ha hallgatsz.

Megparancsolta a szolgáinak, hogy hozzanak tíz tekercs selymet, és mindegyikünket megajándékozott eggyel-eggyel.

A herceg korábban sohasem méltatott különösebb figyelemre, de most éreztem, hogy valamiképpen megérintettem a szívét.

Egyik este, amikor mind a tízen, mi, udvarhölgyek visszatértünk a szobáinkba, meggyújtottuk a gyertyákat, majd megágyaztunk, a többiek elővették a Tang-kori költők gyűjteményét és az udvarhölgyek szerelmes verseit olvasták fel egymásnak. Csupán én nem figyeltem oda, csak ültem hallgatagon és szomorún.

Szook rámnézett:

– Hol jár az eszed? Arra gondolsz, hogy a versed felzaklatta a herceget? Vagy arról álmodozol, hogy majd megosztja veled az ágyát? Beszélj, kérlek!

– Nem találok ki, mi bántja a lelkemet – feleltem. Azért vagyok szomorú, mert éppen verset írok, de az egyik sor nem akar sikerülni.

– Ne ravaszkodj! – szólt közbe Unszom. – Egész más van a te fejedben, ezért nem érdeklünk már téged. De megállj csak, én kitalálom, hogy mi a bajod!

Azt javasolta, hogy verseljük meg a felfutó szőlőbokrot, amely ablakunk alatt nő. Beleegyeztem és a következő verset írtam:

Kígyóhoz hasonló
Vad indák és levelek.
Mosolygó hús zöldjük
Árnyékában heverek.

Fullasztó déli nap,
De nem sújt hevülés.
Fülledtség kívülük,
Alattuk enyhülés.

Új élet megindul,
Még zsenge, erőtlen,
Szőlőszem feszül majd,
Apró még, szeplőtlen.

Ám eljő titkos perc,
Gyümölcs lesz a rügyünk;
Felszállunk felhőkre,
Istenként röpködünk!

Szook hosszú ideig a gondolataiba temetkezett, majd felállt, s mélyen meghajolt előttem.

– Unjong, ez csodálatos! Az ecset egyetlen lendületével! Életemben nem hallottam ehhez hasonlót! Meghajlok előtted, mint Konfuciusz hetven tanítványa a Tökéletes Férfit¹⁷ előtt.

– Azt mondják, alulértékelnél helyesebb, mint túlértékelnél- vette át a szót Csarán. – Nem akarom megismételni Szook szavait. Csak azt szeretném mondani, hogy ez a vers, amely a szemünk láttára született, mesterkéletlen és őszinte.

A többi lány is egyetértett vele.

A lányok azonban nem kaptak választ az őket foglalkoztató kérdésre...

Másnap már este volt, amikor az ablakok alatt lódobogás és kerek dübörgése hallatszott. Híres költők érkeztek vendégségbe. A királyfi elrendelte, hogy a Keleti pavilonban gazdag lakomára terítsenek és kivonult fogadni őket.

Miután a vendégek elhelyezkedtek az asztaloknál, a herceg felolvasta a műveinket. Mindenki lelkesen gratulált.

– Gyönyörű, igazán klasszikus versek! Honnan szerezte őket, felséges úr?

A herceg elmosolyodott.

– A versek valóban nem rosszak. A szolgálaim találták őket. Szerzőik ismeretlenek.

Egy óra múltán megérkezett Szong Szammun is. Miután neki is megmutatták a verseket, a tudós így szólt:

– Ezek a költemények semmivel sem rosszabbak, mint a régi nagyok alkotásai. A Korjodinasztiától¹⁸ napjainkig mintegy hatszáz év telt el, s az eltelt idő során temérdek poéta élt és alkotott. Verseik többségét azonban vagy nehéz megérteni, vagy túlságosan is könnyedek; hol a forma nem felel meg a tartalomnak, hol a tartalom a formának, a mondanivaló meg többnyire sekélyes. Ezek a versek viszont nagyon költőiek és telistele vannak igazi, őszinte érzéssel! Nem is földi poéták versezetei! Ilyeneket csak az tud írni, aki isteni magányban él és éjjel-nappal klasszikusokat olvas. Mennyi édes titkot rejtenek ezek a sorok! „Miért olyan szomorú, mert cirógat a szellő?” – e sorok bizonyára a szerző szerelmi bánatáról szólnak. „Magányos a bambusz-ág¹⁹” – ezek a hűség sorai. „Szilaj a szél, szalad messzire” – ez, úgy tűnik, azt panasolja, hogy nincs örök szerelem. „Én eltikkad szívem hős Huj-vangért kiált” – ez önre vonatkozik felséges herceg! „A völgy fái közt röppen az árnyék, / Sötétzöld fénnel siklik a tavon” – így csak egy tündér fogalmazhat! A versek stílusa fennkölt, ugyanakkor bizalmas és van bennük valami közös. Tíz tündér lenne itt, a királyi udvarban? Ne rejtegesse őket, felség, hadd gyönyörködjem bennük!

A királyfi igen elégedett volt a válasszal, de nem mutatta, hogy ismerné a szerzőket.

– Hogy kerülnének tündérek az udvaromba?

Mi, lányok ezenközben az ajtó mögött hallgatóztunk és mérhetetlenül boldogok és büszkék voltunk...

Este Csarán odasúgta nekem:

– Minden lány leghőbb vágya férjhez menni. De te ezt ügyesen titkolod. Néha olyan furcsának tűnsz. Igazán nem tudom, van-e valakid, akire titkos vágyakozással gondolsz. Hozzám őszinte lehetsz, elmondhatod!

Felálltam, meghajtottam a fejemet előtte és így válaszoltam:

– Az udvarhölgyek, mint ismeretes, igen hallgatagok: hiszen a szavak, mint a madár, szétröppennek. De te mindig annyira kedves voltál hozzám, hogy nem titkolózom tovább...

A múlt év egyik őszi napján, amikor már virágozik a krizantém és a az erdők bíborvörös koronája úszik a tavon, a herceg a könyvtárában ült és költeményeket másolt. Hirtelen megjelent az őr és jelentette, hogy egy fiatal nemes, névszerint Kim csinsza kéri, hogy a herceg fogadja őt. A királyfi megparancsolta, hogy vezessék be a vendéget. Egy fiatallem-

ber lépett be tiszta fehér ruhában, szép arcú és sudár, az Ég lakóihoz hasonlatos. A herceghez lépett és mélyen meghajolt. A királyfinak rögtön megtetszett az ifjú és megkérte, hogy foglaljon helyet. A fiatalember még egyszer meghajolt.

– Felsőged többször hívta már csekély személyemet, de én bátorkodtam csak ma megjelenni – bocsánatát kérem.

– Nagyon örülök, hogy udvarunkban köszönhetem –, felelte a herceg nyájasan. Remélem, barátok leszünk.

Mi, lányok, mindannyian hallottuk a beszélgetést, hiszen a királyfi nem mondta, hogy távozzunk. Ki tudhatta előre, mivel végződik majd ez a találkozás?

A herceg az ablakhoz vonta az ifjút.

– Milyen gyönyörű az őszi táj! Azt kívánom, hogy verseld meg ezt a témát! A te költeményeid még hiányoznak a könyvtáramból.

– Ó, az én jártasságom csekély ezen a téren – szabódott a fiatalember.

A herceg megparancsolta, hogy Kumjon énekeljen, Pujong játsszon a komungón²⁰, Porjong fuvolázzon, Pigjong pedig töltögessen a poharakba. Nekem tust és ecsetet kellett hoznom.

Akkor még ostobácska kislány voltam, s a csinos fiatalember láttán sebesen verni kezdett a szívem –, úgy tűnt, még néhány pillanat és elájulok. A fiatalember, mosolyát visszafojtva pillantott rám.

– Vendégem vagy, ezért nem illendő parancsolgatnom neked – fordult megint az ifjúhoz a herceg. – De, az igazat megvallva, a verseid igen érdekelnek engem –, sok jót hallottam már róluk!

Kim csinsza a dícsérettől kissé zavartan megragadta az ecsetet és a következő sorokat vetette a papírra:

Vadlibák húznak sorban az égen,
A kései ősz bolyong a parkban,
Lótusz halódik a tószegélyen,
A krizantém is reszket a fagyban.

Mellettem egy lány, csillag a szemén,
Komungón játszik, ujjá mily serény,
Izzik a rizsbor lelkemnek mélyén,
Eső bár hullana száraz ősz egén.

A herceg újra és újra elolvasta a verset. Láttuk rajta, hogy rendkívüli módon izgatott.

– Ön tehetséges, de még mennyire! Sajnálom, hogy korábban nem találkozhattunk!

Mindnyájan, mintha összebeszélünk volna, a fiatalemberre néztünk. Olyannak tűnt nekem abban a pillanatban, mint a szépséges Csing, aki darumadáron szállt a fellegekbe²¹.

A herceg felemelte borral teli poharát.

– Véleményed szerint ki a régi idők legnagyobb költője?

–A halhatatlan Li Taj-po! – vágta rá Kim csinsza azonnal.– A Jåde Császár²² palotájában lakott, az égi kertben kószált s varázserővel bíró virágokra és füvekre talált. Megízlelte az isteni nektárt, mire a szél és eső magával ragadta és levitte az emberek világába, a földre. Lu Csao-lin és Pang Po²³ – a tengerek és a csillagok tudói, a felhők röpiülése, a hullámok csobogása, a sirályok rikoltozása és a gyíkok könnyei – mind-mind a hatalmukban vannak. Az ő költeményeik a természet lélegzete! Meng Hao-zsan²⁴ csak egy egyszerű rímfaragó.

Nem véletlen, hogy annyira tetszik a fiatal költőknek. Élt ugyan valamikor Li Sang-jing²⁵, a költészet varázslója, aki a poézist az égiektől tanulta, de sajnos korán meghalt és nem tett szert nagy dicsőségre. A többi versíró említést sem érdemel.

– Szinte mindenki, akivel tanácskoztam Tu Fut jelölte meg a legnagyobbak –, jegyezte meg a herceg. – Mit gondol, mi lehet ennek az oka?

Véleményem szerint az ostobák csak azt értékelik, ami az ízlésüknek megfelel –, felelte Kim csinsza. – Például a sült halat és a füstölt húst. Tu Fu az ő számukra ilyen táplálék.

Nem értek egyet veled –, rázta a fejét a herceg –, Tu Fu igazi remekműveket alkotott, ezért nem lehet a hétköznapi poéták közé sorolni!

Kim csinsza elmosolyodott.

– Nem értett meg fenséged. Honnan venné csekélységem a bátorságot, hogy ócsároljam, a nagy Tu Fu műveit? Arról van szó csupán, hogy nem azért becsülöm a verseit, amiért mások. Tu Fu a legnagyobb költő, akinek a költeményeit csak a Han-dinasztia korában élt Vu-ti²⁶ verseivel lehet összemérni, azokkal a versekkel, amelyekben a külhoni törzsekkel vívott háborúkat énekelte meg; Tu Fu alkotásai a történelem részei csakúgy, mint Sze-ma Hsziang-zsu²⁷ és Sze-ma Csien²⁸ művei! Tu Furól csak mint poétáról beszélni, ez olyan, mintha Tungfang Suot²⁹ játszadozó kisfiúnak tartanánk, vagy mintha elvinnénk Hszi-Vang-mu istennőtől³⁰ a varázserejű barackokat. Li Taj-po és Tu Fu költészete egyáltalán nem az ég és a föld, az óceán és a patakocska ellentéte. Ezt szerettem volna csak mondani. Ha pedig össze akarjuk vetni Meng Hao-zsang, Pang Po személyét vele, akkor az a véleményem, hogy míg Tu Fu tüzes versenylovon vágat, addig ez a másik kettő egy gebét vezet kantáron...

A királyfi egészen fellelkesült ezektől a szavaktól:

– Szavaid egészen új megvilágításba helyezik az említett költőket. Szívem szerint szóltál különben. A lényeg az, hogy mind a ketten nagyon szeretjük Tu Fut, bár Pang Pot és Meng Hao-zsangot eltérően értékeljük. De hagyjuk ezt. Szeretném más verseidet is meghallgatni – zengjen tőlük a palotám!

Kim csinsza meghajolt, elővett egy tekercs papírt, papírra vetett néhány sort, majd átnyújtotta a hercegnek.

Szétolvadt a ködös harmat,
A rét fái lassan csöppen,
Áttetsző ég: kék-tiszta tó,
Az éjszaka ideröppen.

A szél keze ablakra ver,
A redőny-gyöngy reszketve leng,
Kint a kertben a telihold
Ezüst színnel fénylőn kereng.

Kinn az árnyék körbejár,
A fenyőág hajlong vadul,
Kupámban bor, búfelejtő,
Iszom magam és szóltanul.

Nagy Zsuan Csi³¹ fiatalon
A finom bort ott nem hagyná;
Gyere barát, igyunk együtt,
Csak a szesz tesz színjózanná!

A herceg, miután végigolvasta a verset, az ifjúhoz lépett és megszorította a kezét.

– Még egyszer mondom: ön igen eredeti tehetség! És nemcsak tehetséges költő, hanem nagyszerű társalkodó is! Büszke vagyok arra, hogy Korea ilyen költőket szüül!

Megkérdezte vendégét, hogy kedveli-e a kalligráfiát. Az ifjú nekikezdett a betűformálásnak, de közben egy csepp tus a ruhám ujjára csöppent. Ezt jó jelnek vettem és nem töröltem le a foltot... A mellettem álló lányok csak néztek és mosolyogtak. Én annyira örültem, mintha átmentem volna a sárkánykapun!³²

Késő este, amikor a vízórák már utolsó csöppjüket hullatták, a herceg így szólt:

– A bortól nagyon elnehezült a fejem, ideje lefeküdni.

Másnap a királyfi egész álló nap Kim csinsza verseit szavalta fennhangon, s időnként felkiáltott lelkesedésében:

– Ezek a versek méltók a legmagasabb jutalomra, szerzőjük minden dicséretet megérdemel!

Attól az időtől kezdve elvesztettem a nyugalmamat, gondolataim nyugtalanul csapongtak ide-oda. Lefogytam, a ruha lógott ösztövérr vállamon, de rá se hederítettem.

– Te sem vettél észre semmi különöset rajtam?

– Én sem –, felelte Csaran, de már emlékszem, valóban, valami különös volt akkor a viselkedésedben.

A herceg többször is találkozott és beszélgetett az ifjúval, – folytattam. – Minket nem hívtak be ekkor a szobába, de én mindannyiszor leleselkedtem az ajtó résén át.

Egy ilyen alkalom után ezt a verset írtam:

Hófehérben, fiatalon...

Tekintete szememben ég,

Költőnket az Ég küldötte,

Sivárak a holdas esték.

Fejem hajtom, hangom remeg,

A komungóm könnytől ázik,

Hogy szenvedek, eltítkolom,

Imádkozom, lelkem fázik.

Ezt a versemet és egy arany hajcsatot szerettem volna ajándékba küldeni szerelmemnek, de nem tudtam, hogyan lehetne eljuttatni hozzá.

Egyszer, holdas estén költők, tudósok és más előkelőségek érkeztek a palotába. A tehetség természetére terelődött a beszélgetés. A herceg ekkor megmutatta a jelenlévőknek Kim csinsza verseit; mindegyikük elragadtatással olvasta a sorokat. A vendégek persze rögtön látni akarták a versek szerzőjét, erre a herceg azon nyomban érte küldetett.

Megérkezett az ifjú költő. Le volt fogyva kissé és szomorúnak tűnt.

– Kedves vendég! Nem kellene a tóparton bolyonganod és Csü fejedelemség sorsán tünődönnöd!³³ – tréfálkozott vele a herceg.

Mindenki nevetésben tört ki. Kim csinsza meghajolt és így válaszolt:

– Én csak egy szegény nemesi család sarja vagyok és nagyon jólesik a fenséges úr figyelme irányomban. Titokzatos kór gyötör: nem eszem semmit, sem lefeküdni, sem felkelni alig tudok segítség nélkül. Nem tudom, mi ez velem...

A vendégek fejüket meghajtván együttérzésükről biztosították a fiatalembert.

Kim csinsza mindegyiknél fiatalabb volt, ezért a szélre ültették, egészen közel a füg-

gönyhöz. Már későre járt, a vendégek mind megmámorosodtak a bortól. A szoba falát képező függönybe egy apró lyukat fúrtam, s azon keresztül lestem be a terembe. Az ifjú meglátott, közelebb húzódott, s én átadhattam neki a levelet.

Magával vitte és otthon elolvasta a vallomásomat. Attól kezdve le nem tette a kezéből, újra meg újra elolvasta. Állandóan rám gondolt, de tanácstalan volt, nem tudta, mit kellene tennie. Válaszlevelet akart írni, de nem talált megfelelő személyt, aki továbbíthatta volna.

Akkoriban a szöuli Keleti városkapu mögött élt egy jósasszony, egy fiatal, szép özvegy. Mesterségét még a királyi udvarban is elismerték. Kim csinsza, amikor erről értesült, hozzá sietett.

A jósnő behívta magához, bort és harapnivalót tett az asztalra és kínálgatta a vendéget. Kim csinsza a kezébe vette a boroskupát, de nem ivott belőle.

– Ma sok dolgom van, inkább eljövök holnap –, mondta és elment.

Másnap, ahogy ígérte, megint ellátogatott a jóshoz. Az özvegy kedvesen fogadta. De alighogy belépett a házba, hirtelen megint így szólt:

– Jobb, ha holnap jövök.

És megint elment.

A jósasszonynak megtetszett a csinos ifjú és elhatározta, hogy magához édesgeti. Az ifju nap mint nap megjelent nála újra és újra, de nem mondott semmit jövelele céljáról. Az asszony döntött: „A fiatal nemes azért hallgat, mert büszke. Mézes szavakkal leveszem a lábáról és itt tartom éjszakára; az enyém lesz!

Másnap a fiatal özvegy kicsinosította a haját, kifestette az arcát, legszebb ruháját vette fel, és új poharakat tett az asztalra, majd kiküldte a szolgálot a kapuhoz, hogy fogadja a vendéget.

Kim csinsza ahogy belépett az asszonyhoz, rögtön észrevette a változást. Nem értette azonban, mivégre az egész. Az özvegy igézőn pillatott rá és elmosolyodott:

– Milyen nagyszerű az este, hogy ilyen kedves vendéget vezérelt hozzám!

A vendég azonban saját gondolataiba temetkezve semmit se mondott erre. Szemei búsak voltak.

– Drága fiatalember, ne legyen zavarban! – mondta a jósnő.

Kim csinsza így válaszolt:

– Ha kegyed valóban rendkívüli képességekkel bír, akkor ki kell, hogy találja, mi nyomja a lelkemet!

Az asszony beljebb húzódott a szobába, oda, ahol az ősök emléktáblái voltak elhelyezve, meghajolt és varázsigéket mormolt. Hirelen megragadta a csengőt, egész testében megremegett és felkiáltott:

– Szép vagy és fiatal... Nehéz dologba fogtál... Nem lesz sikered benne... Három év múltán a másvilág rabja leszel...

Kim csinsza lehajtott a fejét.

– Magam is úgy érzem, hogy ez fog történni. De nem parancsolhatok az érzéseimnek. Fájdalmam határtalan, és csak kegyed tud segíteni. Adja át, kérem, ezt a levelet az egyik udvarhölgynek – és vége szakad a fájdalomnak!

A jósasszony odalépett az ifjúhoz:

– Nem túl gyakran járok a palotába és csak akkor, ha hívnak. De egy ilyen csinos fiatalember kedvéért, nem bánom, megpróbálom!

Kim csinsza átadta a levelet:

Kérem, legyen nagyon óvatos!

A jósasszony fogta a levelet és rögtön a palotába indult. Ott csodálkoztak kissé váratlan

megjelenésén, de nem zavarták el. Hosszú ideig bolyongott a falak mögött engem keresve, végül megtalált, rámkacsintott és intett, hogy menjek ki vele az udvarra. Kimentem, s ott átadta a levelet. Ez állt benne.

„Egyetlen egyszer láttam Kegyedet, s azóta lelkemnek nincsen nyugodalma. Esténként hosszasan bámulok nyugat felé, hátha megpillanthatom Önt. Beteg vagyok és nincs a földön orvosság, amely meggyógyíthatna! Azt mérte rám a sors, hogy a szerelem emésszen el? Ó, bár az Ég megkönyörülne rajtam, s jótékony szellemek segítenének és teljesülhetnének a vágyaim! Bármilyen áldozatra kész lennék! Zárom soraimat. A szívem sebesen ver. Mit mondhatnék még? Talán versben tudnám kifejezni:

Egyiket a másik után: becsukták a kapukat,
Későt üt az óra: nők szólítják urukat.
Csak örök sétálnak, nézvéen sötét árnyukat,
A házak, fák, a felhők: éj takarja bájukat.

Elvitte a sebes víz parti bokrok ágait,
Elsodorta messzire, görgetvén hullámaikat,
Fölkapták csöppnyi fecskék az ágaknak szálait,
Hogy fészket raknának fön, családjuknak házait.

A fejemet támasztom, mert nehéz tartanom,
De nem tudok aludni, az álom sem vígaszom,
Ágyamból fölkelvén is sötétség a nappalom,
Csak a jó hír tetőled énnékem az irgalom.

Gyöngyként gyönyörű kislány, gyógyítsad meg kedvesed,
Alszol-e éji órán, csukva-é a szép szemed,
Könnycseppektől ázik szét távol lévő szerelmed:
Hisz madár láthatja csak bűvös-bájos termeted.

Olvastam a levelét – a testem remegett, forgott körülöttem a világ, folyt a könny a szememből...

Attól a pillanattól kezdve minden gondolatom a csinos ifjú körül forgott. Magamon kívül bolyongtam a palota termeiben, beszédem összefüggéstelenné, tekintetem zilálttá vált. A udvari emberek suttogni kezdtek rólam, a herceg elégedetlenségét fejezte ki, de engem mindez egyáltalán nem érdekelt.

Történetemet végighallgatva Csaran együtt érzően felsóhajtott – jól megértett engem, hiszen az ő sorsa semmivel sem volt jobb az enyémnél. Csak ennyit mondott:

– Hinni kell a levelének: lelkének fájdalom oly hitelesen van leírva benne, hogy ez nem lehet hazugság!

Néhány nap múlva a herceg Picshit hívatta és így szólt:

– Tízen vagytok és mindannyian egy szobában laktok – ez bizonyára zavar titeket a poézis művelésében. Elhatároztam, hogy közületek ötnek a Nyugati Palotába kell költöznie.

Ognjo nagyon örült:

– Nagyon jó ott. Mindenfelé pompázatos virágok és illatos fű, csobogó patakocskák és zöld liget! Csodás lesz!

Én bosszús voltam:

– Nem cselédek és nem apácák vagyunk, hogy a világ végén éljünk. Az a komor építmény olyan, mint egy erődítmény, amelybe Huan fejedelemség királynőit zárták be!³⁴

A lányok igen meglepődtek azon, hogy milyen tiszteletlenül beszélek.

Még egy levelet írtam Kim csinszáának és el akartam vitetni, de bármennyit is kérleltem a jósasszonyt, bármennyire is hízelegtem neki, megmakacsolta magát. Kim csinsza pedig nem mutatkozott többé a palotában. Kétségbe voltam esve.

Csaran eltökélte, hogy segít rajtam és így szólt:

– Emlékezz csak, minden évben ősszel elutazunk a folyóhoz, a Tavasz Örömei Pavilonhoz, ott fürdünk, aztán pedig lakoma a folyóparton. Idén a Szogjoktonghoz megyünk, útközben beugrasz a jóshoz és megpróbálhatod még egyszer rábeszélni.

Nagyon megörültem és türelmetlenül vártam a kijelölt napot. Az idő, úgy tűnt, rettentő lassan vánszorog.

Picshi, láttam rajta, gyanút fogott. Lehet, hogy kihallgatta a beszélgetésemet Csarannal? Egyszer aztán, miközben mélyen a szemembe nézett, így szólt:

– Amikor először láttalak, gyönyörű voltál, arcod a gránátalma hamvasságát idézte. Elneveztünk téged Kuo fejedelemségbeli hercegnőnek³⁵. Most azonban rád sem lehet ismerni. Mi történt veled?

Nyugalmat erőltetve arcvonásaimra így feleltem:

– Nyaranta gyengélkedni szoktam. De mihelyt lehullanak a levelek és a hűvös szellő meglibbenti a függönyöket, az én egészségem is visszatér.

Picshit azonban nem nyugtatta meg a válaszom. Egy verset írt, amelyben világos célzás volt a szerelmemre Kim csinsza iránt és felolvasta nekem. Zavarba jöttem, de továbbra is hallgattam.

Elmúlt a nyár és beköszöntött az ősz. Hűvös szelek fújtak, kivirágzott a krizantém, éjjelente fényes hold ringott a folyó hullámain. Örültem az ősznek, de igyekeztem leplezni az érzéseimet.

Rettentően megrémültem, amikor egyszer Unszom így szólt hozzám:

– Ma átadhatod neki a levelet. Ne hagyj ki a lehetőséget!

Ebből megértettem, hogy udvarhölgy társaim tudnak az érzéseimről, elhatároztam hát, hogy nem titkolózom tovább és elmesélek mindent.

– Csak arra kérlek titeket –, fejeztem be a történetemet –, ne mondjátok el senkinek a titkomat, mert különben a szerelmemem nagyon rosszul jár!

Elérkezett az idő, amikor a vadlibák elröpülnek délre, és dér lepi reggelre a füveket. Ez volt a szokásos folyóparti kirándulások ideje minden évben.

Arról tanácskoztunk, hol lenne a legalkalmasabb tábort ütnünk, de nem sikerült meg egyeznünk.

– Nincs jobb hely, mint a Tavasz Örömei Pavilon mellett: ott igen tiszta a víz és nem csúszósak a kövek! – ajánlottam én.

Ám a Déli Palota hölgyei ellenvetést tettek:

– Sokkal jobb lenne a Szogjoktonghoz mennünk, hiszen jóval közelebb van!

Hosszasan és kitaratóan vitáztunk, és mindenki kitarított eredeti elképzelése mellett.

Este Csaran megszólalt.

– A Déli Palota hölgyel közül Szook a legmakacsabb. Megpróbálok szót érteni vele.

Fogott egy méccsét és elindult a Déli Palota felé.

Kumjjon nagyon kedvesen fogadta, amikor meglátta:

– Milyen jó, hogy meglátogatsz minket! Attól fogva, hogy mi lányok szétszakítva lakunk, örökösen veszekedünk, mint a Csin és Csu fejedelemség³⁶ hajdanán.

Szook azonban nem volt ilyen jóindulatú:

– Mi abban a jó, hogy eljött? Ebben is csak a saját célját követi!

– A bölcs szavak így intenek: „Be lehet-e látni vajon a másik ember lelkébe?” – vetette közbe Csaran. – Te talán olvasol az én lelkemben?

Én voltam a legmakacsabb, ezért is jöttél ma, hogy rábeszélj –, felelte hűvösen Szook.
– Nem igaz tán, amit mondok?

Csaran megrázta a fejét:

– A Nyugati Palota hölgyei közül én voltam az egyetlen, aki azt mondta, hogy nem érdemes olyan messzire mennünk.

– Miért?

– Azt hallottam, hogy Szogjoktongba az ország minden részéből érkeznek emberek, hogy az Éghez imádkozzanak és hogy Szogjoktong másik neve Szamcsion³⁷ –, mondta Csaran. – Mi pedig egykoron Szamcsion tündérei voltunk, akiket azért kergettek az emberi világba, mert rosszul sajtótottuk el Lao-ce³⁸ tanítását. Az emberek között élni nem valami jó, és mindenhol egyforma: hegyi faluban vagy alföldi településen, paraszt kunyhójában vagy halászviskóban. Mi ugyan palotában lakunk, de olyanok vagyunk, mint a madár a kalitkában. Sóhajtozunk a pacsirta énekét hallva és sírunk, ha a fűzfa ágaira pillantunk. Hiszen még a madarak is párosan szállnak és építik fészkeiket! A lélektelen növények és oktalan bogarak is a jin és a jang³⁹ törvénye szerint élnek! Csak mi, élünk bezárva olyan bűn miatt, amit előző életünkben követhettünk el. De tavasszal, virágnylás idején, vagy ősszel, amikor fenn az égen olyan fényes a hold, nem tudjuk zaklatott szívünket lecsillapítani: gyönyörű szép a világ! Miért oly keserű a sorsunk? Hamarosan megöregszünk! Gondolkozzatok el ezen! Szeretnék megtisztulni a tisztavízű folyóban és elmenni az Északi Sarkcsillag Templomába, hogy imádkozzam Buddhához a lelkünk üdvösségéért... Egészen mostanáig olyanok voltunk egymáshoz, mintha édestestvérek lennénk –, de most a barátságból gyűlölködés lett...

Szook nagy figyelemmel hallgatta Csaran szavait és együttérzőn válaszolt rá:

– Én, én vagyok a hibás mindenben! Én voltam az, aki mindvégig ellenezte, hogy olyan messzire utazzunk, mert féltem, hogy ott mindenféle csavargókkal gyűlik meg a bajunk. Szétoszlattad a félelmeimet, és kész vagyok követni téged akár az égbe, akár a tenger mélyére! „Nem az számít, amit monduk, hanem amit teszünk” – be fogom bizonyítani, hogy ez a mondás igaz!

Pujong szólt közbe:

– A vitában nem a szavak, hanem a mögöttes gondolat a lényeg. Vitázhatunk napnyugtáig, mégsem tudunk megegyezni. Egész nap gyözködtük egymást – hiába. Azt mondják, a közelben nincs tisztavízű folyó meg erdő. Dehát ez nem igaz! Nem messze a palotától van ilyen folyó, a parti kövek sem síkosak, egyszer már fürödtünk is ott. Miért utaznánk messzire? Én ugyan nem megyek!

Porjong is őt támogatta:

– Ez igaz: a szavak önmagukban semmit sem jelentenek. Hinni bennük vagy nem – ez itt a kérdés. Ettől függ minden: öröm és bánat. A bölcs hallgat, amikor kételkedik. Ping Csi⁴⁰ és Sze-ma Hsziang-zsu hallgatag emberként milyen sokra vitte! Egy szöfu⁴¹ ellenben sokat fecsegett, ki is nevette ezért Csang Si-cse! Nekem úgy tűnik, Csaran bölcsen elhallgat előttünk valamit, és te, Szook túl gyorsan hagyta meggyőzni magadat. Én sem akarok olyan messzire utazni!

– Látom már, hogy nem tudunk megegyezni! – mondta Kumnjon – megpróbálom kitalálni, mi van a szavak mögött!

Kinyitotta a Változások könyvét és ujjával követve az ábrákat a következő megállapításra jutott:

– Közöttünk csak egyvalaki nem hasonlít a közönséges halandókra, ő pedig Unjong. A jelek arra utalnak, hogy holnap találkozni fog valakivel. Nővérünk a herceg figyelmét már régen felkeltette, de Unjong kerüli a fenséges urat, persze csak azért, mondja ő, mert tart a hercegi hitves haragjától. A királyfi közeledne hozzá, de ő tartogatja magát valakinek! Nyilván azért menne Szogjoktangba, mert ott sok fiatal léhűtő lebzsel, akikkel ő szemezgethetne. Azok aztán kacsingatnának rá, integetnének, ez az ő vágya. Szégyen! Elfelejtettük volna a herceg szigorú parancsát: „Senki közületek nem hagyhatja el a palotát és nem fedheti fel a nevét idegeneknek!” Én sem megyek sehová.

Csaran csak ült hallgatagon, mit is mondhatna ezek után? Felállt, búcsúzkodni és menni készült. Pigjong azonban hirtelen zokogásban tört ki, megragadta a ruhája ujját és kérte, hogy maradjon még. Csaran ismét leült. Pigjong bort hozott, s mindannyian lehajtottak egy pohárkával. Kumnjon szólalt meg végül:

– Ne veszekedjünk tovább, váljunk el békességben. Csaran nővérem, mi történik Unjonggal? Miért oly rettenetesen szomorú?

Pigjong folytatta tovább:

– Amikor még együtt laktunk, mindannyian jól megértettük egymást Unjonggal. Ahogy mondani szokás megosztottuk mindenünket, közös volt örömünk és bánatunk, minden percünk nyitott könyv volt a másik számára. Most Unjong nincs itt velünk, tán elfelejtette volna a barátságunkat? Tegnap láttam, hogy igen megváltozott, rettenetesen lesaványodott, a hangját alig hallani... Amikor meghajoltunk a herceg előtt, támogatni kellett, hogy el ne essen. Azt suttogta nekem: „Nagyon beteg vagyok, hamarosan meghalok. Meghalok, de nem ez rémít engem igazán. Nagyon fáj, hogy nem láthatlak majd benneteket és nem olvashatok a verseiteket.” Nagyon megrázott, amit mondott és sírva fakadtam. Úgy tűnik, hogy Unjong betegsége lelki eredetű. Csaran a legbizalmasabb barátnője, aki szeretné megmenteni őt, elvinni Szogjoktangba, ahová a lelke vágyik. Ha nem tud eljutni oda, belehal! Meghal a részvégtlenségünk miatt! Nem cselekedhetnénk a javára? Emlékezzetek a bölcs mondásra: „Jó tett helyébe jót várj, rossz helyébe rosszat!” Én elmegyek vele Szogjoktangba. Nem tehetek másként.

Szook előre lépett:

– Én is csatlakozom.

Csaran elmosolyodott.

– No tessék: öten Szogjoktang mellett, öten ellene. Ott vagyunk, ahol elkezdtük.

Csaran ismét felállt, hogy eltávozzon, de meggondolta magát és mégis maradt. Érezte, hogy a lányok készek elfogadni Pigjong és Szook álláspontját, de még kéretik magukat.

Próbálta meggyorsítani a döntésüket:

– Van, amikor az igazság kimondása, van, amikor a ravaszkodás hozza meg a sikert. És ha a ravaszkodás senkire nézve nem jár rossz következményekkel, nos, akkor ez az eszköz is jogos lehet. Miért nem nézitek el kegyes csalásomat? Butaságokat beszélek, de hát annyire szeretnék meggyőzni titeket...

– Ne szerénykedj! – vágott közbe Pigjong, – Valamikor régen Szu Csin⁴² hat fejedelemiséget egyesített ékes szavaival, te meg csak ötünket győztél meg. Hogy nevezhetéd hát magadat jó szónoknak!

Mindenki elnevette magát. Csaran folytatta, amit elkezdett:

– Sok mindent szerettem volna még elmondani nektek, de most elégedjétek meg a köszönetemmel, hisz nagy jót cselekedtetek: megmentettétek a haláltól a barátnőnket. Mélyen meghajlok előttetek.

Csaran felállt és kétszer meghajolt. A lányok egész a kapuig kísérték.

Miután visszatért, részletesen beszámolt arról, mi történt a Déli Palotában. Miközben hallgattam őt, sírtam a boldogságtól.

– Szüleimtől életet kaptam, te pedig megmentettél a haláltól! Adósod vagyok, amíg élek.

Másnap reggel a palota egyik termében gyülekeztünk.

Az ég derült, a szél elcsendesült, itt az ideje az indulásnak! – kiáltotta Szook. – Szogjok-tongba megyünk!

Senki sem emelt kifogást.

Befutottam a szobába és gyorsan megírtam a levelet a szerelmesemnek.

Lemaradtam a többiektől, odahívtam a szolgálatunkban álló kisfiút és azt súgtam neki:

– A Keleti kapu mögött él egy jóaszony – elmegyek hozzá, hogy a betegséget illetően tanácsokat kapjak. De ne mond el senkinek!

Az özvegy barátságatlanul fogadott, de én térdre rogytam előtte és könyörögtem neki:

– Csak az asszonyság segíthet rajtam! Küldjön, kérem, Kim csinszáért! Sohasem felejttem el a jótettét!

A jósnő leültetett és elküldte a cselédjét a szerelmemért.

És ő hamarosan ott állt előttem. Csak néztünk egymásra szótlánul. Csak néztünk és hallgattunk.

Én tértem először magamhoz. Átadtam a neki írt levelet és így szóltam:

– Este megint itt leszek, várj reám!

Felpattantam a lovamra és elvágtattam.

Kim csinsza elolvasta a leveletem. Ez állt benne:

„A vúsani tündér átadta nekem az Ön levelét. Háromszor is elolvastam, közben mintha hallottam volna kedves hangját. Egyszerre sírtam és nevettem, a szívem majd kiugrott a helyéből... Rögtön szerettem volna válaszolni, de nem volt kivel elvitetni a levelet. És attól is félttem, hogy a herceg is megtudja... Állandóan Önre gondoltam. Szerettem volna elrepülni Önhöz, de az Ég nem adott szárnyakat; szerettem volna futni Önhöz, de a kapuban zord örök állnak. Szomorúságom határtalan volt, állandóan sírtam, semmihez sem volt kedvem, semmihez nem volt erőm. Csak a könnyem folyt és napról napra fogytam. Attól félek, elsorvadok és nem látom többé Magát. De a halálom előtt szeretném az életemet elmesélni. Ez a levél elmond mindent, amit élő szóval nem sikerült.

Délen születtem. A szüleim a többi gyerekünknél is jobban szerettek, szabadon játszhattam és kószálhattam mindenfelé. Egész nap az erdőben voltam, a folyóparton futkároztam, óriás tölgyfák árnyékában játszottam. A barátaim pásztorok, földművesek, halászok és favágók gyerekei voltak. Apám tanítgatott engem a három helyes viszonyra⁴³, a Tangkori poétikára. Azt mondták, nagyon okos vagyok.

Tíz éves gyerekként kerültem a királyi udvarba, el kellett válnom a szüleimtől, a testvéreimtől. Én sehogyan se akartam az udvarban maradni, ezért mindent másként csináltam, mint ahogy előírták: nem fészülködtem és nem mosakodtam, tépett ruhában jártam és kint aludtam a parkban. Azt akartam, hogy küldjenek haza. Az udvari léhűtők meg forgolódtak körülöttem és azt mondták: „Milyen gyönyörű virágocska nyílt a herceg kertjében!”

A királyfi hitvese megkedvelt, mintha az édeslánya lettem volna, s a királyfi sem úgy nézett rám, mint valami egyszerű szolgálólányra. Nem akarok dicsekedni, de igaz: nem volt senki az udvarban, aki idegennek tartott vagy nem szeretett volna. Azt követően pedig,

hogy elmélyedtem a tudományokban, a rímelés mesterségében és elsajátítottam a helyes viselkedés szabályait, már tiszteltek is.

A Nyugati Palotába történő költözésünk után csak a komungo és a versírás jelentett számomra örömet. A herceg meghívását elnyert híres költők művei már nem nyerték el a tetszésem. De nem sikerült bekerülni a köreikbe ünnepelt költőnként – remeteségre voltam kárhozzátva...

Nagyon nehéz volt, nem tudtam, mitévő legyek. Előfordult, hogy meggyújtottam a méceszt, leültem szőni vagy hímezni, aztán hirtelen ledobtam mindent, széttéptem, amit varrtam, kifutottam a parkba és ott futkostam, mint valami őrült, letapostam a pázsitot, letéptem a virágokat...

A múlt őszőn megláttam Önt; olyan volt, mint egy délceg isten, aki lejött hozzánk a földre. A sors megajándékozott a szerelmével, hiszen ecsetjéről a tus cseppje egyenesen a szívemet találta el.

A kinti életben megszokott dolog: ha egy lány találkozik a néki tetsző férfival, a felesége lehet... Ha szerelmesedet éjjel, álmodban látod először, aztán pedig ébren is, az már nem egyszerű találkozás, hanem maga a sors! Nem ismertem közelebről férfiakat, de az Ön jáde-arca, még ha soha nem is láttam, mindig előttem ragyogott. Hiába énekel a kakuk a fán vagy pattog a lombokon az eső, hiába, mert semmit sem hallok. A zsenge fűből gyönyörű pázsit lesz, az égen fantasztikus alakú felhők úsznak, hiába, mert semmit sem látok. A kertben vagyok vagy a szobában – mindegy, mert egyre csak Önre gondolok.

De hiszen Ön is szeret engem, ugye? Még ha meghalok is és soha nem láthatom többé, a szerelmem túlél engem, mert a szerelem örök, mint a világmindenség.

Ma a közös sétánkat használtam fel, hogy láthassam. Barátnőim már messze járnak, sietnem kell, hogy utolérjem őket.

Önnek ajándékozom a szívemet, ez a levél tanúsítja. Isten Önnel!”

A levél végzetlen szerelmemről és végtelen bánatomról szól. Csak a szerelem kölcsönözheti azt a bátorságot, ami a megírására és továbbítására ösztönzött.

Este, amikor a kirándulásról visszatértünk, kimentünk a parkba. Szook egy verset rögtönzött ott és felolvasta nekem. A költemény nagyon megrázott, mintha jövődölést olvastam volna ki belőle...

A folyónak másik partján
The'uldong szép szentélye áll;
Oltár fölött felhő ragyog,
Kilenc kapu kinyitva vár⁴⁴.

A fűz búját de fájlalom,
Örök harcát szél-herceggel,
A szél nappal meghúzódik,
Éjjel megint tördelné el...

Szook után Csaran szavalta el a versét, aztán pedig Picshi és Ognjo. Mindegyikük verse nagyon fájdalmas hangulatú volt.

Másnap ismét kiszöktem a jósasszonyhoz, aki nagyon hűvösen fogadott: hátat fordított és az egész beszélgetés során még a fejét sem fordította felém. Kim csinsza is ott volt és szomorúan bámult rám.

Lehúztam a gyűrűmet és a kedvesemnek nyújtottam.

– Nagyon boldog vagyok, hogy ismét láthatlak. De szomorú is vagyok, ha rád nézek: olyan levertnek látszol! Mi történt? Tudhatja: az én hűségem kiállja a legnehezebb próbát is, és ennek zálogául ím, átnyújtom Önnek a gyűrűmet!

Nem tudtam parancsolni patakzó könnyeimnek. Odaléptem hozzá egész közel és a fülébe súgtam:

– Most a Nyugati Palotában lakom. Ha sikerülne bejutnia oda az éj leple alatt, kettesben lehetnénk...

Este, a második őrsváltás idején vendégeink érkeztek a Déli Palotából: Szook és Pigjong. Kérték, hogy bocsássam meg a tegnapi verseiket.

– Ne vedd a szívedre, Unjong nővérünk, – mondták. – Csak tréfának szántuk, nem akartunk megsérteni. Bocsáss meg, szépen kérünk!

– A verseitek – a minket megosztó ellentétek gyümölcsei –, felelte Csaran. – Hasonló megtörtént valamikor még Niu Szeng-zsu és Li Cung-ming között is⁴⁵. Minderre azért kerülhetett sor, mert fogolyként élünk, soha senkit sem látunk. Komungón játszunk, énekelgetünk, verselgetünk – itt ebből áll az egész élet! Börtönünk abalakain túl virágok nyílnak, dalolnak a madarak. Emlékezzetek csak: Reggeli Felhőske tündér volt, de még ő is megoszthatta fekhelyét Huaj-vanggal! Hszi-Vang-mu, a tündérkirálynő lakomákon vehetett részt!⁴⁶ A nőnek ez a természetes sorsa, rendeltetése! Miért kell itt bezárva elfonnyadnunk, hűségesek lenni valami ismeretlennek, mint Heng-o⁴⁷ tette? Hát nem az a boldogság, hogy szeretünk egy hűsvér férfit és és feláldozunk mindent ezért a szerelemért?!

Szook és Pigjong az izgalomtól kipirultan felelték:

– Mi is úgy vélekedünk, ahogy te, Csaran! Köszönjük, hogy kimondtad helyettünk is! Felálltak, mélyen meghajoltak és távoztak.

Elmeséltem Csaranak a találkozást a szerelmemmel és a tanácsát kértem.

– Segíts, mit tegyek? Megesküdtem neki, hogy csak őt fogom szeretni. Holnap vagy holnapután megpróbál bejutni ide, hozzám. De az igazat megvallva, félek...

– Mit is tanácsolhatnék? – nevetett fel Csaran. – A szobát nem vastag ajtó, csak egy vékony selyemfüggöny takarja, az ágyon puha párna vár, az asztalon bor kínálja magát. Már csak a barát hiányzik...

Azon az éjszakán hiába vártam őt. Biztos voltam, hogy csak azért nem jött, mert nem tudott bejutni és csüggetően ballagott haza.

Kim csinszának volt egy Thugi nevű szolgálója, ravasz és ügyes fickó. Látván, hogy gazdája bűnnek ereszti fejét és napok óta alig eszik, térdre hullott előtte és úgy jajongott:

– Megszakad a szívem, gazdám, hiszen látom, elemészti magát a bánattól!

A szerelmem elmesélt mindent neki. Thugi rögtön talpra ugrott.

– Miért nem mondta el korábban? Szempillantás alatt elrendeztem volna a dolgokat.

Azon nyomban összeeskábált egy kötélhágcsót: összehajtva nem nagyobb egy kisebb szőnyegnél, de szétterítve több mint három kil⁴⁸ hosszúságú.

– Itt eme hágcsó. Vigye magával, gazdám, jó lesz ez valamire.

Kim csinsza először kipróbáltatta vele a kötélletrát. Thugi széthajtogatta, egy magas falon átdobta, majd könnyedén átmászott azon. A szerelmem igen elégedett volt.

Thugi megint összehajtogatta a létrát és egy vastag harisnyát adott a gazdájának.

– Húzza fel, uram, akkor senki sem hallja meg a lépteit.

Kim csinsza a gondos előkészületek után elindult a palota felé. Könnyedén átjutott a kerítésen és átosont a parkon. Senkit sem látott a közelben. Hirtelen könnyű lépteiket és egy verseket szavaló női hangot hallott meg. Kim csinsza kilesett a bokrok közül és az ösvényre pillantott. Nevetés hangzott fel és valaki így szól hozzá:

– Jöjjön, bújjon már ki végre!
Szerelmem előjött a bokrok mögül és tiszteletteljesen meghajolt.
– Csodás zenét hallottam kintről, ez hozott ide – bocsásson meg!
– Már vártuk, uram, – felelte a női hang. – Vártuk türelmetlenül, mint aszálykor az enyhet adó esőt. Nagyon örülünk, hogy előjött. Legyen a vendégünk!

Kim csinsza csak ekkor látta meg Csarant...

Kitártam az ablakokat, felhúztam a selyemfüggönyöket, gyertyát gyújtottam. Aztán illatos füveket dobtam a tűzhelyre, az asztalra tettem Li Fang írásait⁴⁹, leültem és vártam őt...

Kim csinsza sápadtan az izgalomtól felsietett a lépcsőn és benyitott a szobámba.

Felálltam, mélyen meghajoltam előtte és elésiettem. Megöleltük egymást, majd leülünk egymással szemben. Csaran bort és ritka gyümölcsöket tett az asztalra. Amikor már harmadszor járt körbe a boroskancsó, szerelmem azt kérdezte, hány óra.

Csaran elmosolyodott, leeresztette a függönyöket, kiment és behúzta maga mögött az ajtót.

A kedvesem csak pirkadatkor távozott, amikor már szólt a madárdal a kertben.

Attól a naptól kezdve minden este belopózott és csak reggel ment el. Egy nap sem maradt el. Szerelmünk egyre erősebb lett, a szívünk egy ütemre dobant.

A kertben Kim uram léptei egy új ösvényt tapostak ki, ezt látván a lányok a fejüket csóválták és azt mondták, hogy Kim csinsza nagyon óvatlan...

Egyik este a kedvesem megjegyezte, hogy az öröm és boldogság nem lehet végtelen, és elkerülhetetlenül követi a baj és szerencsétlenség. Attól fogva ismét bánatosnak látszott.

– Segítettem, s ezzel megoldottam a gondjait, kedves gazdám. Ön viszont eddig még nem jutalmazott meg a fáradságomért.

– Majd, majd –, nevetett Kim csinsza. – Nem feledkezem meg rólad. De most hagyjál magamra!

– Látom ám, hogy uramat megint gyöttri valami –, váltott témát a szolga. – Mi történt? Nem segíthetnék megint?

A gazdája elmondta, mi a gondja:

– Amikor nem látom a kedvesemet, fájdalom gyötör, amikor velem vagyok, állandóan az jár a fejemben, hogy bűnös dolog, amit csinálok. Nem tudom, mitévő legyek.

A szolga felnevetett.

– Miért nem rabolja el őt és veszi feleségül?

Kim csinsza elgondolkozott. Még aznap éjjel elmondta nekem a szolgája ötletét.

– Thugi ravasz és ügyes fickó, segít majd nekünk. Beleegyezel?

Én, természetesen nem ellenkeztem.

– Az én szüleim tehetősek –, mondtam. – Amikor az udvarhoz jöttem, sok értékes ruhaneművel és ékszerrel ajándékoztak meg. Nem beszélve a sok értékes holmiról, amit a hercegtől kaptam. Ezt mind magunkkal vihetjük. Csak jó lovak kellene, és senki nem ér utol minket!

Hazatérve Kim csinsza megtanácskozta a dolgot a szolgálával. Thugi igen megörült a hírnek:

– Van nekem tizenhét cimborám, mind nagyon bátor és hűséges. Ha verekedésre kerül sor, még az ördögnek is nekimennének!

Megkezdttük a szökés előkészületeit. Éjjelenként számbavettem és csomagoltam az értékeimet. A hetedik éjszaka eljött értünk Thugi:

– Van egy kis gond. Ezeket az értékes holmikat veszélyes lenne a gazdám házában tartani, ott könnyen megtalálhatják. Az én viskómban meg a szomszédok szimatolhatják ki. A legjobb lenne, ha a hegyekben elásnám. Mit gondol, kedves gazdám?

– Rendben van, de légy nagyon óvatos. Hiszen, ha valaki más megtalálja és elviszi, akkor engem meg téged, mind a kettőnket tolvajnak hisznek majd.

– Elégé dörzsölt vagyok én, uram –, vihorászott a szolgál –, meg aztán a barátaimmal is megtanácskozom. Van egy jó késem is, – éjjel nappal nálam van ám. Jaj annak, aki átver engem! Kivájhatja a szememet, uram, ha az értékeiknek valami baja esik! Levághhatja a kezemet, lábamat!

Magában persze Thugi egészen mást gondolt: elrabolja a vagyonunkat, aztán megöli a szerelmemet, engemet pedig a magáévá tesz. Mi nem is sejtettük, mit forgat a fejében.

A herceg már régóta dédelgette magában a gondolatot, hogy parkban egy új pavilont építtet és a falát neves költők verseivel ékesíti majd. A pavilon végül felépült, de e királyfi sehogyan sem talált odaillő idézetet. Eszébe jutott Kim csinsza és megkérte őt, hogy írja meg a szükséges sorokat. A kedvesem örömmel teljesítette a megtisztelő kérést. A költemény, amit írt, a pavilon és a park összhangját dicsérte és formailag is kifogástalan volt.

A herceg megdicsérte. Azt mondta, hogy Kim csinsza verse Vang Vej⁵⁰ műveire emlékezteti őt és méltó arra, hogy a pavilon falát díszítse. Kétszer, háromszor is elszavalta, de hirtelen megállt az egyik sornál: „Átrepülve kerítésen, énekelek, én szépségem” – és elgondolkozott.

Kim csinsza sietősen felállt, meghajolt és engedélyt kért a távozásra. A herceg intett és megparancsolta a szolgálainak, hogy kísérik ki.

Aznap éjjel a kedvesem riasztó híreket hozott.

– Még ma meg kell szöknünk! A herceg gyanút fogott a versem miatt. Ha nem hagyjuk el sietve az udvart, mind a ketten elvesztünk!

De nekem is volt aggodalomra okot adó közlendőm.

– Múlt éjjel egy vad arcú emberrel álmodtam. A hunok vezérének mondta magát és azt mondta, hogy a sors már régen kiszemelt engem az ő számára, és vár engem egy óriási várban. Ekkor felsikoltottam és felébredtem. Ez az álom rossz előjel.

– Butaság! Hogy lehet álmoknak hinni?

– Az óriási vár a királyfi palotája, a hun vezér pedig Thugi, mondja az álom. Megbízik-e, uram, teljes mértékben a szolgájában?

– Az én szolgám a világon mindennél jobban szereti a pénzt. De hűséges hozzám: nem segít-e bejutnom a palotába? Miért segített volna akkor; azért, hogy később eláruljon?

Mit mondhattam volna erre?

– Rendben van, vegyük hát igénybe a segítségét, ha megbízik benne jó uram – mondtam.

– Most elbúcsúozom Csarantól, drágább ő nekem, mintha az édestestvérem volna.

Behívtam a barátnömet, leültünk hárman és én elmondtam neki, hogy szökni készülünk. Ő csóválta a fejét.

– Annyira örültetek, hogy végre egymásra találtatok, most meg azt sütöttétek ki, hogy végeztek magatokkal? Két hónapja éltek itt szerelmes boldogságban, most meg elfutnátok? Jól tudod: a herceg nem közömbös az irányodban – hogyan is hagyhatnád el az udvart? A hitvese is kedvel téged – még egy ok, hogy nem mehetsz el! Ha megszöksz – a királyfi haragja szegény szüleid fejére száll, és ostobaságod miatt a Nyugati Palota összes udvarhölgye lakolni fog. És hová is futhatnál? Az égre nem költözhetsz, a föld alá sem. Ha elfognak, nemcsak te egyedül bűnhődsz majd! Az álmod nem lehetett véletlen! Ne gondoljátok, hogy én arra akarlak titeket rábeszélni, hogy ölbetett kézzel várjátok a sültgalambot. Ha kicsivel is ostobább és csúnyább lennél, a herceg nem tartóztatna már sokáig. Ha beteg lennél és sokáig nyomnád az ágyat, akkor visszaengednének egy idő után a szüleidhez.

Gondolkozatok egy keveset, hogy felemelt fővel távozhattok és nyugodt életet élhettek! Nem támogatom a terveteket, mert csaláson alapul!

A kedvesem megértette, hogy Csaran szavai megzavarták a lelkemet. Mély sóhajjal felállt, meghajolt és szótlánul elment.

A herceg a palota egyik termében velünk beszélgetve múlatta az időt. Este volt, gyertyák tucatjai lobogtak fényesen. A királyfi kérésére valamilyen témára verset kellett írunk. Miután elolvasta mindet, így szólt.

– A versek napról napra jobbak, s ez örömmel tölti el a szívemet. Egyesegyedül Unjong verseiben érzek valami mély fájdalmat. Emlékszem, már régebben is ilyenek voltak a művei. Miért ez a nagy bánat? Csak nem Kim csinsza az okozója? Az ő utóbbi versei nagyon emlékeztetnek a tieidre...

Sírva fakadtam:

– A fenséges úr nem első ízben fog gyanúba. Hogy nem haltam meg a szégyentől, annak az oka csakis az volt, hogy szerettem volna megérni huszadik évemet és még egyszer látni apámat és anyámat. De már nincs mire várnom, megváltás lesz számomra a halál!

A hosszú selyemsálamra hurkot csináltam, majd a nyakamra helyeztem... Csaran odarohant. Kicsavarta a kezemből a sálát és a király elé vetette magát.

– Fenséges úr, ne engedje, hogy szegény kislány ilyen ostoba módon végezzen magával! Ha ő meghal, soha nem veszünk a kezünkbe ecsetet és soha nem írunk verseket!

A királyt nagyon megzavarta kétségbeesett lépésem. Természetesen nem kívánta a halálot. Megparancsolta Csarannak, hogy vezessen ki. Mindegyikünket értékes selyemmel jutalmazott, majd visszavonult a lakosztályába.

Attól a naptól kezdve abbamaradtak a kedvesem látogatásai. Súlyos lelki válság győrtötte és állandóan feküdt. Arca állandóan könnyben ázott. Mindent elmondott Thuginak, hogy mi történt a palotában. A szolgálta erre így szólt:

– Nincs mit tenni, ha úgy gondolja, ideje meghalnia, csak feküdjön egy koporsóba és várja a halált. De nincs olyan fehérmép, akinek a kedvéért én ilyenre hajlandó volnék. Az lenne a legjobb, ha beosonna a palotába, befogná a kislány száját és ide vonszolná!

Aznap éjjel Kim csinsza eljött hozzám.

Beteg voltam, ezért Csaran fogadta. Bekísérte hozzám, leültünk egymással szemben, bort töltöttem, és miután szótlánul megittuk, egy lepecsételt levelet nyújtottam át neki.

– A mai nap szerelmünk utolsó napja, a mindkettőnket kötelező eskü utolsó napja. Tessék, a levelem, mi már többet ebben az életben nem találkozhatunk...

Kedvesem átvette a levelet. Felállt, hosszú, nagyon hosszú ideig nézett rám, azután az öklével a mellére csapott, felzokogott és kirohant a szobából. Csaran, arcát két kezével eltakarva, csendben sírdogált.

Kim csinsza otthon feltépte a levelet. Ez állt benne:

„Alázatos szolgálónője mélyszéges tisztelettel köszönti Kim urat!

Bocsássa meg, hogy megzavartam a lelke nyugalmát és szerelmet ébresztettem Önben. Én már régebben megbocsátottam Kelmednek – ugyanezért. Hosszú ideig sóvárogunk egymás után, akadt néhány boldog óránk és éjszakánk. Szerelmünket, amely végtelen, mint az óceán, szavakkal lehetetlen kifejezni. Mindez az Ég rendelése volt.

Kettőnk kapcsolatáról tudomást szereztek az udvarban, s a herceg keserű szavakkal tett célzást viszonyunkra, ezért meg kell halnom. Csak egyvalamiért könyörgök Önnek: ne gyötörje magát sokáig a halálom után, igyekezzen elfelejteni. Kelmed fiatal és tehetséges,

foglalja el magát a tudományokkal, nősüljön meg, tegyen idős szülei kedvére. Adja el az Önre bízott ékszereket és egyebeket, s az értük kapott pénzt ajánlja fel Buddhának.

Hiszek abban és remélem azt, hogy szerelmem megóvja Önt a halálom után is.”

Végigolvastván a levelet Kim csinsza eszméletlenül rogyott össze. Szolgája odafutott és magához térítette.

– Mi történt, gazdám? Rossz hírek már megint?

Kim csinsza erőltlenül suttogta.

– Vigyázz nagyon Unjong kisasszony holmijára. Megígértem, hogy eladom és a templomnak adom az értük kapott pénzt.

„Ha a leányzó meghal, enyém a kincs!” – gondolta a gonosz szolga, s a fal felé fordulva elégedetten vigyorgott.

A gazdája semmit sem vett észre.

Eltelt néhány nap. Thugi elhatározta, hogy végrehajtja a tervét. Megszaggatta a ruháit, az öklével bevverte az orrát, a kiömlő vérrrel bemázolta az arcát, s így rohant jajveszékelve urához.

– Segítség! Segítség! Rablók!

Gazdája előtt a földre zuhant és összefüggéstelenül kiabált tovább.

Kim csinsza nagyon megrémült: ha Thugi meghal, nem tudhatja meg tőle, hol van elásva a sok drága holmi. Ott tüsténkedett a szolga körül, gyógyfüveket szagoltatott, bort itatott vele, majd ízletes húsételekkel etette...

Több mint tíz napig hevert Thugi az ágyban, s úgy tett, mint aki még mindig nincs teljesen magánál. Végül megunt a már az ágyban heverészést, hirtelen magához tért és beszélni kezdett.

– Egy kosárban cipeltem a holmit, hogy a hegyekben elrejtsem. Hirtelen rablók rontottak rám a késeikkel hadonászva. Mit tehettem volna? Oda kellett adnom az átkozottaknak mindent – alig bírtam tőlük megszabadulni. Majdnem otthagytam a fogamat egy idegen asszony kincsei miatt!

Még hosszú ideig verte öklével a mellét, toporzékolat és szórta az átkokat...

Kim csinsza miközben hallgatta a szolgát, megsejtette, hogy valami nincs rendjén. Követte Thugit, s mikor az elment otthonról, fenekestül felforgatta a viskóját, hogy ráleljen a drága holmira. Csak két arany hajcsatot és egy ékes keretbe foglalt kézitükröt talált. Rögtön a bíróságra akart futni, de meggondolta magát, hiszen akkor napvilágra kerül a szökési tervük is. Megfogadta, hogy megöli a gazembert, ám eszébe jutott, hogy a szolga sokkal erősebb nála. A kedvesem arra a következtetésre jutott, hogy a legjobb megoldás az lesz, ha nem csinál semmit.

Az álnok lelkű Thugi, amikor hazatért és meglátta a felfordulást, rájött arra, hogy gazdája tolvajlással gyanúsítja. Lélekszakadva rohant a kerületi elöljáróhoz és ott a következő történetet adta elő:

– Egyik nap, hajnaltájt, a palota mentén haladva észrevettem, hogy valaki mászik át a falon. Rögtön gondoltam, hogy csak egy tolvaj lehet és bőszen csatakiáltással a nyomába eredtem. A fickó, terhét ledobva elfutott. Mi mást tehettem, hazavittem a csomagot. Arra gondoltam, hogy a tolvaj majd kutat utánam és akkor könnyű lesz lefűlelni. A gazdám, aki nagyon gyanakvó természetű ember, fenekestül felforgatta a szobámat és tolvajnak nevezett. Én rögtön megmondtam neki, hogy semmi értékes nincs a csomagban, csak két arany hajcsat meg egy kézitükröm. Megfenyegetett, hogy megöl, mert gazember vagyok. Most menekülök előle. Kérem, szolgáltasson igazságot!

Az előljáró úgy vélte, a szolga szavai az igazságot tükrözik és jóindulatot mutatva fag-gatta tovább:

– Dehát ki a te gazdád? Miért bánik ilyen gorombán veled?

– A gazdám fiatal tudós, verseket is ír. Hamarosan leteszi a vizsgáit, hogy hivatalt kaphasson. Viszont nagyon alattomos ember, nehéz vele kijönni. Ha a herceg udvarában összeefutnának, uram, vigyázzon nagyon velem!

Thugi ezután részletesen elmondta az előljárónak szerelmünk történetét, természetesen azt sem elhallgatva, hogy szökni akarunk.

Az előljárót néhány nap múlva fogadták az udvarban, ahol mindenről beszámolt az ottani barátainak. Azok rögtön futottak a herceghez a hírral.

Iszonyú düh kerítette a hatalmába a királyfit, amikor végre megtudta fura viselkedésem igazi okát. Azonnal kiadta a parancsot, hogy a Nyugati Palota összes hölgységét megkötözve vigyék a kertbe és hívják a hóhért.

– Sorban korbácsold meg őket, egyiket se kíméld! – parancsolta a herceg. – Verd őket, amíg ki nem lehelik becsstelen lelküket! Megpróbáltak becsapni engem!

Mi moccani sem mertünk.

– Engedje meg, fenség, hogy egy szót szólhassak, mielőtt meghalunk! – könyörgött Unszom.

A királyfi valamit morgott az orra alatt, mire Unszom felbátorodott:

– A szerelem az élet rendelése, a jin és jang erőinek egyesülése! A szerelem hatalma előtt mindenki tehetetlen, legyen bár fiatal vagy öreg, okos vagy ostoba, gazdag vagy szegény. Mióta az ön palotájában élek, rettentő magányos vagyok. Már nem örvendeztet a tavaszi virágnylás, a holdtölte fényessége. Minden, ami jó, kihúnyt bennem. Szilvával dobálom a kerti madarakat, ha párosan látom őket; leengedem a szobám redőnyét, nehogy a csivitelő fecskefiókák berepüljenek. Irigyen és gyűlölködve lesem a szabadon szálló madarat, a fészküket – íme ez lett belőlem!

A kerítésen kívül pedig ott az igazi emberi élet, a nevetés! Száz vagy kétszáz lépést sem kellene megtennem – és ott a földi boldogság! Csoda, hogy arrafelé törekedtem, hogy erre vágytam?! Semmit sem tehettem azonban annak érdekében, hogy elérjem ezt a boldogságot, mert rettettem öntől, fenséges úr. És nemcsak én éreztem így – mind bűnösök vagyunk! Kivégezethet minket, de a másvilágra tiszta lelkiismerettel megyünk!

Unszom befejezte, aztán az utolsó szó jogán Picshi következett.

– Az irányunkban tanúsított fenséges figyelmét nem volna szabad hazugsággal megtéveszteni. Úgy érzem, mindnyájan tiszta lelkiismerettel állunk itt a színe előtt! Verselgetés, játék a komungón, énekelgetés – ez minden, amit megengedhettünk magunknak. És milyen szennyel próbálnak most beszennyezni! A legjobb lenne élve eltemetni minket, mert a halálunk igazol majd a fecsegők rágalmaival szemben!

Ognjo lépett előre:

– A fenséges úr úgy döntött, hogy meg kell halnunk. Bár semmiben nem érzem bűnösnek magamat, kész vagyok meghalni a többiekkel együtt: ha a tűz felemészti az erdőt, a fákkal együtt az értéktelen gaz is odavész. Jöjj hát, hóhér!

Ognjo szeretett volna mondani valamit, de Csaran közbeavatott.

– Mindenben, ami történt, csak én vagyok a bűnös és mindent el akarok mondani!

A fenséges úr valamennyi udvarhölgye egyszerű családból származik. Apánk nem Sun császár, anyánk nem O-huang és Nü-jing!⁵¹ De vajon a férfi és a nő szerelme értékelet-nebb-e akkor, ha nem a legfelsőbb körökből származnak? A Csou-dinasztia Mu vanga az Ég fia volt, de egész életében csak a szerelem járt az eszében!⁵² Hsziang-jü⁵³ rettenthetet-

len hadvezér volt, de patakokban folyt a könnye, amikor el kellett válnia a szépséges Jütől. Miképpen lenne helyénvaló tehát, hogy a fenséges úr megfosztja a szerelem gyönyöreitől Unjong barátnőmet? Hiszen a fenséges úr fogadta a jelenlétünkben Kim csinszát, bár ez korábban nem volt szokás; sőt még azt is elrendelte, hogy Unjong adja át a tust a férfivendégnek. Unjong szenvedett a magánytól, csoda-e, hogy megszerette ezt a fiatalembert? A szerelem nem hozott a számára boldogságot. Annyira beteg, hogy sem varázsszerek, sem orvosságok nem menthetik meg őt. A fenséges úr talán nem sajnálja a szerencsétlent?

Ó, bárcsak méltóztatna megengedni, hogy találkozhasson a szerelmesével, hogy elhagyhassák az udvart, hogy egy pár lehessenek örökre – talán ez visszahozhatná őt az életbe!

Igen, Unjong megszegett minden tilalmat. De ez nem az ő bűne, hanem az enyém! Én segítettem, hogy találkozhasson Kim úrral, én segítettem őket mindenben! Mind a ketten készek vagyunk a halálra. De az igazság a mi oldalunkon van! Könyörgök, fenséges úr, vegyék az én életemet, de kegyelmezzen a barátnőmnek!

Odaálltam Csaran mellé és amikor befejezte, én folytattam.

– A herceg mindig kegyes volt irányomban, de én nem maradtam hűséges hozzá: ez az én legfőbb bűnöm. Legutóbbi versem kiváltotta a fenséges úr gyanúját, kikérdezett engem, és én válaszul hazudtam, – ez az én másik bűnöm. A Nyugati Palota hölgyei semmiről sem tudtak, semmiben sem bűnösök és most mégis miattam szenvednek – ez az én további megbocsáthatatlan bűnöm. Hogyan élhetnék tovább ilyen bűnökkel terhesen? Ha pedig a fenséges úr mégis megkímélne a haláltól, akkor én végzek majd magammal!

Az udvari írnok minden szavunkat sebesen jegyezte. A herceg elvette tőle a feljegyzéseket és figyelmesen végigolvasta. Az egyik lapot félretette, ez Csaran szavait tartalmazta. A királyfi ezt a lapot kétszer is elolvasta, s ekkor a tekintete már kevésbé volt szigorú.

Visszavonta a kivégzési parancsot. Megparancsolta hogy vonuljak vissza a szobámba és várjam a sorsomat meghatározó további rendelkezéseit. A többi udvarhölgyet háborítatlanul elbocsátotta.

Aznap éjjel a selyemsállal felakasztottam magamat.

A fiatalember és a lány bánatos gyöngédséggel pillantott egymásra. Unjong megérintette kedvesét:

– A többit mesélje el kegyelmed.

Rjujong most Kim csinsza szavait hallgatta.

– Unjong halála mélységesen elszomorította az udvar népét, hiszen nagyon szerették őt. A gyászos hír hamarosan elterjedt a városban, én is megtudtam végül. Elmondhatatlan, mit éreztem.

Eltemették a kedvesemet, megülték a halotti tort. Tudtam, hogy a sorsom eldőlt.

Ahogy az ígéretem kötelezett, eladtam az arany hajcsatokat, a tükröt, vettem negyven szom⁵⁴ rizst és a Háborítatlan Nyugalom templomának adományoztam.

Tiszta, jéghideg vízzel megmosakodtam, Buddha szobra előtt kétszer mélyen meghajoltam... Aztán illatos gyertyákat gyújtottam és imába fogtam:

– Irgalmas Sákjamuni! Leborulok elébed és sírva esedezek hozzád: támaszd fel a szerelmemet, az én Unjongomat! Add meg nekem, a méltatlannak, hogy rátalálhassak ismét, s egyesülhessünk!

Százszor leborultam Buddha előtt, majd hazatértem.

Attól az időtől kezdve elfelejtettem a földi dolgokat, csak ültem egyedül a szobában és a szerelmemre gondoltam...

A fiatalember félbeszakította elbeszélését. Arcáról patakzottak a könnyek. A lány szintén zokogott, kezébe temetve arcát.

Rjujong vigasztalni próbálta őket:

– Ne szomorkodjanak, hiszen ismét együtt vannak! A kívánságuk teljesült! Vagy az a baj, hogy nem a földi világban élhetnek?

– Nem –, felelte Kim csinsza –, nem ez bánt minket. Hiszen a sírontúli világ örömei semmivel nem maradnak el a földi lét örömei mögött! Amiatt búsulunk, hogy el kellett válnunk a földi világtól anélkül, hogy vágyaink teljesülhettek volna. Az bánt minket, hogy visszatérhettünk ugyan arra a helyre, ahol egykor éltünk, de azt kell látnunk, hogy itt minden megváltozott. A herceg régesrég halott, a csodálatos palota romokban, a parkban csak a madarak rikoltoznak, embernek semmi nyoma... Egy rettenetes csapás mindent elpusztított köröskörül. Csak a virágok árasztják bódító illatukat úgy, mint régen és szabadon burjánzik a fű. A természet változatlan, de ember sehol...

– Önök a haláluk után az Ég lakói lettek?

– Azok voltunk korábban is. Valamikor régesrég, amikor a Jåde császárnak szolgáltunk, az Ég Ura a kertjébe küldött minket, hogy hozzunk a varázserejű barackból. Sokat szedtem belőle, de az egyik gyümölcsöt titokban Unjongnak adtam. A császár, mikor rájött erre, kiűzött minket a földi világba, ahol tengernyi szenvedés várt reánk. Az égi uralkodó végül megbocsátott és visszarendelt magához. Ma kegyesen megengedte, hogy szél röpitette szekerébe üljunk, s ellátogathassunk ide, ahol egykor földi életünket éltük...

A fiatalember megfogta Rjujong kezét.

– Ön az első ember, akinek minderről beszámoltunk. Megismerte az életünket, szerelmünk történetét. Higgyen nekem: kiszáradhatnak az óceánok, porrá válhatnak a kövek, de a mi szerelmünk nem múlik el soha! Elröpülhet sok ezer év, az ég örök feketévé, a föld lakatlan sivataggá válhat, de a mi szerelmünk nem változik!

Íme egy füzet. Ebben minden leírva vagyon, amit az előbb elmeséltünk. Ne mutassa meg senkinek, bizonyára kinevetnék túlaradó érzelmeinket. Őrizze meg jól, tanulságul a későbbi koroknak, s akkor boldogok leszünk!

A fiatalember teletöltött egy poharat és fenékiig kiitta. Tekintete elhomályosult. Közélebb húzódott a leányhoz, vállára tette a kezét és szavalni kezdett.

Fenn a telihold, e fényes tányér,
A színe csodás, festhetni vajon?
Zöld harmatcseppek hullanak le ránk,
Hószín ruhánkra, a szép tavaszon.

Unjong folytatta:

Az elhagyott kertben öreg fűz fonnyad el,
A tavaszi szélvész cibálja ágait,
Egyre gyakrabban idézi föl lelkem
Az elmúlt éveknél halovány árnyait.

Ismeretlen vándor, semmiből ki jöttél,
Itt éltünk mi együtt nagyon-nagyon régen.
Sírok csak éjjelente, semmi sem vigasztal,
Semmi sem csitítja szilaj szívverésem.

Rjujong is töltött magának és felhajtotta a teli poharat. Aztán töltött megint. Töltött harmadszor is. Elbódult, fejét egy kőre hajtotta és mély álomba merült...

Egy madár hangosat rikoltott – erre felébredt. Körülnézett: reggeli köd borította a tájat, hajnali fény derengett. A fiatalember és a lány nyomtalanul eltűnt, csak a füzet feküdt a vándorköltő feje mellett. Mélyet sóhajtott és szomorúan elindult a kertből.

Otthon egy ládikába rejtette a füzetet. Néha-néha elővette, olvasgatta – és akkor mindenről megfeledkezett a világon, az alvásról és evésről is. Még néhányszor ellátogatott oda, ahol a két szerelmessel összehozta a sors. Hogy aztán később mi lett vele, senki sem tudja.

Osváth Gábor fordítása

Pak Csivon

A tigris intelme

(Hodzsil)

A tigris természeténél fogva előrelátó, nemes, választékos modorú és előkelő, tiszteli szüleit, bölcs és jószívű, merész és elszánt, ügyes – úgy tűnik, senki a világon nem szállhat szembe vele. Azt tartják, ha a tigris kutyát eszik, megrészegül, az emberhústól pedig varázserőre tesz szert. A felfalt emberek szellemei ugyanis nem hagyják el, hanem hű szolgálói lesznek. A tigris első áldozatát Kul-gaknak hívták, s most szelleme a tigris hóna alatt rejtőzik. Ha Kul-gak egy konyhába vezet a tigrist, és az megnyalja a fazék szélét, akkor a gazda megéhezik és ételt készít magának, de az a tigris torkába jut.

A tigristől széttépett második ember szellemét Ji-olnak hívják, és ő most a tigris pofája mögött tartózkodik. Ji-ol feladata az út felderítése. Magasra emelkedve figyel, nincs-e csapda avagy kelepce előttük, s ha valami gyanúsát észlel, előreszalad és ártalmatlanná teszi a veszélyt.

A harmadiknak felfalt ember szellemét Jukhon úr néven tisztelik. Szokása szerint a tigris állkapcsában él és fülébe suttogja barátai és ismerősei nevét.

Egy alkalommal a tigris így szólt szellem-szolgáihoz:

– Esteledik, valahol vacsoráznom kellene! – Már kiszemeltem egy feketefejű, szarv- és szőr nélküli állatot – felelte Kulgak. A hóban ritkás nyomokat hagyott maga után, a farka pedig a tarkójáról csüng.

Ji-ol is megszólalt: A Keleti Kapunál is akadna egy vad: orvosnak hívják. Örökké fűvön él, így hát a húsa biztosan jóízű. A Nyugati Kapunál pedig él egy sámán, aki mosdással és állandó böjtökkel tartja tisztán magát. Talán egyiküket kegyeskednél elfogyasztani?

A tigris rettenetesen felháborodott és bajszát borzolva morogta: Az orvos sötét alak! Gyanús szereit másokon próbálja ki, s ettől évről évre ezrek pusztulnak el. A sámán pedig csaló, aki szellemeivel bolondítja a népet, s ettől tízezrek vesznek el. Az elpusztultak szellemei beveszik magukat az orvos és a sámán csontjaiba és mérget választanak ki. Emiatt húsuk ehetetlen.

Ekkor Jukhon szellem szólalt meg:

– Egy távoli bozótban volna talán megfelelő vad. Mája humánus, epéje igazságos. Kezei lojálisak, bensőjében erényes. Feje okos, magatartása illedelmes. Ajkáról a régi bölcsék mondásai ömlenek. Szíve ismeri a természet minden törvényét. A neve: Erényes konfuciánus. Háta széles, teste jóltáplált. Rendkívül finomnak kell hát lennie

A tigris összevonta szemöldökét, felkapta a fejét és nyálát csorgatva megjegyezte: – Mintha már hallottam volna róla. Nos, mi légyen?

A szellem-szolgák egymást túllicitálva kezdték dicsérni a zsákmánynakvalót:

– Ez a konfuciánus jól tudja, hogyan lesz a férfi és női kezdetből a tao. Ismeri az öt elem – a fém, a fa, a víz, a tűz és a föld – kölcsönhatását, valamint hat légköri jelenség kölcsönös szabályozhatóságát. Biztos, hogy nagyszerű az íze!

A tigris azonban elkedvetlenedett és elégedetlen hangon így szólt:

– Mivel tagadja a férfi és a női kezdet egységét, a húsa valószínűleg rossz ízű. S ha az önmaguktól létező elemeknek –, melyek semmiképp sem szülhetik egymást –, még anyai és gyermeki tulajdonságokat is tulajdonít, s azt állítja, hogy egyesek közülük sósak, mások

meg keserűek, úgy húsa egészen bizonyosan nem lehet jóízű. Ha pedig magának tulajdonítja a hat légköri elem szabályozásának képességét –, melyek saját törvényeik szerint változnak –, úgy húsa minden bizonnyal annyira kemény és rágós, hogy nem alkalmas a fogyasztásra.

Ezen királyságban élt egy tudós konfuciánus, név szerint Puk Gvak, aki a tudományok nyújtotta bölcsesség megszerzése érdekében lemondott a hivatali pályáról. Negyvenéves koráig sajátkezűleg megírt és átjavított tízezer kötetet és összeállított további tizenötezeret, melyekben a filozófiai kánonokat magyarázta. A király gyakran dicsérte bölcsességét, az udvaroncok pedig elragadtatással emlegették nevét.

A város keleti negyedében élt egy szép fiatal özvegy, akit Dong Ridzának hívtak. A király előtt kegyben állt tiszta erkölcsi miatt, az udvaroncok dicsérték erényeit. Az uralkodó a város határában néhány li földet adományozott neki. Az özvegy szigorúan óvta erkölceit, bár öt fia mindegyike más-más családnevet viselt.

Történt, hogy késő éjjel a fiúk beszélgetni kezdtek egymással:

– Nézzétek, a folyó északi partján már megszólaltak a kakasok, a déli égbolton azonban még fénylenek a csillagok, ám anyánk hálójából férfibeszéd hallatszik, mely a bölcs Puk Gvak hangjára hasonlít. – Az öt fiú, egyik a másik után belesett a szobába. S látták, amint Dong Ridza a bölcs Puk Gvak előtt hajlong: – Már régen hallottam bölcsességedről. Szeretném egyszer hallani, ahogy szavalsz! A bölcs Puk Gvak megigazította ruháját, kiegyenesedett és szavalni kezdett:

Az ajtón papagáj ül, sötétben röpül bogár,
Szeretném tudni titkát: mit gondol fazék, kosár?

Az öt testvér egyike így szólt:

– Az erényes és bölcs Puk Gvaknak az etikett nem engedi meg, hogy egy özvegy hálószobájába lépjen. Tehát ez nem is lehet ő. Hallottam, hogy a város régi kapujának romjainál van egy rókalyuk. Mondják, ha a róka ezer évig él, varázserőre tesz szert, képes emberré válni. Úgy látszik, ez a rókából lett ember jelent meg a bölcs Puk Gvak képében!

A testvérek tanakodni kezdtek:

– Úgy hallottam, ha valaki meg tudja szerezni az ilyen róka süvegét, meggazdagodik, aki pedig papucsait kapja, láthatatlan lesz, még fényes nappal sem veszi észre senki. Farkának tulajdonosa képes elvárásolni az embereket, akik vakon követik a szavát. Gyerünk, kapjuk el és megosztozunk rajta!

A testvérek az ajtót kezdték fessegetni. A megrémült bölcs, hallva a zajt, kiugrott az ablakon. Hogy fel ne ismerjék, vad táncot járva, artikulátlanul kiáltozva szaladt végig az úton, s lábát a nyakába szedve futni kezdett. Útközben azonban beleesett egy pöcegödörbe és elmerült a szennyes lében. Mikor végre sikerült kidugnia a fejét, egy tigris állt előtte. A tigris – szemét hunyorgatva és orrát eltakarva, hogy hányingerét visszatartsa – hangosan felkiáltott:

– Bölcsék bölcse! Te igencsak bűzlesz!

A tiszteletreméltó Puk Gvak négykézláb kimászott a gödörből, s ijedtében fejét a vállai közé húzta, majd háromszor meghajolt és térdreborulva így szólt, miközben gyáván pislogott a tigrisre:

– Tigris uram! Mérheterlenek a te erényeid! Híres emberek mind utánozzák változékonyságaidat, s az uralkodók is a Te nyomodban igyekeznek járni. Az ember gyermekei példát vesznek szüleid iránti szeretetedről, a hősök pedig bátorságodról. Az esőt irányító

szent és tisztelt sárkány nevével együtt a Te neved hatalmasabb, mint a szelek uráé. Én, szájalomraméltó nyomorult, bátorkodom felajánlani szolgálataimat....

A tigris felháborodott és szidalmazni kezdte a bölcset:

– Ne merészelj közeledni hozzám! Már hallottam, hogy ti mindannyian, tudós konfuciánusok, nagy talpnyalók vagytok, s úgy látszik, ez igaz is! Te mindig teli szájjal szidtál engem, de most, hogy bajba jutottál és szemtől-szembe kerültünk, hizelkedéssel akarsz levenni a lábamról. Nincs olyan tökfikó, aki hinne neked! Az ég alatt csak egy igazság van! Ha a tigris gonosz, úgy ez a gonoszág az ember miatt van. Ha az ember jó, akkor a tigris is az. A te fecsegésed az öt parancsolaton (tiszteld a szüleidet, légy hű az uralkodóhoz, viseld gondját feleségednek, tiszteld az öregeket, légy hű barátaidhoz) és a három törvényen alapszik, mely szerint az uralkodó szava törvény az alattvaló számára, az apa szava a fiú, a férj szava a feleség számára. Te mindenkit felszólítasz ezek szigorú betartására, de a város mégis tele van orr és sarok nélküli, megbélyegzett emberekkel. Ezek mind a törvények megszegéséért lettek így megnyomorítva. A megbélyegző tus, az orrokat és a sarkokat lemetsző kezek nálatok embereknél soha nincsenek nyugalomban. De minek is beszéllek, hisz úgyszem vagytok képesek megszabadulni ezektől. Nálunk, tigriseknél még hírért sem hallani ilyen kegyetlenkedéseknek! Könnyű tehát megítélni, hogy mi, tigrisek, jobbak vagyunk nálatok. A tigrisek nem esznek füvet, fát, rovarokat, halat, nem isznak részegítő italokat, nem bántják a vemhes állatokat. A hegyek között szavasokkal, őzekkel élnek, a síkságon pedig lovakkal és bikákkal. A tigrisek bendőjük megtöltéséért sohasem vetik a másikat börtönbe, a vagyon miatt sem pereskednek társaikkal – a tigris törvény sokkal igazabb, nagylelkűbb a tiétekénél. Míg a tigrisek szarvasokra és őzre vadásznak, ti hallgattok, de ha hozzátok vagy marháitokhoz nyúlunk, azonnal szidni kezdtek bennünket. S mindez azért, mert a szarvas és az őz nem a tiétek, ám a ló és a szarvasmarha szolgálhatnak benneteket. Nem így van? Dehát akkor miért külditek ezeket ti magatok naponta a vágóhídra? Megfeledeztek arról, hogy hűen szolgáltát nektek, nagy kínnal hordozták benneteket a hátukon, s ti így bántok velük. De még ez sem elég! Kiirtjátok a hegyi szarvasokat és őzeket is, és ezzel éhezésre ítélték minket. Mit mondana vajon az Ég, ha megkérnénk, hogy igazságosan ítéljen e kérdésben? Felfaljalak téged avagy sem? Aki idegen holmit tulajdonít el: tolvaj, aki életet olt ki: gyilkos. De közületek jónéhányan éjjel-nappal lótnak-futnak, kezeiket lóbálják, szemüket meresztik és lelkiismeretfurdalás nélkül elvisznek pénzt, ami a kezük ügyébe kerül. A legaljasabbak pedig édestestvérüként tisztelik a pénzt, katonai előmenetelük érdekében meggyilkolják saját feleségüket, mint azt Vu Cse tette Csung Csiu idejében. Hogy is beszélhetnénk a ti híres törvényeitekről és erkölceseitekről? Miért fosztjátok meg a szöcskét táplálékától, a selyemhernyót gubójától, miért lopjátok a mézet a méhektől s tesztek hangyákat a sörbe az ősök emlékére rendelt toron? Nincs nálatok igazságtalanabb és kegyetlenebb lény a Földön! Ti az igazságról és az ember természetéről folytatott vitáitokban minduntalan az Éghez fohászoktok! Ám ha úgy cselekednétek, miként az Ég rendelte, akkor a tigrisek és a szöcskék, selyemhernyók és méhek, hangyák és emberek mind békében élnének és nem irtanák egymást. Ha így ítéljük meg a jót és a rosszat, akkor a földkerekség legnagyobb gyilkosa az, aki feldúlja és kirabolja a méhkasokat és hangyabolyokat! A tigris nem támadja meg a leopárdot, mert az vele közös törzsből származik. S emellett a tigrisek kevesebb őzt vagy szarvast falnak fel, mint az emberek, lovat és marhát is kevesebbet tépnek szét, sőt, még embert is jóval kevesebbet ölnek meg, mint maguk az emberek. A múlt évben Közép-Kínában a szárazság, Santungban pedig az árvizek miatt az emberek egymást ették meg. De ez még semmi a Csungcsiu idejéhez képest, amikor az „erény megerősítése” érdekében tizenhét, a bosszú

nevében harminc háborút viseltek el! A vér ezer li hosszúságú folyamként ömlött, az emberi hullák milliói hegyekké magasodtak. De a tigrisek törzse – mivel nem ismerte sem az áradást, sem a szárazságot – nem átkozta az Eget. A tigrisek nem ismernek sem ellenséget, sem barátot, s így nincs kivel harcolniuk, engedelmessé válnak a sorsnak és nem hisznek az olyan csalóknak, mint az orvos és a sámán. Természetük törvényei szerint élnek és ezért nem betegek. Szőre tarka, és szemet gyönyörködtető színéről következtethetünk a tigris választékos ízlésére. Rettegett erejét agyara és karmai mutatják, nincs szüksége aljas fegyverek segítségére. A serlegekre a tigris képét metszik – a szülei iránti tisztelet dicséretére. A tigris jósága kitűnik abból is, hogy megosztják étüket a varjakkal, gyíkokkal, hangyákkal és más élőlényekkel. A tigris emberséges voltát bizonyítja, hogy soha nem eszik megrágalmazottakat, nyomorékokat és gyászolókat. Aljasok vagytok, emberek, nem elégedtek meg a fegyverekkel, hanem mindenféle csapdát felhasználtok a madarak, őzek és más állatok elfogására. Aki elsőnek találta fel a hálót, az vetette meg a világot minden bajának kezdetét. Ti nem elégedtek meg azzal, hogy karddal, törrel, lándzsával, gerellyel, kisebb-nagyobb szekercékkel és buzogánnyal vagy villámnál is ijesztőbb mennydörgő eszközzel igyekeztek minél több gonoszságot elkövetni. Kihegyezett vessző végére fügő nagyságú puha szőrt ragasztotok, s fekete tusba mártva keresztül-kasul szántjátok a papírt mindenféle jelekkel, melyek horogra, éles késekre, kardra, nyílra és újra enlékeztetnek. Ennek a szerszámnak a lendületétől éjjelente még a szellemek is üvöltenek félelmükben. Mondd hát, vannak még a világon olyanok, akik ilyen kegyetlenül pusztítják egymást, mint ti, emberek?

A bölcs Puk Gvak előrecsúszott, kétszer meghajolt és gyáván remegve megszólalt:

– A régi írások is azt mondják, hogy az isten a legádázabb gonosznak is megbocsájt, ha az megtisztul és betartja a bűjtöt. Engedd meg nekem, nyomorult féregnek, hogy örökké szolgálhassalak!

Így szólt, s lélegzetét visszafojtva hallgatózott, de választ nem kapott. Egész testében remegve még egyszer meghajolt és felemelte fejét. Keleten már bíborlott az ég, s a tigrisnek hűlt helye sem volt. Kora reggel egy szántóvető paraszt megkérdezte tőle, miért hajlong nyakra-főre valaki ismeretlen előtt a mezőn.

A bölcs Puk Gvak így válaszolt:

– Azt mondják, bármily tágas is legyen az ég, nem élhetünk félelem nélkül, bármily szilárd is legyen a föld, csak óvatosan járhatunk rajta.

Fendler Károly fordítása

Pak Csivon

Egy jangban¹ története

(Jang-ban-dzson)

Csongszon járásban élt egy bölcs jangban, aki éjjel-nappal csak a könyveket bújta. Az újonnan kinevezett helyi főhivatalnokok mindig meglátogatták, így fejezték ki az iránta érzett nagyrabecsülésüket.

Ez a jangban rendkívül szegény volt, ezért minden évben gabonát kölcsönzött a járási hivataltól. Ezer zsák tartozása gyűlt össze az évek során.

Egy nap a kormányzó vizsgálóköriútra ment, és mikor elért Csongszonba és megszemlélte az állami gabonakölcsönzések könyvelését, nagyon feldühödött: – Miféle jangban az, aki ennyit kölcsönöz a katonaság készleteiből? – kiáltotta, és elrendelte a jangban bebörtönzését.

A helyi főhivatalnok szánta a jangbant, tudta, hogy nem áll módjában visszaszolgáltatni a gabonát, nehezebb esett bebörtönöznie, de nem tehetett mást.

A jangban jajveszékelt éjjel, jajveszékelt nappal, de nem talált megoldást.

– Mindig is szeretettel tanulni, de bezzeg nem tudod visszaszolgáltatni az állami gabonát. Jangban vagy ugyan, de semmit sem érsz! – szidta a felesége.

Meghallotta egy gazdag ember ezt a faluban, és megvitatta a dolgot a családjával. – Lehet, hogy szegény az a jangban, ám mégiscsak előkelő és tiszteletreméltó. Mi gazdagok vagyunk, de mindig megvetettek leszünk. Nem ülhetünk lóra, és mikor jangbant látunk, remegiünk a félelemtől. Hajlongunk előtte az udvaron, szipogunk és lábujjhegyen járunk. Mindig ilyen szégyenletes módon fogunk élni. Most nem tudja visszafizetni az adósságát, mert szegény. Ebben a nehéz helyzetben a hírneve ellenére képtelen lesz megtartani a rangját. Megveszem hát tőle.

Eztán meglátogatta a jangbant és felajánlotta, hogy rendezi helyette az adósságot. A jangban elégedetten beleegyezett. Így a gazdag ember elküldte a gabonát a járási hivatalba.

A helyi főhivatalnok döbbenet kereste fel a jangbant, hogy megtudja, hogyan tudta visszafizetni az adósságot. A ócska nemezkalapot és kenderkóccal bélelt kabátot viselő jangban leborult a sárba, alávalónak nevezte magát, és nem merte felemelni a fejét. A helyi főhivatalnok értetlenül húzta fel a földről.

– Miért szégyeníted így meg magad, jó uram?

A jangban még jobban megijedt, fejet hajtott, és megint földre vetette magát.

– Félelem gyötör. Nem akarom magam megszégyeníteni, de eladtam a rangom, hogy visszafizethessem az adósságot. A gazdag ember most a jangban. Hogy is cselekedhetnék korábbi rangomnak megfelelően?

A helyi főhivatalnok felsőhajtott:

– Mennyivel is felsőbbrendű a gazdag ember! Mennyire olyan, mint egy jangban! Az igazság nem más, mint gazdagnak lenni, de nem fukarkodni. Megvetni az alacsonyrendűt és vágyakozni az előkelőségre, ez a bölcsesség. A gazdag ember valóban jangban. Azonban egy magántermészetű üzlet szerződés nélkül pereskedéshez vezethet. Összehívjuk a járás népét, és szabályos szerződést kötünk. Majd én szentesítem, mint helyi főhivatalnok.

Így hát a helyi főhivatalnok a hivatalába ment és összehívta a földbirtokosokat, parasztokat, földműveseket és kereskedőket a hivatal udvarára. A gazdag embert a helyi főhiva-

talnok helyettese mellé ültették, a jangban pedig az írkokok előtt állt. Így kezdődött a szerződés:

„A Csianlong korszak tizedik évében², a kilencedik hónap ezen napján a következő szerződést kötjük meg, annak következtében, hogy eladtam jangban rangomat cserébe a hivatali gabona visszafizetéséért, amely ezer zsákot tett ki.

A jangban szónak számos jelentése van. Aki csak tanult ember, az tudós, ha udvari rangot visel, nagy tisztviselő lesz belőle, ha erkölcsi tekintélye van, felsőbbrendű embernek nevezzük. A katonai tisztviselők nyugaton állnak, a civil tisztviselők keleten, a jangbanok erre a két csoportra oszlanak. Bármelyik utat is követed, mától fogva fel kell hagynod az alacsonyrendű, alantas gondolatokkal és a régieket kell mintául vened, magas célokat kitűzve magad elé. Az ötödik őrjárattal kell kelned, meg kell gyűjtanod az olajlámpást, és az orrod hegyére koncentrálv, térdelve kell felmondanod Tung-laj kritikai írásaiból olyan folyékonyan, mint ahogy a lopótök gurul a jégen. Bírnod kell az éhséget és a hideget, sohasem háboroghatsz szegénységeden. Ütögetned kell a fogaid és a tarkód, le kell nyelned, amit felkőhögysz, bársonyos sapkád ruhaujjaddal kell tisztogatnod, és el kell hessegetned a porhullámokat. De amikor mosod kezeid, vagy éppen vedelsz, ne nagyon foglakozz a karjaid tisztaságával. Szolgálólányodat unott hangon kell szólítanod, járnod pedig nemtörődöm módon, csoszogva kell. Soronként száz szezámaghoz hasonlatos írásjeggyel kell lemásolnod a *Klasszikusok igaz kincsestárát*⁴ és a *Tang versek gyűjteményét*⁵. Nem vehetsz kezembe pénzt, és nem kérdezheted meg a rizs árát. Bármily nagy a hőség, nem veheted le harisnyádat, és nem lazíthatod meg öltözetedet az étkezőasztalnál. A levest az étkezés végére kell hagynod, és nem szabad szürcsölnöd. Nem trancsírozhatsz evőpálcikáddal. Nem ehetsz nyers hagymát, egy csepp bor sem érheti bajuszod, mikor iszol, és nem puffaszthatod fel arcod, miközben pőfékelsz. Nem ütheted meg dühből feleséged, és nem rúghatsz bele a bútorokba. A gyerekeid sem ütheted meg ököllel, nem átkozódhatsz szolgáládon, és nem ölheted meg szolgálóid. Mikor ökreid vagy lovat szidod, nem sértheted meg előző gazdáikat. Mikor megbetegszel, nem hívhatsz sámánt, mikor áldozol, nem hívhatsz buddhista szerzetest. Ne melegítsd kezed a kályhánál, mikor beszélsz, ne köpködj! Nem vágatsz ökröt, és nem űzhatsz szerencsejátékot. Ha vétesz bármely szabály ellen, a jangban ezzel a dokumentummal jogi eljárás kezdeményezhet.

Csongszon járás főhivatalnoka aláírása, és a főhivatalnok helyettesének meg a hivatali szolgának, mint tanuknak az aláírása.”

Ezután a hivatali mindenés ráütötte a szerződésre a pecsétet. A pecsételéssel egy időben szólaltak meg az órát jelző dobok. Úgy festett a szerződés, mint a vízszintesen a Nagy Medvével, függőlegesen az Orion öv három csillagával meghintett ég. Az írkok felolvasta a szöveget.

A gazdag ember családottan állt egy darabig, de végül megszólalt:

– Csak ennyi lenne a jangbanság? Azt hallottam, hogy a jangban olyan, mint egy halhatatlan. Ha csak ennyi az egész, akkor engem bizony becsaptak. Ennél azért lehetne hasznosabb ez a szerződés!

Így a főhivatalnok egy másik szerződést fogalmaztatott meg, mely a következőképpen hangzott:

„Mikor az Ég életre hívta az embereket, négy csoportra osztotta őket, és a tudós-hivatalnok jangbanok csoportja lett a legnemesebb mindközül. Nincs ennél nagyobb haszon. Nem művelhetik a földet, és a kereskedelembe sem vehetnek részt. A klasszikusok és a történetírók munkáiban való némi jártassággal a kiemelkedők átmennek a legmagasabb vizsgán is, a kevésbé tehetségesekből doktorok lesznek. A legmagasabb vizsga letételét

igazoló dokumentum csak két láb hosszú, de mindennel ellátja az embert, amire szüksége van, valójában egy erszényhez hasonló. Akkor is, ha egy doktor csak harminc évesen kapja meg az első kinevezését, híres lehet apja hírnevére támaszkodva. Ha elnyeri a déli párt egy tagjának³ jóindulatát, fülei kifakulnak az árnyékban üldögéléstől, és hasát teletölti a szolgák „igenis uram”-a. Kezében fülvakaróval viccelődhet szobáiban a csepűrágó lányokkal, és az udvarán felhalmozott gabonára még a madarak is rájárnak. Egy vidéki szegény tudós is kedve szerint dönt. A saját földjét szántathatja fel a szomszéd ökrével, és a falusiakkal gyomláltathat. Ki is merne szembeszállni vele? Ha hamut is tömet az orrodba, és a varkocsodnál fogva lógat fel, vagy a hajadat cibálja, akkor sem ellenkezhetsz...”

Csak félig volt kész a szerződés, mikor a gazdag ember közbevágott:

– Megállni, megállni. Micsoda dolog ez! Rablót akartok csinálni belőlem?

A fejét csóválta és továbbállt. Élete hátralévő részében egyszor sem ejtette ki a száján a jangban szót.

Kiss Marcell fordítása

Pak Csivon

Ho mester története

(*Ho-szeng-dzson*)

Ho mester Szöul Mukcsok kerületében élt. Ha a Déli-hegy mentén átkelünk a völgyön, egy forráshoz jutunk, amely egy öreg ginkgo fa árnyékában csordogál. E fával szemben volt egy ágakkal benőtt kapu, amely mindig nyitva állt Ho szél- és esőverte kicsiny nádkunyhója előtt. A házigazda nagyon szeretett olvasni. A családot a felesége tartotta el varrónői munkával.

Egy napon, amikor Ho felesége nem bírta már elviselni a koplalást, az elégedetlenségének ily módon adott hangot:

– Ha uram soha sem teszi le a hivatalnoki vizsgát, akkor mi haszna, hogy annyit olvas?

Férje nevetve válaszolt:

– Még nem fejeztem be a tanulmányaimat.

– S nem lehetne-e mesterember?

– Hogy lehetnék? Soha nem tanultam kézügyességet igénylő munkát.

– Hát akkor nem lehetne-e kereskedő?

– Hogyan lehetnék kereskedő tőke nélkül?

Türelme fogytán Ho felesége mérgesen kifakadt:

– Hogy lehetnék, hogy lehetnék! Ez minden, amit kelmed a könyveiből megtanult éjt nappallá téve? Nem lehet mesterember, sem kereskedő. S ha tolvajnak állna?

Erre Ho félretette könyvét, felállt s így szólt:

– Milyen kár! Tíz esztendő tiszántam a tanulmányaimra, de csak hét lett belőle...

Kisétált a házából. Senkit nem ismert a városban. Fel-alá járkált az Unjong utcában, majd végül a piacon megkérdezte, ki a leggazdagabb ember.

Azt mondták neki, hogy a Pjon nevű kalmárt keresse, így el is ment annak a házához. Miután bemutatták neki, meghajolt a kereskedő előtt és így szólt:

– Szegény vagyok, de szeretnék vállalkozásba kezdeni és van ötletem is hozzá, amit kipróbálnék, ha kölcsönözne nekem tízezer rjangot.

– Rendben van – mondta a másik, és rögvest odaadta neki a kért összeget. Ho elfogadta, majd köszönés nélkül távozott. Pjon fiainak és vendégeinek szemében Ho koldusnak látszott. Kopott volt az öve, bőrcipőjének sarka foszladozott, sapkája ütött-kopott, a kabátja meg sáros volt, és még az orra is folyt.

– Ismered ezt az embert? – kérdezték a kalmárt hitetlenkedve, hogy egy ilyen szerzetnek pénzt adott. Nemleges válaszára tovább kérdezték:

– Kidobtál tízezer rjangot az ablakon egy idegennek, akinek még a nevét sem kérdezted meg. Vajon milyen meggondolásból?

Pjon így válaszolt:

– Nem értettetek volna. Az az ember, aki kölcsönt akar kérni, általában sokat köntörfalaz. Azt mondja, hogy meg fogja tartani a szavát, hogy nincs ok az aggodalomra, és még folytathatnám. De ez az ember, akivel most találkoztunk... Ruhája és cipője rongyos volt, de lényegretörően beszélt, szegyenkezés nélkül. Ez egy olyan ember, akit nem érdekel a földi gazdagság, hiszen elégedett az életével. Következésképpen, akármin is jár az esze, az valami nagy üzlet lehet, és kíváncsi vagyok, hogy mibe fog kezdeni. Ha nem adtam volna

neki a pénzt, akár megkérdezhettem volna a nevét is. De mi haszna most már megkérdezni, hogy odaadtam neki a pénzt?.

Ily könnyen pénzhez jutva, Ho imígyen gondolkodott: – Anszong városa Kjongi megye és Csungcsong megye határán van, és mindhárom déli tartomány útjai ott kereszteződnek.

Haza sem térvén, rögtön Anszongba ment és ott szállásról gondoskodott. Másnap kiment a piacra, és felvásárolta az összes gyümölcsöt, amit csak talált. Kétszer annyit fizetett, hogy megvehesse mindet, így gyümölcsmonopóliumot hozott létre. Kis idő múlva nem tudtak az emberek ünnepet rendezni, vagy áldozatot felajánlani, mert eltűnt a gyümölcs a piacról. A gyümölcsárusok rohantak Ho mesterhez, hogy visszavásárolják gyümölcsüket tízszeres árért. Ho felsóhajtott és csak úgy magának jegyezte meg: – Borzasztó, hogy tízezer rjanggal meg lehet rendíteni az ország gazdaságát! Ilyen módon könnyen megtapasztalhatjuk országunk gyengeségeit.

Miután eladta az összes gyümölcsöt, késeket, kapákat, pamutot, kendert és selymet vásárolt. Ezt követően átkelt Csedzsü szigetére és ott felvásárolta az összes lószórt, amit talált. – Néhány év múlva senki nem lesz Koreában, aki képes lenne fejfédőt vásárolni – mondta. S korábban, mint amire számított, a lószórkalapok ára tízszeresére emelkedett.

Egy napon Ho megkérdezett egy tengerészt:

– Ismersz-e olyan lakatlan szigetet valahol, amely alkalmas lehet emberek letelepítésére?

– Igen, uram. Egyszer régen elkapott egy három nap, három éjjel dühöngő vihar, mire végül egy szigetre vetődtem. Úgy vélem, valahol Szagun és Nagaszaki között lehet. Ligeitek és virágos rétek, amíg csak a szem ellát, óriás gyümölcsök és uborkák anélkül, hogy valaki gondozná őket, a szarvasok csordákban kószálnak, és delfinek úszkáltak a hajónk körül...

Ho nagyon elégedett volt a válasszal.

– Ha elviszel oda, megosztom veled a gazdagságomat. A tengerész ráállt az alkura. Egy jó széllel megáldott napon kihajóztak délkeletre és elérték a szigetet. Ho felmászott egy hegycsúcsra, de kissé elégedetlennek tűnt.

– A sziget még ezer li széles sincsen, országnak bizony kicsiny. Mivel azonban a föld termékeny, s a vize édes, tudnék itt kellemesen éledgelni...

– Kivel élne itt, ezen a lakatlan szigeten? – kérdezte a tengerész.

– Az emberek követik az erényes vezetőt. Inkább az erényeim hiánya miatt aggódom, nem az emberek miatt...

Ebben az időben Pjonszan környékén rablók ezrei garázdálkodtak. A helyi hatóság csapatokat mozgósított, de nem tudták a gazokat megfékezni. Idővel azonban a védelem egyre szilárdabb lett a városok körül, a banditák nem tudták többé kifosztani a polgárokat, s az élelmiszertartalékaik kifogyóban voltak. Visszahúzódtak messzi rejték helyükre, ahol előbb-utóbb az éhezés várta őket. Ezt hallván, Ho mester egyszál egyedül felkereste a rablók búvóhelyét és eképpen próbálta meggyőzni vezetőjüket:

– Ha elrabolnátok ezer rjangot és aztán szétosztanátok egymást közt, fejenként mennyi jutna a zsákmányból?

– Hát bizony egy rjangnál nem több.

– Van-e valamelyikőtöknek felesége?

– Nincs.

– Van-e földetek?

– Miért rabolnánk és viselnénk e megpróbáltatásokat, ha lenne feleségünk és földünk?

– Ha komolyan gondolod, amit mondasz, akkor miért nem házasodtok meg, építetek házat, vesztek egy ökröt, és művelitek a földet? Ha így tennétek, senki nem hívna rablónak

titeket, boldog házások lennétek és szabadon mehetnétek, ahová tetszik, nem kellene állandóan rettegni a büntetéstől. Milyen szép lenne! Lenne ruhátok és étel-ital napjaitok végéig.

– Ki ne vágya erre? Csupán nincs pénzünk, hogy megvalósítsuk!

Ho elmosolyodott, majd így válaszolt :

– Rablók, akik a pénz miatt aggódnak! Ha csak pénz kell, adok. Ha elmentek holnap a tengerpartra, vörös zászlós hajókat fogtok látni. Mind tele lesz pénzzel. Vegyetek belőle, amennyit akartok!

Ezzel Ho otthagya őket. Olyan hihetetlennek tűntek a szavai, hogy a rablók nevettek rajta és őriültek hitték.

Mindezek ellenére, kimentek másnap a partra. Ott meglátták Ho mestert rájuk várva, hajóin háromszázezer ezüst készpénzzel. A látottaktól teljesen lenyűgözve felsorakoztak és meghajoltak előtte.

– Bármit megteszünk, amire kegyelmed mint vezérünk utasít.

– Jól van, akkor próbáljatok meg minél több pénzt magatokhoz venni. A rablók a pénz köré gyűltek, de egy-egy ember még száz rjangot sem tudott elvinni.

– Hogy lehettek rablók, ha még száz rjangot sem tudtok cipelni? Most hogy a neveteket már ismeri a hatóság, nem mehettek vissza az emberek közé. Nincs hová mennetek. Van egy ötletem. Fogjátok a száz rjangot, mindegyikőtök szerezzen egy asszonyt és egy ökröt, addig itt várok.

A rablók beleegyeztek, majd szétszéledtek a szélrózsa minden irányába. Ho mester várt, s annyi tartalékot halmozott fel, amennyi elég kétezer embernek egy évre.

Az összes bandita visszatért a megadott napon. Amikor mind a fedélzeten voltak, a hajók elindultak a sziget felé. Miután Ho hajóra rakta az összes gonosztevőt, az élet nyugodt lett újra a szárazföldön.

A sziget új lakói elkezdtek a fákat kivágni, házakat építettek és bambusz kerítéseket csináltak. A föld oly gazdag volt, hogy a termés akkor is nőtt, amikor Ho emberei elhanyagolták a munkát.

Az aratás olyan bőséges volt, hogy felesleg is maradt, és három évre elegendő tartalékot lehetett félretenni. A felesleget hajóra tették, és Nagaszakiban eladták. Nagaszakiban, a háromszázezer lakosú japán városban, abban az időben igen nagy éhínség dühöngött, ezért aztán Ho emberei mindent el tudtak adni, amit hoztak, s egymillió ezüstrrel tértek haza.

– Most látom ötletemet beteljesülni – mormolta Ho mester elgondolkozva. Összehívta a szigetnek mind a kétezer lakosát és így szólt hozzájuk:

– Amikor idejöttem veletek, úgy terveztem, hogy először mindannyiokat gazdaggá teszek, utána feltalálok egy új írásrendszert, új viseletet és fejfedőt. De a sziget kicsiny, erényeim gyengék, ezért elhagyom ezt a helyet. Ha majd lesznek gyerekeitek, tanítsátok meg nekik, hogy a kanalat a jobb kezükben tartásák és csak a szüleik után vegyenek a rizsestálból. Ezek után Ho elégette az összes hajót mondván: – Ha senki nem megy el innen, más sem jön ide. Legvégül a vízbe dobott ötszázezer ezüströt.

– Valaki majd megtalálja, ha apály lesz. De még a szárazföldön sem tudna egymillió rjangot elkölteni, hát még ezen a kis szigeten?

Végül magához hívta azokat, akik olvasni tudtak, és megparancsolta nekik, hogy szálljanak vele együtt a hajóra, majd így szólt: – Kitépem a vizzálykodás gyökerét ezen a szigeten.

Ezek után Ho tovább járta Korea földjét és a szegényeket segítette. De még így is maradt százezer ezüstrje.

– Megadom a tartozásomat Pjonnak.

Elment tehát Pjonhoz.

– Emlékszel rám? – kérdezte Pjont, aki igen meg volt lepve.

– Nyomorúságos külsőd semmit sem változott, minden bizonnyal eltékozoltad mind a tízezer ezüstöt – válaszolta a kereskedő.

Ho csak mosolygott mondván:

– Csak a hozzád hasonlók emelik megjelenésük fényét pénzzel. De hogyan tudná tízezer ezüst ragyogóbbá tenni az Utat?

Ezek után visszafizette a tartozását tízszeresen, hiszen százezer rjangot nyújtott át, majd így szólt:

– Befejeztem a tanulmányaimat egy reggelen, mert nem bírtam az éhséget elviselni. A te tízezer rjangoddal elért sikereim azonban csak szégyenérzetet keltettek bennem.

Pjon annyira meghökkent, hogy rögtön felugrott és meghajolt Ho előtt, mondván, hogy ő csak a tíz százalék kamatra tart igényt.

– Hogyan kezelhet úgy, mint egy kereskedőt!? – háborodott fel Ho. Ingujját megrázva kiindult a házból. Pjon lopva követte a tudóst, aki lement a völgybe, a Déli Hegy mellett lévő kis házába.

– Kié ez a ház? – kérdezte Pjon egy öregasszonytól, aki épp ott mosta a ruhákat.

– Ho mester háza. Szegény ember volt, de mindig olvasott. Egy reggel elhagyta otthonát, és öt évig haza sem tért. Felesége egyedül élt, és férje távozásának napján évente illendően megtartotta a gyászszertartásokat.

Pjon imígyen tudta meg végül embere nevét. Megkönnyebbülten felsóhajtott, majd hazasielt. Másnap visszatért a házikóhoz mindazzal az ezüsttel, amit a tartozáson felül kapott, de Ho visszautasította.

– Ha meg akartam volna gazdagodni, eldobtam volna egymilliót a szigeten, hogy cserébe kapjak százezret?! – kérdezte. Csak a támogatásodra számítok, hogy elláss minket. Ha küldesz elég ennivalót a családomnak és elegendő ruhát, hogy öltözködhessünk, elégedett leszek az életemmel. Miért akarnék a sok pénz miatt aggódni állandóan?

Pjon ezer módon próbálta Hot meggyőzni, de mindhiába. Gondoskodott tehát a megfelelő időben ételről és ruháról, de ha többet hozott a kelleténél, Ho rögtön a nemtetszését fejezte ki és megkérdezte:

– Miért akarod a házamba hozni a gonoszt?

Ha Pjon bort hozott magával, akkor a tudós különösen melegen üdvözölte, és a két jóbarát addig iddógált, amíg az ital el nem fogyott. A barátságuk lassan elmélyült az évek folyamán.

Egy szép napon Pjon megkérdezte, hogyan tett szert egymillió ezüstre öt év alatt. Ho így válaszolta meg a kérdést:

– Nagyon jól tudod, hogy országunk nem kereskedik más országokkal, és amit egy tartomány termel, azt mind el is fogyasztja. Csupán ezer rjangból nem tudnék egyetlen áruból mindent egyszerre felvásárolni. De ha ezt az összeget elosztom tízzel, megfelelő mennyiséget tudok vásárolni tízféle áruból, és ha az nem nagyon súlyos, akkor könnyen szállíthatom is. Ily módon, mégha a tízfajta áruból az egyik veszteséges vagy kárba vész is, a maradék kilenc hasznot fog hozni, ha nem is sokat; így nyerik pénzüket a kiskereskedők. De tízezer rjanggal mindent felvásárolhatok akármelyik áruból, amit az országban termelnek. Mondjuk kiválasztok egyetlen fajta orvosságot, és ha felvásárolom az összeset, akkor az a szer eltűnik a piacról, és én olyan áron adhatom tovább, ami nekem tetszik. Ez azonban nem lenne jó az embereknek. Ha valamikor egy hivatalnoknak eszébe jutna a kereskedésnek ez a módja, akkor az ország népe nagyon megszenvedné.

– Tulajdonképpen honnan tudad, hogy kölcsön fogok adni tízezer rjangot? – kérdezett újra Pjon.

– Nem kegyelmed lett volna az egyetlen, aki adott volna kölcsön! Nincs olyan üzlet-ember, aki elutasított volna, ha van módja kölcsönadni. Talán a kölcsönöd nélkül is megkereshettem volna tizezer rjangot, de az ember sorsa az Egek kezében van, és soha nem tudhatjuk biztosan, mit hoz a jövő. Ebből következik, hogy az az ember, aki bízik bennem, szerencsés. Ez amiatt lehet, hogy az Ég úgy rendelte, hogy aki gazdag, még tovább gyarapodjon. S ha így van, miért ne adna nekem pénzt? Mihelyt megkaptam a tízezret, máris a kölcsönt adó gazdag ember szerencsés csillagzata alá kerültem! S bármibe kezdtem, sikerült. Ha a saját pénzzel indítok üzletet, ki tudja milyen eredményre vergődtem volna?

Pjon tovább faggatózott:

– Manapság a hivatalosság meg akarja bosszulni a mandzsuktól megtámadott Namhan várának szégyenletes elését. Eljött az ideje annak, hogy bölcs és jóképességű emberek felemelkedjenek és szolgálják az országot. Miért akarna egy ilyen tehetséges ember mint kegyelmed ennyire észrevétlen maradni?

– Sokan éltek s haltak meg úgy, hogy soha nem ismerték el őket. Cso Szonggi¹, aki méltó volt arra, hogy követ legyen egy ellenséges országban, egy ócska kenderruhában halt meg. Vagy Rju Hjongvon², aki szakember volt a katonai ellátás területén, lustán kellett, hogy elfecsérelje életét Puanban. Mostoha sorsuk mutatja, hogy milyen emberek dirigálnak manapság az államigazgatásban. Magamról annyit, hogy volt egy kis tehetségem az üzlethez, és megvehettem volna akár kilenc király országát, de a tengerbe dobtam a pénzemet, mert tudtam, hogy mindennek semmi értelme.

Pjon nagyot sóhajtva felállt, s távozott.

Pjon régi barátságot tartott fenn Ri Vang miniszterrel, aki akkoriban a fővárosi helyőrség parancsnoka volt. Egyik napon, amikor eme két barát beszélgetett, a miniszter megkérdezte Pjontól, hogy ismer-e olyan tehetséges és rátermett embert, akivel egy nagy cél érdekében együtt dolgozhatnak. Amikor Pjon megemlítette neki Ho mestert, Ri nagyon elámulva így szólt:

– Mily meglepő! Valóban létezhet ilyen ember? Mi az utóneve?

– Három éve ismerem, de fogalmam sincs.

– Egy lángész lehet, kérlek, mutass be neki.

Mikor az este leszállt, Ri megparancsolta őreinek, hogy távozzanak, és elsétált a barátjával Ho kunyhójához. Pjon kint hagyta Rit, és egyedül tájékoztatta Ho mestert Ri látogatásának céljáról. Ho mintha oda sem figyelt volna csak annyit mondott:

– Nyisd ki a bort, amit hoztál.

És eliszogattak boldogan, de Pjon ezenközben aggódott Ri miatt, akit kint hagyott, és felhozta Ri ügyét, de Ho nem figyelt rá. Már jócskán az éjszakában jártak, amikor Ho megkérdezte, hogy beengedjék-e a látogatót.

Ho meg sem moccant a helyén, mikor Ri belépett, s a parancsnok egy ideig nem tudta, mitévő legyen, de végül bejelentette, hogy a kormány bölcs embereket keres.

Ho csendre intette, s így szólt:

– Az éjszaka rövid, de a mondanivalód hosszú. Felesleges lenne végighallgatni. Mi a kegyelmed rangja?

– Tábornok.

– Valóban? Akkor megbízható tisztje az államnak. Ha ajánlanék önnek egy bölcs remeté, mint mondjunk a néhai Csu-ko Liang, megkérhetné-e a királyt, hogy személyesen háromszor látogasson el szegényes kunyhójához?

Ri mérlegelte a dolgot magában, majd így válaszolt:

– Hát ez nehéz lenne, de megtudhatnék-e mást is az elképzeléseiből?

– Mást nem tudok– válaszolta Ho.

Mikor Ri újra és újra megkérdezte, Ho mégiscsak folytatta:

– No, nem bánom. Nézzük csak. Mivelhogy a múltban Korea a Ming-dinasztia lekötelezettje volt, a Ming sereg maradéka hazánkba menekült. Mára csavargókként tengődnek és nőtlenek. Meg tudná-e győzni az udvart, hogy a királyi ház hercegnőit az ő vezéreikhez adják a megfelelő birtokokkal egyetemben?

Leszegett fejjel, Ri hosszan hallgatott, majd így felelt:

– Ez is nehéz lenne.

– Ez is nehéz, az is nehéz! Hát akkor mit tud kegyelmed tenni? Van egy sokkal könnyebb javaslatom, gondolja, hogy azt meg tudná valósítani?

– Előbb hallani szeretném.

– Ha valaki egy nemes cél miatt kíván cselekedni, össze kell barátkoznia bátor emberekkel, akiket az Ég is támogat. Ha valaki azt tervezi, hogy egy másik országot megtámad, nem remélhet győzelmet hírszerzők nélkül. A mandzsuk³, aki urai mindennek, ami az Ég alatt található, gyanítják, hogy nem nyerték el a kínaiak rokonszenvét. Minket, koreaiakat legmegbízhatóbb szövetségesüknek tartanak, mivelhogy elsőként hódoltunk meg nekik. Ha megkérjük őket, hogy ifjaink náluk tanulhassanak és kormányukat szolgálják, mint a Tang- és Jüan-dinasztia korában, továbbá, hogy kereskedőink szabadon közlekedjenek, bizonyára tetszeni fog nekik a gesztus, és kérésünket teljesítik majd. Kiválasztjuk a megfelelő ifjakat, mandzsuk-módi szerint levágatjuk hajukat, mandzsuk öltözéket kapnak, és Kínába küldjük őket. A tanult ifjak megfelelnek majd a hivatalnokvizsgákon, a kereskedők pedig mélyen bejutnak az országba, egészen a Jangce folyóig, hogy értesüléseket szerezzenek és összebarátkozzanak az ottani nemes hazafiakkal. Csak ezek után kezdhetjük el tervezni azt a vállalkozást, amellyel országaink szegényét elseperhetjük. A győzelmet követően keresünk egy embert a Ming-dinasztia Csü ágából és császárrá tesszük. Ha a Csü ágából nem lenne örökös, Korea és Kína vezető rétege választ majd uralkodásra megfelelő embert. Így országunk Kína tanítómestere lehetne, s élvezhetnénk azt a tekintélyt, hogy Kína nagybátyja lehetünk.

– A mi tudós-hivatalnokaink közül, akik olyannyira ragaszkodnak a hagyományokhoz, vajon melyik fogadná el, hogy fiai mandzsuk hajviseletet és öltözéket hordjanak? – szólalt meg sóhajtozva Ri.

Erre Ho dühösen kiabálni kezdett:

– S vajon kicsodák ezek a tudós-hivatalnokok?! Szemtelenség magukat így hívni, hiszen a barbár Je és Mek⁴ földjén születtek! A fehér⁵ kabát és nadrág, amit állandóan viseltek, csak a gyászolásra való, a hajatokat úgy kötöttek meg, mint a déli barbárok! Hogy beszélhet kegyelmed az illemlől?! Fan Vu-Csi tábornok nem féltette a saját fejét, amikor egy személyes sérelmet bosszult meg, vagy Vu-ling király, a Csao-házból, nem szégyellte felvenni barbár ruhát, hogy országát erőssé tegye. Azt mondod, bosszút akarsz állni a Ming-dinasztiáért, de azért a hajviseletedhez is ragaszkodsz. És ez még nem minden. Edzened kellene magad lovaglásban, kardforgatásban, törvívásban, íjászatban s kődobásban, mégsem vedted le hosszú s széles ujjú ruhádat, és egyre csak az illemlől papolsz. Három ajánlatot is tettem, de egyik sem felelt meg. Hogyan lehet az ilyen ember megbízható tisztviselő? Az olyannak, mint kegyelmed, a fejét kéne venni!

Ho körbenézett kardot keresve, mintha kész lenne ott rögtön megölni Rit, aki erre úgy megjegyezte, hogy kiugrott a hátsó ablakon s hazáig szaladt.

Másnap Ri ismét betért Ho kunyhójába, de üresen találta. Ho eltűnt.

Ambrus Éva fordítása

Pak Csivon

Jédok mester története

(Jédok-szonszeng-dzson)

A bölcs Szon Gjuldzának volt egy barátja, aki a Csonbothap nevű pagoda keleti oldalánál élt és emberi és állati trágya szállításával kereste kenyerét. A környék lakói Om Hjangszunak nevezték. Om a családneve volt, a Hjangszu pedig, melynek a jelentése illatszer, azon tiszteletreméltó férfiak ragadványneve, akik a fent nevezett mesterséggel foglalkoztak.

Szon Gjuldza tanítványa a mesterétől egy ízben a következőket kérdezte:

– Legutóbb, mikor azt kértem öntől, hogy fedje fel a barátság titkát, azt felelte a mester, hogy a barát olyan, mint a feleség, de rokoni kötelek nélkül, továbbá a barát olyan, mintha testvér lenne, de más apától, más anyától. Ebből az következik, hogy a barátság nagyon komoly dolog. Ezenközben, visszaautasítva több jangban baráti közeledését, a mester nagyon jó kapcsolatot ápol Om Hjangszuval, akit jótévőnek és úriembernek nevez. Ugyanakkor őt tartják a környéken a legundorítóbb foglalkozás művelőjének, még az aljanép is szégyenkedik tartaná a vele való barátkozást. Nagyon szégyellem magamat a mester miatt. El akarok válni öntől, már nem tartom többé a tanítómnak.

– Ne siesd el a dolgot, most feltárom előtted a barátság végső titkát – tört ki nevetésben Szon Gjuldza. – Ahogy a közmondás tartja, és a mi kettőnk esetére is áll: „Az orvos nem tudja kikúrálni a saját baját, a sámán nem képes varázsolni sajátmagáért”. Különbnek tartjuk magunkat a másik embernél, de ha a többiek ezt nem akarják elismerni, nagyon rosszul esik, hiszen ők világosan látják a hibáinkat. Ugyanakkor a pusztá dicséret dühít minket, hiszen jól tudjuk, hogy csakis a hízelgés szándéka táplálja, s ez nem más, mint hibáink takargatása. Így aztán, ha valakinek a kedvében akarunk járnunk, előbb kisebb hibáit kell felemlenünk. Nem fog megsértődni, hiszen jól tudja, hogy ezen fogvatékosságai nem jelentenek nagy problémát. Később, mintegy véletlenül, azon jellemi tulajdonságait vagy tetteit kell dicséretileg említenünk, melyekre a legbüszkébb a lelke mélyén. Ha ezt sikerül elérnünk, úgy fogja magát érezni, mintha olyasvalamit talált volna, amit már régóta keres, vagy mintha régóta viszkető valamelyik testrészét végre jól megvakargatná valaki. Jól vakarni a viszkető testrész, nos, ez megint valóságos művészet. Ennek is megvannak a titkai. Ha a hátat vakarod, ne vakard ugyanakkor a hónaljait is, ha meg a mellett vakarod, ne vakard a nyakat is egyszerre. Ha dicséred, utalj nem létező hőstetteire, örömmel fogadja majd, azt gondolván, végre talált valakit, aki őt érdemei szerint értékeli. Így lehet örök barátokat szerezni...

– Mester, ön most a kupeczek és szolgák alantas módszereit mesélte el nekem –, méltatlankodott a tanítvány és befogta a fülét.

Ekkor Szon Guldza a következőképpen folytatta:

– Látom már, ez a módi nem a te ízlésed szerint való. Jól látod, a kupeczek világában a barátság a számításra épül, azoknál pedig, ahol a hivatali előléptetés a fontos, a talpnyalás- ra. Ezekben a körökben fordul elő, hogy ha háromszor kérsz és egyszer se viszonzod, még a szilárdnak tűnő barátság szálai is elszakadnak, akkor pedig, ha háromszor adsz valakinek, még a gyűlölete is barátsággá szelidül. Ez azt jelenti, hogy a számításra és hízelgésre alapozott barátság nem tartós. Ám ha a barátság önzetlen, s nem a számításon alapul, akkor

több száz éves holtakkal is barátságba kerülhetsz, meg azokkal is, akik sok-sok ezer li távolságra élnek tőled.

Itt van például Om Hjangszu, ő sohasem ácsingózott a barátságomra, és én sem dicsérem soha érdemén felül. Az ételt falja, kacsázva jár, horkolva alszik és szeret falrengetően nevetni – mindez nem az illemszabályok szerint való. Agyagkunyhója, mint a kutyaól, csupán szalma fedi, a kis ajtón úgy mászik be, mint egy garnélarák. Hajnalban, még szinte a sötétben, indul a vödrével, hogy begyűjtse a környékbeli árnyékszékek tartalmát, ha esik, ha fúj. Nagy figyelemmel, mintha kinccsel bánna, válogatja szét az emberi és állati ürüléket. Közben nem bajlódik lelkesmereti és egyéb problémákkal, és ha fukar lenne esetleg, senki sem irigyelné el tőle munkája gyümölcsét. Amikor tenyerét megköpdösve nekilát a munkának és hajlongva gyűjtögeti az elhullott ganét, úgy néz ki, mint valami rejtélyes nagy madár, amely a földön lépegetve csipegeti az elhullott gabonaszemeket. A pompázatos paloták, a kifinomult udvari zene az ő számára semmit sem jelentenek. Ezért van aztán, hogy bármennyire is dicséred, attól nem érzi magát jobbnak, ha meg szidod, tudja, hogy attól ő rosszabbá nem válhat. Egy évben hatszáz rjang körül kereshet. Legyen a föld bármilyen jó minőségű, a ráhordott trágya nélkül semmit sem ér. Ez érvényes arra a földre, ahol rizst termesztnek, meg arra is, ahol répa, tök, dinnye padlizsán vagy paprika terem. Ő maga megelégszik egy kis tányér főtt rizzsel hajnaltájt, meg egy másikkal este. Ha húsos étellel kínálják, ő visszautasítja, mondván, minek a drága étel, ha jól lehet lakni szerényebb falnivalóval is. Ha jobb ruhával ajándékoznák meg, azt is visszaadja, minek az neki, hiszen hosszú ujjá akadályozná a munkában és különben is hamar bepiszkolódik. Csak újévkor öltözik ünneplőbe, hogy tisztelét tegye a szomszédoknál. Hazatérvén újra felveszi a rongyait és indul trágyát gyűjteni.

Nem tűnik-e úgy, hogy ez az ember, szennyes munkájától függetlenül olyan, mint egy remete, aki elrejtőzik a világi hívságok elől? A régi könyvek így írják: „Gazdagnak és irigyeltnek vagy szegénynek és megvetettnek lenni – a sors döntése”. A *Si-csuan* ezt írja: „Szolgálhat bár az ember éjjel és nappal, a sorsa mindenkinek más és más.” Az Ég határozza meg mindegyikünk életútját. Nincs kit okoljunk sorsunk alakulásáért. Ha garnélát eszel, kaviárt kívánsz, ha vászonban jársz, irigyeled azokat, akiknek selyemruhájuk van. Ebből származik az Égalattiban a sok viszály, lázadás, s marad parlagon a föld. Vu Kuan és Sencsi fellázadtak a Csin-dinasztia ellen, mert nem voltak megbékélve paraszti sorsukkal. A régi Csou-korabeli könyvekben ez áll: „A megpúpozott szekér odavonzza a rablókat”. Bármily magas tisztiséget is tölt be valaki, nem lehet tisztának tartani, ha nem cselekszik jót; minden gazdagság szennyes, ha nem kemény munkával szerzik meg. Erre utal az a szokás, amikor nefritgyögyöt tesznek a halott szájába, mintegy a megtisztulás jelképekül.

Om Hjangszu élete a legteljesebb mértékben nemesnek nevezhető, bár munkája, a trágya gyűjtése és a földekre szállítása piszkos, de ő maga az erény szolgálatában áll. Ez a megálapítás a legmagasabb kormánytisztiségeket betöltőire is vonatkozik. Ebből a szempontból a tisztának tűnő valójában mocskos, ugyanakkor a piszok is lehet lényegét tekintve tisztaság.

Ezért van az, hogyha nem állik az elem tett bőséges étel, elég, ha azokra gondolok, akik nálamnál összehasonlíthatatlanul rosszabb körülmények között élnek.

Om Hjangszu számára nincs semmi olyan a világon, amit ne tudna elviselni. Ha lelkem legmélyén elirigyelem valakinek a vagyonát, elég, ha órá gondolok. Ha így folytatja életét, még szent bölcs is lehet belőle. Vele ellentétben a tudós nemesemberek szegény sorba kerülvén igen röstellik szegény voltukat és rejtegetik azt; ha viszont felfelé emelkedik a csillaguk, legfőbb gondjukká a jó étel meg a pompás ruha válik. Nem állják ki az összehasonlítást semmi téren Om Hjangszuval, s ezért nagyon kellene szégyellniük magukat.

Nékem ő tanítómesterem, a barátsága megtiszteltetés számomra. Udvariatlanság a Hjangszu, azaz Illatszer névvel gúnyolni, ezért új nevet gondoltam ki a számára: Jé-dok, ami annyit jelent, hogy piszok és erény, azaz olyan ember, akit a piszok tesz erényessé.

Osváth Gábor fordítása

Pak Csivon

Hűséges feleségek története

(*Jol-njo-ham-jang-bak-ssi-dzson-bjon-szo*)

A Csi-beliek úgy mondják: „Egy hűséges asszony nem szolgálhat két férjet életében.” Ez az, amire a *Dalok könyve* is utal a „ciprusi csónak” kifejezéssel, a feleség a férj halála után is hűséges marad. Törvénykönyvünk egyik pontja: „A kétszer férjhez ment nő fiai nem tölthetnek be fontos hivatali posztot” De miképp vonatkozhat ez a hétköznapi emberekre? A jelenleg hatalmon lévő dinasztia uralkodásának kezdetétől fogva, 400 éven keresztül azonban a nép oly mértékben törvénytisztelővé vált, hogy minden özvegy, legyen akár jangbané, vagy hétköznapi emberé, nem házasodván újra, hű marad elhunyt urához. Korunk hűséges feleségei sem térnek el elődjeiktől. A fiatal özvegyek, származzanak bár nemesi, vagy közemberi családból, egyaránt úgy hiszik, nem elegendő elhunyt uruk iránt tanúsított hűségük megőrzése. Bár nem kell attól tartaniuk, hogy szüleik újabb házasságba kényszerítik őket, vagy, hogy esetleg gyermekeik nem tudnak majd érvényesülni miattuk, mégis gyakran döntenek úgy, hogy teljesen visszavonulnak a nyilvánosság elől. Követve férjüket, a másvilágot választják: vízbe vagy tűzbe ugranak, mérget vesznek be, vagy felakasztják magukat. Ez valóban a hűség megnyilvánulása, de vajon nem túl nagy áldozat-e?

1. A sárgaréz érme

Sok évvel ezelőtt egy napon, két testvér, mindketten jó nevű kormányhivatalnokok, anyjuk társaságában arról tárgyaltak, hogy miképp fogják meggátolni egy bizonyos illető előléptetését.

– Mit követett el, hogy meg akarjátok fosztani a kinevezéstől? – kérdezte az anya.

– Úgy hírlík, hogy régebben, az illető családjában volt egy özvegyasszony, aki botrányba keveredett.

– Hogy tudhatná bárki is, mi zajlik egy másik ház falain belül? – kérdezte riadtan az anya.

– Édesanyánk, ez az, amiről a szél mesél.

– A szél természete csak hallható, de nem látható. Minél jobban próbáljátok, annál kevésbé tudjátok meglátni szemetekkel, vagy megérinteni kezetekkel. A semmi alappal nem rendelkező pletykák az okozói a különböző szerencsétlenségeknek, vagy nem? Hogy vagytok képesek hát elítélni valakit olyan dologért, ami akkor történt, amikor még az meg sem született, és aminek esetleg semmi valós alapja nincs? Ráadásul ti nem egy özvegy fiai vagytok-e? Helyes-e az, hogy egy özvegy fiaiként, rágalmozatok egy másik özvegyasszonyt? Várjátok csak! Van valami, amit meg akarok nektek mutatni, – mondta és elővett blúzából egy sárgaréz érmét.

– Látjátok a rovátkákat ennek a sárgaréz érmének a peremén?

– Nem, anyánk.

– Láttok rajta valami feliratot?

– Nem, anyánk.

Az anya könnyek közt mesélni kezdett:

– Ez az érme tanúja anyátok halállal való küzdelmének. Tíz éven keresztül ujjaim közt forgatva a rovátkák és a feliratok lekoptak róla. Legtöbbünk számára az élet nem más, mint megfelelés a férfi–nő kapcsolat kívánalmainak; szenvedélyeinket, vágyainkat magunkba kell fojtanunk. A magányos gondolatok szenvedéshez vezetnek. Mivel egy özvegy mindig magányos, soha nem kerülheti el a szenvedést. Hogyan képes egy nőiessége teljében lévő asszony létezni érzésektől és vágyaktól megfosztottan, ráadásul, ha özvegy?

– Volt olyan éjszaka, amikor nem volt másom, csak a társamul szegődő halványan pisláloló fény. Ilyen éjszakákon az ereszről csöpögő eső hangján, a földre hulló falevelek neszén, és a hajnal közeledtével megjelenő sirályok vijjogásán kívül mást sem hallottam. Még a kakas kukorékolása sem érhetett volna el hozzám. Képtelen voltam aludni, ébren feküdve hallgattam a fiatal cseléd lány szuszogását. Vajon kivel tudtam megosztani bánatomat és álmatlanságomat? Így hát fogtam ezt a sárgaréz érmét és megpörgettem a padlón. Néha észrevettem, hogy nekiütődik valaminek, ami megállította. Újra és újra megpörgettem hát, és oda jutottam, hogy egyetlen éjszaka alatt ötszöri-hatszöri pörgetés után már be is köszöntött a hajnal. A tíz év múlásával egyre kevesebbszer kellett ezt tennem, újabb tíz év múlva oda jutottam, hogy ötnaponta csak egyszer kellett megpörgetnem, és végül tíznaponta elég volt csak egyszer megpörgetni. Most, hogy életem hanyatlak nincs többé szükségem rá, mégis húsz éve itt hordom blúzom redőibe rejtve. Magammal hordom mindig, hogy ne felejthessem el, mit is tett értem, most is meg akartam nézni, hogy emlékeztessen egykori önmagamra.

Amikor befejezte a történetet, az anya és fiai egymásra borultak és zokogni kezdtek.

Hallva ezt a történetet az erkölcs embere ezt mondaná: – Őt valóban tisztelnünk kell hűségéért. – Milyen szomorú! Miért nem figyelt fel senki erre az asszonyra sem saját korában, sem később? A válasz: az özvegyek kitaró hűsége általánossá lett, az ilyesfajta hűséget figyelemre se méltatják, csak egy özvegy öngyilkossága hívhatja fel a figyelmet magára.

2. Hűség a síron túlon is: a hamjangi Pak asszony története

1793 volt, egy év telt el azóta, hogy kineveztek Anui kerületi kormányzójává. Hajnaltájban, félálomban néhány ember hangját hallottam, bánatosan sóhajtozva beszéltek valamiről a fő csarnok előtt. Komoly dolognak hangzott, de óvatosak voltak, nehogy megzavarják álmomat.

– Kukorékolt már a kakas? – kérdeztem hangosan.

– Igen, uram, már vagy háromszor-négyszer is – válaszolt egy szolga valahol a közelben.

– Történt valami odakinn?

– Pak Szanghjo unokahúgáról van szó. Egy hamjangi férfihez ment feleségül, de hamarosan megözvegyült. Épp, hogy elvégezte a gyász másodéves szertartásait, máris mérget vett be. Azt mondják: haldoklik. Kérték Szanghjot, hogy menjen gyorsan és segítsen, de éppen szolgálatban van és ezért nem tud elmenni.

Megparancsoltam Szanghjonak, hogy haladéktalanul induljon útra.

Estefele megkérdeztem: – Sikerült megmenteni a hamjangi özvegyet?

– Nem, uram, meghalt – válaszolt egy szolga.

– Vagy úgy! – sóhajtottam. – Micsoda odaadás! Ő valóban hűséges volt! – Hivattam a kerületből beosztottaimat, hogy megismerjem az ügy körülményeit.

– Hallottam, hogy Hamjang most valóban büszkélkedhet egy özvegy példátlan hűségé-

vel. Tudom, hogy a lány eredetileg Anhuiból származott. Hány éves volt? Kihez ment férjhez Hamjangban? Milyen körülmények közt nőtt fel? Tudnátok valamit mondani róla?

– A Pak nemzetségből származott, s családja tagjai generációkon keresztül hivatali posztokat töltöttek be a megyében. Apját Szanggilnek hívták, fiatalon meghalt, csak egy kislányt hagyott maga után. Édesanyja szintén korán meghalt. A lány nagyszüleihez került, akik felnevelték, és tizenkilenc évesen lett a hamjangi Im Szulcsong felesége. Férje családja szintén hivatalnok család volt. Szulcsong mindig is beteges természetű volt. Nem telt bele fél év, hogy a lány, férjéhez költözött, Szulcsong meghalt. Nem csak, hogy szigorú körütekintéssel elvégezte férje halálának első évfordulós szertartásait, de annak szüleit is teljes odaadással szolgálta. Ezért rokonai, valamint Anui és Hamjang lakosai egyaránt dicsérték példás magatartásáért, ami most öngyilkosságával végleg kiteljesedett.

Egy idős hivatalnok, aki igen megviseltnek látszott, ekkor izgatottan szólalt meg: – Néhány hónappal az esküvő előtt már sokan úgy vélekedtek: „Mióta a betegség megtámadta a csontvelejét, a vőlegénynek nem sok kilátása van a férji kötelességeknek eleget tenni. Miért nem halasztják el az esküvő napját?” Még nagyszülei is, titokban le akarták beszélni a házasságról, de ő csak hallgatott, nem reagált a tanácsokra. Ahogy közeledett az esküvő napja, a Pak család átküldött valakit, hogy értesüljön a vőlegény állapotáról. Bár eredetileg jóképű volt, arcvonásain látszott, hogy rettenetesen megviseli a betegsége, köhögéssrohamai voltak, fonnyadt gombához, keringő árnyhoz hasonlították. A lány családja nagyon letört volt, másik házasságközvetítőt akartak hívni, de a lány így szólt: „Azokat a ruhákat, amiket eddig varrtam, vajon kinek készítettem, és kinek a méreteire szabtam? Betartom jegyesként tett ígéreteimet.” Családja szembesülvén a lány elszántságával, a korábban tervezetteknek megfelelően felkészült hát a vőlegény fogadására. Bár az esküvői ceremóniát megtartották, valóban nem volt kérdéses, hogy a hűségeskü egy férfi nélküli öltözékhez kötetik csupán.

Nem sokkal később Jun Kvangszokot, Hamjang előljáróját mélyen meghatotta egy álma. Ez a csodálatos álom a hűséges feleség élete volt. Ri Mjondzsenek Szancshong kerület magisztrátusának hasonló élményben volt része. Ennek hatására a Kocshang-ból származó Sin Donhang, aki tudós volt és igen járatos a költészetben, írt egy költeményt megemlékezően Pak asszonyról és annak figyelemre méltó hűségéről.

A kezdetektől a végig Pak asszony egy szív volt. Megözevgyülve fiatalágában, egyedüllétében a rokonok és szomszédok gúnyos célzásainak, rosszindulatú pletykáinak lett volna célpontja. Gyors kiutat kellett hát találnia az életből, hogy e gyalázatos dolgoknak ne lehessen részese.

Úgy hiszem, azért nem követte férjét azonnal a halálba, mert kötelessége volt gondoskodni, hogy férje temetése a legnagyobb rendben folyjék, nem sietett a halálba a temetési szertartás után sem, hiszen felügyelnie kellett férje halálának első évfordulós szertartásait, és még az első évfordulós szertartások után sem végzett magával, hiszen a második évfordulós szertartásokat is meg kellett tartania. Követve férjét a halálba, ugyanazon a napon, ugyanabban az órában, miután elvégezte annak halálának másodéves szertartásait is, eleget téve ezzel a gyászolási időszak előírásainak, végre megtette azt, amire az elejétől fogva készült. Ő valóban a hűség mintapéldája!

Pommersheim Gábor fordítása

Csong Jagjong

Egy szolga elbocsátásáról

(*Cshul-tong-dzson*)

Egykor Vang Pao készített a rabszolgájának egy munkaszerződést. Ez olyan szigorú és kemény volt, hogy a szolga nem alhatott éjjel, és nem pihenhetett nappal. Ráadásul annyi volt a szabály, mint égen a csillag, és Vang zsémbelése olyan irritáló volt, akár egy szúnyog zümmögése. A rabszolga addig gürcölt, míg az izületei már csikorogtak és fájtak a csontjai. Úgy folyt a könnye és taknya, hogy eláztatta az arcát és a mellét. De pillanatnyi dühömben Vangot ócsárolni nem lenne úriemberhez méltó dolog.

En a szolgám szerződésében méltányos feltételeket szabtam. Tartalma a következő volt:

„Kelj fel virradatkor, söpörd fel az udvart, és kotord ki a csatornából a sarat! Csendben főzz rizst; csak mosd le róla a pelyvát és főzd meg jól; nem kell, hogy édes és puha is legyen! Reggeli után tisztítsd meg a kertet a gyomtól! Vágd le az elszáradt ágakat, tisztítsd meg a telket a kusza indáktól, és ültess barack- vagy szilvafákat! A te munkád az is, hogy átültesd a datolyaszilvafákat, beoltsd a vadalmákat, elválaszd a padlizsánokat, megtriktítsd a mogyoróhagymákat, mályvát szedj, póréhagymát tépj, rágyázd meg a táró-ágyásokat, halmozz földet a burgonyaszárak köré, egyengesd el a töltéseket a káposztaágy körül és száríts mustármagot a napon. Viseld gondját az uborkáknak és öntözd meg őket, de vigyázz, hogy ne tegyél kárt a szárukban! Vezess a csatornán keresztül vizet a lótuszhoz, készíts gyékényfonatot, hogy megvédje az útilapot, és időnként halmozd fel a gardénia és a gránátalma gyökerét, és öntözd meg őket! Kaszáld le a füvet, hogy megtisztítsd az ösvényt, és vágj ágakat, hogy megjavítsd a hidat; kergesd el a falusi suhancokat és tartsd távol a széna-újítókat a birtokomtól! De ne rémítsd meg őket!

Nem azt várom el tőled, hogy mindezt egyetlen reggel alatt csináld meg, hanem hogy végezd el az évszakok rendjében. Ezenfelül időnként majd élelmet viszel hegyi templomokba, halpiacokra utazol, hogy halat vegyél és megszáráítsd, bemész a városba pirulákért vagy elszaladsz a szomszédba, hogy gyömbért vagy datolyát kérj kölcsön. Többnyire a távolság nem lesz több öt-tíz linél. Amikor éhes vagy, ehetsz rizssüteményt és ihatsz bort, de nem annyit, hogy összeessél a részegségtől. Ha még van hozzá erőd, menj a hegyekbe bálványfaágakat és mangrovét vágni, hogy elrakhasd tűzifának az esős évszakra. Adok majd neked egy darabka száraz földet, ahol rizst és babot ültethetsz. Ha eljön a betakarítás ideje, számolj be nekem pontosan, de te egyedül vagy felelős a saját gyomlálásodért és szántásodért. Nem foglak megszidni, ha rossz termésed lesz. De ha nem követed az utasításaimat, felmondok.”

Amikor mindezt elmondtam neki, a szolga mindkét kezét a homlokára téve mélyen meghajolt, és így szólt: – Hálás vagyok kegyelmednek a jóindulatáért. – Az arca sugárzott az örömtől, és megismételte a hűségesküjét.

– Nem fogok panaszkodni – mondta – még ha törpévé vagy nyomorékká válok is a szolgálatában. Korbácsoljon meg, ha valaha megszegem a szavam!

A tettei azonban nem követték a szavait, olyan volt, akár a hivatalnok, aki elhanyagolja a kötelességeit, amint elfoglalja hivatalát. Akárhova ment, port kavart. Mintha össze lett volna zavarodva, semmit nem csinált jól. Soha nem trágyázott vagy öntözött. Mindent felvetett a gyom, a szederbokrok elvadultak. Nyüzsögtek a kígyók, a gyerekek rettegve

szaladtak el. A zöldségek és uborkák elrohadtak, a virágos növények nem hajtottak rügyet. Összejátszott a favágókkal és megengedte nekik, hogy fákat döntsenek le. Reggeli után eltűnt, hogy csak sötétedés után érjen vissza. A piacok környékén csavargott, sokat ivott, és amikor elkezdett kijózanodni, egy fa alatt hortyogott. Finom ruhában járt és vagdalt meg pácolt húst evett. Nemcsak ostoba és tompaagyú volt, hanem arrogáns és vakmerő is. Semmiségeken nevetgélt, hetvenkedett és hazudozott. Mindennap elkövetett valami rosszat. Szelíd szavakkal megintettem, de nem javult meg.

Végül Jun mester magához hívatta és szigorú hangon rendreutasította: „Országunk igazgatási szabályai szerint senki nem magasabb rangú egy miniszternél. Mégis, ha semmit nem tesz azért, hogy a bérét megszolgálja, el kell távolítani, hogy teljesüljön a nép akarata. Ha az előljáró gyenge, nem elég keménykezű, és alkalmatlan arra, hogy eltávolítsa a gonosztevőket és helyi zsarnokokat, vagy ha mohó és zsugori és nem tudja az uralkodói érdekeket szolgálni, el kell bocsátani, hogy ne élősködhessen az emberek vérén és zsírján. De te csak egy egyszerű szolgálva vagy a konyhán. Hogyan mered azt hinni, hogy elkerülheted a hasonló büntetést? Add vissza a béredet, és ne merd megkívánni azt, ami nem illet téged.”

Ezt meghallva, a szolgálva az ujjait rágta, és öklével ütötte a mellét szégyenében. A taknya három láb hosszan folyt és a könnyei úgy hullottak, mint az őszi eső.

Vargha Katalin fordítása

Kim Dongin

Egy kosár krumpli

(*Kamdza*)

Verekedés, kurválkodás, tolvajlás, gyilkosság, majd előbb-utóbb börtön – a Hét Csillag Kapuja környéki nyomornegyed a táptalaja volt mindannak, ami erőszakos és tragikus előfordul a világon. Egészen addig, amíg ide nem költöztek, Pongnjo és férje a hivatalnokok, parasztok, iparosok és kereskedők négy hagyományos osztálya közül a másodikhoz tartozott – parasztok voltak.

Pongnjo mindig is szegény volt, de egy becsületes parasztporta régimódi erkölcsisége nevelte fel. A család egykor szebb napokat látott – a hivatalnokok közül csúsztak le a parasztsorba, de talán éppen ezért a többi falubelihez képest erősebben hatott rájuk a világos, szigorú és mégis szavakkal nehezen megfogalmazható hagyományok parancsa. Pongnjo ilyen légkörben cseperedett fel, s bár teljesen természetes volt számára, hogy nyaranta a többi kislánnyal együtt pucéron fürödjék a folyóban, aztán félmeztelenül fusson haza, mégis, a szíve legmélyén sejtett valamit arról, amit tisztességnek mondanak.

Amikor betöltötte tizenötödik életévét, nyolcvan vonért hozzáadták egy özvegyemberhez, így hát – ha egyáltalán annak lehet nevezni – feleség lett. A vőlegény (az öreglegény találóbb szó) legalább húsz esztendővel volt idősebb, és bár korábban a családja módosnak számított – néhány madzsigi¹ földjük volt – az egymást váltó nemzedékek eltékozták a vagyont, s legvégül már csak az a nyolcvan von maradt, amit Pongnjoért kifizetett. Rettenetesen lusta természetű ember volt. Amikor valamelyik előljáró segítségével földbérlethez jutott, az erejéből csak arra futotta, hogy elvégezze a vetést, de aztán se nem kapált, se nem gyomlált; ősszel betakarította azt a keveset, ami lett, panaszolván, hogy rossz volt a termés. Az egészet megtartotta magának, a föld tulajdonosa soha nem kapott egy árva rizsszemet sem. Ezért aztán ugyanazt a földdarabot soha nem művelhette meg kétszer. Így folytatta a gazdálkodást néhány évig, mígnem elvesztette az emberek maradék együttérzését és bizalmát is, és többé senki sem ajánlott fel bérletet neki.

Pongnjo, apja jóvoltából, a házasságkötés után három-négy évig még úgy-ahogy elboldogult a háztartással, de már az öreg is, akinek pedig a tetteit még befolyásolta a régimódi méltányosság és belátás, kezdte elveszíteni veje iránti türelmét és tiszteletét. Végül már apjához sem fordulhatott segítségért.

Férj és feleség leültek, tanakodtak, végül arra jutottak, hogy nincs más választásuk, Phenjanba kell költözniük és ott munkát vállalniuk. De a férj nemtörődősége miatt ott sem boldogultak.

Hátán a teherhordó faalkotmánnyal mindennap elsétált az Örök Fény Pavilonig, ott leült és egész nap a Tedong folyót bámulta. Ebből aztán hogy is származhatott volna kereset!

Három-négy hónap telt el így, ekkor nagy szerencsével beajánlották őket egy gazdagabb családhoz házcselédnek. Nem sok idő múltával innen is távozniuk kellett. Bár Pongnjo rendkívüli módon igyekezett, a férje tehetetlenségével nem tudott mit kezdeni. Nap mint nap vasvillaszemekkel próbálta munkára ösztökélni, de a lustaságot nem lehet csak úgy levetni, mint a megunt ruhát.

- Vigye arrébb a rizsszeszákot!
- Fáradt vagyok. Vigyed te!

– Mi, hogy én cipeljem őket?!

– Majd húsz éve lapátolod magadba a rizst, oszt még ezt a keveset se tudod arrébb tenni?

– Ó, istenem, megőrülök ettől az embertől!

– Mihaszna fehérnép!

Se vége, se hossza nem volt az ehhez hasonló huzakodásnak, végül kitétték a szűrüket.

Most hova menjenek? Már nem volt kitől segítséget remélniük, a Hét Csillag Kapuja melletti telepen kívül más választásuk nem volt.

A Hét csillag Kapuja környékiek közösségében a fő foglalkozás a koldulás volt, ezt követte a lopás, a prostitúció és minden más félelmetes és aljas bűn, ami csak elképzelhető. Pongnjo az első mesterséget választotta.

De akad-e ember, aki akár egy marék rizst is adna az élete virágjában levő tizenkilenc éves nőnek:

– Egy ilyen erős lány és kéreget. Miért?

A kérdezőnek mindenféle magyarzkodással próbált megfelelni: a férje súlyos beteg vagy haldoklik, és hasonlók, de ahogy az várható is volt, a phenjaniak szíve túlzottan is kéréses volt már ahhoz, hogy ilyen szöveggel az együttérzésüket kiválthatta volna. Pongnjo és férje a legnyomorultabbak élők közé tartozott a Hét Csillag Kapuja környékén. Pedig az itteniek között igen jó keresők is akadtak, olyanok, akik esténként egy von hetven cson, egy von nyolcvan cson készpénzt gondosan magukhoz szorítva ontanak haza. Az már a kivételes esetek közé számított, amikor valaki egy éjszakai „munka” gyümölcseként negyven vont zselbelhetett be, pont annyit, amennyi egy dohányüzlet megnyitásához kellett.

Pongnjo tizenkilenc múlt. Arca csinosnak volt mondható. Ő is, mint sok környékbeli asszony, megtehetette volna, hogy időnként betér valamelyik jobb keresménnyel bíró férfihoz, és így alkalmanként ötven-hatvan csont is hazavihetett volna, de ő egy elszegényedett nemesember házában nőtt fel, ez szóba se jöhetett.

Alig volt otthon enniavaló. Az is előfordult, hogy napokig nem ettek semmit.

Ekkoriban történt, hogy a Kidza² sírja melletti ligetet ellepték a hernyók. A phenjani városi vezetés elhatározta, hogy a Hét Csillag Kapuja környéki asszonyokat mozgósítja a vész elhárítására.

A szegényegyedből valamennyi asszony jelentkezett, de csak ötvenüket választották ki. Pongnjo a szerencsések között volt.

Lelkesen végezte a rábízott munkát. Létráját odatámasztotta a fához, serényen felmászott, a hernyókat egy csipesszel megragadta, beledobta a rovarirtót tartalmazó vödörbe, s kezdte előlről ismét. Teljesítménybérben dolgoztak, harminckét csont kapott az első nap.

Öt vagy hat nap elteltével fura dologra lett figyelmes: néhány fiatalabbik lány mindig lent álldogál, cseverésznek és nevetgélnek, a hernyókat nem szedik, csak páváskodnak. Ez még csak hagyján, de azoknak a bére, akik nem csináltak semmit, mindig legalább nyolc csonnal volt több azokénál, akik rendesen dolgoztak. Csak egy munkafelügyelő volt, de ő ahelyett, hogy megszidta volna őket, inkább csatkozott a cseverészőkhöz és együtt nevetgélt velük.

Egyik nap déltájban abba hagyta a hernyószedést, hogy ebédeljen. Lemászott a fáról, megebédelt és már éppen ment volna vissza, amikor észrevette, hogy a felügyelő őt bámulja.

– Pongnjo, hé! Pongnjo!

– Mit akar? – letette a vödröt és a hang irányába fordult.

– Gyere csak egy pillanatra.

Szó nélkül a felügyelő elé állt.

– Mi lenne, ha..., ha... megnéznénk, mi van arrafelé...
– Mit akar?
– Nehéz erről beszélni, neked kéne kitalálnod...
– Rendben. Értem már, miről van szó. Húgocskám! – kiáltotta a többiek felé –, gyere te is húgocskám!

– Ne, istenemre inkább ne! Ketten túl sokan vagytok ehhez...

Pongnjo pipacsvörösen a felügyelőhöz hajolt:

– Mehetünk.

A felügyelő ment elöl. Pongnjo lesütött szemmel követte.

– No, most Pongnjot felcsinálják – suttogták mögöttük. A nő arca már bíborvörös volt.

Ettől a naptól kezdve Pongnjo is azok közé tartozott, akik munka nélkül is többet keres-
tek másoknál.

Erköcsi világrendje gyökeresen megváltozott. Egészen addig a napig eszébe sem jutott más férfival félrelépni. Nem tartotta volna emberhez méltónak, úgy vélte, ilyesmire csak az állatok képesek. Vagy ha erre mégis sor kerül, akkor abban a pillanatban, azon a szent helyen agyonüti a mennykő. Így vélte addig a napig.

Dehát miért lenne ez olyan különös foglalatosság. Ő is emberi lény, miért lenne emberhez méltatlan, amit csinál. Mindenesetre nem kell robotolnia és mégis több pénzt keres, nem is szólva az ilyesfajta munkával járó élvezetről, s ez mégiscsak nemesebb dolog a koldulásnál... Ha japánnal sikerül összejönni, az még bárba is elviszi az embert. Hát nem a boldogság az emberi lét értelme? És ez nem minden, mióta erre a munkára adta a fejét, életében először érezte bizonyosan, hogy ő is valaki.

Már púderezte is az arcát, igaz, nem nagyon és nem is mindig.

Eltelt egy év. Elképzelése, hogy ő is megtalálja helyét a nap alatt, úgy érezte, kezd valósággá válni. Már nem éltek olyan nagy szükségben. Férje a padló legmelegebb pontján heverészve jóleső vihoggással nyugtázta a kedvező változásokat.

Pongnjo arca valósággal kivirult.

– Hé, cimbora! Mennyi jött ma össze?

Így szokta köszönteni azokat a koldusokat, akiknél a szokásosnál gazdagabb bevételt sejtett.

– Hát éppen csak megélek.

– Mennyi az?

– Tizenhárom, tizennégy njang összesen.

– Nagyon ügyes voltál! Adj kölcsön ötöt.

Ha az szabadkozni kezdett, karját a koldus nyaka köré fűzve hízelkedett:

– Tudom, hogy adsz. Te olyan jó vagy...

– Istenem, valahányszor összeakadok ezzel a nővel, mindjárt levesz a lábamról. Rendben. Adok kölcsön. Mit kapok cserébe? Értesz, ugye?

– Nem értem, mire célzol. Hi-hi-hi.

– Ha nem érted, nem adok.

– Dehogynem értem, ne vacakolj.

Pongnjo a személyisége megvalósításában ilyen magaslatokig jutott.

Eljött az ősz..

Éjszakánként a Hét Csillag Kapuja melletti nyomornegyed asszonyai kosárral a kezükben kijártak krumplit és káposztát lopni egy kínai veteményeskertjébe, amely a Hét Csillag Kapuja túlsó felén van. Pongnjo is rendszeresen kilopózott éjszaka, hogy krumplit vagy más zöldséget szerezzon.

Egyik éjjel, miután eredményesen begyűjtött egy kosár krumplit és éppen állt volna fel, hogy hazatérjen, hátulról egy fekete árnyék ragadta meg a combját. A tulajdonos, Vang úr volt. Az asszony meg sem tudott szólalni, csak állt rémülten.

– Menjünk be a házba – mondta Vang.

– Ha óhajtja, mehetünk. Már miért is ne.

Pongnjo megriszálta a fenekét, aztán felemelt fővel, kosarát lóbálva követte Vangot.

Úgy egy óra múlva jött ki a kínaitól. Éppen az útszéli árkon ugrott át, amikor valaki rászólt:

– Pongnjo, te vagy az?

A hang irányába fordult. A szomszédasszony volt, karján egy kosárral, ahogy a sötétben tapogatózva kereste az utat, hogy bele ne essen az útmenti árokba.

– Te vagy az, húgocskám? Jártál valakinél?

– Úgy bizony!

– Kinél voltál?

– Én? Nuk úrnál. És te?

– Vangnál. Mennyi jött össze?

– Nuk úr, az a kapzsi ördög csak három fej káposztát adott.

– Én három *vont* kaptam – büszkélkedett Pongnjo.

Tíz perc múlva már otthon is volt, kiterítette a három vont a férje elé, elmesélte a történeteket, az egyes részleteknél jóízűeket kacagtak.

Attól a naptól kezdve Vang úr rendszeres látogató volt náluk: ott üldögélt idióta vigyorral, míg a férj úgy nem döntött, már érti, mit akar a vendég és elment hazulról. Miután Vang elvégezte a dolgát és távozott, férj és feleség a fizetségül kapott egy-két von társaságában szabad folyást engedett jókedvének.

Pongnjo egyre kevésbé szorult rá a környékbeli koldusokra. Amikor Vang túl elfoglalt volt és nem tudott eljönni, az asszony vette a bátorságot és maga látogatta meg.

A házaspár egy-kettőre a telep gazdagabbjai közé emelkedett.

Ismét elmúlt a tél, és beköszöntött a tavasz megint.

Ekkor történt, hogy Vang feleségül vett egy fiatal hölgyet száz vonért.

Pongnjo csak kuncogott az orra alatt.

– Biztosan féltékeny – mondogatták az ismerős asszonyok. Pongnjo nem szólt semmit, csak nevetgált.

– Hogy én féltékeny lennék? – füstölgött magában. Mindig úgy érezte, hogy erre nem lenne képes. De a szívében növekedő fekete felhőnek nem parancsolhatott.

– Te aljas dög Vang. No, várj csak, majd nézel te még.

Egyre közeledett a nap, amikor Vang a házhoz viszi majd a menyecskét. A férfi levágatta hosszú haját, amire pedig oly büszke volt. Azt rebesgették, hogy mindez az új menyecske határozott kívánságára történt.

– Hm.

Pongnjo csak nevetgált magában.

– Beköszöntött az esküvő napja. Az ékesen felöltöztetett menyasszonyt gyaloghintón cipelték a birtok kellős közepén levő házig.

Késő este volt már, az esküvőre összegyűlt kínaiak rakétákat eregettek, majd a házban húros hangszereken játszottak és énekeltek is hozzá. Pongnjo kint rejtőzött a sötétben és várt; gyilkos indulattal szívében figyelte, mi történik bent.

Megvárta, amikor éjjel kettő körül a látogatók felcihelődnek és elbúcsúznak, majd bement a házba. Arca fehérlett a rákent púdertől.

A vőlegény és menyasszony ijedten bámult rá. Pongnjo tekintete rémíztő volt. Oda-
lépett Vanghoz, megragadta a karját és húzni kezdte. Eltorzult mosollyal így szólt:

– Gyere, menjünk hozzánk.

– Mi... most dolgunk van. Nem lehet.

– Dolgod... Az éjszaka kellős közepén miféle dolgod?!

– Hát tulajdonképpen...

A torz mosoly, ami egészen eddig uralta Pongnjon arcvonásait, hirtelen eltűnt:

– Te semmirekellő gazember. Tudod, mi vagy te?!

Felemelte lábát és fejberúgta a padlón ülő díszruhás menyasszonyt.

– Gyere! Menjünk már végre!

Vang remegett idegességében. Ellökte a belékapaszkodó nőt. Pongnjo a padlóra zuhant,
de rögtön talpra ugrott. Ahogy felállt, már kezében volt a hidegen csillogó sarló.

– Te szemét alak! Gazember! Üssél meg, ha tudsz! Te gazember! Istenem, ma meghalok!

Torkából zokogásszerűen törtek elő a hangok, ahogy fenyegetően hadonászott a sarlóval.

A Hét Csillag Kapuja mögötti elhagyatott veteményeskert közepén tragikus jelenet vette
kezdetét. De a tragikus jelenetnek hamar vége szakadt. A sarló, amely egészen addig az
asszony kezében volt, hirtelen átkerült a Vangéba, és Pongnjo, akinek a torkából vér szö-
kellt elő, holtan rogyott össze.

Három nap telt el, és temetés még nem volt. Vang többször is látogatást tett Pongnjo
férjénél, és a férj is többször tiszteletét tette Vang úrnál. Valamiről tárgyaltak ketten. Két
nap telt el.

Pongnjo tetemét az éj leple alatt hazavitték. Hárman ülték körül a holttestet. Az egyik
a férje volt, a másik Vang, a harmadik egy bizonyos gyógyfüves orvos. Vang egy szó nélkül
előhúzta pénzeszacskóját és három tíz vonos bankjegyet adott át a férjnek. Két tíz vonos
a gyógyfüves doktor zsebébe vándorolt.

A rákövetkező napon a köztemetőben elhantolták végre. A doktor által kiállított halotti
bizonyítványban az állt, hogy a halál oka agyvérzés volt.

(1925)

Osváth Gábor fordítása

Cshö Szohe

Éhség és gyilkosság

(*Kia-va szálljuk*)

Kjongszu hátára vette az összekötözött rőzsecsomót. Ez ugyan több volt, mint amennyit könnyűszerrel elbírt, de még szedett is volna hozzá, ha nincs ilyen hideg. Üres gyomorral és fázós háttal azonban nem folytathatta tovább a gyűjtögetést.

Hátán a hatalmas teherrel, nyögve imbolygott a veszélyes, kanyargós úton. A kötelek a vállába vágtak, úgy érezte, hogy melle szétszakad. Lába reszketett, s ha nem vigyáz, előre vagy hanyatt esik. A teher miatt is kínlódott, de aggódott is, mert mindig attól tartott, hogy az erdő tulajdonosa a következő pillanatban nyakon ragadja és ráüvölt, hogy miért lopja a fáját.

Szíve vadul kalapált. Néha már arra gondolt, hogy ledobja a terhet, de amikor eszébe jutott hidegben vacogó családja, összeharapta a fogát és megfeszítette minden erejét.

Az északnyugatról süvöltő hideg szél tüzes nyílként szurkálta a mellét. Az égbolt köröskörül egyre feketébb lett.

Mire a két kilométeres úton a kínai falun keresztül hazaérkezett, egész teste verejtékben izzott. Ahogy megmozdult, ruhájából az izzadság orrfacsaró szaga csapott elő.

Az ajtó előtt, hátán a rőzsével nagyot nyögve, erőtlenül lerogyott.

„Hála istennek, megérkeztem” – gondolta s feszült idegei elernyedtek. Ujját sem tudta megmozdítani.

– Megjött apuka! – kiáltotta kétéves lánya, Háksil, aki az ablakon nézett kifelé és most örvendezve dörömbölt az üvegen. Mikor meglátta kislánya mosolygó fekete szemét, amely olyan volt, mint a vadszőlő bogyója és meghallotta csengő hangocskáját, kifejezhetetlen melegséggel telt meg a szíve. Milyen jó lesz erősen magához szorítani és összecsókolni az arcocskáját.

– Te vagy az, kislányom?

Kihúzta a sarlót a rőzsecsomóból. Az ajtó hirtelen kinyílt.

– Megjöttél? Nagyon hideg volt? Éhes vagy? – kérdezte Kjongszu anyja, ahogy kilépett az ajtón.

– Ugyan, semmi az egész. – A szíve összefacsarodott, amikor anyja ráncos arcára nézett, amelyen ott tükröződött az évek hosszú sorának minden szenvedése.

2

Bement a konyhába. A falon dér csillogott, s a padlón a ronggyá szakadt szőnyegből a legkisebb mozdulatra is porfelhő szállt fel. Kjongszut ez a konyha a nyugati detektívregényekben leírt titokzatos pincékre emlékeztette.

Magához szorította a lányát, aki boldog kiáltozással hozzászaladt és átölelte a derekát. Pillantása a kemencepadkára esett, ahol beteg felesége feküdt. Az asszony már több mint tíz napja volt lázas. Ruhástul feküdt a hideg szobában egy kosztól ragadós takaróba burkolózva. Fáradtan lehunyta szeme a gödrébe süppedt, amúgyis sovány arca mostanra teljesen lefogyott és arccsontjai hegyesen meredtek előre.

– Nincs rosszabbul? – kérdezte anyjától a férfi.

– Nincs. De meg fog halni.– Az öregasszony, aki eddig meredten az ablakra bámult, most beteg menyére nézett. Az ajtó hasadékain besüvíttet a szél. Már napok óta nem fűtöttek, a padló olyan volt, mint a jég, szinte csontjukat szúrta a hideg.

A rongyokban vacogó kislány megkékiült szájjal, mosolyogva apja ölébe mászott, majd a hátán lovagolt és érthetetlen szavakat gagyogott.

– Már megint kiabált a tulajdonos a lakbér miatt – szólalt meg az öregasszony, a mondat végét elharapva, mert azonnal megbánta, hogy fiának említést tett a dolgról.

– Sültbolond az. Megeeszem tán a lakbért? Ha lesz pénzem, majd megfizetem. No és, ha megenném, olyan nagy baj lenne? – tört ki dühösen a férfi.

– Vigyázz, te, még meghallják? Különben igazza van. Miért ne akarná megkapni, ami jár neki? Mi vagyunk a hibásak, hogy nem fizetünk. – Az öregasszony reszelős hangja mintha keserű átkokat mondott volna.

– Miért volnánk mi hibásak? Talán nem adjuk oda, amink van?! – A fia szinte lökte magából ezeket a szavakat, de agyában ezernyi más gondolat kavargott.

„Mikor anyám fiatal volt, még jól éltünk. Mióta én vagyok a gazda, nem merek felemelt fejjel járni, mert szégyellem magam, hogy anyám, feleségem, és a lányom a csontig ható hidegben éheznek. Az én húszéves életem egy fabatkát sem ér. Iskola? Mit ér az elvégzett középiskola? Hiába kínoztam a családomat.” – Hányszor átkozta így a múltját! Most magába roskadt.

„Nem... nincs igazam” – csóválta a fejét.

„Az én hibám az egész? Csak azok tanulhatnak, akiknek pénzük van? Kinek a bűne, hogyha a szegény gyerek tanulni akar, akkor el kell adni a házat és utána elmehet koldulni? Talán az anyém? Tudom, a világ szemében én vagyok a bűnös. Én vagyok a bűnös abban is, hogy aki tanult, az éheznek? Nem dolgozom talán? Munka! Milyen munka? Falun nem dolgozhatok, mert nincs földem. Városba sem mehetek, mert pénzem sincsen. Ha tanárnak megyek vagy valami hivatalnoknak, egyszer rosszat szólok és kirúgnak. Hát mit csináljak? Dögöljek meg talán? Miért dögöljek meg? Így pusztuljak el, ölbe tett kézzel, amikor fiatal vagyok? Ha felfordulok is, legalább mozdítsak valamit. Miért pusztuljak el így? Nincs elég tennivaló a világon? Nincs ruha? Ruha és ennivaló bőven van! Csak kevesen élveznek. Egyiknek az a baja, hogy sok van neki, a másik meg éhen döglik. Maradhat ez így?”

Mikor erre gondolt, felfort benne a vér, szeretett volna ordítani, elrohanni és szeretne volna összetörni az egész világot. De érezte gyengeségét, belátta, hogyha meghal, a családja még nagyobb nyomorba kerül. Elfajtott a dühét. Ha éhes emberekkel találkozott, mindig belenyilallt a szívébe, és úgy rémlett neki, hogy valami hatalmas fekete árnyékot lát, amely ezekre a szerencsétlen emberekre nehezedik.

„Miért vagyok ilyen tehetetlen? Miért? Nem érdekel senki! Sem anyám, se feleségem, se a gyemekem. Nem tarthatnak vissza! Nemcsak ők nyomorultak, a világon százszor több éhező ember van. Az emberekért áldozom fel az életemet!”

Magában így határozott és ismét dühöngött, hogy nincs elég bátorsága a cselekvésre. Persze nem a bátorsága hiányzott, hanem a családját szerette túlságosan.

Most átfogta a térdét és gémberedett lábujjait mozgatva a felesége súlyos betegsége járt az eszébe. Lánya odafutott és hozzádörgölözött. Az előbb még oly megható közeledését most lábatlankodásnak érezte.

– Hagyj békén! Alszom. Menj oda nagymamához! – és az öregasszony felé intett, aki éppen tüzet rakott. Aztán ledől az ágyra. Gondolataiban az egész családot csak tehernek érezte most. Egyre csak ez járt a fejében.

„Ha mind meghalnak, úgy megkönnyebbülnék, mintha nehéz terhet dobnék le a vál-

lamról. Nem! – sikoltott fel magában. – Ők is emberek! Én is félttem az életemet, ők is. És ha meghalának, ezen a földön temessem el őket? Egész családomat ide hoztam Mandzsúriába és most egyedül menjek innen vissza? Ha így lenne, temetőt vinnék haza a hátamon, és a lábaim nyomán vörös vér fakadna. Hogyan lenne jó dolgom, ha talpam alatt elátkozott vér tocsogna? Óriult vagyok. Élünk. Ha összetörik is a csontunk, élünk. Vagy ha halunk, együtt halunk.”

Hirtelen felnyitotta a szemét, mintha szörnyű álmot látott volna, majd újból lehunyta, oldalára fordult és feküdt tovább.

Ezután nem mozdult, újra a gondolataiba merült.

– Te – szólalt meg hirtelen félálomban a felesége. Gyenge hangja alig tudta elhagyni a száját.

– Mi bajod van? – kérdezte hirtelen felugorva, összerándult arccal a férfi.

De nem azért volt ingerült, mert a felesége hívta. Azért felelt így, mert a szívében valami kellemetlen érzés hatalmasodott el egyre jobban. Az asszony látva, hogy a férfi felugrott, nem szólt semmit és lassan lehúnyta a szemét. Lehúnyt szeméből sovány arcán keresztül a pokrócra csurogtak a könnyek.

Férje megbánta, hogy minden ok nélkül ingerülten felelt. Nagyon szégyellte magát, mikor eszébe jutott, hogy az asszony utána jött több ezer li távolságra, egy idegen országba, ahol most éheznek, rongyokban, betegen fekszik, és ő, a férje, nemcsak orvosságot nem tud neki adni, de még egy kedves szava sincs hozzá. Ha most a felesége hirtelen felugrik és egy fejszével lecsapja a fejét, Kjongszu az ujját sem mozdította volna védekezésül. Szerette volna az asszonyt megölelni és százszor is bocsánatot kérni tőle.

– Hol fáj? – kérdezte meleg hangon a feleségét és odalépett mellé.

– Azt hiszem, megint magas láza van – mondta remegő hangon az öregasszony, aki most a kislányt altatta.

A beteg erősen összeszorította a fogát, homlokán hideg, aprószemű verejték ütött ki. Erőtlen ajka kék volt.

Már tudták, hogy ilyenkor mit kell tenni. Ahogy felemelték a pokrócot, meglátták a beteg lábát és karját. Kezén és lábán az ujjak görcsbe meredtek, könyöke és térdje is teljesen kifordult, olyan volt, mint egy koporsóba préselt halott. Karját és lábát ki akarták egyenesíteni, de az asszony tagjai még görcsösebben facsarodtak ki eredeti formájukból, keményebbé váltak, mit a vas, és arcán látszott, hogy iszonyú fájdalmai vannak.

– Belül nem fáj semmi? – kérdezte a férfi és letörölte az asszony homlokát, amely nedves volt, mintha vízzel öntötték volna le. Az asszony mondani akart valamit, mozgatta ajkát, de nyelve megmerevedett, és nagy, tágra nyílt szemével a férjére nézett. Aztán megint lehunyta a szemét. Egy pillanatra látni lehetett véresem szeme fehérjét. A férfi szíve összeszorult, és a feje megrándult, mintha megütötték volna.

– Mi ez, lelkem? Beszélni sem tudsz? Jaj, csupa verejték vagy! – jajveszékelt az öregasszony, egész testében remegve, miközben menyé lábát nyomogatta. A beteg lélegzete egyre gyorsabb lett, az egész testéről ömlő izzadság átütött a ruháján, s ha a pokróc félre-csúszott, a gőz kicsapott alóla.

Jaj, csak nem alsz meg? Hát mit csináljunk? Nem tudtam adni rizslevest, most meghalsz? Fiam, rohanj el a doktorért. Próbáld meg még egyszer. Menj és könyörögj neki. Ha nincs kőből vagy fából a szíve, biztosan eljön. Legalább egyszer szűrje meg a tüvel.

Kjongszu felugrott, és mintha eszébe jutott volna valami, elrohant.

Már négyyszer volt Cshö doktornál, de az orvos csak hímezett-hámozott és végül nem látogatott el hozzájuk. Ma isten tudja, miért szánta meg a könyörgő férfit, vele ment. Meg-

fogta az asszony pulzusát, és azt mondta Kjongszunak, hogy írjon váltót ötven vonról, és akkor meggyógyítja a feleségét. A férfi és az anyja sokáig hallgatott. A beteg egyre jobban kínlódott.

Kjongszu teste idegesen remegett. Legjobban szeretne volna egyetlen ütessel leteríteni az orvost, mert felháborítónak tartotta, hogy ilyen aljasul viselkedhet valaki, akivel egy országban született.

De fejet kellett hajtania előtte, mert a felesége életéről volt szó. Mit csináljon? Ötven vont kellene kiadnia és öt fillérje sincs. Ha azt mondja, hogy nem tud adni, a felesége meghal. „Én öljem meg a saját feleségemet?” Amikor erre gondolt, úgy érezte, mintha a gyomrába szúrtak volna egy késsel.

Ha most nincs pénze, nem baj. Majd később megadja. Csak írja meg a kötelezvényt... – mondta az orvos, aki tudta jól, hogy a férjnek nincsen pénze. Kjongszu tintát hozott, megírta a kötelezvényt és odadta az orvosnak. Az írásban ez állt: „Az ötven vont egy hónapra belül megfizetem. Ha ezt elmulasztom, egy évig Cshö doktor szolgálja leszek.”

Az orvos egy tüvel az asszony kezébe és lábába bökött, azután egy receptet adott a férfinak:

– Ezzel siessen Pak úrhoz, a gyógyszerészhez, mivel nekem nincs a ginszeng gyökérből egy darabom sem. – Ezt mondta és vissza se nézve, elment. A beteg tagjai kezdtek kiegyenesedni és a légzése is egyenletesebbé vált.

Kjongszu úgy érezte, mintha a lába ólomsúlyú lenne, de a gyógyszerész ajtaja előtt mégis csak egy pillanatig habozott, aztán belépett. Az orvosságzag megcsapta az orrát.

– Orvosságért jöttem. – A gyógyszerész szó nélkül elvette a receptet, ránézett és a számológépén számolni kezdett.

Kjongszu elvörösödött.

– Tessék adni a gyógyszert, a pénzt majd holnap hozom. – Hangja úgy remegett, mintha egy börtönörtől kért volna látogatási engedélyt. A gyógyszerész nem szólt semmit, összeráncolta a homlokát és átment a másik szobába. Kjongszunak minden szomorúsága a szemébe gyűlt a könnyekkel együtt, és elsötétedett előtte minden. Nemcsak szomorú volt, hanem elkeseredett is. Úgy érezte, hogy nagyon kegyetlen hozzá a világ. Egy pillanatra úgy rémlett neki, mintha a falon lógó gyógynövények is rajta vihognának. Öklével letörölte a könnyeit és kilépett a gyógyszerész ajtaján. Úgy megkönnyebbült, mintha börtönből lépett volna ki, de eszébe jutott, hogy üres kézzel megy haza és ismét elkomorodott.

Hazaért. A házban sötét volt, a tárgyak homályosan feketéltek. Leült a felesége mellé.

– Hogy vagy? Anyám hova ment?

– Utánad ment és még nem jött vissza. Hoztál orvosságot? – Az asszony hangja gyenge volt. A férfi nem tudta, mit feleljen. Képtelen volt megmondani az igazat az élethez egyre görcsösebben ragaszkodó asszonnak.

– Mindjárt hozom. Azért jöttem haza, mert nagyon aggódtam miattad. Majd újra elmegek érte. – Így akarta megvívásztalni a feleségét, de ez még jobban fájta neki. Miért nem mondta meg az igazat? A hazugság miatt kellemetlenül érezte magát. A felesége várni fogja az orvosságot. Arra vár, hogy a gyógyszer egy pillanat alatt megszabadítja a kínlódásaitól. Így gondolkodott, de a hangján nem lehetett észrevenni, hogy nem mond igazat.

– Nem haragudott a gyógyszerész, hogy nincs pénzünk?

– Hm...

Kjongszu szive erre a beszédre összefacsarodott. Nem szólt semmit, csak ült a kezét tördelve. Idegesen fészkelődött, mert anyja még nem jött vissza. Meredten bámulta a lámpát. A láng tétován imbolygott a légvonatban, mint valami lidércfény, de most hirtelen

elhomályosodott. A férfi előtt minden fény elsötétült, és úgy érezte, hogy saját teste is sötét felhőbe burkolózva egy ismeretlen országban bolyong. Látása vibrált, beesett és fekete árnyak ülték körül, szeme fehérjének sárgás fényében a pupilla majdnem teljesen eltűnt, majd szeme egyik sarkába tévedt, arca egyre kékebb lett, idegesen rángott. Szembogara középre futott és mereven nézte a lámpát. Hirtelen rémület futott át rajta. Valami ördög-félét látott, melynek vizsgálódó szeme mohón csillogott, majd egy vascsővel a felesége szívébe szúrta, és szívta, szívta az asszony sötétpiros véréét. A beteg arca elfeketült, lábával kapálózott, mintha biciklizne. Fölötte valami szörnyalak vértől piros nyelvvel nyalogatta ajkát és vihogva tapsikolt. A férfi ökölbe szorított kézzel felordított. Csontjaiba fájdalom hasított, és mintha a tarkójába döftek volna. Látta, hogy mozog mellette valami. Piros szemű emberkéek véres kézzel karját és lábát erősen lefogva, tarkójából szívják a vért. Egy óriási, szakállas és vörös képű ember megragadja a lányát és mohón marcangolja. Kjongszu ismét felüvöltött és felugrott. Káprázat volt az egész. Megdörzsölte a szemét és körülnézett a szobában. A homályos lámpafény és homályos szoba a megszokott volt.

Anyja még mindig nem jött meg. Ma különösen aggódott miatta. Attól félt, hogy a sok kínlás miatt kútba ugrik vagy felakasztja magát. Szerencsétlen anyjának holtteste a szeme előtt lebegett. Kinézett a ház mögötti udvarra és lopva belenézett a szomszéd ház kútjába is. Az anyja nem volt sehol.

A feldúlt lelkű Kjongszu leült alvó felesége mellé. Lánya is rezzenéstelenül, csendesen aludt. Az eddig csontfagyasztó padló most meleg volt, az álom midegyiküket hatalmába kerítette. A férj is elbágyadt, elálmosodott.

– Itthon vagy, Kjongszu?

A hívó hangra a férfi megrezzent és felállt.

Kilépett az ajtón. A meredt sötétségben emberek suttogtak; Kjongszu szíve megdobbant és összevissza verdesett. Fogalma sem volt, mi a baj, ijedten forgatta a fejét. Az egyik ember valami szennyes, fehér dolgot cipelt a hátán és Kjongszu felé lépett.

– Ó, anyám!

Mikor meglátta erőtlenül lecsüngő, eszméletlen anyját, odarohant és átölelte.

3

Lefektette anyját a szobában. Lábából és karjából sötétvörös vér csöpögött, rongyokra szakadt ruhája a mellén is csupa vér volt. Arcán is zúzódások látszottak, egyik oldalt lelógott a hús. Feje eszméletlenül hátrahanyatlott. Végtagjai hidegek voltak, a szíve gyengén verdesett.

Kjongszu sem sírni, sem megszólalni nem tudott.

– Mi történt? – kérdezte valaki az összegyűlt emberek közül. Kim Csanbong beszélni kezdett.

– Hát éppen most tértem vissza Cshö urammal Mulnámba, s amikor a folyón túl az egyik kínai ház felé közeledtünk, a ház kutyája veszettül ugatott. Tudtuk, hogy ez a kutya nagyon vad, ezért lehajoltunk, hogy köveket szedjünk. Ekkor „segítetek emberek, segítetek” – ilyen hangokat hallottunk ki a kutyaugatásból, olyan gyöngén, mint a szűnyögdöngicsélés. Így hát Cshö urammal odaszaladtunk és láttuk, hogy a kutya valami embert marcangol. Az anyád volt. Elhajtottuk a kutyát és kiabáltunk a gazda után.

– Az a kutya tavaly is halálra harapott egy embert – mondta valaki.

– És ti mit csináltatok? – kérdezte valaki.

– Amikor a testét felkaptuk, már eszméletlen volt, de mégis erősen szorongatott valamit a hóna alatt – bökött rá a földön heverő kis csomagra.

– Mi van benne? – kérdezte egy asszony, felborítva a zsákocskát. Alig egy liter köleskása ömlött ki a padlóra. Az öregasszony beteg menyét akarta megetetni, s ezért a kásáért ment Mulnámba.

A kislány, aki eddig aludt, most felébredt, négykézláb a nagyanyjához mászott és megrázta az öregasszonyt.

– Kelj fel hamar, nagyanyó, hamar...

Odadugta fejét az öregasszony arcához, mint reggelente, amikor felébredt. Kjongszu felesége zokogott. A hirtelen izgalom miatt ismét előntötte a láz. A kislány, amikor látta, hogy nagyanyja nem kel fel és nem felel, anyjához mászott és a mellébe kapaszkodott. A kínlódó asszony lélegzete egyre gyorsabb lett. Az összegyűlt emberek lassanként elszálingóztak, egyik a másik után. Senki sem volt, aki csak egy kis vizet melegített volna. Kjongszu feje tompán zúgott. Érezte, hogy keze és lába megmerevedik, hogy szívében mérges füst kavargó. Belső részeit mintha tüvel szurkálták volna.

Az ég hirtelen megfeketedett és összeomlott a föld. A sötét sarkokból undorító, gonosz ördögök ugráltak elő, és mintha az egész világot fel akarták volna gyújtani, perzselő tüzet fújtak. Ebben a tűzben lobogott a ház; anyja, felesége, lánya és ő is, a házzal együtt. A lányokban az ördögök kék fényű kardokkal hadonásztak, készen arra, hogy leszúrják az egész családot. A férfi úgy érezte, mintha csontjain áram futna át, patakokban ömlene a vére. Nyelve ferdén lógott a száján, és mintha pusztuló családjának halálhörgését hallaná. Szerette volna gyorsan megszabadítani őket ezektől a kínoktól. Mikor ez a lázálom lepergett a szeme előtt, felordított:

– Mindent, mindent összetörök! – Megragadta a konyhakést. – Mindenkit megölök! Összetöröm ezt a világot! Összetöröm ezt az egész pokoli világot! Mindenkit megölök!

Ordítva kirohant a házból. Hangja rekedt volt és a homályos sötétben süketen hangzott, mint valami kavargó orkáné. Kifutott az üres utcára. A boltok félig lehúzott redőnnyel néztek vissza rá.

Nem volt többé előtte semmi akadály. Elindult az utcán fölfelé és mindent összetört, ami a keze ügyébe került. Ha üzletet látott, annak a kirakatát törte be. Ha embert látott, gyomrába döfte a kést.

– Gyilkos! – kiáltotta valaki.

– Nézzétek az őrültet!

Az addig csendes utca megtelt kiabáló emberekkel.

– Én bolondultam meg?! Én vagyok a gyilkos?! Mindenkit megölök, mert mindenki gonosz!

Kjongszu, magánkívül a dühtől, a kínai tendőrség elé ért. Agyonszúrta az őrszemet és berohant. Betörte az ablakokat és megölte azt, aki elébe került.

A rendőrség felől a puskalövések zaja úgy hangzott, mint a mennydörgés, és a hideg széllel együtt végigsüvöltött az utcán.

A faluban az embernőj rettenetes rémületben vacogott.

(1925)

Cső Dzung Jal fordítása

Hjon Dzsingon

A tűz

(Pul)

Szuni, aki csupán tizennégy éves volt, és éppen egy hónapja ment férjhez, úgy érezte – bár mély álomba merült –, hogy ránehezedik valami, mintha egy hatalmas sziklát görgettek volna a mellére. Ha egy szikla lenne, éreznie kellene legalább annak hűvösségét, de az a valami úgy nehezedett galambfőkére emlékeztető törekeny testére, mint a monszun előtti füledt és párás levegő. Szaporán lihegett, mint egy kutya a nyári rekkenő hőségben. Hirtelen a dereka és csípője fájni kezdett, de úgy, mintha éppen most hasítanak szét és tépnek cafatokra, vagy mintha most törnék darabokra. Elviselhetetlen volt a lüktető, égő fájdalom. Olyan volt, mintha egy vasrudat szúrnának fel a belein keresztül a torkáig. Az erős fájdalomtól szélesre nyílt a szája, teste pedig rángatózni kezdett.

Feleszmélt végtelen erőfeszítések árán, de gondolatai egyfolytában napi teendői körül jártak, hogy gabonamagvakat kell törnie a mozsárban, hogy vizet kell hordania a fején a kútról, hogy ételt kell vinnie az embereknek a rizsföldre. Teste kimerült, minden erőlködés ellenére képtelen volt felkelni. Tudata azonban tiszta volt: – Fel kell kelnem, különben meg fogok halni, biztosan meg fogok halni – gondolta. Szeme szorosan összezárult megint. Nem tudta elűzni az álmot, olyan volt, mint a sűrű, iszapos víz. Szája kapkodta a levegőt, teste rángatózott, s mint azok az emberek, akik küzdeni próbálnak az erős fájdalommal, még a fogát is csikorgatta. Rövid idő múlva, mely éveknél tűnt számára, legalább a szemét ki tudta nyitni, olyan volt, mintha lidérces karmok közül szabadulna. Akkor meglátta férje arcát, ami betakarta őt, mint egy vasfajak fedője. Üstszerű arcának sötét felülete beleolvadt a sötétségbe, de a feketeségből kivillant a szeme fehérje és eltorzult, nyáltól csöpögő ajkai valahányszor kinyíltak, felfedték a megsárgult fogakat. Ez tisztán látható volt a sötétben. Nagyon is ijesztően kivehető volt. A hatalmas arc egyre inkább felpuffadt, a hozzátartozó napbarnított váll is kiszélesedett, és nemsokára már ház nagyságúnak tűnt. Szuni megborzongott és reszketett félelmében, szíve a gyomrában lüktetett, a fájdalomtól is remegett, ami beleit ingerelte. A lidérces álom és az ébrenléttől való rettegés váltakozva üldözte. Hirtelen kinyitotta szemét, és feltáruult előtte az ijesztő valóság.

Sokára, mikor végre könnyebben érezte magát, a rövid júniusi éjszaka kezdett a végére érni. Az alaktalan jelenés sziluettje mozogni kezdett és kísértelt a szobából, a szoba már nem volt elég nagy ahhoz, hogy elférjen benne. A férje távozott, hogy már hajnalban munkába induljon, ki a határba. Szuni csak ekkor mert felkelni, megkönnyebbülten sóhajtott egyet. Az ablak fekete volt, mintha tussal lenne befestve, de szép lassan szürkére változott, és végre a vibráló sárga fény átszűrődött a gyékényfüggönyön. A kopott fésülködő asztalka és a hozzá tartozó tükör, mely visszaverte a fényt a szobának egy sarkába, az erjedő szójababsütemény, mind arról vallott, hogy ez a „főellenség” szobája. A lány egy matracon feküdt. „Mi történt?” Megpróbált visszaemlékezni. Előző éjszaka valami más helyen aludt el, és bizonyos, hogy nem ezen a matracon. Hogy legalább egyszer elkerülje az éjszakai tortúrát, a mosogatást elvégezve kiosont, és elrejtőzött az istállóban. Két üres zsákot talált. Leterítette az egyiket, és arra sem volt ideje, hogy kinyújtóztassa lábait, máris érezte, hogy elalszik. Hogy került vissza megint ebbe a szobába? „Az a gazember bizonyára minden zugot felkutatott sóvár szemeivel, megtalált és becipelt ebbe az elátko-

zott szobába, és akkor csinálta velem azt a förtelmes dolgot.” Mialatt ezeket a gondolatokat bogozgatta magában, megtört testét megint hatalmába kerítette az álmoság.

– Még nem keltél fel? Darát kellett volna főznöd a teheneknek! – hallatszott anyósának ijesztő hangja.

Még mielőtt befejezte volna szavait, Szuni összerenzenve felpattant. Míg egyik kezével álmos szemeit dörzsölte, a másikkal összeszedte férje által lecibált ruháit és felöltözött. Az anyósa nem aludt volna mostanáig? Az öregasszony hozzá intézett szavai és egy őrmester parancsolgatása között nem volt semmi különbség. Szuni még álmában is félt anyósa ordibálásától.

Kisietett a padlóval fedett tornácra, hogy megnézzze, egészen megvirradt-e már. A vas-tag ködön túl a fakó, sápadt hold éppen akkor bukott le nyugaton, olyan volt, mint egy halott ember fénytelen szemgolyója.

Meggyújtotta a tüzet a dara alatt, amit előző este odakészített. A nyár ellenére a kora reggeli levegő hűvös volt, és a tűz arra csábította, hogy belenézzen. Élvezte, hogy bámulhatja a nyaldosó lángokat, melyek elnyelték a tűzhelyet tápláló fenyőgallyakat. Gyötrelmes éjszakája miatt még fárasztóbb nap köszöntött rá.

Miután megfőzte a darát a teheneknek, vizet kellett hoznia a reggeli készítéséhez. Míg a vizeskorsót a fejére helyezte, és kinyújtotta a karját, hogy megfogja az edény fülét, hűvös, nyirkos levegő csapta meg hónalját. Odaért a patakhoz, letette a korsót és kinyújtózott. Úgy tűnt a fehér köddel borított hegyek és dombok között, mintha még mindig álomországban járna. Az eső, mely néhány nap óta minden gazdát arra készítetett, hogy ugráljon örömeiben, színiültig töltötte a rizsföldeket. Úgy villogtak az erős fényben, mintha higanytakaró lett volna rajtuk. Az átültetett rizspalánták dörzsölni kezdték álmos, zöld szemeiket. Középiútt egy csörgedező patak rohant előre, mintha ő lenne az egyetlen, aki ébren van, míg mindenki más alszik. A kristálytisza vízfelszín olyan volt, mint egy éber szem: tágra nyílt és élénken csillogó. Szuni belemerítette tökből vájt kanalát a vízbe. A víz minden irányból arra a helyre tódult, mintha meg akarná gyógyítani a merőkanál okozta sebet, majd egyre szélesebb körökben terjedt szét, és elcsendesült.

Hazavitt egy korszónyt, majd visszatért, hogy hozzon egy másikkal is. Ekkor észrevett néhány, a felszínén vígan játszadozó fürgé csellét. Már korábban is ki akarta őket fogni. Nem tudott ellenállni pajkos viselkedésüknek. Lélegzetét visszatartva, csendben és óvatosan vízbe dugta mindkét kezét, hogy elkapja őket, de azok fürgén elillantak. A kudarc és még néhány próbálkozás után haragra gerjedt, fogott néhány követ, és dühösen dobálni kezdte őket. A halak között teljes volt a zúrzavar a mindenhová szétfröcskölő víz miatt – az arcára, a szoknyájára ment a víz –, de a kis ördögöknek sikerült mindannyiszor félresiklaniuk. Amiatti bosszúsága, hogy egyetlen egyet sem képes elkapni, majdnem megrikatta. Megint próbálkozott, és végre sikerült megragadnia az egyiket. Mihelyt a víz kifolyt ujjai közül, a hal reménytelen küzdelembe fogott, hogy megvédjé életét, és ez mulattatta. Hamarosan ez a kis semmiség alig mozogva hevert a tenyerén. Kegyetlenül földhöz vágta. Aztán egyre gyenge kis csavarintás után, mintha csak egy csepp fájdalmat okozna, a csöpp hal élete a végéhez ért, de a lány még mindig nem volt biztos benne, ezért mutatoujjával megérintette. Mikor rádöbbsent, hogy a cselle, aki néhány perccel ezelőtt még élt, most már dögötlen hever, halálfélelem fogta el. Azt képzelte, hogy előjön a megölt állat bosszúálló szelleme. Míg sietve megtöltötte a korsóját és elindult, az volt az érzése, hogy az a valami a haját húzza.

Egy pillanatra sem lélegezhetett fel. Meg kellett őrlönie az árpát, mihelyt befejezte a reggelit. Háta sajgott, mintha a mocsárban őt zúzták volna össze. A mocsártörő nehéz

súlyától húzva néhányszor majdnem fejfelé előre beleesett. Úgy érezte, mintha karjai leszakadnának, de folytatta a munkát, még ha emberfeletti erőbe került is.

Megint ebéidő volt. Sietnie kellett az étellel, hogy eljuttassa a földművesekhez, akik palántákat ültettek a földeken. Férje is ott volt. Ki kellett vinnie a levest és a rizst. Fejére erősítette az étellel megrakott tálcát, nyakát pedig behúzta, mintha egy teknősbékáé lenne. Úgy érezte, mintha össze lenne nyomva az elviselhetetlen súly alatt. Lépésről lépésre egyensúlyoznia kellett a teherrel.

Nem lehetett egyetlen felhőt sem látni a tiszta égbolton, és a nap az égbolt közepén ontotta tüzes sugarait. A széles és teraszos rizsültetvényen a föld gyermekei szorgosan ültették a rizspalántákat, mintha csak anyjuk tejtől sikamlós duzzadt mellén játszanának. Az előre- és hátrahajló mozgás felfedte erősen leburnult hátukat, arcukra sár kenődött, valahányszor letörölték az arcukról folyó izzadságot. Nem akartak azonban egy pillanatot sem elvesztegetni, megpróbálták azt a „még egyet” elültetni, és nem hagyták, hogy egyetlen sóhaj is kiszökjön ajkukon. Éppen ellenkezőleg, míg dolgoztak, felszabadultan és vidáman énekeltek.

Az esőtől átázott föld lassan szikkadt a nap alatt. A gyomnövények a rizsültetvények mentén belenyugodtak abba, hogy az emberek válogatás nélkül keresztülgázolnak rajtuk. Arra vártak, hogy a lábak továbbhaladjanak, ők fölemelhessék tekintetüket, és zöld mosolyukkal a napot köszönthessék. Megvolt az öröme a kemény és edzett mindennapoknak, a soha véget nem érő erőfeszítésnek, hogy teljes életet éljenek. Egy egészséges, étellel teli világ ez, ahol a gyengének nincs helye.

Szuni túlságosan erőtlen volt ahhoz, hogy teli tüdővel beszippantsa ezt a pezsdítő levegőt a mérhetetlen fénytengerben. A szemei fennakadtak, szédült, egész testéről patakzott a veríték, érezte, ahogy végigfut a hideg a gerincén. Átugrott egy piciny, eső csinálta pocsolját, a benne visszatükröző fény elvakította. Ekkor váratlanul a fürge csele, amit az imént pusztított el, lázasan üldözni kezdte őt, alakját is mindjárt átváltoztatta egy óriási harcsává, majd elállta az útját. Ahogy igyekezett elmenekülni, egy pillanatra felismerni vélte, mi is történt. Valaki megragadta a haját és cibálni kezdte. Egy csattanást hallott és elájult.

Csak sokára tért magához, de még nem szedte össze magát teljesen. Némán és merev tekintettel próbálta felidézni egymás után az eseményeket. A szokásos útját járta, hogy elvigye az ebédet a rizsföldre, a vakító nap a széles síkságon, aztán a fürge csele hatalmas alakja, ami elzárta az útját. Mi történt, míg megpróbálta cipelni az ételt? Mikor eszébe jutott, erőtlenül sóhajtott egyet, és magába roskadt. Ott volt megint abban az átkozott szobában. Kirohant onnan, mint egy tébolyult nőszemély. Szemei forogtak a félelemtől és a rémülettől, mintha gonosz lélek szállta volna meg.

Az anyósa, aki a gabonát terítette a földön egy gereblyével, metsző pillantást vetett rá. Még ha meg is bocsátott Szuninak, hogy elpazarolta a levest és a rizst, gyűlölte őt, mert eltört néhány cserépedényt az értékes darabok közül. De legalább belátta az öregasszony, hogy nem szidhat össze valakit, aki csak most tért magához az ájulásból.

– Jól vagy? Miért nem maradsz a szobában, és pihensz egy kicsit még? Menj vissza, és fekdj le.

Úgy tűnt, hogy nehezen bár, de megpróbál kedves és udvarias lenni. Szuni bizonytalan léptekkel, de eltökélten az udvarra indult.

– Mondom, hogy menj vissza a szobátokba, és pihenj! – kicsit felemelte a hangját.

– Nem, jól vagyok. – Inkább meghalna, minthogy bemenjen megint abba a szobába.

– Már megint nem fogadsz szót! – Hirtelen, mint aki nem tudja tovább elviselni a gyűlöletét, kezében a lefelé fordított gereblyével a menyére rontott.

– Te hanyag kis lotyó! Hogy mersz kilopózni azok után, hogy az összes edényt összetörted, te szégyentelen szajha! Széttörted a két ivócsészét, amit a legutóbbi vásáron vettem! – ekképp dühöngött, és ott ütötte a gereblye nyelével, ahol csak érte: a fejét, a hátát, a lábait... de ő semmilyen fájdalmat nem érzett. Sőt, ellenkezőleg, egyfajta különös öröm töltötte el, miközben úgy érezte, hogy szétzúzzák a testét.

– Nézd ezt a makacs kis dögöt! Még a veréstől sem sír! – visította az anyós, és folytatta az ütlegetést egészen addig, míg ki nem fáradt, majd eldobva a gereblyét így ordibált:

– Látni se bírlak, takarodj be a konyhába, és főzd meg legalább a vacsorát!

Szuni engedelmeskedett és elkészítette a rizst a vacsorához.

És így telt el még egy nap. A konyha sötét volt, mintha az éj már leszállt volna. Félelmetes, gyűlöletes éjszaka közeledett felé szélesre tátott szájával. Ismét elfogta a rettegés, amit szürkületkor szokott érezni. Minden egyes alkalommal megpróbált elszökni előle, de sohasem sikerült. Kicsiny agyával kétségbeesetten kereste a kiutat, hogy megvédje magát az éjszakától. Nem találta a megoldást, egyre csak gyöttrődött nyomorult sorsa miatt. Több száz li messzeségből hozták ide férje családjához, hogy elviselje a kimondhatatlan fájdalmat minden éjjel és minden nappal, ráadásul tűrje el a megalázó verést, amit az anyósától kap. Nagyon szerencsétlennek érezte magát, nem tudta visszatartani a szeméből előtörő könnyeket. Amint letörölte arcát, nemcsak keze, karja is nedves lett. Ekkor valaki megragadta a vállát. Férje volt az. Úgy érezte, összezsugorodik a gyomra félelmében. A férfi befejezte napi munkáját és visszatért. Ijesztő, sötétre égett arcán szokatlan mosoly ült. Szuni olyan volt, mint egy elejtett csirke, akit a héja markol karmaival.

– Mért sírsz? Kérlek, ne sírj, kérlek, ne – suttogta a férfi, próbálta vigasztalni őt. Letörölte felesége könnyeit vasfedő nagyságú kezeivel, és kiment a konyhába.

Miután meglátta férjét, nem bírta tovább. A hatalmas szikla, ami nyomta a testét, a vasbot, ami összetörte őt... Hirtelen felszáradtak könnyei, és erőltette agyát, hogyan szabadulhatna meg ettől a gyűlöletes éjszakától. Nem is az éjszaka gyűlöletes, hanem az átkozott szoba. „Ha az a szoba nem volna, csak letörölné a könnyeimet, és magamra hagyna. Nem lenne hely, ahol gyötörhetne megint. Hogyan lehetne eltüntetni egy szobát?”

A rizs vize hirtelen forni kezdett. Ahogy felállt, hogy felemelje az edény nehéz fedelét, észrevette a gyufát, ami ott hevert. Fejében felvillant az ötlet villáma. Felkapta a dobozt. Egy fürkésző pillantást vetett maga köré, és gyorsan a keblébe rejtette.

– Miért nem gondoltam erre korábban, ez annyira egyszerű – gondolta magában és mosolygott.

Azon az éjszakán megmagyarázhatatlan módon tűz ütött ki a nappalival szembeni szobában. Az erős szél csak szította a lángokat. Pillanatok alatt égett az egész tető. Szuni a hátsó kerítés mellől nézte a tüzet. Kipirult arccal jobbra-balra ugrált örömeiben.

(1925)

Szijaártó Noémi fordítása

Hjon Dzsingon

A nevelő és a szerelmeslevelek

(*B szagamgva robü retho*)

A C. leányiskolában kollégiumi nevelőként is tevékenykedő B. tanárkisasszony mint megrögzött vénlány, bigott keresztény és igen szigorú tanerő vált híressé. Szeplős arca a negyvenhez közeledve már csak nyomaiban őrizte egykori fiatalságát: a kiszáradt és érdes, sárgásbarnába hajló bőr inkább a hervadt kórót idézte. A homlokán végigfutó sok párhuzamos ránc, a ritkuló haj, amit hiába igyekezett előírászerűen kontyba feltekerni, mégis úgy lógott a tarkóján, mint az ázott kutyaszőr, mind a közeli öregség leplezetlen nyomairól árulkodott. Amikor keskeny száját összeszorítva, jeges szigorúsággal, lornyettjén át valamelyik kollégiumi növendékére tekintett, az a rémülettől nyomban remegni kezdett.

Amitől B. tanárnő a legjobban viszolygott, mondhatni valósággal irtózott, azok az úgynevezett szerelmeslevélkék voltak. Lévény leányiskola, az ilyen levelek gyakorisága természetesen volt mondható, ráadásul a jó nevű intézmény növendékei átlagon felüli csinoságukról híressé váltak el, így hát napjában többször is berepültek a kollégium udvarára a „Meghalok, ha nem szeretsz” ódái hangvételű irományok. A növendékek valamennyi postáját ellenőrizték, mi sem természetesebb tehát, hogy ezen levelek röplése is – előbb vagy utóbb – B. tanárnő kezében ért véget. Alighogy olvasni kezdte a szirupos sorokat, arca az izgalomtól kivörösödött, s levelet tartó keze remegni kezdett.

Valóságos szerencsétlenségnek számított, ha valamelyik lánynak ilyen levelet írtak, még akkor is, ha annak fogalma sem volt a feladó kilétét illetően. A tanítási órák után haladéktalanul jelentkeznie kellett a nevelőtanári szobában. B. tanárnő a jogos felháborodását türtőztetni alig tudó ember idegességével futkosott föl-alá, majd a belépő diák elé vágatott olyan közel, hogy az orruk majdnem összekocant. A növendék, akinek egyelőre semmiféle elképzelése nem volt arról, miért hívták, a tanárnő feldúlt ábrázatát látva cérnávékonyra vált hangon rebegte:

– Hívatni tetszett?

– Úgy van. Hívatlak. Na, vajon miért?

A „miért”-je úgy hangzott, mint egy ostorcsapás; ezt követően – nem szép dolog! – a padlót végigkaristolva odavonszolta súlyos székét és lezökkent rá úgy, hogy az belereccsent, majd látva, hogy a diák még mindig áll:

– Sóbálvánnyá váltál?! Miért nem ülsz le? – kérdezte süvítő hangon.

A mester és a tanítvány egy asztalka két oldalán ült egymással szemben. A tanárnő kis ideig hallgatott, de metsző tekintete mintha azt sugallta volna: – A te vétkeidet neked kell tudnod! – majd elővette az ominózus levelet s a leány elé dobta.

– Ez a levél kinek jött? – kérdezte, s ezzel a kihallgatás megkezdődött. Mivel a borítékon az ő neve állt, a növendék nem mondhatott mást:

– Nekem jött.

Ezt követően a feladó személye került terítékre. Az ilyen leveleken szándékosan pontatlanul vagy egyáltalán nem szerepelt a küldő neve, ezért aztán a növendék azt felelhette, hogy nem tud semmit.

– Neked jött, és semmit sem tudsz róla?! – villámlott a tanárnő, majd ráförmedt, hogy olvassa fel. Alig hallhatóan mézédés mondatok csordultak elő a diáklány ajkain; B. tanárnő

dühe az egeket ostromolta, mesebeli szörnyek tombolnak így. Soha életében nem találkozott a levélíróval, teljesen vétkes a dologban, próbált védekezni a növendék, de a tanáró oda se hallgatott. Valljon be mindent, ellenkező esetben eltávolítják az iskolából – fenyegetőzött, majd az ijedében már se élő, se holt vádlott rémülten hallhatta, hogy ezentúl számára tilos a levelezés, és ha még egyszer kifogásolható magatartást tanúsít, akkor... Ezt követően el kellett mondania, hogy – ha szándékolatlanul is – találkozott-e négy szemközt férfival, a hangversenyre vonulás közben az utcán zaklatták-e, hogy néztek ki azok a férfiak, milyen volt a tekintetük, mondtak-e valamit; a legapróbb részletre is kíváncsi volt –, a növendék tíz évet odaadna az életéből, csak már véget érne az egész.

A két órát is meghaladó kihallgatás végén a tanárnő, akinek a sok beszéd től hab jelent meg a szája szélén, felhívta a bűnös figyelmét arra, hogy a férfiaknak nem szabad hinni, ők a női nemet elejteni kész ragadozók, ördögök; az az állítás is, miszerint a szerelem a szabadsággal azonos és isteni természetű, a sátán sugallata. A prédikáció betetőzéséül a durva deszkapadlón térdre rogyott és imádkozni kezdett.

A másik dolog, ami iránt nagy ellenszennvel viseltetett, a férfilatogatók fogadása volt. Jöhetett akár édes szülő, báty vagy öccs, ő mondva csinált ürügyekkel – most éppen ő van, szabályellenes – visszafordította a vendéget. A növendékek sztrájkolhattak, az igazgató figyelmeztethette, ő nem adta fel az elveit.

Idén ősszel a B. tanárnő munkahelyéül is szolgáló kollégiumban fura dolog kezdődött, helyesebben szólva fura dologra derült fény. Mi csak abban lehetünk bizonyosak ugyanis, hogy napvilágra került; mikor és hogyan kezdődött, azt csak az ördög tudhatja.

Egyik éjjel, amikor már minden fáradt kollégista az igazak álmát aludta, váratlanul felcattanó nevetés és hangos beszéd szűrődött be a hálótermekbe. Az egyik éberebben alvó lány hallotta ugyan, de úgy vélte, álmodik, s mindez a közeli dombon kavargó száraz levelek hangja vagy a holdfényben szárnyukat suhogtató vadlibák vijjogása csupán. De aztán arra gondolt, hogy talán lidércek incselkednek, s az egész olyan ijesztőnek tűnt, hogy megpróbálta felébreszteni barátjánóját, ám nem járt sikerrel. Végül azzal nyugtatta magát, hogy biztosan őrületes butaság, amire gondol, és valószínűleg a szomszéd házban lakók éjjeli csöndben felerősödő társalgását hallja, vagy az is lehet, hogy a másik szobában valamelyik lány álmában beszél: ezzel ébersége és ő maga is álomba szenderült. De egyik nap fény derült a rejtélyre. Három szobatárs ébrenléte szerencsés módon egy időre esett, pontosabban szólva az első lány felkelt pisilni, s hallván a furcsa hangokat, felébresztette a másodikat és a harmadikat is.

– Figyeljete csak! Milyen hangok ezek ilyen későn? – kérdezte az első lány félelemtől tágra nyílt szemmel.

– Tegnap éjjel én is megijedtem. Kik ezek? Lidércek? – kérdezte a második ijedten, álmos szemét dörzsölgetve. Közülük a legidősebb (ő is mindössze tizenhét), a mindenféle mókában jártas, huncutságáról híres harmadik lány nemigen hitt társainak, de hegyezni kezdte a fülét.

– Valóban gyanús. Utána kell járni a dolognak. Biztosan a folyosón idétlenkedik néhány bolond.

Ekkor a különös zaj ijesztő nevetésbe csapott át. A három lány megdermedt. A kihalt éjszakában a moccsatlan levegő tisztán közvetítette a beszélgetést, mintha egészen közelről jött volna:

– Ó! Ugyan, kedves Theun úr! Helyes, amit tesz?

Ez egy nő hangja volt.

– Ha Kjongszuk kisasszony is óhajtaná, de boldogok lehetnénk! Mikor érti meg, mit akar ez az önért lánoló szív?

Szerelmi szenvedélytől elfúló hangú férfi hangja volt. Egy kis ideig szünet, majd:

– Hagyja már abba! Nem volt elég hosszú ez a csók?! Mi lesz, ha meglát valaki? – kérdezett újra incselkedően a női hang.

– Nem annál jobb-e, minél hosszabb? Nem bánám, ha olyan hosszú lenne, hogy életem végéig kirtartana. Nem jó, ha egy csók véget ér.

A férfi vértolulások beszéde az asszony harsány kacajába fült.

Az egész nyilvánvalóan egy férfi és egy nő szenvedélytől átítatott, zilált párbeszéde volt. Nahát, a börtönhöz hasonló szigorúságú kollégiumban ilyesmi is megtörténhet! A három lány egymásra nézett. Arcukon meglepetés és ijedtség látszott, de hamarosan a kíváncsiság fényei gyúltak ki a szemükben. Fejükben romantikus gondolatok kergetőztek. Bizonyára az egyik kollégista lány és barátja lehet, a fiú az éj leplét kívárva a környéken ólalkodott, majd a kerítésen átmászva igyekezett kedveséhez.. Amikor az épület fényei kihúnytak, a holdsugár ezüstjében csillogó egyik ablak hangtalan kinyílt, s a leány fehér kendőjét meglobogtatva jelt adott szerelmének... A mozgóképen látottakhoz hasonlóan egy hosszú-hosszú lepedőkből összefont kötelet eresztett le, majd tartotta fönt, azon a másik alulról felkapaszkodott... A két szerelmes hangja egymás karjában szenvedélyes sutogássá olvadt össze...

A lányok arca égett a belső forróságtól. Ismét hallatszott az izgató párbeszéd.

– Megvetem önt. Megvetem az önhöz hasonló férfiakat!

Már nem volt olyan kedves, mint az előbb.

– Angyalom, királynőm, életem, mindenségem, egyetlen szerelmem, mentsen meg! Ne engedje, hogy elpusztuljak!

A férfi szenvedélye lankadatlanul bizonyult.

– Menjünk, nézzük meg!

A huncutságáról híres harmadik lány mondta ezt ágyából kiugorva. A javaslat elfogadása jeléül a másik kettő is felkelt. Az ijedtség és kíváncsiság elegyével egymásra néztek, majd egy kis habozás után kinyitották az ajtót. Pici hernyócskákra emlékeztető lábujjaikon a hangforrás irányába lopóztak. A koromsötét folyosón a három lány fehér árnyékként, hangtalanul suhant végig.

A szobát, ahonnan a zaj kiszűrődött, nem volt nehéz megtalálni. Megállapítva a tény a lábuk földbe gyökerezett a csodálkozástól. A zaj a hálótermüktől nem messze levő nevelőtanári szobából származott! Annak a nőnek a szobájából, aki, ha a férfi szót meghallotta, legszívesebben köpött volna! Bent változatlanul a férfi ismételtette szenvedélyes panaszát.

– Angyalom, királynőm, életem, mindenségem, ne öld meg a reményt, ne törd össze a szívemet. Életemet pecsételd le csókjaidal...

A harmadik lány nagy bátran, egy résnyire kinyitotta az ajtót. A résen át három szem-pár meredt a szobába. Ó, milyen különös látvány fogadta őket!

A villany égett bent, az ágyon szerteszéjjel heverték a növedékeknek szánt szerelmeslevelek borítékjai, mellettük kibontva a tartalmuk is ugyanígy szétszórva, és a rendetlenség közepette ott ült egyedül B. tanárnő – rajta kívül senki a szobában; szemüveg nélkül vakszi szemekkel egy irányba néz merőn, s fonnyadó kórohoz hasonlatos acán a szavakkal meg nem vallható szerelem kifejezésével mintha csókot várna, arcát csücsöríti, majd férfitanort, rá rögtön mint nő felel, s gesztusaival mintha a másikat el akarná magától lökni.

– Megvetem önt. Megvetem az önhöz hasonló férfiakat! – mondja keserű kacajba

torkolló hangon, majd egy levelet (mondanom se kell, a lányoknak címzettek közül) felragad, s az arcához szorít:

– Ez igaz lenne? Ennyire szeret engem? Jobban szeret a saját életénél? Engem, engemet! – suttogja mozdulatlan méltósággal, de a hangján érződik, hogy sírással küszködik.

– Jaj, anyám, hogy mik vannak! – súgja az első lány.

– Biztosan meghihibbant, éjszaka ilyet csinálni... – mormolja a második lány.

– Ó, istenem, de szerencsétlen! – mondja a harmadik lány és letörli észrevétlen összegyűlt könnyeit.

(1925)

Osváth Gábor fordítása

Ri Hjoszok

Hajdinavirágzás idején

(*Mémilkkot phil murjop*)

A nyári nap pontosan a zeniten ragyogott még, de a piacon már pangott az üzlet, a nap-sugarak a kereskedők sátrai alatt is felforrósították az emberek gerincét. A falusiak szinte mind hazamentek, azokért meg, akik egy göngyöleg eladhatatlan fáért akartak cserélni egy üveg benzint vagy valamennyi halat, nem tarthat nyitva örökké az ember. A legyek is egyre jobban elszemteledek, akárcsak a helyi gyerekek.

– Hagyjuk abba mára? – kérdezte a balkezes, himlőhelyes arcú Ho Szengvon a barátját, Cso Szondalt, aki szövetárus volt, akárcsak ő.

– Jól mondd. Nem megy a bolt itt Pongphjongban. De majd holnap a tehvai piacon megütjük a főnyereményt.

– Gyalogolunk majd egész éjszaka?

– Hát, fent lesz a hold.

Csónak csilingelt a pénz a kezében, ahogy megszámolta a napi bevételt. Ho nézte egy darabig, majd elkezdte összehajtogatni a napernyőt, elrakta az árut. A gyalogolók és selyem megtöltötte a két hatalmas kosarat. Apró ruhadarabok heverték a földre terített szalmamatracra. A többi kereskedő is majdnem mind elpakolt, sokan pedig már el is hagyták a falut. A halasok, üstfoltozók, édességárusok mind elmentek. Holnap piac lesz Csinbuban és Tehvában, és bármelyiket is válasszák, vagy húsz li távolságot kell gyalogolniuk az éjszaka, hogy időben odaérjenek. A piactér olyanná vált, mint egy szemetes kert családi összejövetel után, s kezdődtek a veszekedések a környező kocsmákban. Részeg káromkodás keveredett az asszonyok éles hangjával. A vásár napjának estéje az asszonyok visító hangjával szokta kezdetét venni.

– Szengvon, te csak ne tettesd magadat, tudok arról a Cshungdzsu nevű nőről! – mondta vigyorogva Cso Szondal, ami a visítást hallva az eszébe jutott.

– Csak álmodozom róla. Esélyem sincs a fiatal kölykökkel szemben.

– Az nem olyan biztos, bár igaz, hogy mindenki meg akarja kapni, és az a Tongi gyerek mintha máris az ujjá köré csavarta volna.

– Az a zöldfülű? Bizonyára az árujával veszi meg, és én még azt hittem, hogy rendes gyerek.

– Hát ha nőről van szó... Na de most már hagyd az önsajnálatot, és gyereünk. Ma én fizetem az italt!

Hónak nem sok kedve volt a dologhoz, de azért Csóval tartott. Ho ügyetlen volt a nőkel, himlőhelyes arcával nem szívesen nézett a nő szemébe, és a fehérnép sem bátorította, így hát magányosan jutott el élete feléhez. Ha a Cshungdzsu nevű nőre gondolt, korához nem illően elvörösödött, a lábai pedig mintha kicsúsztak volna alóla. A két férfi betért Cshungdzsu kocsmájába és persze Tongit is ott találták. Még magának sem tudta megmagyarázni, hogy miért, de Ho rögtön feldühödött. Nem tudta elviselni a látványt, ahogy a fiú a pultnál évődik a nővel. A kis nőcsábász, gondolta Ho, milyen szégyentelen!

– Még ott a tojásbéja a fenekeden, de már iszol és nőzöl fényes nappal? – lépett Tongihoz. – Csak szégyent hozol ránk kereskedőkre, de azért kell a részed az üzletből, mi?!

Tongi egyenesen Ho szemébe nézett. Foglalkozz a magad dolgával, akarta volna mondani a fiú, de alighogy ránézett az öregre, Ho visszakézből pofon vágta. Tongi dühösen felugrott, de Ho csak mondta a magáét:

– Nem tudom, milyen családból származol, de mit szólna apád, anyád, ha látnák, hogyan viselkedsz? Nem jut ideje az árusnak mindenféle nőkre! Takarodj ki innen!

Aztán, amikor Tongi szó nélkül kiment, Ho hirtelen megsajnálta. Nem kellett volna idáig elmennie, mondta magának, mégsem bánhat így egy férfival, akit szinte alig ismer.

– Túl messzire mentél – mondta dúzogva Cshungdzsu, az asszony, és odalökte eléjük a poharakat. – Milyen jogon ütöd meg és parancsolgatsz neki? Nekem mind a ketten csak a vendégeim vagytok. Lehet, hogy fiatal még, de ahhoz elég öreg már, hogy gyereket csináljon.

– A fiatalokra ráfér néha az ilyesmi – mondta Cso békítőleg.

– Megtetszett a fickó, mi? – kérdezte Ho az asszonyt. – Nem kellene megrontanod a gyereket.

Békésebb lett a hangulat, de Ho mégis úgy érezte, hogy ma be kell rúgnia. A teli poharak tartalmát egy hajtással lenyelte, és ahogy ellazult, Cshungdzsut érintő gondolatai egyre inkább a fiú körül forogtak. Most mit csináljon, kérdezte magától. Milyen nevétséges látvány lehetett. Mintha csak a gondolataiban olvasna, kisvártatva visszasietett Tongi, és szólt Hónak, hogy jöjjön ki vele. Ho lerakta a poharát, és kiment vele anélkül, hogy meggondolta volna a dolgot.

– Szengvon, a szamarad elszabadult, elszakította a gyeplőjét!

– Biztosan heccelték a kölykök.

Ho a szamaráért is aggódott persze, de még jobban meghatotta, hogy Tongi figyelmeztette. Futott Tongi után a piacféren, és könnybelábadtak a szemei.

– Az átkozott kölykök, tehetetlen az ember!

– Megkapják még tőlem a magukét, ha bántani merték a szamarat!

Az állat fél életen keresztül a társa volt az egyik vásárból a másikig tartó vándorlásban a holdfény áztatta utakon, együtt tértek nyugovóra a vendégfogadóknak és együtt is öregedtek meg az eltelt húsz év alatt. A szamar szőre olyan szürkén fénylett mint Ho haja, és fáradt szeme is egyre gyakrabban könnyezett, akárcsak a gazdájáé. A legyeket hiába próbálta elhajtani a farkával, mert az egyre gyéresebb és rövidebb lett. Időről időre Ho rendberakta a szamar patáit, és új patkót tett rá, de egyre lassabban nőtt a szaru, és néha vér szivárgott belőle, ám az állat mindig megérezte gazdája szagát, örült, amikor az megérkezett.

Ho megsimogatta a szamar nyakát, mintha csak egy gyereket nyugtatgatna, erre az állat beszívta az orrcimpáit, majd fújtatott egyet. Ho nagyon mérges lett, nem volt könnyű megnyugtatni az izzadó, remegő szamarat, kegyetlenül megkínózták azok a kölykök, a gyeplője meglazult, a nyereg pedig leesett róla.

– Rohadt kis semmirekellők! – üvöltötte Ho, de a fiúk nagy része már elszaladt, a maradék pedig biztonságos távolságból figyelt.

– Nem bántottuk – mondta az egyik taknyos kölyök. – Meglátott egy kancát és megbolondult.

– Hazudsz te kis rohadék – hörgötte Ho.

– Mikor Kim Cshomdzsi elvezette a kancáját előtte, a szamar a földet verte a patáival, habzott a szája, mint egy kerge bikának. Vicces volt, mi meg csak néztük. Nézzél csak le oda, a hasa alá, és te is meglátod! – röhögött a fiú.

Ho önkéntelenül is elvörösödött, el akarta takarni a szamarat a gyerekek szeme elől, és ezért eléje lépett.

– A vén csődör is begerjed, ha kancát lát.

A gúnyos röhögés megingatta Hót egy pillanatra, de aztán ostorát lengetve üldözőbe vette a fiúkat.

– Kapj el, ha tudsz! Vigyázzatok, jön a balogsuta az ostorával!

Persze Ho nem bírta tartani a tempót a bajkeverőkkel. Az öreg balkezes még egy kölyköt sem tud elkapni, gondolta Ho és félredobta az ostorát. Az alkohol is fűtötte belül.

– Gyerünk innen! – mondta Cso. – Nem lesz jó vége, ha harcba szállsz ezekkel a piaci legyekkel, rosszabbak, mint néhány felnőtt.

Cso és Tongi felnyergelt és rápakolták a terhet az állataikra. A nap már messze járt a horizonton.

Két évtizede már, hogy Ho a vidéki piacokat járta a portékájával, és ritkán hagyta ki Pongphjongot útjai során. Néha elment Cshongdzsuig és Cecshonba, az ottani vásárokbba, és néha a távoli Jongnam vidékéig is elvetődött. Azonban, ha éppen nem ment például Kangnüngebe, hogy bevásároljon, Phjongchang megyében maradt. Még a holdnál is szigorúbban járva az útját, keringett egyik városból a másikba. Cshongdzsuból valónak mondta magát, de úgy tűnt, hogy soha sem jár arra. Az útmenti folyók és hegyek világa, mely az egyik piacról a másikig kíséerte, volt az ő otthona, és amikor félnapos gyaloglás után elért az aznapi városig, csökönyös számára hangosan iázott. Különösen akkor, amikor sötétedéstájt érkeztek meg, a városok pislákoló fényei megdobogtatták a szívét, bármennyire is hozzászokhatott már ehhez a látványhoz.

Ho fiatalkorában a fogához verte a garast és félrerakott egy kis pénzt, de egyszer, halottak napja tájkán, eljátszotta mindenét három nap alatt. Csak azért nem adta el a szamarát is, mert már annyira megszerette. Végül nem tehetett mást, újra róni kezdte a köröket, egyik piactól a másikig. Jó, hogy nem adtalak el, mondta könnyes szemmel, végigsimítva a samár hátát, amikor elmenekültek a városból. Adósságai miatt nem tudott félretenni többé, és ettől fogva egyik piactól a másikig éltek.

Vándorlásai alatt Ho egyszer sem hódított meg asszonyt. Nincs szükségem a hidegségükre, a szívtelenségükre, gondolta. A samara volt az egyetlen társa sokáig.

Akárhogy is volt, akadt azért egy eset, amit sohasem felejtett el. Egy különös találkozás, ami akkor történt, amikor még fiatalon elkezdett a pongphjongi piacra is járni. Valahányszor visszaemlékezett arra a napra, úgy érezte van értelme élnie.

– Én még mindig nem értem – mondta Ho csak úgy magának. – Holdfényes éj volt...

Ennyiből már tudni is lehetett, hogy Ho megint arról az éjszakáról kezd el beszélni. Cso, hiszen Ho barátja volt, már régóta tudta, hogy mi következik, de mégsem mondhatta, hogy elege van már a történetből, így hát Ho megint rákezdte, és csak mondta a magáét.

– Egy ilyen történet illik a holdfényes éjhez – mondta Csora pillantva Ho. Egy csepp bűntudat nélkül nézett a társára, hiszen csak a hold ragyogása teszi ilyen beszédessé...

Egy-két nap telt el a holdtólte óta, és kellemesen puha volt az égi ragyogás. Húszt li út állt előttük Tehváig. Két hegyszoros, átkelés egy folyón, dimbes-dombos ösvények a végtelen földek mellett. Épp egy domboldalon keltek át. Már éjfél után járhattak, és olyan halálos csönd volt, mintha megelevenedett volna a hold; szinte tapinthatóan, ahogy ott lélegzik előtted. A bab és a kukorica még zöldebb árnyalatot kapott a holdfényben. A domboldalt virágba boruló hajdina borította, a szirmok lélegzetelállító szépséggel gyöngyöztek a holdfényben. A vörös szárok olyan finomak voltak, mint a kőszia illat, a samarak is erőre kaptak, ahogy köztük lépdeltek.

Összeszűkült az út, a férfiak leszálltak az állataikról, és egy sorban mentek tovább. A samarak csengői frissen csilingeltek a hajdinamező felett. Az elől haladó Ho hangját a

sort záró Tongi nem hallhatta tisztán, de neki megvolt a saját kellemes emléke, hogy elfoglalja magát vele.

– Piac volt éppen Pongphjongban, a hold az égen, akárcsak ma éjjel. Egy földes padlójú kis szobát vettem ki, de a fülledt melegtől nem tudtam aludni, ezért úgy döntöttem, hogy lemegeyek a folyóhoz megmártózni. Pongphjongban, akárcsak itt most, mindent beborított a virágzó fehérség, a hajdina, egészen le a folyóig. Levetkőzhettem volna ott is, a kavicson, de annyira ragyogott a hold, hogy inkább a vízimalomhoz mentem, hogy ott vegyem le a ruhát. Fura dolgok történnek ezen a világon. Ott voltam a malomnál, előttem pedig az Őreg Szong lánya, a falu szépe. A sors hozott minket össze akkor? Bizonyára.

Ho szavait jól megválogatva fújta ki a cigaretta füstjét, és a finom bíborfüstöt beitta az éjszaka.

– Nem rám várt persze, de nem volt szeretője, akire várhatott volna. Sírt, és én tudtam, hogy miért. Nem ment az apja üzlete, a család a csőd szélén állt, s emiatt aggódott ő is. Jómódú férjet akartak neki találni, de ő inkább meghal, nem akar ilyen házasságot, mondta nekem. Mi is lehet nagyobb hatással egy férfira, mint egy síró nő? Azt hiszem, egy ideig tartott tőlem, de a nők hálásak a vigasztaló szóért, és nem tartott sokáig..., de hiszen a többit tudod. Ahogy most visszagondolok, szinte megijeszt, hogy mennyire csodálatos éjszaka volt.

– Másnap pedig elmentek Cecshon irányába? – adta alá a kérdést Cso.

– Másnapra az egész család eltűnt. Azt beszéltek a piacon a népek, hogy nem maradt más választásuk, mint eladni a lányt egy fogadóba. Hányszor kerestem a cecshoni piacozások közben, de nem maradt utána semmi nyom! Első éjszakám volt vele az utolsó. Azóta húz vissza a szívem Pongphjongba, oda, a malomhoz. Hány év telt el azóta, és nem tudom elfelejteni.

– Szerencsés ember vagy, Szengvon. Nem történik meg ilyesmi mindennap. Sokan ottmaradnak egy csúnya feleséggel, gyerekekkel, a gondok csak halmozódnak, és végül szinte megőrjíti az embert az egész. Persze én sem akarom vándorkereskedőként leélni az életem, ősz után abba hagyom, nyitok egy kis boltot, ahol együtt élhetek a családommal. Belefárad az ember az állandó kóborlásba.

– Én ugyan nem hagyom abba, hacsak nem találkozom azzal az asszonnyal. Megyek tovább ezen az úton, nézem a holdat, míg fel nem fordulok.

A hegyi ösvény tágas útba torkollott, Tongi előrejöhett hozzájuk, és a három számár is egymás mellett baktatott.

– Tongi, – kezdte Ho – fiatal férfi vagy, erőd teljében. Butaság volt, amit az előtt az asszony előtt tettem veled. Örülnék, ha megbocsátanál.

– Ne is említsd, én érzem kellemetlenül magamat. Nem kéne még a nőekkel foglalkoznom. Csak anyám az, akiért aggódom valójában. Mikor felemlítettem a szüleimet a fogadóban, belefájdult a szívem. Nincsen apám, az anyám az egyetlen rokonom.

– Meghalt az apád?

– Sohasem volt apám.

– Hát ilyet se láttunk még! – nevette el magát Ho és Cso.

– Nem könnyű kimondani, de ez az igazság – mondta Tongi, ahogy komoly arckifejezéssel küzdött a szavakkal. – Nem volt férjnél az édesanyám, amikor megszülettem egy kis faluban Cecshonhoz közel, aztán a családja eltaszította ezért. Tudom, hogy furán hangzik, de sohasem láttam az apámat, nem tudom, hol lehet.

A férfiak megint leszálltak, ahogy közelgett a meredek domboldal, és némán próbálták leküzdeni a hepehupás utat, amin gyakorta megcsúsztak a szamarak. Ho hamarosan levegő

után kapkodott, és újra meg újra megállt pihenni. Mindig így volt már, valahányszor egy kaptatón kellett túljutnia. Irigyelte a fiatalabbakat, Tongit is, ahogy csurgott le a hátán az izzadság.

A domb túloldalán az út egy folyót keresztezett, a pallókból eszkábált hidat elmosta a monszun, ezért a vízbe kellett menniük, hogy átjussanak. A férfiak levették a nadrágjukat és a hátukra kötötték. Komikusan néztek ki, ahogy a folyóban lépdeltek. Az előbb még izzadtak, most meg majd megfagytak a csontighatóan hideg vízben.

– Ki nevelt fel hát? – kérdezte Ho.

– Anyám. Férjhez ment és nyitott egy kocsmát, de a részeges mostohaapám nem volt jó semmire. Állandóan vert, soha nem volt tőle nyugalmunk. Ha anyám próbálta megállítani, rúgta, ütötte, késsel fenyegette. Tizennyolc évesen mentem el otthonról, azóta piacozok.

– Nehéz lehetett...

A víz felért a derekukig, csúszott a lábuk a kavicson az erős sodrásban, érezték, hogy bármikor ledöntheti őket a lábukról. Cso és a szamarak előrébb jártak, és már majdnem kimásztak a túloldalon. Ho és az őt támogató Tongi erősen lemaradtak.

– Cecshonból való anyád családja? – kérdezte Ho.

– Nem hiszem. Sohasem válaszolt, amikor kérdeztem, de másoktól azt hallottam, hogy Pongphjongban éltek korábban.

– Pongphjongban... Hogy hívták az apádat?

– Sohasem mondta senki.

– Hát igen –, motyogta Ho pislantva egyet elhomályosodó szemével, és akkor elveszítette az egyensúlyát. Előreesett, bele a folyóba. Kapálódzott, de képtelen volt újra kiegyenesedni, és mire Tongi Cso után kiáltott és Ho után lendült, az öreget már arrébb vitte a sodrás. Az átnedvesedett ruhákkal a hátán Ho szánalmasabb látvány nyújtott, mint egy elázott kutya. Tongi könnyedén kiemelte a vízből és a hátán vitte tovább. Az átázott Ho sovány ember volt, s ezért nem terhelte meg túlságosan a fiút.

– Ne haragudj, de ma olyan szórakozott vagyok – mentegetőzött Ho.

– Semmi gond.

– Anyád sohasem kereste apádat?

– Mindig azt mondta, hogy nagyon szeretné látni.

– Hol van most anyád?

– Cecshonban. Odaköltözött, miután otthagyta a mostohaapámat. Arra gondoltam, hogy Pongphjongba költöztetem most ősszel. Valahogy majd csak megoldjuk.

– Miért is ne? Jó ötletnek hangzik. Most ősszel?

A hideg víz után Tongi széles háta átmelegítette Ho csontjait, és már ott is voltak a túloldalon. Ho azt kívánta a lelke mélyén, hogy bárcsak tovább cipelné még Tongi.

Cso nem tudta visszafolytani a nevetését.

– Szengvon, nem a te napod a mai.

– Arra a szamárcsikóra gondoltam, mikor elvesztettem az egyensúlyomat. Beszéltem már róla? Nem hinnéd el, de egy kangnüingi asszony kancáját fedeztettem az én vén csődörömmel, és sikerült a dolog. Ahogy az a csikó hegyezi a füleit és lépdel! Néha csak azért állok meg Pongphjongban, hogy láthassam.

– Biztosan rendkívüli állat, ha majd a vízbe fulladtál miatta...

Ho kicsavart a ruháiból egy jó adag vizet, a fogai összekoccantak, ahogy vacogott, de valamiért mégis jókedve volt.

– Gyerünk a fogadóba! – mondta Ho. – Tüzet rakunk az udvaron és jól elleszünk. Forralunk egy kis vizet teának, holnap megállok Tehvában, és utána irány Csecshon.

– Te is Csecshonba mész? – kérdezte Tongi meglepetten.
– Gondoltam, odamegyek. Régen nem jártam arra. Megyünk együtt, Tongi?
Ahogy megint elindultak a szamarak, Tongi a balkezébe vette az ostorát, és Ho homályos és gyenge szemeivel megállapította, hogy a fiatalember is balkezes.
Ahogy léptek, a szamarak csengői tündökölve csilingeltek a homályos tájban.
A hold már egészen lent ragyogott az égen.

(1936)

Kiss Marcell fordítása

O Szangvon

Haladék

(Jujé)

Dideregve feküdt a sötétben. Egy óra múlva mindennek vége. Keze és lába teljesen elgémberedett a hidegtől. A dérrrel csipkézett agyagos falak közé zárva csak a csillagos ég darabkáját láthatta a menyezeti csapóajtó részén át. Egy sietősen kiásott földalatti veremben feküdt, ami börtönként szolgált. A levegőben testszag terjengett. Legfeljebb néhány órám lehet hátra – gondolta. Visszaidézte, amit az egyik ór mondott, mielőtt lelökte volna a gödörbe támasztott létrán: „No, ez a fickó se végzi különbül, mint az a másik!” Ki lehetett az a másik? Csak nem az, akit nem sokkal a kivégzése előtt látott? Ha nem ő, akkor vajon ki? Még jobban nedzett vacogni, csontjáiát volt már fagyva.

Milyen politikai csoportosulásnak a tagja? Milyen iskolákat végzett? Miért vonult be a bábhadereghez? Mi a véleménye erről a háborúról? Milyen érzelmeket táplál az USA iránt? Micsoda?! Elvtárs, amit mond, híján van a józan észnek! Még mindig a letűnt osztályok eszméit hirdeti, kedves elvtársam. Persze nem tehet arról, hogy oda született. Mi gyűlöljük az önök osztályának az úgynevezett „büszkeségét”, „öntudatát”. Kap egy kis haladékot, hogy átgondolja a lehetőségeit. Egy óra múlva meghallgatjuk a válaszát, és a válasza mindent eldönt majd...

A kihallgatáson elhangzott szavak még mindig a fülében csengtek. Egy óra múlva mindennek vége hát. A hó csikorgott a léptei nyomán, ahogy vánszorgott vissza a kihallgató helyiségből a verembe a néphadsereg két katonája kíséretében, akik orosz dobtáras géppisztolyukat a háta közepének szegezték.

Egy óra múlva visszavisznek majd ugyanabba a szobába. Rövid beszélgetés után a vezérük így szól majd: „Nos, rendben kedves elvtársam. Akkor fáradjon talán a folyópartra anélkül, hogy hátranézne.” Aztán hallani fogom a hó csikorgását a lépteim nyomán. Nem, előbb még levetkőztetnek. A zubbonyom és a nadrágom ugyan eléggé tépett, de amerikai gyártmányúak lévén még elég jó állapotban vannak. Lépdeliünk majd a fehér folyóparton, meztelen lábamat vörösre csípi a hideg. Rövid sorozat töri meg a csendet, és én a földre zuhanok. Kiomló vérem pirosra festi majd a fehér havat, és mindennek vége lesz. Ők hátukra vetve a lefelé fordított géppisztolyt, visszasietnek a szállásukra. Benyomakodnak a jó meleg szobába, lábukról leverik a ráakódott havat, csapkodják elgémberedett tagjaikat. Néhány perc alatt mindenestül elfelejtene, kezüket a kályha fölé tartva melegednek, cigarettát sodornak vagy csak lustán elnyúlnak a székeken.

Nem számít már, ki halt meg, ha már egyszer halott. Az ilyesmi napi rutin. Elhagyatva és elfelejtve, vérezve, ujjaimmal görcsösen a hóba kapaszkodva fekszem majd ott.

Izmai hirtelen összerándultak. A hidegtől vagy valami mástól? Ismét orrába csapott a saját testének a szaga. Nem ő az első, gondolta, csak egy szem a végtelen láncolatban...

Harcoltunk és végül meghalunk, ennyi az egész. Másról nincs szó. Semmiért és senki ellen. Mi magunk is senkik vagyunk. Háborúzunk az emberi ösztönök parancsára és ebbe bele is halunk.

A frontvonal északra tolódott, egyik összecsapás a másikat követte. A felderítő szakasz, amelyet ő vezetett, messze a többi csapat előtt járt, mélyen az ellenség hátában. Az összeköttetésük többször megszakadt a parancsnoksággal.

A szakasz katonái aggódó arccal lesték a rádióist. A déli csapatok az egész vonalon visszavonulnak. Az ellenség minden utat lezárt. Hol lehetne áttörni? Egyik baj a másikat követte. Egymás után veszítette el az embereit. Úgy döntött, hogy a hegyek felé veszi az irányt, s igyekszik elkerülni az érintkezést az ellenséggel, amennyire csak lehetséges. Éhség és fáradtság. A szakasz létszáma a szörványos összetűzések során tovább apadt. A maradékkal vergődött a hóban, miközben azt sem tudták, jó irányban haladnak-e. A viharos szélben egy kis faluhoz értek, amelyben az elhagyott házak derékig álltak a hóban. Az ellenségnek nem volt nyoma. A kiéhezett katonák szétszéledtek élelem után kutatva, de csak egy zsák fagyott krumplit találtak. Úgy, ahogy volt, nyersen felfalták. Aztán halálos fáradtan zuhantak a földre. Az éhség és ólmos fáradtság letaglózta őket. Mindegyikük ujján fájón lüktetett a fagy ütötte seb. Napnyugtakor a hóvihar még hevesebbé vált. A hegyek között gyorsan besötétedik. Az őrmester a falhoz dőlve próbált ülni maradni, de elnyomta az álom és végigdől a padlón. Az ilyen éjszakákon várható leginkább az ellenség támadása.

De semmi sem történt.

Reggel újra kezdődött a küzdelem a hideggel, a hóval és az éhséggel. A szakasz katonái, sorban, egymás után elbuktak ebben a harcban. A hadnagy letérdelt azok mellé, akik már nem tudták a többiekkel a lépést tartani és a hóba zuhantak. Kezét, amellyel a halottak zsebében kutatott olyan tárgyak iránt, amit a rokonoknak megküldhet, a holtak testénél is hidegebbnek érezte. A katonák azt suttogták: „Hadnagy úr...”, aztán meghaltak, s tekintetük a semmibe meredt.

„Hadnagy úr, én Északon születtem... Egyedül vagyok, senkim sincs Délen... Ez itt a rokonaim címe Északon.”

Átdott egy gyűrött papírlapot. A hadnagy a kezében tartotta és szorította a halott katona kezét. Mi más tehetett volna?

Már csak hatan maradtak.

Vánszorogtak előre a hóban hátrahagyva halottaikat. Mindegyikük rettenetesen félt. A szagatott hegyoldal hirtelen síkságnak adott teret, amelyen egy országút húzódott előttük. A felderítésre küldött őrmester futott visszafelé a szakasz maradékához.

Megszámlálhatatlan patkó,- kerék,- és csizmanyomot látott, jelentette. Hozott magával lóganét is. Puha volt – annak a bizonyítéka, hogy az ellenség nemrég haladhatott arra. Nem tehettek egyebet, minthogy várnak az éjszakára, amikor átvághatnak a sík terepen a velük szemben levő erdős hegyoldalig. Vártak hát.

Éjjel nehézség nélkül átértek az országút másik oldalára. A rizsföldek árcai mentén haladtak ügyelve a gondos álcázásra. A hegy lábához érve lelassították a lépteiket. Pontosan akkor történt. Lövés hallatszott és egyikük felkiáltott, majd összeesett. Mindnyájan hasravágódtak a hóban. Nem tudták, milyen irányból jött a lövés. Ahogy óvatosan fölemelte a fejét, hogy körülnézzen, újabb lövés csattant. Balról jött. Mindegyikük arra fordult.

Nyilvánvaló volt, hogy kutyaszorítóba kerültek, az ellenség látta őket, ők viszont nem látták az ellenséget. Nem maradhattak tovább ebben a helyzetben, mint élő céltáblák, hiszen annak ellenére, hogy sötét volt, alakjuk világosan kivehető volt a hóban. Lassan elkezdtek kúszni a hegy felé. Golyók csapkodtak körülöttük. Egyikük feljajdult: „Hadnagy!”. Lezárta a halott katona szemét. Rettenetesen izzadt. Becsukott szemmel kúszott tovább. Gyengének érezte magát és néha az ájulás környékezte. Végre feltűnt a sötétben a hegyoldali bozótos. Az ellenség tüzelése alábbhagyott. Az őrmestert akkor találta el egy kőszá golyó, amikor már majdnem biztonságban voltak. A hadnagy megragadta a sebesült zubbonyát és egy szikla mögé húzta.

Nem érezte, milyen messzire vonszolta magával az őrmestert később. Amikor végül kimerülten a földre rogyott, már a hajnal közeledett.

Egyre hidegebb lett a veremben. A testét csapkodta, hogy fölmelegedjék kissé. Alig érezte már a végtagjait. Hamarosan mindennek vége lesz. A mindent átható bűz is gyötörte a nyirkos oduban. Lépteket hallott a hóban. Jönnek. Elérkezett az utolsó órája. Felült. Néhány pillanat rettenetes feszültség. Aztán a lépések elhaltak. Semmi. Csak valaki elhaladt a verem közelében. Nagyon hideg van. Az az ember visszafordul és mégis ide jön?! A fullasztó gyengeség megint erőt vett rajta.

„Az egyetemen milyen szakra járt? Miért a jogot választotta,? Tényként megállapítható, hogy gyerekkora óta a kizsákmányoló osztály szokványos eszméinek rabja volt. A nézeteit meg kell változtatnia.”

„Mi nagyra értékeljük az önhöz hasonló embereket, elvtárs. Mindig szívesen látjuk önöket a sorainkban.”

Az ablak üvegén megcsillant a tűzhely kellemesen lobogó lángja.

„Eltárs, szerintem maga egy rendes fiatalember. Gyerünk, gyűjtsen rá!”

Megpiszkálta a tüzet, s a parázs a fölragyogott.

„Kedves elvtársam, maga egy nagyon szerencsétlen alak. Igazán sajnálom, hogy nem változtat a magatartásán.”

„Eltárs, miért néz rám ilyen hidegen? Semmit se válaszol... Látom már. Értem ám, hogy mit fejez ki a hallgatása. Sajnálom, hogy ragaszkodik az ósdi nézeteihez.”

Úgy idézte fel magában az elhangzottakat, mintha valami álom lett volna. Előre-hátra hajladozott, hogy felmelegítse kissé magát. Gondolatai ismét a szakaszát idézték.

Már majdnem nappal volt, amikor végül az őrmesterrel a hóba roskadtak. A napfelkelte gyönyörű volt. A hófödte táj még káprázatosabb. A hó a faágakon ragyogott a hajnali fényben.

A nap már magasan járt, amikor végül sikerült felállnia. Az őrmester öntudatlanul hevert a hóban. Nadrágja, de a zubbonya is a nyaki résznél és a mellén át volt itatva a vérével. A hadnagy óvatosan felültette, s arcát odaszorította a másikéhoz. Már csak ketten voltak.

„Rajtam a sor, uram”, mondta nyugodt hangon az őrmester. A hadnagy nézte őt, de arckifejezését nem találta szomorúnak: csak a kemény eltökéltséget látta rajta, mint mindig a katonai szolgálat sok-sok évén át. Az őrmester a világháborúban a japán hadseregben szolgált a Csendes-óceánon, később Észak-Kínában. A felszabadulás után néhány hónapig hadifogolytáborban volt. Aztán a kínai kommunista hadsereg katonája lett, majd a nemzeti hadseregé. Később visszatért Koreába, ahol ismét a hadseregbe kérte a felvételét. Azt szokta mondani, hogy a csaták halálos izgalma az, amikor igazán élőnek érzi magát.

„Az ember arra születik, hogy ölje a másikat. Mi más a történelem, mint embernek ember általi gyilkolása? Szeretek harcolni. Amikor a csatazajt hallom, a szívem gyorsabban ver. Amikor lelővök egy ellenséges katonát, magánkívül vagyok az örömtől. Úgy érzem, abban a pillanatban a történelmet alakítom. Az élet értelme a harc és a harcban meghalni.”

Ezen elvek jegyében élt. Most itt fekszik haldokolva. Tudja, hogy most rajta a sor.

A nyirkos lukban felidézte az őrmester szavait. Megpróbált felállni, de visszazuhan a földre. Jobb kezében görcsös fájdalmat érzett. Összeszorította a fogát és várta, hogy elmúljon a fájdalom. Hamarosan mindennek vége lesz. Ismét az őrmesterre gondolt.

„Uram, elhatároztam, hogy meghalok.” Az őrmester egy napsütötte helyre kúszott és hátát egy öreg tölgynek vetette. Arca ünnepi kifejezést öltött és nyoma sem volt rajta bánatnak vagy elhagyatottságnak. Csak a hóborította hegy fényei tükröződtek azon. Aztán

lassan oldalra fordult és ledőlt a hóban. A hadnagy odaugrott, hogy segítsen neki felülnie, de a másik félig nyitott szemekkel, alig észrevehető mosollyal azt suttogetta: „Engedjen el...”

Az őrmester lehunyta a szemét. Légzése már alig volt érezhető.

A hadnagy egyedül vánszorgott tovább a mély hóban dél felé. Időnként összeesett. A hóviharban azt sem tudta, merre megy. Lábfeje érzéketlen volt a hidegtől. Félelem és kétségbeesés kerítette a hatalmába. *Jó irányba haladok-e vajon? Hol lehetek most? Senkitől sem kérhettem már tanácsot. Képtelen volt egy helyben vesztegelni. Vánszorgott tovább a dühöngő szélben. A tüskék és esések miatt tele volt vágásokkal, karcolásokkal. Most a fáradtságához és éhséghez a magány is társult, s gyötörte éjjel és nappal. A hó temet el engem is, mint a többieket? Meddig kell még mennem? Mikor érek már valahová? A hóban aludt. Reggel újra kezdte a vánszorgást. A terep egyre nehezebb lett. Megcsúszott és leesett egy szikláról. Négy-öt métert zuhant. Amikor magához tért, egész testében iszonyú fájdalmat érzett.*

Felkelt. Ökleivel dühösen hadonászott a levegőben. Vissza kellett másznia a sziklára, ahonnét leesett. A négy-öt méter rettentő magasnak tűnt, de vissza kellett jutnia. Elkezdett mászni összeszorított fogakkal úgy, hogy ömlött róla a veríték, szédültében az égbolt hirtétől fölötté. Egy fa gyökereibe kapaszkodott, be kellett csuknia a szemét, mert a gyökér meglazult, hó és földdarabok zúdultak az arcába. Végül mégis feljutott. Akkor ismét elájult.

Amikor feleszmélt, elindult megint. Délnek tartani, egyik lépés a másik után, ez az egy feladata maradt. A karabély átkerült a hátára, már nem volt elég ereje ahhoz, hogy a kezében tartsa.

Már egy hét telt el. Egyik nap, amikor az alkony lassan leereszkedett, felért a hegytetőre. Amikor másnap felébredt, a nap már magasan volt, és ő elképedve látta, hogy egy kis falucska terül el alig néhány száz méternyire alant. A hóban aludt, amikor itt van a falu szinte az orra előtt! Új erő töltötte el, a harcikedv ismét feltámadt benne. Leereszkedett a lejtőn a falu irányában, szeme könnyben úszott az erős napfényben. A házak ajtaja nyitva volt, de elhagyatottnak tűntek. A hó friss volt és nem látszottak rajta lábnyomok. Disznóolák és tyúkólak...itt embereknek kell lenniük! Belépett az egyik házba. Ruhaakasztók és szennyes ruhák heverték széthányva. Felkapott egy ruhadarabot és az orrához emelte. Istenem! Emberi illat! Szétnézett a szobákban. A ház üres volt.

És akkor lépteket hallott kintről. Elugrott az ablak elöl, aztán óvatosan kikémlelt. Egyelőre semmit se látott. *Nem emberi hangok lettek volna?* A következő pillanatban azonban világosan kivehető beszélgetést hallott. Izgatottan várakozott. Lesett kifelé. Ötven méterrel odébb, egy másik kicsiny ház mentén egy csoport lépdelt az ösvényen. Megálltak.

Kétségkívül katonák voltak, ez jól látszott ebből a távolságból is. Amerikai szabású uniformis is kivehető volt közöttük. *Már a mieink között lennének? Nem, az nem lehet... Milyen a ruhájuk? Nagyon ismerősnek tűnnek.* Hogy bizonyosságot szerezzen, oda kellett kúsznia a szomszéd házhoz. Gyorsan haladt, ágakkal és szalmával álcázva magát. Az új helyen sokkal jobban látta a többieket. Már a szavaikat is kivehette.

Elvtársak, kivégzőosztag... Ezt a két szót világosan értette. *Ezek kommunisták!* Még jobban figyelt. Egy meztlábás emberen akadt meg a szeme, akin csak alsóruha volt. A katonák előtte álltak. A meztlábásnak hátra volt kötve a keze.

„Elvtárs, van valami kifogása a nép ítéletével szemben?”– mondta az, aki a parancsnoknak tűnt.

„Az ember nem eszköz. Mit mondhatok még? Még azért elmondom: akkor éreztem először, hogy lélegző, eleven emberi lény vagyok, amikor elfogtatok. Boldog vagyok, hogy nem lélektelen eszközként, hanem eleven emberként halok meg. Leírhatatlan az örömöm!”

„Óriási.” Huncut mosoly kígyózott a parancsnok ajkain. „Sétálj fel szépen a partra. Elvezetünk délre. Oda vágyódtál, hát most kielégítjük a vágyadat.”

Az áldozat elfordult. Lassan, de eltökélten haladt előre. A katonák felemelték a fegyvereiket és csőre töltöttek. A fogoly meg sem rezdült a zajra, nyugodtan taposta tovább a havat meztelen lábával. Ahogy eldördülnek a fegyverek, ő eldől majd, arccal dél felé.

A hadnagy megértette, miről van szó igazában. A parton haladó férfi nem más, mint ő maga. Az egész jelenet lázalomnak tűnt. Ösztönösen felemelte a fegyverét. *Gyávaság elkerülni a harcot, hogy a holnapunk kényelmesen teljék el. Az a mezítlábas férfi ott én vagyok. Mindjárt megölnék, s ezt én nem hagyhatom.* Célba vette a katonákat, s a következő pillanatban tüzelt. Ketten a hóba buktak. Újra és újra meghúzta a ravaszt. Verejték folyt a szemébe, de alig érezte. A világ elhomályosult a szemei előtt. Az ellenség abbahagyta a tüzelést, mert teljesen bekerítették őt. Óvatosan egyre közelebb nyomultak. Valami erős ütést érzett a vállán, a lövést csak ezt követően hallotta. Ösztönösen felugrott, de megint hasra vágta magát. Már az ájulás kerülgette, amikor egy újabb lövést hallott. Jobb kezén zsibbasztó fájdalmat érzett. Tudta, hogy fokozatosan megközelítik, hogy élve fogják el, végül egy fejére mért ütéstől elvesztette az eszméletét.

Mennyi ideig lehetett eszméletlen? Amikor magához tért, megérintette a karját a másik kezével és megnézte, mi történt vele. A zubbonya sötét vérral volt átitatva. Beszélgetésfoszlányokat hallott és cigarettafüstöt érzett. A mennyezet kopottas volt és tele pókhálóval. Szobában vagyok, gondolta. Időről időre lépések zaját hallotta a hóban. Ahogy a lépések közeledtek meg távolodtak, a tudata is úgy homályosult el, majd tisztult ki újra.

Kihallgatás kihallgatást követett. Végül egy óra haladékot kapott. Mindennek hamarosan vége lesz. A verem földje egyre hidegebbnek és hidegebbnek tűnt. A gondolkodása viszont kitisztult. Teste állandó görcsben volt az iszonyú hidegben. Hallotta a közeledők lépteit. Meg kell történnie, gondolta. *A csapóajtót mindjárt felrántják nagy dördüléssel. Leengednek egy létrát a sötétbe. Nyugalom. Semmi különös nem történik. Nem emberek lépteit hallom? De igen, ők azok biztosan. Értem jönnek. Megpróbált felülni. Felnézett és a gyenge fényben meglátta a lefelé ereszkedő létrát.*

„Nem érünk rá többet veszködni veled. Mozgás!”

Mászott fel a létrán, egyik fok a másik után. Nehezére esett a mozgását uralni, hiszen a fagytól alig érezte a lábát. Amikor elérte a csapóajtót, megragadták és elvonszolták. Aztán ledobták a hóba. Annak a hidege térítette magához. *Most fel kell állnom és szilárd léptekkel előre haladnom. Mindent pontosan és határozottan kell csinálnom, amíg meg nem halok.* A hóba kapaszkodott és felállt. Lassú, de határozott lépésekkel a parancsnok felé indult, tekintete élénken csillogott.

A kivégzési parancs kihirdetése rövid ideig tartott.

Kimentek a hóborította folyópartra, ez ugyanaz a part! Hányan tették már meg ezt az utat Dél felé? A szélesen elterülő síkságot egy távoli hegyvonulat zárta le. Mindent hó borított. Gyönyörű volt a téli táj. „Lépés indulj, egyenesen előre! Az út Déltre vezet. Mivel ez volt minden vágyad, gondolom, nagy szívességet teszünk ezzel.” Elindult. Minden lépése világos nyomot hagy a szűz hóban. *Nem szabad tántorognom. Kivégzőosztag, felkészülni! Hallotta, ahogy csőre töltenek. Semmit sem lát, csak a vakító havat maga előtt. Most minden véget ér. Pontosnak és határozottnak kell lennem, amíg meg nem halok. Uralkodnom kell magamon.*

Egyenesen haladt, egyik lépés a másik után. *Lépésről lépésre közeledik a halál, de nem szabad, hogy hatalmába kerítsen a rettegés, a kétségbeesés. Az ott a síkság előttem, amott*

meg a hegylánc. Aztán a fegyverek dörrenése. Olyan különös lesz a hangjuk, mintha a túlvilágról érkezne. Semmiség az egész, csak gyeriünk tovább előre. Tarkóján és derekán mintha meglökték volna. Semmiség. Igazán semmiség...

A fehér hó fokozatosan elszürkült, aztán koromfekete lett. Ez a vég, végül. Ők hátukra vetve a lefelé fordított csövű géppisztolyt, visszasietnek a szállásukra. Benyomakodnak a jó meleg szobába, lábukról leverik a ráakódott havat, csapkodják elgémberedett tagjaikat. Néhány perc alatt mindenestül elfelejtenek, kezüket a kályha fölé tartva melegednek, cigarettát sodornak vagy csak lustán elnyúlnak a székeken. Nem érdekes, ki halt meg az előbb. Olyan közhelyes az egész. Esmélete lassan kihúnyt. Ott fekiúdt a fehér hóban. A nap ragyogón sütött.

(1955)

Osváth Gábor fordítása

Hvang Szunvon

Darvak

(Hak)

A 38. szélességi foktól északra fekvő falucska a végtelenbe nyúló őszi égbolt alatt teljesen kihaltak tűnt.

A gazdátlan házak udvarán egyik dísztök a másikba kapaszkodva lengett a szélben.

Váratlanul egy öreg jött elő, pipáját a háta mögé rejtve. Aztán riadt arcú gyerekek, akik szokás szerint elfutottak és csak a távolból figyelték, mi történik.

Amúgy a falu házain nemigen látszódtak a háborús pusztítás nyomai. Szongszam mégis érezte, hogy ez már nem az a falu, ahol megszületett és felnőtt.

Megállt a hegy lábát övező gesztenyésnél. Sokszor volt fenn ezeken a fákon annak idején. Mintha a távolból ma is hallaná a bibircsókos arcú öregapó kiabálását: „Azok a bitang kölykök megint lopják a másét!”

A bibircsókos arcú bácsi bizonyára meghalt már azóta; az útközben látott néhány öreg között hiába kereste.

Megérintette az egyik fát és egy pillanatra felnézett a kék égre. A szelídgesztenyék a tüskés burokból kihasadva úgy potyogtak a földre, hogy az ágak meg sem rezdültek.

Az Ideiglenes Közrendvédelmi Hivatal előtt egy szorosan megkötözött fiatal férfit pillantott meg. Úgy rémlett, korábban nem látta a faluban; odament, hogy közelebből is megnézzé. Visszahőkölt a meglepetéstől. Gyerekkori legjobb barátja, Tokcse volt.

Az egyik rendőrtől megkérdezte, mi történt. Azt a választ kapta, hogy az illető személy a helyi parasztszövetség elnökhelyettese volt, otthon bújkált, nemrég sikerült elfogniuk.

Szongszam leült az udvaron és rágyújtott.

Úgy döntöttek, hogy a foglyot bekísérik Csongdanba. Az egyik fiatal közrendvédelmist jelölték ki a feladatra.

Szongszam a tövig szívott cigarettával meggyújtott egy másikat.

– Majd én elviszem a fickót – mondta.

Tokcse elfordította a fejét és nem is próbált a másikra nézni.

Elhagyták a falu utolsó házát is. Szongszam egyik cigarettáról a másikra gyújtott. Nem érezte a dohányfüst ízét. Csak szívta gépiesen, aztán fújta kifelé. Hirtelen arra gondolt, Tokcse is kívánhatja a cigarettát. Emlékezett rá, hogy gyerekkorukban a kerítés mögé bújva tölkelevelekből sodortak maguknak szívnivalót és annak a füstjét eregették. De kínálhat-e cigarettával olyasvalakit, aki ilyen mélyre süllyedt?

Annak idején sűrűn jártak a bibircsókos öreg kertjébe, hogy gesztenyét csórjanak. Egyszer, amikor Szongszam volt a soros, hogy másszon, hirtelen felhangzott az öreg kiabálása. A fiú villámgyorsan csúszni kezdett lefelé, aztán ugrott is egy jókorát, s ezenközben tüskék fúródtak az ülepébe. De nem volt mit tenni, futniuk kellett. Amikor már elég messzire értek, és az öregúr is lemaradt, akkor mutatta meg a fenekét Tokcsének. Rettentően fájt, amikor az húzogatta kifelé a tüskéket. Még könnyezett is. Utána viszont nagyon jólesett, hogy Tokcse megosztotta vele a saját gesztenyéit.

Szongszam elnyomta a cigarettát. Eltökélte, hogy addig nem gyújt rá, amíg a fogolyal van.

A hegyerincre vezető úthoz értek. Errefelé is gyakran jártak Tokcsével füvet szedni,

egészen 1943-ig, amikor is Szongszamék családja a 38. szélességi foktól délre fekvő Csonthe környékére költözött.

Szongszamból valósággal kirobbant az elfojtott indulat:

– Te gazember! Hány embert öltél meg eddig?!

Tokcse éppen csak rápillantott, aztán elfordította a fejét megint.

– Gazember! Hány embert öltél meg?!

A másik ismét ránézett, most már hosszabb ideig. Szeme tágra nyíltan, nedvesen csillogott, borotvátalan ajka remegett.

– Miért? Te talán ebben jeleskedtél? – kérdezte.

A gazember! Szongszam mellében mintha felszakadt volna valami. Ami eddig ott lefojtva volt, most szabadon kitörhetett.

– Mi keresnivalója van az elnökhelyettesnek mostanság errefelé?! Miért nem menekültél el? Valami feladatot kaptál és azért rejtőztél el?

Tokcse hallgatott.

– Ne hazudj! Milyen titkos megbízatással bújkáltál?!

A fogoly csak lépdelt tovább egy szó nélkül. A nyavalyást biztos emészti belül a lelki-furdalás. Szeretne a szemébe nézni, de az már megint elfordult.

Szongszam a derekára csatolt pisztolytáskához kapott:

– Hiába is magyarázkodnál! Kivégzőosztag vár odaát. Bánd meg a bűneidet, amíg lehet!

Tokcse, még mindig kerülve a tekintetét, beszélni kezdett:

– Nem akarok én magyarázkodni. A legszegényebb család vót a mienk, de én elől jártam a munkában mindég, oszt így megtettek elnökhelyettesnek. Ha ez halálos bűn, nincs mit tenni, de én régen is az vótam, ma is az vagyok: fődet túró paraszt, csak ehhez értek. – Aztán egy pillanatnyi szünet után: – Édesapám betegen fekszik otthon. Már hatodik hónapja.

A nincstelen, gyorsan öregedő özvegyembernek a fia volt az egyetlen vagyona. Már hat évvel ezelőtt is görnyedt volt a háta, az arca pedig májfoltos.

– Megnősültél?

Rövid csend után:

– Meg.

– Kit vettél el?

– A Tökmagot.

Te jó ég! A Tökmagot. Akit azzal ugrattak, hogy csak a föld mentén növekedik, az ég felé egy szemernyit se, merthogy a magánakvaló, aprócska nőszemély ráadásul még kövér is volt. Ő és Tokcse ki nem állhatták, ha csak lehetett, csúfolták, megríkátták. Nahát, most meg Tokcse felesége.

– Hány gyereketek van?

– Őszre várjuk az elsőt.

Szongszam alig tudta visszafojtani a nevetését. Hogy ő most azt kérdi, hány gyerekük van, és ő meg azt feleli, hogy őszre várják az elsőt. Hogy a Tökmag piciny hasában egy új élet növekedik. De észbekapott, hogy a körülmények nem engedik meg a vidámkodást, másra terelte hát a szót:

– Mindenképpen furcsa, hogy itt maradtál, hogy nem menekültél el!

– Én is el akartam menni. Azt mondták, ha a déliek ideérnek, azok minden férfit megölnék, ezért aztán a tizenhét és negyven közötti férfiakat erőnek erejével rábírták, hogy tartsanak velük északra. Világos, hogy nekem mindenképpen menekülnöm kellett volna akár úgy is, hogy apámat a hátamon cipelem. De apám azt mondta: nem! Hova mehet a paraszt a földjéről, amit megszántott, ahol elvetett? Apám itt a faluban élte le az életét, és már csak

én maradtam meg neki. A legkevesebb, amit még megtehetek érte, hogy én fogom le a szemét, amikor meghal. Tényleg, mi lehet rosszabb egy paraszt számára, mint otthagyni a földet és elfutni...

Szongszam múlt év júliusában menekült el. Éjszaka suttogetta el apjának, hogy szökni akar. Az ő apja is ugyanazt mondta akkor: a paraszt nem hagyhatja el a földjét, hová is futhatna? Végül egyedül ment el. Idegen utakon és falvakon át bújdokolva állandóan csak az járt a fejében: mi lehet a gazdasággal, öreg szüleivel, a feleségével, a gyerekeivel? Szerencsére nem esett bajuk, sértetlenül megúszták.

Felértek a gerincre. Most Szongszam volt az, aki került a másik tekintetét. Az őszi nap meredeken tűzött a tarkójára. Az ilyen idő, mint a mai, kiválóan alkalmas a cséplésre – gondolta.

Amikor a hegylábhoz értek, Szongszam léptei lelassultak, végül megállt.

Amott a mező közepén, mintha fehér ruhás öregek köszöntgetnék egymást, egy csapat darumadár hajladozott. A 38. szélességi fok mentén jártak épp. Ott, ahol embernek nyoma sem volt, a darvak háborítatlanul éltek mindennapjaikat.

Olyan tizenkét évesek lehettek, amikor titokban, hogy a felnőttek ne lássák, hurokcsapdát állítottak, és azzal egy darvat sikerült fogniuk. Termetes madár volt, homlokán egy piros folttal. Szalmahánccsal kikötötték egy fához, aztán a szárnyait is lekötözték. Naponta kijártak hozzá, különféle játékokkal gyötörték szegényt, még lovagolni is próbáltak rajta. Egyik nap a felnőttek különös dolgot kezdtek beszélni: idegen úr érkezett Szöulból, hogy darvakra vadásszon. Állítólag még a fő kormányzóság engedélyét is beszerezte, valami múzeumnak kell a kitömött madár. A két fiú egyenest a mezőre rohant. Már nem érdekelte őket, hogy a felnőttek rájönnek a titokra és kikapnak miatta. Csak az járt a fejükben: a madaruknak nehogy baja essék. Lélekszakadva vágattak a tövises bozótban, kiszabadították a lábát a hurokból, szárnyairól is leszedték a köteleket. De a daru csak tántorogva ugrált. A rabság és a sanyarú bánásmód megtette a magáét. Felemelték és a magasba dobták, hogy repüljön. Váratlanul lövés dörrent. A daru kettőt-hármat verdesett a szárnyával, majd visszazuhant a földre. Eltalálták?! A közeli nádas szélén, tőlük nem messze, az övékéhez hasonló, piros foltos daru kitérte szárnyait és huss! a levegőbe emelkedett. Erre a zajra élettelennek tűnő madaruk megremegett, kinyújtotta hosszú nyakát, rikoltó hangot hallatott és ő is felröppent hirtelen. Egy kört írtak le a fiúk fölött, aztán eltűntek a szemük elől. Ők ketten csak bámultak utánuk hosszú ideig, még azután is, hogy elnyelte őket a messzeség.

– Hé, fogjunk egyet, hisz ráérünk! – tört ki az ujjongás Szongszamból.

Tokese nem tudta mire vélni a dolgot, csak állt bambán.

– Én hurkot csinállok a köteledből, te meg kergesd felém őket!

Szongszam leszedte a rab kötelekeit és elnyargalt a bozótban át.

Tokese arca kifehéredett. Mint a villám hasított a tudatába, amit a másik a kivégzőosztagról mondott. Bármelyik pillanatban lövés dördülhet abból az irányból, amerre a másik csörtetett.

Amikor kissé távolabbra ért, Szongszam visszafordult:

– Hé, mit állsz ott, mint egy hülye! Menj és hajtsd felém őket!

Tokese mintha megértett volna valamit, futni kezdett. Ebben a pillanatban a végtelen kék égen a darumadarak kitért szárnyakkal elsuhantak fölöttük.

Pak Vanszo

Nagymama és a nagyorrú katonák

(Kü szalbolhetton nal-üi halmikkot)

A Dalle nevű falucskában jóra való, tisztességes emberek éltek.

Az égi rendelkezések szerint világeletemben látástúl vakulásig dolgoztak a megélhetésért, és mindig betartották azokat a szabályokat, melyeket minden emberi lénynek be kellene tartania függetlenül attól, hogy ezt számonkérjük-e tőlük vagy sem.

Az ágyúdőrej a hegyek ölné megbúvó ártatlan falucskába is elhatolt. Az egész környéken heves harcok dúltak, de ezt a települést valahogy elkerülte a pusztítás: sohasem váltak hadszínterré, repülőgépek sem támadták. Csak hallomásból értesültek arról, hogy másutt a házak egy szempillantás alatt romhalmazzá, az ott játszadozó gyerekek pedig húscafatokká váltak.

A falubeliek szilárdan hitték, hogy szerencsájük a Dalle-hegy szellemétől ered, akinek a tiszteletére Holdújévkor a hegyen emelt oltárnál áldozatot mutattak be.

Bár anyagi kár nemigen érte őket, a halottak száma náluk sem volt kisebb, mint a szomszédos falvakban, amelyeken többször is átgázolt a front, és ahol bombáztak is. Ennek oka az volt, hogy valahányszor Dalle a hadiszerencse jóvoltából gazdát cserélt, megindultak a kivégzések. Az emberek eszelős buzgalommal jelentgették fel korábbi sorstársaikat.

Időközben a férfiak egy része önkéntesként csatlakozott a köztársasági sereghez, másokat a kommunisták soroztak be, voltak, akik délre menekültek, és voltak olyanok is, akiket északra hurcoltak fogolyként.

A lakosok száma így kevesebb, mint a felére csökkent. Azok, akik elmentek, mind férfiak voltak, és csak nők maradtak a faluban. Hadiözvegyek, szalmaözvegyek, hajadon lányok és vénasszonyok. A csecsszopókon kívül nem maradt férfiember egy sem. Még a jární tudó kisfiúkat is magukkal vitték a délre menekülő apák, nagybácsik vagy más rokonok.

A falubeliek a férfinépet felsőbbrendű lényeknek tartották, hiszen az ő kötelességük volt a család, a nemzetség továbbörökítése, a nők dolga pedig e fennkölt lények oltalmazása volt. Még ha minden más hagyomány és erkölcs vesztett is korábbi értékéből, a nőknek ezt a misszióját az idők múlásával egyre időszerűbbnek és teljes mértékben természetesnek vélték.

Amióta asszonyok maradtak csak a faluban, végük szakadt a feljelentéseknek és ezzel párhuzamosan az öldökléseknek is. A kivégzési parancsok mindig a faluvégi elemi iskolából érkeztek. Attól függően, hogy a köztársasági hadsereg vagy a néphadsereg birtokolta az épületet, hol a kommunistaként, hol a reakcióként bevádolt férfiakat vitték oda, s lőtték agyon.

Mostanára az asszonyoknak teljesen mindegy volt, hogy ki az úr a faluban. Nem maradt már agyonlőni vagy elhurconi való férfi egy sem, és elfogyott a rekvirálható holmi is. Azt természetesen jól az eszükbe vették: semmi jó nem származik abból, ha az iskolaépület ismét gazdát cserél. Igazából már csak egyetlen dolog érdekelte őket igazán: hogyan maradjanak életben, amíg beköszönt a béke, és hazatérnek a férfiak.

A tavasz még messze volt, de a csűr üresen állt minden udvaron. A közigazgatás sem működött, bár az iskolába megint befészkelte magát valamelyik hadsereg.

Egy nap villámsebesen terjedt el a faluban, hogy az oda került katonák most se nem a köztársaságiak, se nem a kommunisták, hanem a „nagyorrú amerikaiak”.

Hamarosan őgyelgő jenkik tüntek fel a házak előtt, bekukkantottak minden kerítés mögé és rágógumijukat csattogatva kérdezték:

– *Szeksi*¹ have, yes? *Szeksi* have, yes?

Valahányszor egy nőre akadtak, ezzel a felemás nyelvezettel szólították le szörnyűséges mozdulatok kíséretében. A rémült asszonyok elrejtöztek a házak mélyén. Reszkettek. A nagyorrú² idegenek arcáról sugárzó csupasz kéjvágy valósággal megbénította őket. A nagyorrúak minden bizonnyal olyan prostituáltak után kutattak, akik külföldi katonákra szakosodtak, de a kicsiny Dallében nem akadt egyetlen sem.

Rémület uralta el a falut. Egyik nő sem mert otthon maradni, este valamennyien a község legnagyobb házában gyűltek össze, nemcsak a ház mérete miatt, hanem azért is, mert ott lakott a legidősebb, legtekintélyesebb öregasszony. Bár ezekben a zavaros időkben megtörtént, hogy a férfiak egymásnak estek, mégis ez a falucska, akárcsak a többi is a környéken, végső soron egy összetartó nemzetséget alkotott.

Ahogy az este az éjfélt felé közeledett, a nagyorrúak kiabálása: – *Szeksi* have, yes? *Szeksi* have, yes? – egyre sürgetőbb és fenyegetőbb hangszínt öltött, olyan volt szinte, mint a tüzelő állatok vonyítása.

A fehérnép körülülte az öregasszonyt, és egész éjszaka virrasztottak, reszkette a félelemtől. A nagyorrúak a következő napon sem mutatták semmi jelét annak, hogy távoznának.

Ismét beesteledett. A katonák körbekóvályogták a falut, verték a kapukat és állatias mohósággal ismételték: – *Szeksi* have, yes? *Szeksi* have, yes?

– Attól tartok, ma sem lesz nyugodt éjszakám! – szólalt meg a legidősebb reszelős hangon.

– Inkább leharapom a nyelvemet és meghalok, de engemet nem becstelenítenek meg – mondta eltökélten az a menyecske, akinek az esküvője után néhány nappal tört ki a háború, és a férje röviddel rá önkéntesként bevonult.

– Én is inkább meghalok, felkötöm magamat a gerendára!

– Én is, mégha kútba is kell ugranom!

Mindegyikük kinyilvánította abbéli szándékát, hogy inkább meghal. Mindegyikük szenvedélyesen, nagy hévvel erősködött, nehogy azzal gyanúsítsák, hogy a lelke legmélyén kívánja a nagyorrúak erőszakát.

A vénasszony halványan elmosolyodott. – Elég volt a fecsegés a halálról, fiatalok vagytok, még előttetek az élet.

A kiáltás: Hello, *Szeksi* have, yes? *Szeksi* have, yes? – egyre közeledett.

– Úgy lesz jó, ha én játszom el az áldozat szerepét – mondta a nagyanyó lassan, megfontoltan.

– Öreganyánk?

A lányok és asszonyok, akik előbb kőszobrokon látható magasztos arccal fogadkoztak, hogy életük árán is megvédik tisztességüket, most hirtelen alig tudták visszafojtani nevetésüket.

– Gyertünk Okhi, kerítsd elő a szépítőszereidet! – A vénasszony nem tréfált, nagyon is komoly volt. Eladósorban levő unokájának szólt, akinek a vőlegénye katona volt.

– Vénységére elment az esze öreganyámnak? – kérdezte az unoka felháborodottan, szemrehányó tekintettel.

– Még nem vagyok bolond. Eredj és hozd, amit mondtam! – hangjában megkérdőjelezhetetlen tekintély érződött.

Békésebb időkben, amikor legnagyobb ünnepükön a hegy istenének áldozatot mutattak be, a férfiak disznót, az asszonyok rizslepényt sütöttek. Az öreganyó felügyelte a női munkákat és mindig egy szempillantás alatt meg tudta állapítani, kinek van éppen havibaja, vagy ki hált a férjével előző éjszaka: őket nyomban elzavarta messzire. Azokban a percekben egész lénye megfellebezhetetlen tekintélyt sugárzott, mintha a falu biztonsága és jóléte egysesegyedül tőle függne az előttük álló esztendőben.

A most körötte ülő fiatalabbak mind látták őt akkor. A szobára ünnepélyes csend telepedett.

Egy középkorú asszony mégis megkockázta egy megjegyzést:

– Nagyanyám, nemeslelkű gondolat, hogy megvédi ezeket a fiatal teremtéseket. De gondolkozzon! A nagyorrú amerikaiak nem vakok. A szépítőszeresek nem rejtik el a ráncokat! Alig tudta visszafojtani feltörő nevetését, így voltak ezzel a többiek is.

– Ne fecséréljétek az időt, hozzátok gyorsan a szépítőszereseket! – a vénasszony emelt hangon kiadott parancsa elnémította az ellenkezőket.

Okhi előhozta szépítőszeres ládikáját, a nők szeme ösztönösen felcsillant a kíváncsiságtól. Ezek a kozmetikumok Okhi esküvőjére kellettek, teljes volt a készlet, ha nem is a legdrágábbak közül.

– Kend szét ezeket az arcomon! – toltá oda az öregasszony a ládikát annak a fiatalasszonynak, aki tehetős család sarjaként a háború előtt mindig csinosan járt és festette is magát.

– Ó, milyen lehetetlen ötlet! – az asszonyka egy pillanatig habozott.

– Talán magadat szeretnéd kifesteni? – kérdezte gonoszkodva az öreg.

– Tényleg megbolondult! – tiltakozott a másik és gyakorlott kezekkel hozzálátott a vén arc csinosításához.

– Mi nem tudjuk megállapítani a nagyorrú népség életkorát ránézésére, igaz? Ők is hasonlóképp lehetnek mielőltünk. Az életkor fajtánként változik. És ennek a dolognak sötétben kell megtörténnie, bárhol és bármikor is legyen. Igen, a sötét megoltalmaz – úgy tűnt, az öregasszony inkább önmagát győzködi és nem a hallgatóságát.

Az arc csinosítása befejeződött. Megnézte magát a tükörben és elégedetten mosolygott. Ami azt illeti, nem is mosoly volt ez igazából, hanem egy erőltetett, kacérságot imitáló vigyor, ami a körülötte levőket valóságos rémülettel töltötte el.

A „*Szeksi have, yes?*” ordibálás a ház kapujához ért. A nagyorrú férfiak hangja, és ahogy dörömböltek, az asszonyokba fojtotta a szót.

– Okhi, add kölcsön a ruhádat is!

A vénasszony felvette unokája földig érő piros szoknyáját és sárga blúzát. A fejére színes, csíkozott kendőt kötött.

A „*Szeksi have, yes?*” már annyira követelő volt, hogy szinte beszakította a szobaajtót.

– Kész vagyok, eredj és nyiss ajtót! – utasított az öregasszony.

Egyikük félrehúzta a tekintélyes reteszt. Az ajtó szélesre tárult. A lányok és asszonyok a rémület és szégyenérzet elegyével összerázkódtak, mint akik nem tudják visszatartani vizeletüket és a sötétbe húzódtak, hogy a jövevények ne vegyék észre őket.

Csak a kifestett vénség állt az elemlámpa fényében. Egy természetes, nagyorrú katona odalépett, karjába emelte és kivitte a házból.

– Come on!

Kiáltására a többi amerikai is előkerült. A dzsip nem messze állt. A vénasszony egész úton ott lapult a nagyorrú katona ölében, pehelykönnyű és engedékeny volt, mint egy csecsemő.

Az elemi iskola nem volt messze, Az egész épület koromsötétbe burkolózott, de ahogy a katonák kinyitották az ajtót, a benti erős fény szinte vakított. Ezzel együtt vad, jókedvű nevetés harsant fel. Az öregasszony valószínűtlenül aprónak tűnt az óriás karjában, arcát mindkét kezével eltakarta.

Rádobták az ágyra, Összeszedte minden lelkierését és ujjai között szétnézett a szobában. Azt próbálta kifürkészni, hány nagyorrú katonát kell kielégítenie. Szerencsére öt-hat katonánál többet nem tudott összeszámolni.

A nagydarab katona, aki behozta, elkezdte vetkőztetni. Az öregasszony kétségbeesett. Tudta, hogy a nyugatiak barbárok és nem tisztelik Konfuciusz és Menciusz erényre intő tanait, de azt sohasem hitte volna, hogy ezt a dolgot nappali világosságot árasztó lámpafényben is lehet művelni. Az ő házasetük a férjével még hatvan éves koruk után is harmonikus volt, hét gyereket nemzettek, de egyszer sem csinálták lámpafénynél. A leg-erősebb fény a holdvilág volt, ami a papírral fedett ablakukon beszűrődött.

A vénasszony kétségbeesetten próbálta magán tartani a ruhadarabokat. Már nem ügyelt arra, hogy arcát elfődje, de az óriás karjában olyan tehetetlen volt, mint egy újszülött. A katona úgy hántotta le a ruhadarabokat, mint a kukorica csuhéját szokás. Bizonyára akkor fogják eloltani a lámpát, mikor az alsónemű kerül sorra – gondolta. De nem! Töpörődött, vénségtől összeaszott teste feltáruult a napnál is erősebb lámpafényben.

Melle, amely hét gyereket szoptatott, rá volt tapadva a bordáira. Hasa, amelyet a sok terhesség ráncai és barázdái hasítottak, olyan volt, mint a kiszáradt folyómeder. Felhagyott az ellenkezéssel és arcát eltakarva zokogni kezdett. Az alsóneműk utolsója még rajta volt kopár dombokat idéző lapos csípőjén. Ha azt is lerántják róla, és legitimebb testrésze is a könyörtelen lámpafény elé tárul, akkor nem lesz más választása, mint elharapni a nyelvét és véget vetni életének – gondolta –, de milyen nehéz lehet az öngyilkosságnak ez a módja.

Abban reménykedett, hogy a nagyorrú katonák agyonlövik, még mielőtt lekerülne róla az utolsó ruhadarab, hiszen már észre kellett venniük, hogy becsapta őket.

Hirtelen viharos nevetést hallott. Nyomorúságos és kétségbeesett állapotában is úgy tűnt neki, hogy még soha nem hallott ilyen szívből jövő, jóízű kacagást.

A háború előtt volt részük bőven a rosszban, de azért akadtak vidám órák is. De bármennyire is harsány jókedvre ingerlő volt a helyzet, az ő nevetésük mélyén mindig ott bújkált egy csipetnyi szomorúság, akár a másnaposság mellékíze. Talán csak a csecsemők tudtak olyan őszinte örömmel, önfeledten nevetni, ahogy ezek az idegen katonák hahotáz-
tak most.

Még ebben a szánalomra méltó állapotában is megpróbált arcát takaró ujjai közül kilesni. A nagyorrú katonák a földön fetrengtek a röhögéstől.

Csak ő volt a szobában, meg az amerikaiak, a szoba maga sivár volt, és sehol semmi, ami jókedvre ingerelne. De a nevetés olyannyira elvadult, hogy az öregasszony még keseresebb sírásra fakadt.

A hangzavar nagynehezen elült, az egyik katona kiemelte az ágyból és ráadta a holmijait egyiket a másik után. Miután felöltöztette, kivezették a sötét udvarra. A szíve összeszorult a félelemtől. Bizonyára agyonlövik a kerítéson túl – gondolta.

A katonák beültették a dzsipbe. Aztán nehéz csomagokat is tettek a kocsiba. Visszavitték oda, ahonnan elhozták és lepakolták a csomagokat is.

A vénasszony elképedve bámult. A katonák cuppogtattak ajkaikkal, az evés egyezményes jeleként ujjukat a szájukhoz emelték és a szállítmányra mutattak:

– Mama, hamm-hamm, oké? Hamm-hamm, oké?

A nagyorrúak visszaültek a dzsipbe és elrobogtak az iskola felé.

Az érkező autó zajára a lányok és asszonyok a kapu elé tódultak. Az öregasszony királynői mozdulattal intett, hogy hordják be a katonák által hátrahagyott csomagokat.

Minden csomagban ennyivaló volt. Konzervgyümölcs, konzervhús, liszt, tejpor, fűszerfélék, édesség, ezüstpapírba burkolt csokoládé. A nők lélegzetvisszafojtva, elragadtatással bámultak.

Elsőként a matróna eszmélt föl, és az életkorához illő méltóságteljes modort ismét magára öltötte. Nyugodt hangon előadta a vele esett éjszakai kalandot és így összegezte a tapasztalatait:

– Az, hogy élve térhettem vissza és még ajándékot is kaptam, annak köszönhető, hogy a katonák amerikaiak voltak. Ha japánok lettek volna, abban a pillanatban agyonlőnek, amikor rájönnek, hogy becsaptam őket. Igen, azok habozás megöltek volna. Ha meg oroszok lettek volna, ők rámmásztak volna akkor is, ha látják, vén vagyok. Gerjedelmükben agyonnyomtak volna, nem is kellett volna agyonlőniük utána.

A lányok és asszonyok helyeslően bólogattak, és keserűen sóhajtoztak.

Természetesen sem az öregasszony, sem a többi nő nem járt még más országban, és soha életükben nem találkoztak külföldivel. Ez volt az első ilyen élményük.

Mindazonáltal az öregasszony megingadhatatlan bizonyossággal nyilatkozott, és az összes jelenlévő teljes mértékben egyetértett vele. Helytálló volt-e amit mondott, vagy sem? A dolgok megértésének ösztönös képessége megvan mindenkiben, aki itt, ezen a tájon él.

(1977)

Osváth Gábor fordítása

Ri Ho-cshol

Egy hűvös este fülledtsége

(*Cshuun conjok-üi mudoum*)

– Azt kérdezi, uram, hogy unatkozom-e? – vigyorgott idióta módon a tábornok szárnysegédje. Általában kellemesen érinti az embert, ha a fölöttese ilyen kérdést intéz hozzá.

A fiatal tábornok, aki a forgószéknek vetette hátát, hogy keresztbetett lábát az asztalon pihentethesse, hirtelen kiegyenesedett, ledobta a lábát a padlóra és megismételte a kérdést:

– Unatkozik, százados? Unatkozik, mi?

Szavai természetesen azt jelentették, hogy a tábornok unatkozik. Valószínűleg egyszerű udvariassági gesztus, ha erre az alárendelt úgy válaszol, hogy osztja mindezeket az érzéseket, tekintet nélkül arra, hogy valójában mit is gondol.

A generális tíz napja talán, hogy megkapta első tábornoki csillagát. Egy hétig fogadásokra, partikra járt. Szöulba és más városokba is ellátogatott a fölötteseihez, de már két-három napja itthon volt, s a laktanyában eseménytelenül telt az idő. Nem sok teendője akadt, emiatt nyugtalanná vált. Úgy érezte, mintha egész teste viszketne.

Például az elmúlt este is. A tábornok elkapott egy közlegényt, aki éppen leadta a szolgálatot, és a dzsipjén elvitte a közeli városba. Ott ketten végigitták, végigitták az összes éttermet, mindezt a tábornok költségére természetesen. A szerencsétlen kiskatonára először rettenetesen megijedt, de aztán eléggé merésznek bizonyult ahhoz, hogy élvezni merje az estét. Másnap reggelre a történet híre elterjedt a laktanyában, és amerre csak járt a tábornok, mindenütt vigyorgó tisztelgéssel fogadták.

– Mit vigyorgotok?! – ordított rájuk, de azok egyre csak vigyorogtak.

Délután öt óra múlt. A szemközti lámpa fénye már bevilágított az irodába. Tompán ragyogott, éles kontrasztban a tavaszi rovarok életteli rajzásával.

– Nincs igazam? Unatkozol te is...

– Igen, uram.

A tábornok felállt. Levette zubbonyát a fogasról, magára húzta, aztán megint leült és összefonta az ujjait.

– Jó lenne megint egy háború. Mit mondasz erre százados?

– Nos, uram...

– „Nos, uram...” Milyen válasz ez? Vagy igen, vagy nem a helyes válasz.

– Hát... Egyetértek önnel.

– Miért?

Nagyon unatkozhat, gondolta a szárnysegéd. Ismét magára öltötte az idióta vigyort és így felelt: – Az unalom miatt, tábornok úr.

– Ki unatkozik, te vagy én?

– Mindketten, uram.

A tábornok rendkívül elégedett volt a válasszal. Jókedvűen felnevetett.

– A nemjóját! Így kell felelni a kérdésre – ismételte kétszer, háromszor is. Aztán hozzátette:

– Valami háború vagy ilyesmi kéne, igen. A katonák ne unatkozzanak. Egy jó kis háború kellene. A katonai forradalom oké, de azt már megcsináltuk egyszer s mindörökre... Nincs épeszű ember, aki még egyszer próbálná. Mit mondasz erre, százados?

– Én is így gondolom, uram.

– Miért?

– Nem tudom. Nehéz szavakkal kifejezni, tábornok úr.

A tábornok megint felnevetett. Nevetése önbizalmat sugárzott – egy olyan ember önbizalmát, aki tudja, hogy a nevetése önbizalmat sugároz. Jól begyakorolt nevetésnek látszott, ezért aztán egy kissé erőltetettre sikeredett.

– Rendben van. Kocsikázzunk egy kicsit – mondta a tábornok, s felállt hirtelen.

Ahogy Kim százados a volánhoz ült, a tábornok odaszólt hozzá: – Százados!

– Igen, uram?

– Szálljon ki!

A százados kiszállt. A tábornok váratlanul felordított: Vi-gyázz!

A szárnységéd meglepődött, de vigyázzba vágta magát.

– Pihenj!

A százados engedelmeskedett.

– Vi-gyázz!

Megint vigyázzba vágta magát. A tábornok minden bizonnyal csak az unalmát akarja előzni, de azért engedelmeskedni kell.

– Pihenj! Vi-gyázz! Pihenj! Vi-gyázz! Pihenj!

Mialatt ők ketten ezzel az abszurd játékkal voltak elfoglalva, a katonák ijedten bámulták, mit művel a két tiszt.

A tábornok végül elmosolyodott és megveregette a százados vállát: – Nagyon jó. Még maradt benned katonás tartás, százados. Aztán hozzátette: – Hívd össze az embereket!

Nagy zűrzavar támadt, de végül mindenki ott izdadt teljes menetfelszerelésben. Az egész olyan volt, mint egy harci riadó. A felsorakozott alegységek előtt a tábornok ezt harogta: – Emberek! Meg kell őrizni a harci szellemet, és eltökéltségünket éjjel-nappal! Egy perc lazítás sem megengedett! A harckészültséget kielégítőnek ítélem. Mindenki rászolgált a dícséretre! Oszolj!

Mondhatni, erőteljes szónoklat volt, rövid és lényegre törő. A katonák elvonultak a körletbe.

– Százados!

Amikor a százados odapillantott, a tábornok szájában már pipa füstölt. Széles mosollyal így szólt: – Kocsikázzunk egyet, százados!

– Merre, uram?

– Ismerős helyekre. A legközelebbi városba. Megnézzük, hogyan éldegélnék arrafelé.

A szárnységéd újra beült a volán mögé. Kissé ideges volt és remélte, hogy a főnökét nem keríti hatalmába több hirtelen támadt ötlet.

A tábornoknak tekintélyes harctéri múltja volt. Mostanában viszont nemtörődömnek és komolytalannak tűnt, és a százados sehogyan sem értette, hogyan vihette végbe a neki tulajdonított hőstetteket a fronton. Azt mesélték róla, hogy a hadműveletek közepette mindvégig higgadt, megfontolt, ugyanakkor kevés beszédű volt. Tudván ezt a múltjáról, a századosnak szinte naponta okozott meglepetéseket a tábornok mostani magatartása, kamaszos húzásai. Időnként megvetést érzett a felületessége miatt, de azért imponált is neki fölöttésének vagányos, kislíus bája. A tábornok olyan ember volt, akit a közönséges, hétköznapi dolgok is felbőszítenek, és soha nem elégszik meg azzal, ami közönséges és megszokott. Valószínű, hogy az ilyenek nem adják meg magukat könnyedén a sorsnak és megőrzik higadtságukat a kritikus percekben is. A tábornok bizonyára ilyenfajta ember, gondolta a százados. Mint szárnységéd, sokszor részesült fejmosásban jelentéktelen apróságok miatt,

de egy idő után megszokta a letolásokat. Sőt, időnként az a téveszméje támadt, hogy fölöttese egy kisgyerek, és neki kell vigyáznia rá.

A százados legkisebb fia hét éves volt. Amikor Kim százados hazatért egész napos szolgálata után, a gyerek mindig játszani akart vele. A játék során a fia volt a tábornok, ő megmaradt századosnak. A játékkarddal felszerelt gyerek vezényszavakat harsogott, ő pedig engedelmeskedett: – Vigyázz!... Pihenj!...Vigyázz!... Pihenj! Az egészben az volt a vicces, hogy egyáltalán nem érezte terhesnek sarja parancsolgatását, ha már egyszer a játék elkezdődött. Mindig a felesége avatkozott közbe, hogy megmentse: – Nyughass már, kisfiam, apád nagyon fáradt lehet.

A százados arra a következtetésre jutott, hogy ő maga egy teljesen hétköznapi ember, de éppen ezért képes szolgálni azokat, akiket kínoz a mindennapi élet sivársága, akik abnormálisnak tűnhetnek a hétköznapi helyzetekben, viszont kritikus helyzetekben heroikus tettekre képesek.

A tábornok nem szeretett lassan hajtani. – A katona nem öszvérhajcsár! – így szokott rákiáltani a sofőrökre. A százados jól tudta ezt és rálépett a gázpedálra. Az autó felgyorsult, sebessége ötven mérföld körül járhatott. A városba vezető út síma és széles volt.

– Százados.

– Uram?

– Tudod-e, ki a legbátrabb az ütközetben? – kérdezte a tábornok, s hátra dőlt az ülésen, szájában a pipával. Hogy a százados nem felelt, tovább folytatta: – Tegnap egy sorállományúval töltöttem az estét; a hozzá hasonlók nagyon jók a csatában. Az ilyen lassú észjárású fickók... ők a legbátrabbak, legkitartóbbak. Bosszúvágyuk és gyűlöletük mentes a bonyolultságtól. Ez az egyszerűség a legfélelmetesebb... És azt tudod-e, milyenek a legbátrabb parancsnokok?

– Ezt tudom, tábornok úr.

– Nos?

– Az önhöz hasonlók, uram.

A tábornok hamiskás mosollyal ránézett: – Hát milyen vagyok én?

– Ön keményen bánik az alárendeltjeivel. Nem tudja elviselni az unalmat, ezért gyűlöli azt, amikor a dolgok normálisan mennek. Ilyen ember ön, tábornok úr.

– Helyes észrevétel, nagyon helyes! Sokkal okosabb tehát, mint korábban gondoltam, százados – mondta a tábornok és segédtsíjtje vállára csapott. A dzsip rándult egyet.

Az autó már a városban száguldott. Semmi említésre méltót nem tapasztaltak. A város központjában útépités folyt, s amikor a még aszfaltozatlan részre értek, a kocsni mögött porfelhő kerekedett. Két oldalon alacsony házacskák sorakoztak, amelyek a poros kisvárosok sívár hangulatát árasztották. Az út kihaltnak tűnt, csak néhány idősebb úr álldogált az ingatlaniroda előtt, háziasszonyok a zöldéségnél, rongyos kölykök valami izgalomra várva. Egyszóval, semmi érdekes. Az egyetlen szembeötlő jelenség az útkereszteződés közepén álldogáló rendőr volt, aki meglátván a dzsipen a tábornoki jelzést, fészes vigyázzba vágta magát és tisztelgett. A százados a kocsi nagy sebessége miatt majdnem elmulasztotta a látványt, nem így a tábornok. Az ő figyelmét soha nem kerülte el ilyesmi, s az előírt módon vizsgozta a tisztelgést.

– Százados.

– Igen, uram.

– Tegyük még egy kört.

– Uram?

– Azt mondtam, tegyük még egy kört. Vissza a folyópartra, aztán át a városon megint.

A százados nem tudta elképzelni, mit akar a főnöke. A tábornok azonban nem tért ki a részletekre, csak szívta a pipáját szótlanul.

A dzsip nekiiramodott a város szélének, aztán pedig vissza a központ felé. A kora tavaszi föld illata pezsdítő volt, a folyó vize a felvert porban szürkésfehérnek látszott. Egy ideig a parton haladtak, porfelhőt húzva maguk után.

– Százados.

– Igen, uram.

– Az emberek egy része türelmetlenül ugrál, míg a többiek többé-kevésbé nyugodtan éldegélnek.

– Igen.

– Érti, mire gondolok?

– Azt hiszem, igen.

– Gondolja, hogy ezek a türelmetlenek boldogok?

– Nem tudom, hogy boldogok-e, tábornok úr. De azt tudom, hogy nagyon hatékonyak tudnak lenni. Hatékonyak az építésben és rombolásban egyaránt. Ez a hatékonyság mindkét irányban működik.

A dzsip megint a városba ért. A sebessége lecsökkent, amint letért a szilárd burkolatról. Annyira, hogy a százados kibetűzhetette az ingatlaniroda homlokzatán meglebbenő reklámzászló pirossal írt feliratát is. A lomha zászló valahogy a fülledtséget juttatta az eszébe. A fülledtség, gondolta a százados, a júliusi monszun nyirkos, elviselhetetlen hősége, amikor moccanni sincs erő, csal a szúnyogokban marad energia cselekedni; ilyen az egész élet sok-sok ember számára. Az én számomra is, gondolta. Az emberi élet végső summázata a fülledt hőség... A fia jutott eszébe:

– Apuci, vi-gyázz! – A százados vigyázzba vágja magát.

– Apuci, pihenj! – Ő engedelmeskedik.

– Vigyázz! Pihenj! Vigyázz! Pihenj! A felesége közbelép. Azt mondja: – Elég! Apuci nagyon fáradt – aztán nevet csilingelő hangján. Az élet fülledtsége... A felesége lesegíti a kabátját. A százados felvesz egy gépies arckifejezést, hogy megőrződjék valami családfeői méltóságából. Az asszony teletölti neki a lavórt, hogy megmosakodjék. Néha ilyenkor már fent van a hold, néha nincs. Ennek tulajdonképpen nincs jelentősége. A felesége beszélni kezd – csakis a fülledt élet, a megélhetés gondjairól. Ez fárasztja a férfit. Végső soron a tábornokkal való kocsikázás sokkal pihentetőbb, gondolta.

Megint a kereszteződéshez értek, és a rendőr megint előírás szerint tisztelgett. Középkorú, beteges arcszínű férfi volt.

– Százados.

– Igen, uram.

– Tegyük még egy kört.

– Uram?

– Azt mondtam, tegyük még egy kört!

A tábornok kissé izgatottnak látszott. A százados rá-rápillantott, hogy kitalálja, mi történt vele, de hiába. Az autó nekiiramodott a város szélének, aztán vissza a folyóparton a város központja felé. Megint a kereszteződéshez értek, a rendőr megint feszesen tisztelgett a szárguldo dzsip felé, a tábornok megint katonásan viszonzta.

– Még egyszer, százados. Tegyük még egy kört! – kiáltotta .

A százados végre megértette, miről van szó. Halványan, elégedetten elmosolyodott. A tábornok a századosra pillantott: – Rájött, százados?

– Igen, uram.

– Mi a véleménye?... Mit gondol? – a tábornok arca vörös lett az izgalomtól.

Hirtelen a százados is szaporábban kezdett lélegezni. A fenébe is, mi ez? Önmagának is váratlanul rettentő izgatott lett, és sürgős késztetést, szinte démoni vágyat érzett, hogy széttépje mindazt, ami belülről fojtogatta. Úgy érezte, nem képes többé elviselni a hétköznapiok fülleddtségét. Látta, hogy a tábornok zubbonyán átút az izzadság, ő magáról is patakokban folyt a veríték.

A dzsip már közel hetven mérföldes sebességgel rogott; a közömbös szemlélőnek úgy tűnhetett ez a folyóparti száguldás, mintha valami szörnyállat rohanna a szakadék felé.

Különös módon, mintha az autóra is ráragadt volna a izgalom. Bekapcsolt fényszórói mint égő emberi szemek lüktettek. Olyannak tűnt, mintha a kocsi nem a saját gépezete és üzemanyaga vinné előre, hanem a két tisztben feszülő láz. Egyfajta szimbiózis? A két férfi szerette volna, ha ez az állapot örökké tartana. Talán, mert lenyűgözte őket a gépből áradó energia? A néhány ember a városka utcáin rémült szemmel leste a száguldást. Az öregek az ingatlanügynökség elől az út szélére ballagtak, a kölykök abbahagyták játékukat és mind a lázas robagást bámulták. A zöldséges és vevői úgszintén.

A dzsip lázasan végigsuhant a főutcán. Már a rendőr is kissé ijednek látszott, de ismét előírás szerint, sőt a korábbiaknál is feszesebben és hosszabb ideig tisztelgett. Őt is hatalmába kerítette volna a láz?

– Még egy kört! – kiáltotta az intenzíven verítékező tábornok, s intett a lovaglópálcájával.

Addigra már teljesen besötétedett. A dzsip megint a kereszteződéshez ért. A rendőr megint ott volt és előírászerűen tisztelgett.

– Állj! – ordította a tábornok.

Csikorgó fékekkel megálltak, és hirtelen mély csend lett. A hétköznapiok fülleddtsége ismét rájuk telepedett. A tábornok kiugrott a dzsiból és a rendőrhöz ment.

– Hány éves vagy?

– Hamincnyolc, uram – felelte a vigyázban álló rendőr.

– Nevezd meg a feletteseid!

A rendőr tétovázott.

– A feletteseid, ember, fentről lefelé! Vagy nem tudod, mi az, hogy felettes?

A rendőrnek nagynehezen sikerült kinyögnie a városi rendőrkapitány nevét.

– Fentről lefelé! A belügyminiszterrel kellene kezdeni! – förmedt rá a tábornok.

Rövidesen kiderült, hogy a rendőr nem tudja a minisztere nevét; többszöri nekirugaszkodás után is csak az országos rendőrfőkapitány jutott az eszébe.

– Hol laksz? – kérdezte a tábornok.

Kim százados lejegyezte a címet. Nyilvánvaló volt számára, hogy ez a parancsnok kívánsága.

Aztán visszaültek az autóba.

– Menjünk vissza a laktanyába, uram?

– Előbb ugorjunk el erre a címre. De álljunk meg egy hentesnél útközben.

A segédtsízt gázt adott, a dzsip azonban már nem az a lázas szörny volt, mint nemrég; csak egy esetlen, zörgő fémdoboz. A százados zsebkendőjével törölte az izzadságot az arcáról.

A hentesnél két font húst vásároltak, a közeli vegyesboltban süteményt és édességet. Azután nyugodt tempóban gördültek a rendőr által megadott cím felé.

Egy rozoga, deszkából felhúzott házhoz értek, ahonnan egy rongyos ruházatú nő jött ki a dzsip zajára. Nem lehetett több negyvennél, de sokkal idősebbnek és ápolatlannak lát-

szott. Amikor a százados megkérdezte tőle, hogy itt lakik-e ez és ez a rendőr, a nő bólintott és rémülten kérdezte: – Mi történt? Csak nem csinált valami rosszat?

A százados elmagyarázta neki, ki a másik tiszt és mit akar – kifejezni hálóját egy kivételesen példamutató rendőr családjának. A rendőr felesége nagyon zavartnak látszott; inkább ijedtnek, mint örvendezőnek.

A tábornok közelebb lépett és ügyetlenül hozzátette: – Nagyszerű fickó. Az ön férje kiváló ember –, a tábornok nem mozgott valami otthonosan ebben az új szerepben. Olyan volt a hangja, mint egy iskolásfiúé felelés közben. A százados alig bírta visszafojtani a kuncogását. – Ön bizonyára boldog, hogy ilyen nagyszerű ember a férje – folytatta a tábornok –, azért jöttünk ide, hogy kifejezzük köszönetünket. Amikor rájött, hogy nemigen tud semmi választ kicsikarni az asszonyból, ráförmedt a segédtsíztjére: – Százados, miért nem adja már ide?

A százados átadta a csomagot.

– Hány gyerekük van? – kérdezte a tábornok a csomaggal kezében.

– Hatan vannak.

– Bizonyára nagyon boldogok. Úgy értem, hat gyerek sok örömmel jár.

Az asszony nem mondott erre semmit.

– A férje nagyszerű ember. – A tábornok ezt még többször elismételgette apró meghajlások kíséretében. A nő teljesen elveszettnek látszott. Idióta mosollyal vette el a csomagot.

A tábornok, miután beült a kocsiba, nagyon rosszkedvű lett. Segédtsíztje észrevette ezt, bekísérte az asszonyt a házba, majd kis idő múlva visszajött. A fölöttese komor arckifejezéssel szívta a pipáját.

– Tábornok úr, nagyszerű dolgot cselekedett! Az egész család magánkívül van az örömtől. A kibontott süteményt és édességet bámulják és sírnak. Egyre csak azt hajtogatják, hogy lehet egy tábornok ilyen nemes szívű és nagylelkű – mondta a százados.

A sötét felhő egy csapásra eltűnt a tábornok arcáról. – Nagyszerű! Mehetünk vissza a laktanyába! – kiáltotta.

Késő éjjel, amikor hazatért, és a felesége elmesélte a történeteket, a rendőr csak ennyit vetett oda: – A franc essen bele!

(1976)

Osváth Gábor fordítása

Ri Cshongdzsun

Egy maszk álma

(*Kamjon-üi kkum*)

Dzsjon a férjére, Mjongsikre várt sötét hálószobájában.

Tizenegy óra volt.

Az őszi hold sugarai elárasztották a kertet, átszűrődtek a függönyökön és halvány fénybe borították a szobát. A holdsugaraknak köszönhetően az elsötétített házat egy nyári délután csendessége lengte át.

Mjongsik egy közepes méretű emeleti helyiséget alakított ki saját dolgozó- és hálószobájának. Időnként, az éjszaka közepén lelopakodott a falépcsőn Dzsjon szobájába.

Most azonban a férfi nem volt otthon. Felesége a hazatérésére várt. Már korán felvette hálóingét és vagy az ágya körül téblábolt vagy a holdvirágos udvart kémlelte az ablakon át, megpróbálva lecsillapítani ziháló szívverését.

Férje a szokásosnál is tovább maradt távol ezen a napon, Dzsjon azonban nem volt sem ideges, sem türelmetlen. Nem volt rá oka. Nem azért, mintha teljes mértékben megbízott volna a férjében, csupán azért, mert tudta, hogy nem történhet baja.

Mjongsik éjjeli kimaradásainak nem volt különösebb jelentősége. A férfi korábban majdnem minden éjjel elment otthonról, de miután hazatért, lesétált a falépcsőkön Dzsjon hálójába. És ott mindig rátalált a sötét ágyban fekvő feleségére...

Ezen az éjszakán hosszú kihagyás után először ment ki újra. Az asszonyt ez kissé váratlanul érte. Férje furcsán viselkedett vacsora közben. Mint mindig, amikor megérezte az éjszaka vonzását, ideges és félénk volt. Halkan beszélt, és amint befejezték az étkezést, az ablak melletti falnak támaszkodott, mintha a felesége segítségére várna. Üresnek tűnő szemeit a könyörgés hátyája fedte be. Nyilvánvaló volt, hogy megint kísérti az éjszaka. A felesége elrejtette mosolyát. „Mjongsik úgy viselkedik, mint egy nagy gyerek. Szegénykém” – gondolta az asszony magában. „Magára kell most hagynom.”

– Azt hiszem, a vacsora nem tett jót nekem!

Gyomorfájásra hivatkozva egyedül hagyta férjét és korán visszavonult. Mjongsik gyorsan eloltotta az összes lámpát és felment a szobájába. Kicsivel később Dzsjon már hallhatta férje lépteit, ahogy ment lefelé a falépcsőn. Aztán kinyílt a kertre nyíló ajtó. Mint valami árnyék lépkedett végig az udvaron.

Dzsjon azonban nem nézett ki a kertbe, hogy lássa, amint a férje elmegy. Sőt még Szunit, a cselédlányt is arra utasította, hogy ne kövesse őt a kapuig, amikor eltávozik.

– Amikor az úr esténként elmegy, ne kapsold fel a kerti lámpát és tégy úgy, mintha semmit sem látnál. Ugyanígy tégy, amikor visszatér. A férjem nem szereti, ha a ház éjjel ki van világítva. Gyorsan nyisd ki neki a kaput és gyere vissza rögtön a házba. Ezt jól jegyezd meg! Amikor megérkezik az úr, semmi fény se legyen a ház körül!

Ezek a szabályok a feleségre is ugyanúgy vonatkoztak. Nem nézte végig, amint a férje éjszakánként kimegy a kapun.

De nézés nélkül is tudta.

„Biztosan bajuszt visel.”

Dzsjon világosan elképzelte, amint férje hosszú lépteivel fűgén és könnyedén keresz-

tülmegy az udvaron, nem is emlékeztetve feleségét korábbi enervált mozgására. Képzetele-
ben Mjongsik bajuszt és parókát viselő, halványan megvilágított alakká vált.

Minderről Dzsijon két perccel férje távozása után megbizonyosodhatott. Amint Mjongsik elment, az asszony felsietett azokon a lépcsőn, amelyen férje pár perccel azelőtt leosont. Amint belépett Mjongsik szobájába, egyenesen a sarokban álló asztalhoz ment. Az asztal alatt egy fiók volt, melyet a férj sosem nyitott ki felesége jelenlétében, de amelynek tartalmát az asszony mégis jól ismerte. Dzsijon kihúzta a fiókot. Úgy volt, ahogyan előre is gondolta. A fiókban különféle parókák, bajuszok és szemüvegek rendetlen egyvelegét találta. Ezen kívül még különböző formájú és színű parókák is voltak ott. Mindegyik az éjjeli kimaradásokhoz szükséges kellék volt. Dzsijon megállapította, hogy egy bozontos paróka és egy aranybarna bajusz hiányzik.

Bizonyára hosszú idő telt el a legutolsó éjjeli kimaradás óta.

Dzsijon nem tudta visszatartani reménykedő mosolyát.

Majdnem fél tizenegy volt már. Még semmi emberi mozgásra utaló zaj sem hallatszott kintről. Dzsijon az ablakhoz ment, hogy még egy pillantást vessen a békés holdfényben úszó kertre, de aztán azonnal visszament az ágyhoz, és rávetette magát. Maga elé képzelte férje éjjeli arcát.

A gondosan fésült hosszú parókával és bajusszal álcázott arc különös szomorúságot árasztott. Ezt az arcot egyetlen egyszer látta Dzsijon, azon a napon, amikor felfedezte férje furcsa szokását, de gondolataiban igen vonzó arccá változott.

Minden olyan érthetetlen volt. Férjét kisgyerekkora óta zseniként tartották számon. Ez az első dolog, ami azoknak jut az eszébe, akik az iskolából vagy a falujából ismerték. Ötödik osztályból egyenesen a hetedikbe ment, nyolcadikban pedig első díjat nyert az országos irodalmi versenyen. Verse, melynek a Kis kezek címet adta, amellet, hogy első díjat kapott, rendkívüli hatást tett a bírálóbizottságra. Mikor elsőik között jutott be a jogi karra, mindenki biztosra vette, hogy a közeljövőben a Jogi Kamara vizsgálója is sikerülni fog neki. És így is történt. Mikor pályafutása elején letette a vizsgáit, ő volt a legfiatalabb sikeres jelentkező abban az évben.

Ilyen képességek birtokában nem csoda, hogy amikor egy közös barátjuk bemutatta őt Dzsijonnak, mint esetleges jó partit, a szülei úgy fellelkesültek, hogy a lányukat szabályosan belesodorták a házasságba anélkül, hogy ideje lett volna jobban szemügyre venni a leendő férjét. Ennek ellenére mind a mai napig nem volt oka, hogy megbánja az elsiertett házasságot. Házasságuk elején annyira elmerültek egymásban, mint a játszadozó gyerekek, vagy mint a turbékoló galambok. Amikor lejárt az a három év, amit katonai bíróként kellett letöltenie, a férje rögtön bírói állást kapott, és élete ebben a pozícióban megtelt önbizalommal és életerővel. Legalábbis a feleségének úgy tűnt.

Aztán egy nap váratlan furcsaságot fedezett fel benne.

Egy napon elképesztő látvány tárult elé a férje szobájában. Aznap a férfi szokatlanul fáradt és zaklatott arccal tért haza, és ebéd után rögtön fel is ment. Kicsivel később Dzsijon készített egy kávé-t és felvitte Mjongsiknak. A férfi csendesen pihent egy székben az ablak mellett és a sötétbe boruló kertet figyelte. Felesége majdnem kiejtette kezéből a tálcát, amint meglátta férjének a fal felé forduló arcát, amely szinte a felismerhetetlenségig el volt torzulva. A bozontos, hosszú paróka és bajusz egészen elváltoztatta, mintha valaki más ember lett volna. Úgy tűnt, csak felesége csodálkozását látva jutott Mjongsik eszébe, hogy közömbösséget színlelve levegye a parókát és az álbajuszt.

– Csak játszottam ezekkel – mondta idegesen és zavarodottan mosolyogva.

– Milyen gyerekes egy játék! Majdnem elkezdtem sikítani!

Dzsijon azonban nem hitte el, hogy csupán a játék kedvéért maszkírozta el magát a férje. Másnap, amikor Mjongsik dolgozni ment, a felesége másra sem tudott gondolni újra meg újra, mint férje különös álcájára. Végül is felment Mjongsik szobájába és megtalálta a különféle parókákat, bajuszokat, szemüvegeket és kalapokat tartalmazó fiókot. Fogalma sem volt, hogy honnan és mikor szerezhetette be mindezt.

A falióra szerint öt perc volt éjfél. Még semmi jele sem volt férje érkezésének. Az asszony felemelkedett az ágyról. Üresen bámult a sötétségbe valami kinti zajra várva.

Egy idő után elkezdték pletykálni a szomszédok. Néhányan azt mondták, hogy Mjongsikot látták kijönni a házból teljesen más arccal, mások pedig azt, hogy egy furcsa kinézetű ember leselkedik be Dzsijonék házába, mielőtt egyenesen bemenne. Az asszony ebből rájött, hogy férje az éjszakai kimaradások során használja a fiókban talált tárgyakat. Elkezdde óvatosan figyelni Mjongsik mozdulatait.

A férje egyre gyakrabban ment el éjszakánként. Az asszony észrevette, hogy Mjongsik arca sajnálatra méltóan sápadt, mikor hazaérkezik délután a munkából. Az arca, amint belépett a kapun, olyan erőtlen volt, mint egy törött szárnyú kismadáré, és nagyon lehangolt. Egyre kevesebbet beszélt és néha ok nélkül idegeskedett. Szinte mindig fáradtan jött haza.

Mindezek ellenére sietősen készülődött éjszakai sétáira, amint befejezték a vacsorát. Senki sem tudta, mikor és hogyan távozott. Felesége lekapcsolva találta ilyenkor a kerti lámpát annak jeleként, hogy már elhagyta a házat, holott az asszony úgy gondolta, hogy még a szobájában pihen. Az, hogy mindig lekapcsolta a kerti lámpát, mikor kiment, szintén arra utalt, hogy elrejtteni igyekezett az arcát.

Úgy tűnt azonban, hogy nemcsak éjjeli kimaradásaikor öltött maszkot. Még akkor is, amikor nem hagyta el a házat, ebéd után rögtön felment a szobájába és ott is maradt. Ilyenkor azzal mentegetőzött, hogy egyedül, csendben akar pihenni.

De Dzsijon tudta. Anélkül, hogy látta volna, tudta, hogy amikor egyedül van a dolgozójában, a férje akkor is paróka, bajusz és talán egy nagy szemüveg mögé rejti el az arcát. Kezdte úgy érezni, hogy az ily módon összeállított maszk mögött a férfi csakugyan kipihen magát.

A feleség csak egyszer látta férje álarcba bújtatott arcát, azon a napon, amikor felfedezte furcsa szokását. De az a pillanat volt a legfontosabb. Fel tudta idézni bármikor azt az arcot. Mi tette őt olyan fáradttá? Nem tudott erre válaszolni. De azon a napon a férje igazi arca a maszk alatt apránként visszanyerte eredeti állapotát. Amikor látta a férfit elgyötört, amint hazaér a munkából, abban talált megnyugvást, hogy elképzelte az arcát a maszk alatt, ahogy fokozatosan kisimulnak elkínzott vonásai. Ez a feleség pihenése is volt egyben.

Dzsijon számára Mjongsik maszkja valami meghatározhatatlan vonzalmat és lelkesevést jelentett. Sohasem zavarta meg férje pihenését. Az érzés, amelyet mindez kiváltott belőle, már nem volt sem meghökkentő, sem hátborzongató. Inkább arra vágyott, hogy segíthessen neki abban, hogy így, a maga módján pihenjen. Sohasem árulta el, hogy észreveszi, amint a felső dolgozószobájába vonul vissza; mintegy hallgatólagosan bátorította őt. Éjjeli kimaradásaiból mindig fáradtságát és ingerlékenységét levetkőzve jött vissza. Mivel Dzsijon vigyázott arra, hogy soha ne kerüljön az útjába, amikor férje hazajön éjszakai sétáiból, sosem láthatta ilyenkor az arcát. Az a tény azonban, hogy ezeken az éjszakákon a férfi ritkán mulasztotta el, hogy lemenjen hozzá a falépcsőn, és olyan gyengédséggel és életerővel szeretkezzen vele, mintha először fedezné fel őt, elég volt ahhoz, hogy meggyőzze az asszonyt arról, hogy az éjjeli séták csakugyan gyógyító hatásúak.

A férj éjszakai sétái egyre gyakoribbá váltak. Délutáni pihenése a maszk mögött napon-

ta ismétlődő szertartássá változott, s miután az éjszakai séták során még jobban kipihente magát, lesietett Dzsijon szobájába. Felesége biztosra vette, hogy csak a maszk mögött tud megnyugodni. Talán azért, mert így képes volt kívülről nézni a világot és önmagát. Dzsijon tehát csak éjszakánként, a séták után találkozhatott Mjongsik igazi, legbelsőbb énjével.

Az asszony lelkében furcsa változás vette kezdetét. Mikor éjszakánként Mjongsikre vágyott, mindig maszkban látta férjét lelki szemei előtt. Kezdte megszeretni a maszkot. Azt kívánta, hogy újra láthassa. Gyengéd szeretettel gondolt rá, elfogadta a maszkot, használatának okát, saját pozitív érzéseit a maszk iránt befejezett tényként kezelte.

Talán azért, mert férje is hasonlóan érzett, ezekben a napokban az asszony kényelmetlenül érezte magát a férfi régi arcával, mintha maszk nélküli arca lett volna a maszk, és nem pedig fordítva. Mjongsik nappali arca, amikor hazajött délutánonként a munkából, merev és kifejezéstelen volt, mint egy álarc.

A feleségnek azonban még mindig nem volt lehetősége, hogy alapos pillantást vethessen a maszkra, amely már olyannyira ismerős volt neki. Csak egyszer, azon az első alkalommal láthatta, amikor Mjongsik nyugodtan pihent a szobában az álca mögött. Még sosem találkozott a férfival akkor, amikor az visszatért éjjeli sétáiból diadalmasan és megkönnyebbülten. Megkönnyebbülten, hiszen Mjongsik érezte, hogy a maszk az igazi arca.

Dzsijon tudta ezt anélkül, hogy látta volna őt akkor. És Mjongsik álarcos arcát már lelke legmélye őrizte. Voltak éjszakák, mikor sóvárogva várta, hogy láthassa Mjongsik maszkját. Ezen az éjjelen is arra vágyott, hogy megjelenjék férje álarcos énje.

Úgy tűnt, mintha hangot hallana a kapunál. Dzsijon felpillantott a faliorára a sötétben. Tíz perccel múlt éjfél. Megint hallott valami zajt. Ezúttal erőteljesen kopogtak az ajtón.

Nem lehet tévedés. Biztosan Mjongsik az.

Az asszony lélegzetét visszafojtva hallgatta a kinti mozgást, érezte, hogy melle lassan felforrósodik.

Nem kelt fel, hogy megnézzze, amint a férje keresztülmegy a kerten a házukig. Csak feküdt ott és hallgatott.

Mjongsik sosem használta a csengőt. Mindig csak kopogott. Először halkán, alig hallhatóan. De amikor nem felelt senki a zajra, akkor kicsit hangosabban, majd még hangosabban. Szuni, amikor meghallja a kopogást, gyorsan átmegy az udvaron, hogy kinyissa az ajtót, majd sietve visszamegy. Mjongsik pedig lassan és hangtalanul belép és bezárja maga után az ajtót.

Így történt ezen az éjszakán is. Úgy tűnt, mintha becsípett volna.

Mjongsik lépteit hallgatva Dzsijon magára húzta a paplant. A mellét elárasztó forróság átterjedt a hasára majd a combjára. Kellemes zsidbadtságot érzett a testében.

Ez az éjjeli séta hosszú kihagyás után az első volt. Mjongsik egyre jobban hozzászokott a maszkjához. Vagy talán úgy kellene fogalmazni, hogy a feleség szokta meg férje álarcát. Akárhogy is legyen, nincs sok különbség.

A fáradtság olyan vastagon borította be Mjongsik nappali arcát, hogy anyagszerűnek és érzéketlennek tűnt. Ez az arc sokkal inkább egy maszkhöz hasonlított, mint emberi archoz. Mjongsik maszkká változtatta az igazi arcát. És a maszkját egyre jobban szerette. Vagy legalábbis így gondolta a felesége, aki egyre jobban sóvárgott a maszk után, a parókás, bajszos arc után, melyet férje magára öltött, hogy megnyugodjon éjszakánként.

De aztán, bizonyos idő múltán, Dzsijon kezdte kétségbe vonni az álarc gyógyító hatását. Úgy érezte, hogy sem a paróka, sem a bajusz nem nyújthat többé megnyugvást a férjének. Mintha már a maszk mögött is kimerült lenne. Már akkor sem csökkent a fáradtsága, ha a maszk mögé bújt, sőt álarcosan még fáradtabbnak tűnt olykor.

Dzsijon ugyanazt a fáradtságot látta rajta a maszk alatt is, amely máskor csak délután jelentkezett, amikor férje hazajött a munkából. Mikor éjszakai sétái után meglátogatta feleségét, gyengéd volt és figyelmes, de néha mintha nyugtalanság és zavarodottság látszott volna rajta, néha pedig nagyokat sóhajtott.

Egyre kevesebbet sétált éjszakánként. És minél kevesebbet ment el éjjel, annál érzéketelebbé és fásultabbá vált az arca. A fáradtság fátyla vastagon beborította arcát, mikor délután hazajött a munkából. Este pedig mintha zavarodott lenne, amikor az éjszakai séta kísértésével viaskodik.

Ezekben a napokban mintha egyre többször tudna ellenállni a csábításnak. Dzsijon azonban hiába próbálta felvidítani, férje bizonytalannak és tétovának tűnt. Csak nagyritkán ment ki éjszaka. Töbnyire visszahúzódtott emeleti dolgozószobájába és nagyon ritkán jött le a sötét lépcsőházban, hogy rátaláljon felesége ágyára. És még ezen alkalmakkor sem volt már annyira gyengéd, mint azelőtt.

Ilyenkor a férj nagyon furcsán viselkedett, mintha mazochista hajlamai lettek volna, és mintha büntudatot táplált volna feleségével szemben. Néha még sírt is, de az okát egyedül csak ő maga tudta. Mjongsik álarca és éjjeli sétái egyre inkább aggasztották a feleségét. Sajnálta a férjét és nagyon szomorú volt. De nem akart megszabadulni a szomorúságától. Ebben a sajnálatraméltó szomorúságban Dzsijon nagyon tudta szeretni a férfit.

Ezen az éjjelen Mjongsik hosszú kihagyás után először ment el sétálni.

Furcsa mód nem volt semmi jele annak, hogy sétáját befejezve lejönne hozzá a lépcsőn. Több mint elég idő eltelt ahhoz, hogy átöltözzön és lejöjjön. De nem volt semmi mozgásra utaló jel.

Dzsijon óvatosan magára tekerte éjjeli köntösét. Csábító testtartást vett fel, vigyázva, nehogy elűzze testének kellemesen lüktető bizsergését. Várt még egy kicsit. Még mindig nem volt semmi mozgás odafönt. Furcsa volt.

Hát ma sem?

Az asszony mérges lett. Hirtelen eszébe jutott az egyik különös éjszaka. Azon az éjjelen is hosszú kihagyás után indult újra éjszakai sétájára a férje, s tért vissza elég későn. Dzsijon, mint máskor, várta, hogy lemenjen hozzá. De nem történt semmi. Aggódni kezdett. Félt, hogy férje túl sokat ivott vagy beteg. Az, hogy nem ment le hozzá éjjeli sétája után, annyira lehetetlenségnek tűnt, hogy az asszony lemászott ágyáról és felment férje dolgozószobájába. Dzsijon egyáltalán nem volt mentes a szégyenérzettől, amikor férjét kereste az éj leple alatt, de olyannyira aggódott, hogy le kellett küzdenie ezt az érzést. Kicsit még gondolkodott a lépcső aljánál, aztán óvatosan felsétált.

Teljesen mást talált, mint amit várt.

– Gyere be, kedves.

Mjongsik már azelőtt megszólalt, hogy kinyitotta volna az ajtót, mintha csak várt volna rá. Hangja egyáltalán nem volt ittas emberé, sőt, mintha ünnepélyes lett volna. Dzsijon megfélelkezett zavaráról és belépett a szobába.

Mjongsik csendben ült az ablak mellett a sötétségbe temetkezve.

– Ül már le!

Arcát nem lehetett látni a sötétben, csak a hangja jutott el az asszonyhoz.

– Maradj velem egy kicsit ma éjjel!

Úgy tűnt, mintha csakugyan ezt szerette volna. Dzsijon már-már félni kezdett a férjétől. Nem mert a közelébe menni. Félt attól, hogy álarcos arcára kell néznie. Leült egy kerek zsámolyra, amely elég messze volt Mjongsiktól. De tisztán el tudta képzelni férje arcát a sötétben. Hangja túl nyugodt volt. Úgy tűnt, mintha ez a hang mély sóhajoknak adna menedéket.

Dzsijon valahogy megérezte, talán a férfi hangjából, hogy miközben az meredten néz ki a sötét ablakon, olyasmi után vágyódik, amit a felesége nem tud sem megérteni, sem megmagyarázni.

– Megnyugtató az éjszaka. A nappal fénye szinte csípi az arcomat. Hát nem szerencsés az, hogy az embereknek bőrük van, hogy megvédje őket a nap sugaraitól? Vagy talán ez mindössze természetes? Vagy ki tudja, hogy szerencsés-e vagy sem? Az emberek maszkká alakítják arcukat. Így elkerülik a könnyeket. Láttál már síró maszkokat? Nem, természetes, hogy nem. A maszkok csak láthatatlanul sírhatnak.

Szavaiból ítélve Mjongsik minden bizonnyal részeg volt. A sötétben motyogott, mintha magában beszélt volna. Felesége a beszéde egyes részeiben talált csak logikára utaló nyomokat. Úgy volt minden, ahogyan ő gondolta. A férje minden kétséget kizáróan a nappali arcát tartotta maszknak, álarcával pedig teljes mértékben azonosult. Az asszony megérezte, hogy ennek következtében a férfi csak akkor tud megnyugodni, ha viseli a maszkját.

Dzsijon nem szólt semmit. Csendben ült és és tisztán ki tudta venni Mjongsik sötétbe burkolózó alakjának körvonalait. Aztán elment. Azon az éjjelen a férj még azután sem ment le az asszonyhoz, miután az meglátogatta a dolgozószobájában. Volt tehát egy ilyen éjszaka is. De ez csakis egyszer fordult elő. Egyébként Mjongsik mindig lement a feleséghez, valahányszor csak visszatért a szokásos éjjeli sétáról.

Mi lehet most a baj?

Továbbra is csend volt. Dzsijon megpróbált változtatni csábító testtartásán, mert már nagyon elzsibbadt. De már az egész olyan kényelmetlen volt. Felült az ágyban.

Mi lehet a baj? Felmenjen még egyszer?

Semmi zaj nem hallatszott. Tudta, hogy már fölösleges várnia. Az őszi szélről hűvös lett a szobában. Teste, melyet csak egy vékony köntös takart, hirtelen libabőrössé vált.

Most már csak férje biztonsága miatt aggódott. Arra vágyott, hogy felmehessen és megnézzé, mi történt. Arra vágyott, hogy megint ott üljön csendben, Mjongsik sötét körvonalánál közelében. Úgy érezte, hogy ha ott ülhetne, talán lecsillapodnának kusza gondolatai. Csak így tudna nyugodtan elaludni.

Hirtelen égető szükségét érezte, hogy megpillanthassa Mjongsik arcát. Az asszony számára ez az arc annyira vágyébresztő volt, hogy már szinte fájt. Az az arc volt, melyet csak egyszer látott – egy bozontos parókával és bajusszal elmaszkírozott arc. Ez volt az a kép, melyet férjéről a szívében őrzött. Az arc, mely azon az éjjelen jelent meg szemei előtt, mikor férje körvonalait bámulta a sötétben, szintén ugyanaz a parókás, bajuszos ábrázat volt.

Dzsijon újra kinyitotta szemét. Lassan az ablak felé sétált. Felemelte a függönyt és kinézett a holdfénytől fagyosnak tűnő kertre.

Mit tehetne? Vigyen fel talán egy pohár meleg mézes tejet? De úgy gondolta, hogy nem lenne helyes megint keresnie a férfit. Bármennyit is ivott, a férjén sohasem kerekedett felül az alkohol. Mindig józanul viselkedett. Szemei sem tűntek soha véresnek. Nem, a gyomor-nyugtató mézes tej nem jó ötlet. Semmit sem tehet. Egyszerűen nem szokott hozzá, hogy ő látogassa a férfit éjszakánként.

Tehetlenségében csak állt, és bizonytalanul meredt a hold áztatta kertre.

Aztán valahol kinyílt egy ablak. Dzsijon hirtelen feleszmélt és figyelni kezdett.

Vajon ő is ott áll az ablaknál a kertre bámulva?

Biztos volt benne, hogy fentről jött a zaj.

Nos, miért is ne? Ez egy holdvilágos éjszaka...

Az asszony boldog volt, hogy nem ment föl. Nem volt biztos benne, hogy meg tudna

birkózni férje megvilágított alakjával. De mégis, valami furcsa kíváncsiság kerítette hatalmába.

Még figyelmesebben vizsgálta a fentről jövő zajokat. Nem volt semmi, ami az ablak becsukódására utalt volna. Újra csendbe burkolózott a ház.

Az asszony lassan elővette szvetterét és a vállára dobta. Kinyitotta szobájának ajtaját, és vigyázva arra, hogy hangtalanul menjen, a bejárati ajtó felé közelített. Csendben kinyitotta és kiment a kertbe.

Határozottan hideg volt kint. Elfojtva a nevetést, amely minden ok nélkül tört rá, a fal mellett Mjongsik ablaka alá lopózott. Aztán kezeit összekulcsolva mellén, hátrahajtotta fejét és felnézett az emeleti ablakra.

Úgy volt, ahogyan gondolta. A férj ablaka sötét barlangként nyitva tátongott. A keret közepében ott állt Mjongsik fehéren, akár egy kísértet. Arca felfelé nézett, ezért nem lehetett tisztán kivenni arcvonásait, de nyilvánvaló volt, hogy parókát és bajuszt visel.

Maszkba rejtett arca valahova messze nézett, valahova a holdvilágos éjszakába, testét pedig furcsa vágyódás aurája vette körül. Úgy tűnt, mintha minél közömbösebbnek akarna látszani, talán azért, hogy minél tovább el tudja viselni az arcát sütő holdvilágot, vagy mintha lábujjhegyen állna arra vágyva, hogy egy ugrással a szabadban legyen a holdvilágos éjszakában lebegve. Így állt ott anélkül, hogy észrevette volna az őt figyelő Dzsijont. Felesége mozdulatlanul állt ott, elbűvölve férje alakjától. Sírni kezdett, de nem is érezte, mikor. Érezte, hogy Mjongsik is könnyezik.

A maszk sír. A maszk könnyeket hullat.

Egyszer a férje megkérdezte őt, hogy látott-e már síró maszkot. Más volt akkor a helyzet. Mjongsik azt mondta, hogy egy maszk nem sírhat, mert könnyei csak befelé folyhatnak. Ha ez így van, akkor a férfi nem visel most maszkot.

Dzsijon szerette volna hinni, hogy a férje sír. Vagy, hogy a maszk sír. Igen, Mjongsik maszkja sír. Dzsijon talán azért érzett így, mert saját könnyei megállíthatatlanul folytak. Ok nélkül sírt. Valami szörnyű magányérzet kerítette újra és újra hatalmába. Forró könnyek csurogtak végig az arcán. És végül már nem bírta tovább.

Megfordult. És otthagya az ablakban mozdulatlanul álló alakot, bement a házba, mintha üldöznél valaki.

Fura mód az asszony nem hallotta a maszk zuhanását azon az éjjelen, bár az álma nem volt túl mély.

Következő reggel Mjongsik kihült teste ott feküdt Dzsijon ablaka alatt. A halott a fehér galléros inget viselte, arcát pedig még mindig a hosszú paróka és bajusz takarta.

Akkor zuhanhatott a földre, amikor a holdvilágos éjszakában lebegni próbált? A maszk feje enyhén megsérült, egy kőhöz verődött az udvaron. Nagyon kicsi seb volt, alig vérezhetett. A jól megfésült paróka csak kissé kócolódott össze, mintha csak a sebet akarta volna eltakarni. A felesége keresett valamit az arcán, de semmi jele sem volt a könnyeknek.

Szép, világos arcán, melyet a hajnali holdfény még jobban kifehéřített, csupán békés nyugalom látszott, mintha a maszk elrejtette volna az álmodó alvót a mindennapok gondjai elől.

Szabó Orsolya fordítása

A régi és modern elbeszélő irodalom Koreában

Koreában, Japánban és Vietnamban a kínai nyelvnek és kultúrának egészen a 19. század végéig olyan szerepe volt, mint a középkori Európában a latinak. Nemcsak a hivatalos nyelvet, hanem azzal együtt az írást, a vallásokat, a műfajok jelentős részét és az államszervezet modelljét is Kínából kölcsönözték. Korea – földrajzi helyzeténél fogva – az 5–6. századtól kezdve fontos szerepet játszott a kínai magaskultúra közvetítésében Japán felé. A koreai, japán és vietnami irodalmi formáknak, köztük az elbeszélő irodalomnak a kialakulásában és fejlődésében szintén kulcsfontosságú volt az ókori kínai nyelv írásban fennmaradt változata, a *venjen* ('ékes vagy művelt beszéd', koreaiul: *hanmun*, japánul: *kanbun* 'kínai írás'), mivel ezeknek a népeknek abban az időben nem volt saját írásuk (az önálló koreai írás csak a 15. században alakult ki – lásd később), s így nem volt alkalmas eszközük a vernakuláris nyelven létrejött irodalom lejegyzésére. A *venjen* úgy viszonyul a mai kínai köznyelvhez, a mandarinhoz, mint a latin az olaszhoz, a hatása viszont jóval tovább tartott a Távól-Keleten, mint a latiné Európában. Ennek következtében a lexikai hatás is nagyobb mértékű: a mai koreai, japán és vietnami nyelv szókészletének több mint 50 százaléka e hatás következtében kínai szótagmorfémákból áll.

Más műfajokkal együtt a krónikákat szintén kínai mintára szerkesztették meg. Kim Busik (1075–1151) *Szamguk szagi* 'A három királyság története' című hagyományos, kínai stílusú krónikája (1146) a konfuciusz tradíciókon nevelkedett tudós államférfi sinocentrikus világméretű tükrözi, amely szerint a koreai államiság megteremtésében egy Kidza nevű menekült kínai arisztokratának volt döntő szerepe. Ir-jon (írásváltozat: *Ilyon*) buddhista szerzetes (1206–1289) *Szamguk jusza* (A három királyság nem hivatalos története) című műve (1281) már szakít a korábbi krónikák merev felépítésével, több, önálló elbeszélés-ként is felfogható legendát, érdekes történetet őrzött meg. Köztük van az a mítosz, amely szerint az államalapítás már nem a kínaiaknak köszönhető, hanem az Ég fia, Tangun közreműködésének. A nacionalistább szemlélet azzal magyarázható, hogy Korea akkoriban küzdött a mongol hódítókkal, és ezért szükség lehetett az államalapításnak egy olyan változatára, amely az önálló nemzeti érzület ápolására alkalmas (ILYON 1972). A két krónikában fennmaradt egyéb eredetmítoszok hősei aranytojásból születnek (így például Pak Hjokkosze, Silla állam alapítója, Kim Szuro, a Kaja törzsi állam alapítója), s ez a motívum az ősi napkultusz meglétére utal (TOKARJEV 1998: 459–477).

A 13. század elején alakult ki kínai mintára a folklórból és egyéb forrásokból táplálkozó *phe-gvan szo-szoszol*, rövidítve *pheszol* (kínai: *paj-kuan hsiao-suo*, illetve: *pai suo* 'kishivatalnokok történetei') elbeszélő-irodalom. A műfaj eredetét arra vezetik vissza, hogy az időszámításunk előtti első századokban egy kínai uralkodó a hivatalnokainak megparancsolta, gyűjtsék össze a nép körében terjedő érdekes történeteket, anekdotákat, azzal a céllal, hogy ily módon tájékozódjon a nép hangulatáról (RAJKAI 2003:179). Mivel a koreai királyoknak ilyen szándékaik, s hivatalnokaik sem voltak, a koreaiak csak e rövid terjedelmű műfajt és nevét vették át (TROCEVICS 2004: 65, a műfaj részletes elemzése: JELISZEJEV 1966, 1977). A forma kiemelkedő mestere volt Szo Godzsong (1420–1488), Szong Hjon (1439–1504) és Rju Mongin (1559–1625). Néhány oldalas műveiket (amelyeket gyűjteményes kötetben jelentettek meg) konfuciusz eszmeiségű erkölcsnemesítő szándék fűtötte:

a hitvesi és gyermeki hűség propagálása, a csalók és a babonáság eltélése stb. Később – szintén kínai minták hatására – kialakult a hosszabb terjedelmű elbeszélő irodalom is *szoszol* néven (kínai neve: *hsziao suo*, japán neve: *sōshetsu*), de a terjedelmet illetően soha nem különült el egymástól európai értelemben a regény és az elbeszélés, külön nevük nem is jött létre; a ma regénynek nevezhető narratíva igen gyakran elbeszélések, epizódok laza láncolatát jelenti csak. A korabeli szemléletre utal, hogy az európai értelemben vett regény 20. században kialakult koreai neve *csang-phjon szo-szol* 'hosszú szoszol', míg az elbeszélésé, novelláé *tan-phjon szo-szol*, azaz 'rövid szoszol', a kisregényé pedig *csung-phjon szo-szol* ('közepes terjedelmű szoszol'). Európai megfelelője leginkább a pikareszk-regény (TÓKEI–MIKLÓS 1960: 158). A művek részben kéziratosak, részben nyomtatással, fadúcós módszerrel terjedtek.

A *szoszol* kínai eredetű szó, jelentése 'kis beszélgetés', amely úgy értelmezhető, hogy 'csekély értékű, jelentéktelen beszélgetés', azaz a konfuciánus írástudó által elismert, megbecsültebb műfajokhoz képest (krónikák, filozófiai értekezések, versek) jelentéktelenebb, triviálisabb, hiszen nem ragaszkodik a tényekhez, kitalált történeteket tartalmaz. Nem is műfajt jelentett régebben, hanem minden olyan írásmű összefoglaló nevét, ami a hagyományosan elismert műfajokon kívül esik, tehát eredetileg a jelentésköre jóval szélesebb volt. Kínában egy időben a képes albumokat, numizmatikai, kertművészeti stb. írásokat is ide sorolták, s csak a 19. század végén, amikor az európai „fiction” fogalom kínai megfelelőjét keresték, akkor alakult ki a mai, szűkebb körű jelentése (ZHAO 2005: 157). A klasszikus *szoszol* tartalmi jellegzetességei sorában megemlítendő a vallási szinkretizmus (a konfuciánus, buddhista és taoista motívumok együttes szerepeltetése; ez a távol-keleti vallásosság-ra általában jellemző volt), a népköltészeti hatások intenzitása, ami abban is megnyilvánul, hogy a reális és irreális közötti határ igen elmosódott: az álomfejtés mint motívum, a csoda szerepe, a történet deus ex machina-szerű megoldása a *szoszol* jellegzetes vonása maradt mindvégig. Ehhez hozzá kell tennünk azt, hogy a *szoszolok* szerzői a mai értelemben vett jellemfejlődést nem ismerik, a hősök karaktere statikus marad, a jó és rossz között éles határt vonnak, ebből következően a lélekábrázolás elnagyolt. A cselekmény színhelye gyakran Kína, s ilyenkor a szereplők maguk is kínaiak, ugyanakkor a koreai színhelyen játszódó, koreai szereplőket felvonultató művekben is rengeteg utalás található a kínai mitológiára vagy történelemre (ezek ismerete akkoriban az általános műveltség része volt az írástudók vékonyka rétege számára). A versbetétek szintén igen fontos szerepet játszanak, mivel a szereplők gyakran versben beszélnek egymással (a kínai nyelvű versírást a hivatalnoki vizsgákon is megkövetelték, s a poétika szabályait nem ismerő írástudó gyakorlatilag nem létezett). A *szoszol* címe legtöbbször a főhős nevét tartalmazza a *-cson* vagy *-dzson* kiejtésű, 'történet' jelentésű utótag kíséretében, ritkábban előfordul a *-ki* vagy *-gi* kiejtésű, 'feljegyzés' jelentésű utótag is. Sok műnek ismeretlen maradt a szerzője, s a szövegekbe mások is belejavíthattak, emiatt több, meglehetősen eltérő változatuk létezik. A *szoszol* műfajának Koreában mintegy 250 kínai és koreai nyelvű alkotása maradt fenn (a kínai nyelvűeket manapság természetesen koreai nyelvre lefordítva olvassák Koreában).

Kim Sisziup (1435–1493) kínai nyelven írott elbeszélései Csü Jü kínai író (1341–1427) *Jiandeng xinhua* (Új mesék a lámpabél nyesegetése közben) című művének hatását mutatják (LEE 2003: 263). Ő teremtette meg a koreai fantasztikus elbeszélő irodalmat *Kümo sinhva* (Elbeszélések az Arany teknősbéka hegye alól) című elbeszélés-sorozatával, amelyből öt maradt fenn (*Küm-o* 'Arany teknősbéka' annak a helységnek a neve, ahova az író visszavonult). A történetek a szerelem, a szabad párválasztás jogát hirdetik némi buddhista fatalizmussal ötvözve. *Manbok-sza csopho-gi* (Feljegyzés a Manbok kolostor-béli *csopho*

játékról) című elbeszélésének hőse az árva Jang, akit a Manbok kolostor szerzetesei neveltek fel. Egyik nap a *csopho* nevű játékot játszotta Buddhával, s fogadtak, ha Jang veszít, megvendégeli Buddhát, ha Buddha veszít, gyönyörű feleséget talál Jang számára. Jang győzött, s Buddha születésnapjának előestéjén összeismerkedett egy szépséges leánnyal. Összeházasodtak még aznap éjjel, de három nap elteltével a lány így szólt: – Ideje búcsút vennünk –, s eltűnt. Jang még aznap megtudta a lány szüleitől, hogy a felesége harmadik éve halott. A férfi ezt követően magányosan élt, nem nősült meg újra, a Csiriszan-hegységben gyógynövényeket gyűjtögetve élt haláláig. *Li-szeng-kju-dzsang-dzson* (Történet arról, ahogyan Li diák átlesett a falon) című elbeszélésében a címadó főhős felesége miután meghal, feltámad, majd ismét eltűnik örökre. A *Cshvi-ju-bjok-csong-gi* (Mámoros játék az úszó kékségen) főszereplője beleszeret egy tündérbe, aki a hős jól sikerült versét hallva kíváncsított a földre. A tündér nemsokára újra eltűnik. A történet férfi főhőse később a tündér invitálására azért hal meg, hogy a másvilágon ismét találkozhasson szerelmével.

Rim Dzse (1545–1587) kínai nyelvű allegorikus vagy megszemélyesített történeteivel (*üi-in-ché-szo-szol*) a koreai szatirikus irodalom egyik megteremtője. Az allegorikus forma lehetőséget adott a társadalombírálat kifejezésére: műveiben állatok, egér, ebihal, teknős stb. (*Szo-ok-szol* 'Egér a bíróság előtt') vagy virágok jelképeznek egyes típusokat (*Hva-sza* 'A virágok története'). Ez a krónikához hasonló felépítésű mű a virágok királyságában játszódik, s a csirázás, virágzás és fonnyadás egy-egy történelmi korszakkal analóg. *Szu-szong-dzsi* (Bánatváros története) című elbeszélésben a kínai és koreai történelem azon nagyszámú hőse szerepel, akikkel életükben méltatlanul bántak, száműzetésbe kényszerítették vagy kivégezték őket, s az általuk alapított várost, amelyben a végtelen bánat az úr, Szív fejedelem kérésére csak Pálinka vitéz tudja meghódítani. Az író azzal, hogy a világ bajai ellen orvosságként egyedül az ital bűfelejtő hatását hozza fel, tulajdonképpen a taoista nemcselekvés elvét propagálja. A taoizmus hatását mutatják a mű allegorikus szereplői, a testrészek, érzékek és érzelmek (Szív fejedelem, Látás, Hallás, Mell kerület, Bánatváros stb.) is, mivel ez a filozófia analógiás kapcsolatot tételez fel többek között a makro- és mikrokozmosz (államszervezet, emberi test és lélek) között is (TROCEVICS 2004: 145).

A kötetünkben szintén szereplő *Un-jong-dzson* (Unjong története, 17. század) szintén kínai nyelvű elbeszélés (terjedelmét tekintve inkább kisregénynek nevezhetnénk), szerzője ismeretlen. Koreai nyelvű változatai is fennmaradtak, ezek minden bizonnyal fordítások. A rendkívül lírai hangulatú, tragikus végű szerelmi történetben a *szoszol* számos jellegzetes vonása fellelhető: az álom és álmofejtés motívuma (a mű nagy része álmokeretben játszódik), a kínai mitológiára, történelemre és irodalomra történő utalások, a versben való kommunikáció, a hősök túlzottan tűnő érzelmessége (a férfihős is gyakorta könnyezik) stb. A mű az egyén szerelemhez való jogát hirdeti abban a korban, amikor a párválasztás a szülők és közvetítők dolga volt. A házasságnak ez a módja sem volt azonban elérhető mindenki számára: a királyi udvarban snylódó több száz udvarhölgy nem találkozhatott más férfikkal, nem mehettek férjhez (csak néhányukat választotta a király vagy valamelyik királyfi feleségnek vagy ágyasnak), s a verseket író, finom ízlésű királyi herceg habozás nélkül kivégeztette volna azokat, akik e zsarnoki rend ellen fellázadnak. A műnek – a *szoszolok* sorában ritkán előforduló – tragikus végkifejlete arra utal, hogy ilyen körülmények között a boldogság csak a szerelmesek halál utáni újraegyesülésével érhető el (bár a szerelmesek nosztalgiaival, fájdalommal emlékeznek vissza földi létükre).

A *szoszol* a koreai írás (egykori neve: *on-mun* 'vulgáris írás', mai neve: *han-gül* 'koreai betűk') megjelenését követő korszakokban virágzott igazán, s ehhez hozzájárult a városi lakosság számszerű erősödése is. A szerzők – Kínához hasonlóan – többnyire olyan írás-

tudók voltak, akik megbuktak a hivatalnoki vizsgán, s regényes történetek írásával és eladásával keresték a kenyerüket. Az irodalom kétnyelvűsége továbbra is fennmaradt, hiszen a korábbi, sinocentrikus ideológia nem változott. Gyakran nem lehet eldönteni, hogy valamely irodalmi mű, lett légyen próza vagy vers, eredetileg melyik nyelven íródott, kínaiul-e vagy koreaiul; a fennmaradt változat eredeti szöveg-e vagy fordítás, esetleg fordításon alapuló átdolgozás, parafrázis (nevük: *on-mun szoszol*: koreai nyelvű és írású szoszol, *han-mun szoszol*: klasszikus kínai nyelvű szoszol).

A koreai fonetikus, azaz hangjelölő írást a *Csoszon*-, más néven *Li*-dinasztia (1392–1910) negyedik királya, *Szedzsong* (ur. 1419–1450) által alapított *Csongüm-cshong* (A helyes kiejtés hivatala) tudós hivatalnokai a király utasítására, sőt közreműködésével tervezték meg (az uralkodót többek között ezért tartják a koreai történelem legnagyobb királyának). A munkát 1443-ban fejezték be, s ekkor mutatták be egy hét oldalas füzetecskében, amelynek a királytól adományozott címe: *Hun-min-csong-üm* (A nép helyes kiejtésre tanítása). E mű eredeti formájában nem maradt fenn, csak a *Vorin szokpo* című prózai mű mellékleteként és két másik másolatban. Egy 1940-ben *Andongban* (Északi *Kjongszang*-tartomány) felfedezett könyv tartalmazza a negyedik, a legrégebbi és legegyszerűbb szövegváltozatot. Ez a mű 1446-ból származik, s a címe: *Hun-min-csong-üm he-rjé* (A Hun-min-csong-üm értelmezése és példák), amely a *Hun-min-csong-üm* eredeti hét oldalát tartalmazza, majd az egyes betűk további részletes magyarázatát adja, ismerteti a szótag-kialakítás szabályait, majd példaszöveget mutat be. A tudóscsoport vezetőjének, *Csong In-dzsinek* az utószava zárja a művet. Korábban számos téves elmélet létezett arról, hogy a betűformákat milyen elvek alapján alakították ki, de csak ebből a könyvből derült ki az igazság: a mássalhangzókat jelölő betűk alakja az egyes hangok képzésekor domináns szerepet játszó szerveknek (ajkak, fog, nyelv, torok), illetve hangképzéskor elfoglalt helyzetüknek a sematikus ábrázolása (szemiotikai értelemben indexek), s a különböző hangok ejtésbeli hasonlósága írásképi hasonlóságukon tükröződik. A magánhangzók jelölése a modern tudományosság szempontjából kevésbé figyelemreméltó: a taoista filozófia három alapkategóriáját kombinálja grafikusán (a pont az ég, a vízszintes vonal a föld, a függőleges vonal az ember kifejezője). A fenti elveknek megfelelően a koreai ábécé összes, azaz 28 betűje nyolc alapbetűre vezethető le; ebből öt mássalhangzót, három magánhangzót jelöl. Az azonos helyen képzett hangok írásképet ugyanahhoz az alapbetűhöz viszonyítják egy vagy több vonás hozzáadásával. A 15. század óta bekövetkezett hangtani változásokat követve a betűk száma mára 24-re csökkent, s ezek, valamint kombinációik jelölik a koreai hangrendszer 40 fonémáját.

A koreaiak manapság rendkívül büszkék ábécéjükre, a világ egyik legtudományosabb írásrendszerének tartják, s ebben a külföldi kutatók is egyetértenek velük. A neokonfucius tanok sinocentrikus világpépet valló konzervatív tudósok azonban a hangül kihirdetését követően rögtön mozgalmat indítottak az új írás diszkreditálására. Az elégedetlenkedők vezéralakja, Cshö Man-li (ejtsd: Malli) 1444-ben egy levelet intézett a királyhoz, amely a következőket tartalmazza:

„Országunk mint szuverén állam szolgálja Kínát dinasztiank alapítása óta, s ha ma új betűket szerkesztünk, az megsérti tiszteletünk érzését Kína iránt anélkül, hogy ezt igazolni tudnánk, hiszen ugyanolyan betűket használunk, mint Kína, és ugyanazon az úton haladunk. A Kína uralma alatti világban sehol sem alkottak új írást pusztán azért, mert mások a természeti feltételek és a helyi nyelvek. Mongóliának, Japánnak és Tibetnek van saját írása, de őket barbárnak tartják és lenézik” (MÁRTONFI 1972).

A konfucius szellemiségű koreai elitnek a fentiekhez hasonló vélekedése miatt a ko-

reai fonetikus írás használata periférikus maradt, s a felfedezése utáni időszaktól a modern koreai irodalom jelentkezéséig (20. század eleje) a koreai irodalmi alkotásoknak mindössze 5 százaléka született koreai írással, azaz koreai nyelven (KIM 1986: 89), a fennmaradó rész nyelve a kínai volt. Mindazonáltal az 5 százaléknyi koreai nyelvű között is találhatók igen eredeti és jelentős alkotások: ennek az írásnak köszönheti létezését és fennmaradását a régi Korea lírai formája, a 3 soros, 12 ütemes, 43–50 szótagból álló rövidvers, a *si-dzso* ('évszakok melódiája'), amelyet ma is művelnek és általában a kínai négyesorosokkal (*csüe csü*) egyező szerkezetűek (magyar fordításuk: OSVÁTH 2002); valamint a jóval hosszabb terjedelmű, szintén laza ütemes verselésű epiko-lírai *ká-szá* ('énekelt szöveg'), amely a kínai *fu* formára emlékeztet. Elnevezésük arra utal, hogy énekversként jöttek létre és léteztek hosszú ideig. Megjegyzendő, hogy a koreai nyelvű versek és elbeszélő művek nyelvezete meglehetősen különbözött a beszélt koreai nyelvtől a bennük szereplő nagy számú kínai idióma, sőt kínaias nyelvtani szerkezet miatt, s a modern koreai irodalom úttörőinek egyik stilisztikai érdeme ezen ellentmondás feloldása lesz majd.

A koreai nyelven, koreai írással lejegyzett első prózai mű a *Vorin szokpo* (Sákjamuni fényességes élete), amely Szedzso király (1417–1468) és apja, Szedzsong (1397–1450) egy-egy művének utólagos összekapcsolása. A mű a koreai betűket a kínai írásjegyekkel együtt használja, ami azt jelenti, hogy a szöveg koreai szavait koreai ábécével, a kínai eredetű (sino-koreai) szavakat kínai írással jegyzi le, de a sino-koreai szót jelölő kínai írásjegy mellett olvasható a koreai betűs változat is. (A koreai írás bár hangjelölő írás, de a betűket szótagonként csoportosítják. A szótagban egymás alá illetve fölé is írhatók; s ez a szótagnyi graféma pontosan megfelel egy kínai írásjegynégyzet nagyságának: ezért is kombinálható egymással a két írás igen jól.)

Ho Gjun (1569–1619) *Hong Gil-tong-dzson* (Hong Giltong története) című, népmesei fordulatokban gazdag műve sokak szerint koreai nyelven és koreai írással született, propagandisztikus céllal, hogy minél szélesebb néprétegek számára legyen érthető. Mások azt állítják, hogy az eredeti változat kínai nyelvű, bár elismerik, hogy a koreaira fordított változat tette igazán népszerűvé nem sokkal a megírást követően (TROCEVICS 2004: 149). Az író egy ágyas gyerekeként született, történetének hőse, Hong Giltong úgyszintén, akit hátrányos helyzete miatt számtalan megaláztatás ér (apját például nem szólíthatja apának). Végül nemes rablóvezér lesz, aki csak a gazdagoktól vesz el, de a népet segíti. Valóságos népmesei hős ő, aki láthatatlanná képes válni, tud repülni, sőt alakját képes megsokszorozni és így minden tartományban jelen lenni. Az elbeszélés – a koreai irodalomban elsőként – egy utópisztikus társadalom képével zárul: Hong Giltong a társaival egy lakatlan szigeten példászerű államot alapít és ott uralkodik. Ho Gjun sorsa másként alakult: politikai összeesküvésbe keveredett, s társaival együtt kivégezték.

Magyarul is olvasható Kim Mandzsungnak (1637–1692) 1687–1688-ban írott *Ku-un-mong* (Kilencek felhőálma) című regénye, amely magyar nyelven is megjelent *Pajzán álom* címmel (KIM 1991; a magyar fordítás nyelvi és egyéb problémáiról: FENDLER 1992). Vitatott, hogy milyen nyelven született az első változat, koreaiul-e vagy kínai nyelven; a *venjen* ellen kardoskodók azzal érvelnek, hogy az író dokumentálhatóan édesanyja számára írta művét, s anyja nem ismerte a klaszikus kínait (LEE 2003: 273). „Az élet-álom” mint téma már jóval korábban meglehetősen elterjedt volt a buddhista ihletésű kínai irodalomban (KALMÁR 1991), ennél fogva a kínai hatást kétségtelennek tekinthetjük a koreai buddhista álomregény kialakulásában is. Már a *Szamguk jusza* tartalmaz egy hasonló történetet egy fiatal, Csošin nevű buddhista szerzetesről, aki miután találkozik egy csinos lánnyal, Buddhához imádkozik, hogy ajándékozza meg a földi boldogsággal. Ez egy rábocsátott

álomban megtörténik, boldogan él a kiválasztott lánnyal, de öregségükre elszegényednek, s emiatt el kell válnia feleségétől és gyerekeitől. Ezután ébred fel (ILYON 1972: 247–251). Valamennyi hasonló kínai és koreai történetben az álom felnőtt korában lepi meg a főhőst, s amikor felébred, rájön arra, hogy csupán néhány óra telt el a földi létből. A *Ku-un-mong* az első a koreai álomregények sorában, és nagy sikere nyomán számos hasonló jellegű mű követte, így például az *Ok-ru-mon* Álom a Nefrit toronyban, a 18. század végén (SZOROKIN 1982). A *Ku-un-mong* főhőse egy Szongdzsin nevű ifjú szerzetes, aki álmában Jang Soju néven végigéli a konfuciózus karrier minden nagyszerűségét: kancellár és győztes hadvezér lesz. Nyolc szép és művelt felesége, valamint ágyasa van, akik korábban tündérek voltak (a velük való megismerkedés a mű egy-egy epizódját jelenti). Sikerei tetőpontján visszavonul, számba veszi a Távol-Keleten ismert vallásokat, majd úgy dönt, hogy Buddha útjára lép (KIM 1991: 344–345):

„Három út van az ég alatt: az egyik konfuciózus, a másik a taoista, a harmadik Buddháé. Buddháé a tökéletes út. A konfuciózus út segít, hogy sikereket érjünk el a hivatali pályán, megvilágítja az erkölcsi elveket, s azon cselekedeteket tartja becsben, amelyeket utódainkra hagyunk. A taoisták a halhatatlanságot szeretnék elérni. Ősidők óta s mily sokan keresik, de mindig eredménytelenül! (...) Sorsom tehát bizonyosan a buddhizmushoz kapcsolódik, s én, mivel kötelességemet a világban teljesítettem, elhagyom házam és elindulok, hogy felleljem az igaz utat. (...) Rálépek az útra, amelyem nincs sem születés, sem halál, átlépek a világ hívságainak és tenger szenvedésének a határát!” (Harsányi Éva fordítása)

Jang Soju ezt követően ébred fel, s lesz újra Szongdzsin, a szerzetes. A kolostor kapujában nyolc tündérlány kér bebocsátást. Ők is szerzetesek lesznek. Az álom tehát ebben a műben metaforisztikus értelmű: magát az életet jelenti, amely buddhista értelemben az illúzióvilágban való tévelygés.

A koreai szatirikus próza legnagyobb alakja Pak Csivon (1737–1805), aki a 17–19. században hódító, Kínából eredeztethető *sil-hak* (‘reális tudomány’) mozgalom egyik legismertebb képviselője. A mozgalom a konfuciózus dogmatizmussal („csak a múlt nagyjai érdemesek a tanulmányozásra”) szemben a korszerű tudományok művelését és nyugati típusú reformokat (földreform, népoktatás, iparfejlesztés stb.) követelt. Pak Csivon e reformok szellemében illetve éles kritikával korabeli kínai nyelven (*pajhua*) írott műveiben a koreai uralkodó osztályt. Tíz fennmaradt elbeszélésének műfaji besorolásáról különböző vélemények vannak (JELISZEJEV 1977: 7–10, 188–205), némelyikük inkább didaktikus célzatú esszé. Ezek szellemisége sok szempontból rokonítható az európai felvilágosodás szatíráival. Reformelképzeléseit *Ho-szeng-dzson* (Ho mester története) című művének nemesi származású tudós hőse valósítja meg, aki az arisztokrata társai általt megvetett kereskedelemmel kezd foglalkozni, végül utópisztikus közösséget alapít egy távoli szigeten. A mű keserű végkicsengése, hogy a korabeli Korea éretlen még a reformokra. *Jang-ban-dzson* (Egy jangban története) című elbeszélésében egy gazdag kereskedő *jangban*, azaz nemesember szeretne lenni, de amikor értesül a *jangban* életformának az etikettel kapcsolatos bonyolult kötelezettségeiről és a nemesség arcpírító előjogairól, rémülten mond le a lehetőségről. *Ho-dzsil* (A tigris értelme) című elbeszélésében a tigris azzal korholja a léha erkölcsű, képmutató nemes, hogy még a vadállatok világa is erényesebb, szelídebb annál a társadalomnál, amelyben a *jangban* az úr. Hasonlóan szatirikus hangvételű a *Je-dok-szon-szeng-dzson* (Jedok mester története) című elbeszélés, amelyben egy pócegödörtsíftó megvetett, de társadalmilag igen hasznos tevékenységét állítja szembe a köztisztletnek örvendő *jangban* parazita életmódjával; ez a műve leginkább esszészzerű, hiszen egyáltalán nincs cselekménye. Kevésbé szatirikus jellegű, inkább rezignáltan fájdalmas az özvegyi

sors keserűségéről szóló *Jol-njo-ham-jang-pak-ssi-dzson-pjon-szo* (Történet a hamjangi illetőségű erényes Pak asszonyról kommentárokkal; a műfordítás címe: Hűséges feleségek története). A konfucianus világban az előkelő hölgyeknek, ha férjük meghalt, nem volt illő újra férjhez menniük (ha ez mégis megtörtént, a fiaik nem léphettek állami szolgálatba). A hitvesi erény csúcának az számított, ha a feleség önként követte a férjét a halálba. Az elbeszélés két asszonyról szól. A finom lélektani megfigyeléseket tartalmazó első történetben egy anya megkérdezi az újra házasodást elítélő fiait, hogy azok tudják-e, miért van elkopva az anyjuk nyakában hordott pénzdarab. Elmondja, hogy férje halála után a hosszú magányos éjszakákon gyötrődve évtizedekig ezzel a pénzdarabbal játszott, azt pörgette, s a sötétben négykézláb tapogatózva kereste, ha elgurult. Fiai ezt hallván elszégyellik magukat. A másik betét-történetben egy leánynak a vőlegénye az esküvő előtt betegségben elhalálozik, de az erényes menyasszony a jóindulatú figyelmeztetések ellenére sem bontja fel az eljegyzést, feleségként viselkedik, majd a gyászév letelte után öngyilkos lesz. Az író fájdalommal-ironikus kérdése az elbeszélés utolsó mondataként: „Ez valóban hűség, de nem túlzó mértékű-e?” Pak Csivon követője volt az 500 kötetes életművet hátrahagyó író, költő, polihisztor, Csong Jagjong (1762–1836), az első koreai katolikusok egyike. Az ő szerteágazó életművében szintén megtalálhatók a szatirikus hangvételű kínai nyelvű elbeszélések. *Cshul-tong-dzson* (Egy szolga elbocsátásáról) című elbeszélése az urai által tudatlanságban tartott nép tunyaságát, lustaságát írja le.

Drámakezdemény és elbeszélő próza határvidékén született a koreai nyelvű *phan-szori szoszol* valamikor a 18. század első felében (részletes ismertetése: CHO 2003). Koreában európai értelemben vett színmű nem alakult ki, a Koreában létrejött színpadi műfaj, a *phan-szori* ('színpadi hang') tulajdonképpen egyetlen szereplős színpadi játéknak fogható fel, amelyben a *kvang-de* nevű narrátor-énekes egyidejűleg több szerepet alakítva erőteljesen gesztikulálva elmondja, elénekeli, eltáncolja a történetet (a kezében tartott legyező mozgatása is jelzés értékű). Egy dobos (*koszu*) ülve kíséri, a cselekmény izgalmasabb részeinél használja a hangszerét, s időnként közbekiáltásokkal biztatja a *kvangdét* vagy kommentálja a történetet. A műfaj virágkora a 18–19. századra esik, s ez a városi lakosság megerősödésével függ össze, bár maga a műfaj vidéki környezetből, Csolla megyéből származik, amely Korea néphagyományokban leggazdagabb vidéke. A sámánzenével és sámánservertással való rokonsága nyilvánvaló, hiszen a sámánda is narratív és énekes részekből tevődik össze. A *phan-szori* szöveg ennek megfelelő előadásmódja: narratív (*aniri*) és énekelte (*cshang*). Az *aniri-kvangde* elnevezés negatív értelmű volt, mert nem tartották nagyra azt az előadót, aki keveset énekelte. A *kvangde* hangszíne rekedtes, csakúgy, mint a sámáné, akinek a koreai neve *mudang*. A rögtönzés műfaji követelmény volt, mivel alkalmazkodni kellett a nézőközönség mindenkori összetételéhez, hangulatához. A játsszói idő eredetileg 5–7 órás is lehetett. Dél-Koreában ma is létező színpadi műfaj, de az előadás időtartama rövidebb lett: általában 3–4 óráig tart, egyetlen szünet közbeiktatásával, de csak a régi klasszikus műveket játsszák, újakat nem írnak. Mivel csak szóban terjedt, az egyes műveknek számos szövegvariánsa maradt fenn, s csak később jegyezték le őket, s ezt az elbeszélés-ként lejegyzett formát hívják *phan-szori szoszol*nak (phan-szori elbeszélés). Stílusa a memorizálás követelményeihez igazodik: sok az ismétlés, az állandóult nyelvi szerkezet. Mint a folklór-műfajokban általában, a *phan-szoriban* is gyakori a meseszerű elem. Tizenkét phanszoriról tudunk (*phan-szori jol-tu ma-dang*), de a múlt század végére ezekből csak öt maradt fenn. A két legismertebb *phan-szori szoszol* közül a *Cshun-hjang-dzson* (Történet Tavaszillatról) vagy *Cshun-hjang-ga* (Ének Tavaszillatról) magyarul is olvasható Csunjan szerelme címmel, Tóth Tibor fordításában (Európa Kiadó, 1958). Ez a *szoszol* – legkorábbi

szövegváltozata 1754-ből származik – tartalmazza a legismertebb koreai szerelmi történetet (tucatnyi filmváltozata ismeretes). Cshunhjang anyja, Volme megvetett foglalkozást űzött egykor: *kiszeng*, azaz kurtizán volt. Sikerült férjhez mennie, de nem született gyermekük. Elment a Turuszan-hegyre gyermekáldásért imádkozni. A hegyen álmat látott: egy öngyilkos lánynak a hegy istene azt parancsolta, hogy szülessen újjá, s legyen Volme lánya. Hamarosan megszületett a megálmódott lány, Csunhjang, aki gyönyörűvé serdült 15 éves korára. Az új tartományi főnök fia, Ri Mong-rjong (Álombéli sárkány) rögtön beleszeret, amikor megpillantja. Érte küldi a szolgáját, de Cshunhjang szabódik. Anyja végül rábeszéli egy álmára hivatkozva („Szép mezőben egy nagy tó támadt és belőle egy gyönyörű sárkány kelt ki, s csak ment, ment egyenesen föl az égbe”: ez utalás a fiú nevének jelentésére). A nemes ifjú megkéri Csunhjang kezét, a lány igent mond, de balszerencsésükre a fiú apját máshová helyezik és Mongrjongnak is mennie kell. Egy új, zsarnoki természetű kormányzó érkezik, aki fenyegetéssel, sőt kínzással próbálja a lányt meghódítani, sikertelenül. Végül börtönbe zárátja és kivégzéssel fenyegeti. Mongrjong hivatalnokai vizsgái kitűnően sikerülnek. Áruhában, királyi inspektorként érkezik vissza a városba. Koldusgúnyában látogatja meg szerelmét, s meggyőződik arról, hogy a lány szegényen is szereti. Mint koldus belopózik a kormányzó dózsölő lakomájára és részt vesz a költői versenyen. Csak távozása után találják meg versét: „*Aranyszerlegben a bor – ezer ember vére, dús asztalon a sok étel – ezer ember zsírja. Hol a gyertya cseppje csordul, népnek hull a könnye, hol zajongó jókedv tombol, népiünk átka zúg fel.*” Másnap felfedi kilétét és megbünteti a hivatali hatalmával visszaélő kormányzót, majd nyilvánosan is összeházasodik a szerelmével, akinek példászerű hűségét a királyi udvarban is csodálják.

A *Sim-cshong-dzson* (Simcsong története) a konfuciánus kultúrában az erkölcs alapjaként értékelt gyermeki önfeláldozásról szóló tanmese. A történet hőstét, Simcsongot vak édesapja nevelte fel. Egy szerzetes szerint Buddha 300 szuk rizsáldozat ellenében visszaadná az apa látását. Kereskedők érkeznek a faluba, akik egy szűzet szeretnének áldozni engesztelésül a háborgó tengernek. Simcsong 300 szuk rizsért cserébe vállakozik az áldozatra. Nemes önfeláldozása megindítja az alvilág urát: egy lótuszvirág kelyhében visszakereszi a földre és királynő lesz. Udvarába hivatja az összes vakot, találkozik apjával, aki szeretett lánya hangját hallva visszanyeri látását. Simcsong önfeláldozása azonban még ennél is nagyobb csodát tesz: minden vak látni kezd.

A modern irodalom kialakulásához vezető út a 19. század végén nyelvi téren kezdődött meg. Mint említettük, a koreai nyelv és írás tekintélye addig viszonylag alacsony volt és még a koreai nyelvű irodalmi szövegekben is sok kínai nyelvű fordulat, kifejezés szerepelt, következésképpen a beszélt nyelv és írott nyelv közötti különbség meglehetősen nagy volt. A politikai reformmozgalom (*ke-hva un-dong*) hívei az *on-mun-il-cshi* ('a beszélt és írott nyelv egysége') elvét vallották, s a konzervatív Kínától való politikai és kulturális elszakadást és a modernizálódott Japán felé történő közeledést hirdették; a koreai nyelvűséget és a koreai írást is a Kína-ellenes, nacionalista érzelmek fokozására kívánták felhasználni. Ezen elvek jegyében hozta létre Szo Dzsephil (angol nevén: Philip Jaisohn, 1866–1951) az első teljesen koreai nyelvű újságot (*Tong-rip shin-mun* Függetlenségi Lapok, 1896), amely kínaiul írott olvasói levelet el sem fogadott. A szerkesztők a beszélt koreai nyelvet vették alapul, nem használták tehát nehezen érthető sino-koreai szavakat és idiómákat; ők alkalmazták először helyközt a különálló szavak elkülönítésére. A koreai nyelvűség és a fonetikus írás elterjesztésében és vele kapcsolatos helyesírási reformok kezdenéyzésében igen fontos szerepük volt az európai és amerikai misszionáriusoknak is, mivel ők fordították le koreai nyelvre koreai betűkkel, a kínai írásjegyek teljes mellőzésével, majd adták ki több

százezer példányszámban a Szentírást (ROSS 2004). A Bibliafordítások során (legfontosabb: Ross és MacIntyre: *Shin-jak* Újszövetség, 1887) új szavakat és kifejezéseket kellett alkotni, s ezekkel is sokat gazdagodott a koreai nyelv. Ahogyan korábban a koreai elit a konfuciánus eszméket közvetítő kínai nyelvet és kínai írásjegyeket értékelte nagyra, ebben a korban a koreai nyelv és koreai írás, a *hangül* értékelődött fel, mivel a modernitást jelképező kereszténység tanait közvetítette (A keresztények – mivel e vallás tanításai később is alkalmasak voltak a koreai függetlenségi és demokratikus törekvések kifejezésére – ma a hívők felét teszik ki Dél-Koreában, ez az érték a legmagasabbak közé tartozik Ázsiában!). Ezek a fordítások elsősorban az alacsonyabb néprétegeket és a középosztály műveltebb hajadonjait célozták meg, a papok ugyanis felismerték, hogy ezeknek a nőknek később az új nemzedék vallásos nevelésében fontos szerepük lesz. Mindezek az erőfeszítések a 19. század elejére előkészítették a fordulatot a koreai irodalom számára is. A folklórból megőrzött, valamint a kínai irodalomból kölcsönvett formák, motívumok és a neokonfuciánus eszmevilág ideje addigra lejárt. A társadalmi életben egyre nagyobb teret nyertek a – jórészt japán közvetítéssel megismert – európai liberális eszmék, a művészetben pedig a nyugati stílusok és műfajok léptek a régi, idejétmúlt helyére. Az elbeszélő irodalom kínai mintára kialakult uralkodó műfaja, a *szoszol* két fázisban átadta helyét a modern regénynek és elbeszélésnek, az első fázis átmeneti jellegű műfaja a *sin-szoszol* ‘új szoszol’ elnevezést kapta, míg a teljesen nyugatias forma a *hjonde-szoszol* ‘modern szoszol’ (HWANG 2005: 212). A váltás fontos nyelvi változásokkal is együttjár: az irodalom korábbi kétnyelvűsége fokozatosan megszűnt (a költészetben tartott ki legtovább), párhuzamosan a modernizációs reformok azon intézkedésével, hogy 1894-ben a korábbi klasszikus kínai (*hanmun*) helyett a koreait (*kuk-mun* ‘nemzeti nyelv’) tették meg az ország hivatalos nyelvévé. A századfordulót követően a prózában már csak koreai nyelvű alkotások jöttek létre; a költészetben egy ideig még születtek alkotások klasszikus kínai nyelven, például Han Jongun (1879–1944) néhány verse, bár legjelentősebb, a koreai költészetben mérföldkövet jelentő verseskönete már koreai nyelvű (*Nim-ui cshimmuk* A kedves hallgatása, 1926). Ri Indzsik (1862–1916) az első *sin-szoszol* szerzője. A mű címe (*Hjol-ui nu* ‘Véres könnyek’, 1906) jelzi, hogy a korabeli koreai irodalom számára Japán volt az egyik fontos tájékozódási pont, mert például ez a regény Murai Genzai *Chi no namida* című regényének mintájára készült, a japán mű címe ugyanazt jelenti, mint a koreaié. A mű japán szereplői pozitív szerepet játszanak, segítik a koreaiakat. A kínai-japán háború (1894–1895) idején játszódó történet sok megpróbáltatáson átmenő fiatal hősei végül Amerikába mennek tanulni, hogy hazatérve nyugati stílusú reformokat valósítsanak meg. Hasonló eszmeiségű művei még: *Ün-szégjé* (Ezüstvilág, 1908), *Kvi-üi szong* (Az ördög hangja, 1910). Ezüstvilág című regényének színpadi változatát tartják az első modern koreai drámának (*singük, sinpha jongük*), amelyet az 1908. júliusában Szöulban megnyílt első koreai színházban (*Vongaksza*) adtak elő (NAHM 1988: 306). A modern koreai irodalom két megteremtőjének mégsem őt, hanem Cshö Namszont (1897–1957) és Ri Gvangszut (1892–1950?) tartják, előző író a koreai nyelvű modern verset teremtette meg (később reprezentatív formájává a szabadvers vált), utóbbi a modern prózát, az első, modernnek elismert regény (*hjonde szoszol*) Ri Gvangszu alkotása (*Mu-dzsong* Érzéketlenség, 1917). Őt – a szegényekkel együttérző és a szebb jövőért, a modern Koreáért aktív szerepet vállaló értelmiségi regényhősei miatt – „koreai Tolsztojnak” nevezték el, ugyanakkor ez a mű a japán gyarmatosítással (1910) kapcsolatos, egyes értelmiségi körökben meglévő illúzióknak is a tükröképe: „*The narrative of the youth on a march out of an old enclave of morality toward a new world of civilization declares and celebrates the triumph of the logic of civilization in support of colonialism.*” (HWANG

2005: 225). A gyarmatosítók egyes intézkedései nyomán a Japánt mintaoszágnak tekintő értelmiségiek előtt is feltárult a kolonializmus igazi arca. Mindazonáltal a huszas és harmincas évek az irodalmi élet fellendülését hozták, mivel a japán gyarmatosítók az 1919. március elsejei japánellenes országos megmozdulásoktól megrettenve a 30-as évek végéig lazítottak kissé a gyepnlön. A „koreai Maupassant” Hjon Dzsingon (1900–1943) volt, aki a naturalizmusba hajló realizmus eszközeivel a gyarmati idők eltorzult emberi pszichéjét ábrázolta. A nevelő és a szerelmeslevelek (*Bi szagamgva robü retherü*, 1925) című novellájában egy vénlány tanárnő puritán vakbuzgósággal óvja a felügyeletére bízott középiskolás lányok erkölceit, de éjszakánként tudathasadásos állapotban sírva-nevetve olvassa a lányoktól elkobzott szerelmesleveleket, mintha neki írták volna. A tűz (*Pul*, 1925) című elbeszélésének 14 éves gyereklányát férjhez adják egy javakorabeli férfihez, s a kislány rettegve várja az éjszakákat, mert fogalma sincs arról, hogy mi tesz vele a férfi. Végül – hogy megszabaduljon az éjszakai lidércnyomástól – felgyújtja a házat. A novella utolsó mondatai: „Szuni a hátulsó kerítés mellől nézte a tüzet. Kipirult arccal jobbra-balra ugrált örömeiben”

Az elbeszélő irodalomban – a fentebb említett írókon kívül – különösen Rjom Szangszop (1897–1963) és Kim Dongin (1900–1951) neve érdemel említést. Naturalista stíluselemeket alkalmaz Rjom Szangszop is, akinek a legismertebb elbeszélése (*Phjobonsil-üi cshonggeguri* A biológiaszertár békája, 1925) gyakran felbukkan a novellaantológiákban. Az értelmiségi főhős, aki nem találja helyét az életben és pszichés zavarokkal küszködik, felidézi egyik iskolai élményét: a biológiatanár diadalmasan mondja a diákoknak, miután a kísérlet során a béka bizonyos szerveit eltávolította: – még mindig él! A párhuzam nyilvánvaló a megkínzott állat és a gyarmati Korea sorsa között. A *Manszé-dzson* (Az éljenzések előtt, 1924) című kisregénye szintén a főhős egyes szám első személyben elmondott története, s a koreai kispolgár cselekvésképtelenségét bírálja. A Tokióból hazatérő diák, Ri Inhva számára a gyarmati Korea temetőnek tűnik, amelyben az emberek mint férgek egymást zabálják fel (a mű első változata *Mjodzsi* Temető címmel 1922-ben folytatásokban jelent meg). A temető mint szimbólum feltűnésének egyik oka az, hogy a japán hatóságok meg akarták szüntetni a hagyományos családi temetkezési helyeket (amelyeket a koreaiak a geomantia szabályai szerint jelöltek ki), s helyette az elhamvasztást és a köztemetőt propagálták (SHIN 2004: 68–69). Rjom Szangszopnak tulajdonítják a gyarmati időszak talán legjobb regényét, a *Három nemzedék* (*Szamde*, 1931) című családregényt, amely egy család három nemzedékén keresztül mutatja be az értékrendben bekövetkezett változásokat, az ebből fakadó konfliktusokat. Kim Dongin írta az első koreai nyelvű, csak koreai betűkkel lejegyzett modern elbeszélést, amely *Pettaragi* (Búcsúdál) címmel 1921-ben jelent meg az általa és társai által alapított *Changdzso* (Alkotás, 1919–1921) című folyóiratban. A romantikus stíluselemeket alkalmazó történet egy hajósról szól, aki 20 éve keresi elveszett öccsét. Elválásuk oka egy tévedés, azt hitte ugyanis, hogy öccse összeszúrta a levét a feleségével, akit emiatt elűzött, s aki ezt követően hamarosan meghalt. Híressé a *Kamdza* (Egy kosár krumpli, 1925) című elbeszélése tette, amely egy prostituálttá váló nő fizikai és lelki elnyomorodásán keresztül ábrázolja a gyarmati Koreát, ahol a feudális, konfuciánus gondolkodás szívs tövábbélése következtében a nő továbbra sem számított teljes értékű embernek. A mű másik, általános emberi tanulsága az, hogy az állatias ösztönvilág elhatalmasodása tragédiához vezet. Kim Dongin a koreai narratív próza nyelvi megújulásában is fontos szerepet játszott: sílusára az élőbeszéd közvetlensége jellemző, így például a leírás során természetes módon használja a nyelvtani múlt időt (a korábbi írók elkerülték, helyette a múltbéli tapasztalatra utaló, azaz modalitást kifejező *-tora* végződést használták), s a nyu-

gati nyelvi minták hatására ő alkotta meg a harmadik személyű távolra mutató névmásból a harmadik személyű személyes névmást (*kü*); helyette korábban csak jelzős szerkezetet alkalmaztak: *kü szaram, kü jodza* (az az ember, az a nő stb.), s a beszélt nyelv szavait, fordulatait (így például az európai jövevényszavakat) beemelte az irodalmi stílusba (KIM 2004: 10–11). Kim Dongin a tiszta művészet híveként szembeszállt mind a Ri Gvangszu által hirdetett, az irodalom feladatául vallott felvilágosító törekvésekkel, mind az úgynevezett proletárirodalommal, amely a művészetben az osztályharc eszközeit látta. Elveinek művészi kifejezést is adott: *Kvangjom szonata* (Sonata apassionata, 1935) című elbeszélésében egy olyan zeneszerzőt ír le, aki akkor ér el alkotóművészete csúcspontjára, s alkot tökéletes zeneműveket, amikor megszabadul a társadalmi kötelezettségek béklyóitól, bűnöket követ el: gyűjtogat, kiássa a kedvese koporsóját stb. (COJ 2003). Magyarul csak a *Kopár hegy* (*Pulgiin szan*, 1932) című elbeszélése olvasható Szabadi Tibor fordításában (Pannon Tükör, 2003/4. pp. 43–46). A baloldali ellenfeleitől miszticizmussal vádolt Kim Dong-ri (ejtsd: Dongni, 1913–1995) műveiben gyakori háttér a vidék, a folklór mítikus világa. *Munjo-do* (Egy sámánasszony arcképe) című elbeszélésében (1936) a hagyományos koreai világ és a nyugati értékek tragédiával végződő konfliktusa egy sámánnő és keresztény hitre áttért fia kibékíthetetlen ellentétén keresztül jelenik meg. Megemlítendő még Ri Hjo-szok (1907–1942), aki a proletárirók útítársaként kezdte, de későbbi, legismertebb elbeszéléseiben szakít az irányzatosság sematizmusba torkolló merev előírásaival és finom lélekrajzú, lírai hangvételű, falusi környezetben játszódó elbeszélései általános emberi üzenetet közvetítenek: a világ egységes egész, ezért vágyaink összhangban vannak a természet törvényeivel. Az egyik legismertebb koreai novellában (*Memilkkot phil murjop* Hajdinavirágzás idején, 1933) az emberi, állati, növényi világ és a kozmosz erői közötti rejtett összefüggéseket láttatja meg: a negatív, nőies princípiumot (*jin*) jelentő hold és a szintén *jin* virágok (hajdina) varázsában vándorol egy férfi és számarcsödőre (*jang*), előrehaladott koruk ellenére mindketten még vágyakkal terhesen. A holdsütötte éj varázsában a férfi végül rátalál húsz éve elvesztett szerelmétől született fiára. Az egymástól elszakadt rokonok egymásra találása szappanoperák és limonádéregények kedvelt motívuma; ami művészeté emeli ezt az elcsépelet témát, az Ri Hjoszok művészi mondanivalójának mélysége, a novella tökéletes szerkezete, stílusa, és nyelvezete. Az emberi és állati szexualitás párhuzanos ábrázolása a vágyak természetességét sugallja a *Tvedzsi* (A disznó, 1933) című elbeszélésében is. A szegényparaszt pároztatni viszi egyetlen disznáját, hogy a születendő malacok árából kifizethesse az adót és munkát kereső kedvese után a városba mehessen ő is, de hazatérőben a vonat elgázolja az állatot. A költőként is kiváló, az első, botrányos avantgard verseket szerző Ri Szang (eredeti neve: Kim Hegjong, 1910–1937) a sorsát kilátástalannak érző, a hagyományos értékeket elutasító, nem-cselekvésbe menekülő fiatal értelmiségiek életérzését tolmácsolta önéletrajzi elemekben bővelkedő történeteiben, amelyek stílusukban is újat hoztak Legismertebb elbeszélése: *Nalge* (Szárnyak, 1936), amelyben a cselekvésképtelen, de jobb sorsra érdemes főhőst egy prostituált tartja el. Magyar nyelven mindezt csak a baloldali írók köréhez tartozó Cshö Sohe (1901–1932, eredeti neve: Cshö Hakszong) elbeszélései olvashatók: ő – Móriczra emlékeztető módon – a falusi szegénység anarchista lázadásba torkolló kilátástalan helyzetét ábrázolta, helyenként naturalisztikusan (Csö Szahe: *Árvíz után*. Európa Kiadó, Budapest: 1958).

1920 után az irodalmi életben két főbb csoportosulás alakult ki: az elsőbe a művészet öntörvényűségét, a tiszta irodalmat (*szunszu munhak*) hirdető nacionalista írók tartoztak, míg a másodikba – elsősorban az oroszországi események hatására – az antikapitalista, anti-kolonialista és internacionalista eszméket vallók, akik az irodalomban a politikai propa-

ganda hatásos eszközét látták. 1923-ban megalakult a *Sin-gjong-hjang-pha* (Új Irányzat Csoport), majd 1925-ban átalakult egy újabb szervezetté (KAPF, Koreran Artist's Proletarian Federation, koreai rövidítése: *khaphü*), amelyet csak 1935-ben oszlattak fel a japánok. Tagjai közé tartozott Cshö Sohe és a felszabadulás utáni észak-koreai irodalmi élet vezető alakja, Ri Gijong (1896–?). A KAPF a fennállása alatt vezető szerepre tört az irodalmi életben, s ádáz vitákat folytatott a másik csoportosulás íróival (Dél-Koreában kedvezőtlen a KAPF megítélése amiatt, hogy erőteljesen megosztotta és terméketlen vitákra készítette az írókat). A két csoport meglete természetesen nem jelentette azt, mintha a l'art pour l'art hívei nem alkottak volna – szándékaiktól némileg függetlenül – társadalombírálatot tartalmazó műveket. Akadtak olyan írók is (Ri Gvangszu, Cshö Namszon és mások), akik a harmincas években – félretéve korábbi japánellenes nézeteiket –, megbékéltek a gyarmatosítók ideológiai érveivel annak ellenére, hogy uralmuk utolsó időszakában a japánok – a háborús felkészülés jegyében – olyan intézkedéseket hoztak, amelyek a koreai nyelvet és kultúrát létében fenyegették: 1937-ben megszűnt a koreai nyelv iskolai tanítása, 1940-ben betiltották az irodalmi folyóiratokat, s kampány indult a koreai személynevek japánra történő cseréje érdekében (HAN 1970: 495–496, ALLEN 2005).

A japán uralom alóli felszabadulás napja, 1945. augusztus 15-e korszakos jelentőségű a koreai történelemben. E nap örömteli hozadéka mellett egy újabb nemzeti tragédia kezdetét is jelzi: a nemzeti megosztottságét. A jaltai egyezmény értelmében a félsziget északi részét a szovjetek, déli részét az amerikaiak szállták meg. Ennek következményeként három éves átmeneti időszak után 1948-ban két koreai állam jött létre: szovjet segítséggel a totalitáriánus Észak-Korea, és amerikai mintára Dél-Korea. Az éles ideológiai szembenállás jegyében a baloldali írók nagy része Észak-Koreába települt, s ott az irodalom – az írók egy részének mára felszámolt ellenállása ellenére – a mai napig pártos jellegű. A két koreai állam közötti konfliktusok a hidegháború légkörében véres háborúhoz vezettek. 1950. június 25-én Észak támadott, s két nap alatt elfoglalta Szöult. Az USA által vezetett ENSZ-erők sikeres ellentámadása után több százezer „kínai népi önkéntes” sietett Észak segítségére. A háború végül 1953-ban ugyanazon a vonalon ért véget, ahol elkezdődött. A két fél közötti lövészárók mélységét mutatja, hogy a fegyverszünetet a mai napig nem váltotta fel békeegyezmény, s a két koreai állam lakosai nem érintkeztek egymással szabadon, még levelet sem írhattak (FALUDI 1996).

Európai tapasztalataink is azt mutatják, hogy a polgárháborúk a legvéresebbek, a legkegyetlenebbek, mérhetetlen szenvedést zúdítanak a lakosságra. A koreai háború forgatagában milliók pusztultak el, családok tízezrei szakadtak szét úgy, hogy közel 50 éve azt sem tudják, él-e legközelebbi rokonuk a másik országrészben, vagy nem (a két vezető, Kim Dzsongil dél-koreai elnök és Kim Dzsongil észak-koreai pártfőtitkár 2000-es találkozáját követően e téren némi elmozdulás történt). Ez a tragikus időszak az írókat sem kímélte: volt, aki eltűnt (Ri Gvangszu), volt, akinek közeli rokonai Északra kerültek: oda hurcolták őket, vagy ideológiai okokból oda távoztak (Ri Munjol, Ku Szang). A háború, majd a háborút követő időszak kemény megpróbáltatásai mindmáig kimeríthetetlen témákat nyújtanak az irodalom számára. Az elbeszélő irodalom egy része a két tábor közötti éles szembenállást, a déliek hősiesség helytállását mutatja be a realista ábrázolás hagyományos eszközeivel, legjobb alkotásaiban művészileg hitelesen. O Szangvon (1930–1985) *A haladék (Jujé, 1955)* című elbeszélésének hőse egy dél-koreai tiszt, aki az északiak fogságába kerülve a kivégzés előtti éjszakán visszaemlékezik az elmúlt napok történéseire. Felderítő szakasza elszakad a főerőktől, s a dermesztő téli hidegben az egyenlőtlen harcok során emberei sorra elpusztulnak. Végül csak ő marad életben. Egy faluba ér, ahol az északiak éppen kivégezni

készülnek valakit az akkoriban hírhedtté vált kifejezés kíséretében: *Indulj Dél felé!*. A tiszt – bár másként is választhatna – lelövi a kivégzőket. Kis idő múlva bekerítik, fogságba esik. A kivégzése előtti éjszakán arra gondol: „*Vajon hányan tették már meg ezt az utat Dél felé?*” A lövés előtti utolsó gondolata: „...*utána bemennek a melegbe pihenni és elfelejtik, hogy valaki meghalt az imént. Micsoda közhely...*”

Ennek az elbeszélésnek, amely az ember és ember közötti megértés teljes hiányát, s a háború emberi életet semmibe vevő barbarizmusát ábrázolja, érdekes ellenpólusa Hvang Szunvon (1915–2000) *Darvak (Hak)* című novellája, amely megközelítési módja miatt megjelenésekor, 1953-ban nagy vitákat váltott ki (SHIN 1998: 40–48). Két gyerekkori barát közül az egyik fogoly, a másik az őrzője. A fogoly az északiak által szervezett falusi előjáróság tagja volt, s ez a déliek szemében halálos bűnnek számított. Lehetősége lett volna elmenekülnie, de nem volt képes beteg, mozgásképtelen apját a sorsára hagyni. A déli tiszt – még telve gyanakvással és gyűlölettel – a foglyot a központi gyűjtőhelyre vezeti. Útközben ráförmed: „Hány embert nyírtál ki? Miért nem szöktél el, meglehetett volna, biztosan valamilyen titkos megbízatásod van!” Az egykori barát válasza nyomán fokozatosan megérti a másik cselekedetének motívumait, emberi részvét ébred iránta, s végül szökni engedi. A mű címe szimbolikus értelmű, és közös gyerekkori élményükre utal: elfogtak egy darumadarat, hogy játsszanak vele, de végül szabadon engedték, mert mások bántani akarták. A cselekmény végkifejlete a megjelenés idején rendkívül merésznek számító üzenetet hordozott: van lehetőség a gyanakvás és félelem feloldására, a kölcsönös megértésre. Ez a mű ma már az iskolai szöveggyűjtemények állandó darabja, s valamennyi világnyelven olvasható; angolul négy fordítása van (Hvang Szunvon az idegen nyelvekre legtöbbet fordított dél-koreai író).

A háborúk véget érnek egyszer, de sebei nehezen hegednek. Az észak-koreai születésű Cshö Inhun (1936–) a koreai háború idején menekült Délre egy elviselhetőbb társadalmi rendszert keresve. Életpasztalatait tükrözi legjelentősebb műve *A tér (Kvangdzang, 1961)*, a 60-as évek talán legfontosabb alkotása (KIM 1992: 77). A főhős, Ri Mjongdzsun, 1953-ban a hadifogolytáborból kiszabadulva a Tagore nevű indiai hajó fedélzetén élete fordulópontjaira emlékezik. Északi katonaként esett a déliek fogságába. Eredetileg Dél-Koreában élt; apja disszidált először Északra. Mjongdzsun filozófia szakos szouli egyetemistaként Jongmin nevű barátjánéje jómódú családjánál lakott. Elégedetlen sajátmaga és környezete léhának és parazitának tartott életmódjával. Apjának az észak-koreai propagandagépezetben vállalt szerepvállalása miatt a rendőrség zaklatja; az emiatt felháborodott fiatalember ismét szimpátiát kezd érezni apja eszméi iránt. A June nevű lánnyal folytatott afférjának válsága megérleli benne az északra történő szökés gondolatát. Úton észak felé – egy hajó fedélzetén – arra gondol, hogy egy „tisztá, nyílt tér” felé tart, miután kiszabadult egy „hermetikusan zárt szoba fojtogató belsejéből”. Apja északon újra nőszült, és a kommunista vezetők életét éli, amely lényegét tekintve olyan, mint a déli burzsoáziáé. Sehöl nem találja azt a forradalmi lelkesedést, ami után annyira vágyott. A kormánylapnál lesz újságíró, de hamarosan önkritikát kell gyakorolnia a mandzsuri koreaiak helyzetével foglalkozó kritikus hangvételű cikke miatt: „kispolgári mentalitás” és „szubjektív vélekedésen alapuló félrevezető tájékoztatás” a vád. Ezt követően önkéntes fizikai munkára jelentkezik, s a szabadtéri színpad építése közben megismerkedik egy táncosnővel, aki azonban egy idő után szakít vele. 1950-ben a néphadsereg tagjaként vonul be Szöulba, de akkor már az északi életforma sem lelkesíti. Azt a feladatot kapja, hogy ítélkezzen az elfogott déli reakciók fölött. A foglyok között viszontlátja egykori szerelmét, Junét, aki Jongmin bátyjának, Tesiknek a felesége lett. Elősegíti a szökésüket. A fronton találkozik egykori balerina-szerelmé-

vel is, aki nővér egy tábori kórházban. Az asszony egy összecsapás során életét veszti, Mjongdzsun pedig ekkor esik fogságba. A fegyverszüneti egyezmény aláírásának idején már teljesen kiábrándult mind az Észak, mind Dél által képviselt eszmékből. A szabad, harmonikus élet nyílt tere, ami után annyira vágyakozott, sehol sem létezik a Koreai-félszigeten, helyette Délen „az aljasság, hatalomvágy és perverz szex tombol”, Északon pedig „a párt helyettesíti a népet, a forradalom helyett a forradalom imitációja, a lelkesedés helyett a lelkesedés imitációja az úr”. Elhatározza, hogy önkéntes száműzetésbe vonul oda, ahol senkit sem ismer, és ahol minden és mindenki közömbös a számára. A hajóúton rádöbben, hogy számára nincs már kiút, és éjszaka a tengerbe veti magát. A regény a két diktatúra szorításában fulladozó koreai értelmiség erkölcsi, eszmei válságának kórképe. Egyrészt pontos kor- és jellemrajz, másrészt a két diktatúra különbségére is felhívja a figyelmet, valószínűleg a szerző szándékától függetlenül: Északon ez a regény nem jelenthetett volna meg semmilyen körülmények között. Dél-Koreában viszont a szigorú nemzetbiztonsági törvény és cenzúra ellenére is kiadhatták az ilyen és ehhez hasonló szellemiségű művek egy részét.

Ri Bomszon (1920–) elbeszélésének címe is (*Obalthan A gellert kapott golyó*, 1959) metaforikus értelmű: a főhős és a hozzá hasonlók életének céltalanságára, értelmetlenségére utal a háború utáni évek kaotikus időszakában (O'ROURKE 1981: 11–12.) Csholho külvárosi kishivatalnokként nyomorúságos bérért dolgozik. Az őt sújtó körülmények ellenére hisz a becsületes élet eszményében. Rettenetesen fáj a foga, de nincs pénze fogászati kezelésre. Félkegyelmű anyja állandóan azt kiabálja: „Menjünk vissza!” (Észak-Koreába, ahol jobb körülmények közt éltek.) Egy papírkartonokból összeeszkábált viskóban tengődnek, felesége, „aki már azt is elfelejtette, hogy valaha csinos volt”, várandós. Külföldi katonákból élő prostituált nővére és munkanélküli öccse lakik még velük. Öccse egyik este részegen jön haza, bátyja figyelmezteti, hogy „a lelkiismeret hangja még a nyomorban sem hallgathat el”. Párbeszédük így folytatódik:

– *Ez igaz. Ezért kell megszabadulnunk a lelkiismerettől, az erkölcstől, szokásoktól, jogtól és minden hasonlótól.*

– *Már rég gazdag lehetnék, ha én is így gondolkoznék.*

– *Tudom... A lelkiismeret olyan, mint egy tüske az ujjban. Kihúzod, és nincs több gond vele.*

Csholho nem képes elfogadni öccse cinizmusát annak ellenére, hogy kilátástalan nyomoruk miatt semmi öröme az életben. Másnap felhívják a rendőrségtől: öccsét rablás közben elfogták. Még aznap megtudja, hogy feleségének komplikációkkal járó szülése van. Prostituált nővérétől pénzt kap, de késő, felesége meghal. A pénzen kihúzatja négy fájós fogát. A fájdalomtól és vérvesztéségtől szédelegve taxiba ül és a kórház felé indul, ahol felesége meghalt. Útközben meggondolja magát és arra kéri a sofőrt, hogy céltalanul keringjen vele a városban. – Ó, Istenem, ez az alak olyan, mint egy gellert kapott golyó! – mondja a bosszús sofőr. – Igen – feleli az ájulással küszködő Csholho – Isten célt tévesztett puskagolyója vagyok.

A háború utáni nehéz első évtized a hatalmához görcsösen ragaszkodó, öregedő Li Szin Man elnök diktatórikus uralmának jegyében telt el. Az északiai aknamunkájára hivatkozva létrehozták (részben jogosan) a rendkívül szigorú nemzetbiztonsági törvényt, amely egész sor polgári szabadságjogot függesztett fel; az éjszakai kijárási tilalmat majd csak a szülőli olimpia előtt szüntetik meg (1988). Az alacsony életszínvonal, a szigorú cenzúrát is jelentő antidemokratikus légkör, a régi politikusi gárdán eluralkodó korrupció diáküntetésekkel, ellenzéki mozgalmakat eredményezett, amelyeket a hatalom brutális kegyetlenséggel

számolt fel. Az ötvenes évek nyomasztó légkörét és reményvesztettségét Ri Bomszon mellett más jelentős írók is kifejezték műveikben. Pak Kjongni írónő (1927–) A hitelenség évada (*Pul-sin si-de*, 1957) című elbeszélése egy özvegyről szól, aki a háborúban elvesztette férjét, majd súlyos orvosi hanyagság, műhiba következtében egyetlen fiát is. Ő maga tébécés, de a rendelőben spórolnak rajta: felhígtják az oltóanyagot. A vallásban próbál vigaszt lelteni, de mind a keresztények, mind a buddhisták között csalással, képmutatással és mélységes emberi közönnyel találkozik. Fia fényképét elhelyezi a buddhista szentélyben, és nehezen összekuporgatott pénzéért cserében kéri a szerzeteseket, hogy imádkozzanak a gyermek lelki üdvéért. A szerzetesek az emberi részvét felmutatása helyett keveslik a pénzt, udvariatlanok, ridegek vele szemben; a kerületi rendőrkapitány feleségét viszont valósággal körüludvarolják. Hősünket azonban ezek a negatív élmények sem törik meg, szakít a képmutató szerzetesekkel: elveszi az oltárról fia fényképét, majd – hogy emléket legbelül, a szívében őrizhesse csak –, elégeti. Az elbeszélés ezzel a végkifejlettel azt sugallja, hogy a legnehezebb körülmények között, emberi tragédiák és mások közonye ellenére is megmaradhat az emberi méltóság és tartás: ez nyújthat reményt a jövőt illetően. A hősnő – aki az írónő szemében a koreai nép legjobb tulajdonságait reprezentálja – szembe mer nézni sorsával, józanul, illúziók nélkül vállalja további életét. Az egyszerű koreaiaknak a kudarcokon és megpróbáltatásokon felülemelkedni képes erkölcsi tartása és szívóssága minden bizonnyal hozzájárulhatott ahhoz, hogy a végtelenül elmaradott, kilátástalannak tűnő helyzetben levő Korea az elmúlt évtizedek egyik leglátványosabb sikertörténetét megvalósíthassa.

A gyors gazdasági fejlődést viharos tempójú városiasodás kísérte. Szöulban 1900-ban 150 ezer, 1945-ben félmillió, 1993-ban pedig 11 millió (!) ember lakott. Ez a rendkívül gyors urbanizációs folyamat a szellemi szférában két következménnyel járt: ezek egyike, hogy a beköltöző falusiak – a talajvesztettséget elkerülendő – magukkal hozták babonás hiedelmeiket, szokásaikat. Egy hetvenes évekbeli, szüli lakótelepeken végzett felmérés szerint az ott lakók 50 %-a rendszeresen konzultált a jövendőmondókkal vagy látogatta a sámánő (*mudang*) szertartásait, akiknek a száma csak Szöulban több ezer (LEE 1971: 7–40). A nagyvárosi létre adott másik válasz – különösen az értelmiség, a diákság jelentős részénél – az elidegenedés, az illúzióvesztés és a kiüttalanság érzete volt. Ebben az időszakban, a hatvanas években lépett színre az ún. „*hangül* generáció” (*hangül széde*), amelynek a tagjai már nem japán iskolában, japán nyelven, nem a kínai írásjegyek bűvöletében nevelődtek, s talán ezért is fogékonyabbak voltak a nyugati demokratikus eszmények iránt. Kim Szüngok (1940–) *Szöul, 1964 tele* (*Szöul, 1964 njon kjoul*, 1965) című elbeszélése arról szól, hogy az elidegenedés jelensége, amely a demokratizálásért vívott küzdelmek kudarcát követő kiábrándultság érzéséből is fakad, megszünteti az emberi együttérzést, vakká és süketé tesz mások bajával, szenvedésével szemben. A mű történelmi háttérét az az időszak szolgáltatja, amikor bizonyossá vált, hogy Pak Csong Hi tábornok – többszöri ígérete ellenére – fenntartja a katonai diktatúrát, nem adja át a hatalmat a civileknek (SHIN 1998: 67–76). A cselekmény egy szüli kocsmában kezdődik, ahol két huszonéves fiatalember jön össze véletlenül. Az elbeszélő, Kim faluról került a fővárosba. Sikertelenül próbált bejutni a katonai főiskolára; a történetek idején hivatalnok. A másik, egy bizonyos An, egyetemi hallgató, jómódú család gyermeke. Abszurdításba hajló beszélgetésük találó képet ad nihilista hangulatukról. Olyan tényeket sorolnak fel egymással vetélkedve, amelyekről csak ők tudhatnak, más nem, például: „a Nyugati Kapunál levő buszmegállóban 32-en voltak, közülük 17 volt a nő, 5 gyerek, 22 volt fiatal, 6 öreg...” és így tovább, ebben a szellemben. Egy harminc év körüli férfi csatlakozik hozzájuk, akinek a felesége éjjel halt meg. A

nyomorgó kishivatalnok négyezer vonért eladta a holttestet a kórháznak. Szégyelli magát tettéért, s arra kéri a két fiatalembert, hogy segítsenek elverni a bűnös úton szerzett pénzt. A két fiatalabbat csak az érdekli, mit kezdenének a pénzzel. Nyakkendő-t vesznek, majd a közlegő kijárási tilalom miatt egy szállodába mennek. Az ismeretlen férfi fél egyedül maradni, azt kéri, hogy valamelyikük töltsen vele az éjszakát. Visszautasítják. Másnap holtan találják a szobájában: öngyilkos lett.

Kim Szüngok másik műve, a *Mudzsini útijegyzetek* (*Mudzsini kiheng*, 1964) szintén állandó darabja a novellaantológiáknak. Az elbeszélés nem rendkívüli eseményt ír le, hanem olyat, ami mindannyiunkkal megeshet: témája a hétköznapi megalkuvás, az emberi gyengeség. A tragikum abban rejlik, hogy a főhős nem meri vállalni a kínalkozó lehetőséget élete megváltoztatására, s ez hosszabb távon személyisége feladását, érzelmi halálát jelenti majd. A mű nem mondja ki ugyan, de sugallja azt a felismerést, hogy a megalkuvásokat eredményező személyiséghibák vezetnek a diktatúrák, elnyomó rendszerek alattvalói pszichéjének kialakulásához. Ez fordítva is igaz: az ilyen politikai rendszerek valósággal kitermelik az engedelmes, egyéniségét és érzéseit feladni hajlandó állampolgárt. Az egyes szám első személyben előadott történet főhőse egy szülői üzletember, aki pihenés céljából hazautazik vidékre. (A mai koreai prózában gyakori motívum az ún. „homecoming”: a városivá lett főhős a falujában szembesül egykori jobbik önmagával). Megtudjuk, hogy korábban előnyös házasságot kötött, s apósa segíti karrierjét. Találkozik gyerekkori barátjával, aki elégedett kispolgár lett. Főhősünk rádöbben arra, hogy az ő élete legalább annyira sivár, mint adóhivatalnok barátjéé. Ekkor ismerkedik meg egy elbűvölő és tehetséges énektanárnővel, aki úgy érzi, hogy tehetsége, ambíciói elszikkadnak a vidéki életben. Beleszeretnek egymásba, s együtt alszanak. A férfi megígéri, hogy magával viszi Szöulba, s ott közös, új életet kezdenek. Másnap távirat érkezik a feleségtől, amelyben az áll, hogy férjét új, fontos állásba nevezték ki. A férfi levelet ír szerelmének: közli, hogy nélküle indul el, de szereti, s rövidesen eljön érte. Később a levelet összetépi, majd búcsú nélkül elutazik. Szégyelli ugyan magát, de otthon várja gazdag felesége, befolyásos apósa, s a hivatali karrier.

Cso Széhi (1942–) az urbanizációt a legszegényebb rétegek szemszögéből ábrázolja: a gyors modernizálódás legnagyobb vesztesei a főművében általa allegorikusan értelemben törpének nevezett réteg tagjai. 12 darabból álló novellaciklusa (*Nandzsengiga szsoaollin csagün gong* A kis labda, melyet a törpe feldobott; a hosszú címet rövidítve *Nan-szo-gong* néven említik Koreában) az 1945 utáni dél-koreai irodalom egyik legnagyobb példányszámban megjelent műve: 1978 júniusi első megjelenése óta 2005 márciusáig összesen 800 ezer példányban jelent meg. A ciklus a diktatúraellenes értelmiség és egyetemi ifjúság körében volt különösen népszerű (a ciklus *Möbiusz szalag* című elbeszélésének Kiss Marcelltól származó fordítása a Nagyvilág 2004. augusztusi számában olvasható). Az író a meseszerű, metaforisztikus elemek alkalmazásával sikeresen kerülte meg a Pak Csonghi diktatúra cenzúráját. A mű azt sugallja, hogy a munkásság sokszor ösztönös és korlátozott lázadását az emberi igazságosság nevében széleskörű társadalmi, demokratikus mozgalommá kell átalakítani. A ciklus novelláit közös szereplők (a törpe és családjának tagjai) és közös tematika fűzik össze, de a kötet egyes darabjai önállóan is élvezhetők. Először önálló műként, folyóiratban jelentek meg, az első közülük (*Khal-nal* A kés éle) 1975 decemberében (a ciklust tartalmazó kötetben majd csak a második helyen szerepel).

Ri Ho-cshol (1932–) *Egy hívős este fülledtsége* (*Cshuun csonjok-üi mudoum*, 1976) című novellája egy unatkozó tábormok és egy szolgálatban levő közrendőr találkozásán keresztül mutatja be az igazságtalan, elnyomó hatalom és a kisember, a nép feloldhatatlan

ellentétét. A ráérő idejét száguldó sétakocsizással mulató tábornoknak megtetszik a rendőr magatartása. A tiszt ugyanis észreveszi, hogy a rendőr tiszteleg elhaladó autójának és rangjának. Rövid időn belül többször is arra hajt arra kíváncsian, hogy a rendőr figyelme nem lankad-e. A közlekedési rendőr azonban mindannyiszor előírászerűen, feszes tisztelegéssel köszönti őt. A tábornok végül elégedetten kiszáll, érdeklődik a rendőr családjáról, akiknek rögtön ezután ajándécsomagot visz. Az este fáradtan hazaérkező rendőr káromkodása zárja csattanóként az elbeszélést: a hatalom leereszkedő jóindulata, jótékonykodása nem téveszti meg a nyomorgó, családját eltartani alig képes kisembert.

Egyéni szint képvisel a dél-koreai prózában Ri Cshongdzsun (1939–), aki ízig-vérig urbánus író. Figyelmének témája szintén a nagyvárosi elidegenedés, a diktatúra szorításában vergődő értelmiségi. Gyakran szerepeltet elbeszéléseiben valamilyen pszichés betegséget metaforaként; a betegség a nagyvárosi természetellenes lét és a politikai elnyomás együttes terméke és egyúttal jelképe is. *Egy maszk álma* (*Thal-üi kkum*, 1972) című novellájában az ügyészként dolgozó férjről a felesége megtudja, hogy a férfi éjszakánként álbajuszt ragasztva, parókában járja az utcákat. A főhős öngyilkosságával végződő történet az egyén és a társadalom tudathasadásos körképének pontos rajza. *Megmutatom a csillagokat* (*Pjor-ül pojodürimnida*, 1971) értelmiségi hőse távcsőt vásárol, s a mindennapok valósága elől a csillagokhoz menekül. *A kegyetlen város* (*Csananhan tosi*, 1978) is allegorikus értelmű: egy börtönből szabadult öreg szabadon engedti az állatkereskedés madarait. Az emlékeiben élő idillikus falu az elnyomást és rabságot jelképező város ellentéte. *A Tűzímádók* (*Pihvamilgjo*, 1977) című elbeszélésében egy falusi közösség ősi rítusának leírása optimizmust sugall: az ember olyan spirituális energia birtokosa, amely lehetővé teszi majd az önzés, anyagiasság és az elnyomó rendszerek meghaladását.

A háborúval, az ország kettéosztottsága okozta egyéni és társadalmi problémákkal művek egész sora foglalkozik, ezeket összefoglaló néven *pundan munhak* (a megosztottság irodalma) néven szokás említeni. Ri Cshongdzsun pszichés betegéről is kiderül *A hallgatás fala* (*Szomun-üi pjok*, 1971) című hosszabb elbeszélésében, hogy lelki bajai háttérben valamilyen nyomasztó háborús élmény húzódik meg. Az ábrázolt pszichiátriai eset arra is lehetőséget kínál, hogy az író a művészi szabadság kérdéseivel, a művészet, társadalom és politika kapcsolatával kapcsolatos nézeteit is kifejtthesse. A főhős lappangó elmebaját (üldözési mánia) egyik kéziratának mellőzése váltja ki, úgy érzi, hogy ellenzéki magatartása miatt a „hallgatás fala” veszi körül, a szerkesztők gyávaságból sülyesztik fiókjuk mélyére az írásait (ez igaz is volt). Ez váltja ki állandó menekülési vágyát, úgy érzi, az egész világ összeesküdött ellene. Végül kiderül, hogy pszichés problémái mögött gyerekkori élményei kell keresnünk: a koreai háború idején a sűrűn változó frontvonalak közre került falucskában a felnőtteknek állandóan szint kellett vallaniuk, ki melyik táborhoz tartozik; a hibás vagy semleges választ azonnali megtorlás követte mindkét fél részéről (a sötétben a kérdező katonák egyenruháját sem lehetett látni, ezért a falusi férfiak nem tudhatták, hogy északiak-e vagy déliek). A mű azt sugallja, hogy a polgárháborús idők és a diktatúra hétköznapijai között a különbség elenyésző, hiszen mindkét esetben olyan döntési kényszerekkel szembesülünk, ahol a helyes válasz élet-halál kérdése lehet.

Diktatúra, szabadság és jólét összefüggéseit boncolgatja *Az önök paradicsoma* (*Tang-sindül-üi cshonguk*, 1976) című regényében is. A cselekmény színhelye egy távoli szigeten levő lepratelep a harmincas években. Az új igazgató elhatározza, hogy elejét veszi a gyakori szökéseknek. Ennek érdekében kemény kézzel rendet teremt, ugyanakkor ideális körülményeket, kiváló ellátást, úgyszólván „paradicsomi állapotokat” biztosít a betegeknek. Terve meg sem sikerül: az embereket nem lehet boldoggá tenni akaratauk ellenére, ignorálva

szabadságvágyukat. A „szabványosított paradicsom” anyagi hasznosság által vezérelt társadalma előbb-utóbb kudarca van ítéelve.

Egy 1996-os felmérés szerint a legnépszerűbb koreai prózaíró Ri Munjol (1948–). Néhány éve nagy szenzáció volt, miszerint hírt kapott Északon élő magas állású kommunista apjáról, aki állítólag tudja, hogy fia híres író lett. Apát és fiát a koreai háború választotta el egymástól: a balos érzelmű apa északon maradt, míg az anya a kislíval Délre szökött. Ri egyéni sorsa tükröződik vissza *Hósi kor* (*Jongung side*, 1989) című regényében. Az író párhuzamosan ábrázolja a főhős, egy észak-koreai értelmiségi és Délen maradt családja mindennapjait. Ez a regény a haza kettéosztottságával foglalkozó nagyszámú művet azzal múlja fölül, hogy a tragédia okait nem a külső, nemzetközi körülményekben, hanem a koreai társadalom belső ellentmondásaiban, s az egyéni döntésekben keresi.

Eltorzult hősiünk (*Uri-üi ilgürodzsin jongung*, 1986) című kisregényéből drámaadaptáció és filmváltozat is készült, s eddig angol, francia (két kiadás), német, spanyol, olasz, kínai, japán és bolgár nyelvre van lefordítva (CHIN 2005: 267–268). Az író ezért a művéért kapta meg az egyik legtekintélyesebb dél-koreai irodalmi elismerést, a Ri Szang-díjat. A regény a diktatúra kialakulásának majd felszámolásának folyamatát modellálja egy elemi iskola mikrovilágában. Az ötvenes évek végén játszódó történet főhőse egy kisfiú; ő meséli el felnőtként azokat az élményeit, amelyek 30 év múltán is felkavarják. Apját váratlanul vidékre helyezik, s ő az egyik szöuli elitiskolából közönséges vidéki iskolába kerül. Ott meglepődve tapasztalja, hogy osztálybizalmi diáktársuk, akire az osztályfőnök kényelemből még a testi fenytés jogát is átruházta, korlátlan, diktatórikus hatalommal bír hatvan (!) osztálytársa fölött: a neki tetsző tárgyakat elkobozza tőlük, az étteremben kiszolgáltatja magát, ráadásul dolgozatíráskor a legjobb diákoknak csálniuk kell az ő javára. Ennek eredményeként teljesen érdemtelenül ő az osztályelső. Hogy hatalmát fitogtassa, a többieknek időnként maszturbálniuk kell a jelenlétében. A szöuli diák fellázad, büntetésül a többiek nem állnak szóba vele, kirekesztik maguk közül. A bizalmi ezt a magatartást az igazi diktátorok aljasságával csak sugallja és nem parancsolja: a totalitáriánus légkörben az alattvalók tudják, hogy mit vár tőlük a hatalom (a létező szocializmusban ezért kaphatott Walter Ulbricht is 98–99 százalékot a titkos választáson). Az osztálytársak még akkor sem hajlandók írásban nyilatkozni (nevük megjelölése nélkül!) a bizalmi viselt dolgairól, amikor az osztályfőnök kiküldi őt: láthatatlanul is jelen van. A tanár tehetetlen, dehát nincs is oka a határozottabb fellépésre, hiszen osztálya a többi osztálynál fegyelmezettebb, jobb tanulmányi eredményt produkál. (Mint ahogy nemely diktatúra gazdasági teljesítménye kiemelkedő; a kérdés az, hogy ez a tény visszamenőleg igazolja-e a hatalom brutalitásának jogosultságát.) Lélektanilag igen hiteles a szöuli kisfiú betörésének, alattvalóvá züllesztésének rajza. Egy alkalommal a diákoknak ablakot kellett tisztítani. A szöuli diák fényesre pucolta a számára kijelölt ablakokat, de a bizalmi többször is újra kezdte vele a munkát. Végül tehetetlenségében, mintegy beismerve a vereségét, sírva fakadt. Ezt követően megenyhült a légkör körülötte, sőt, különös kegyként a bizalmi sohasem vett el tőle semmit. A rajzórán viszont két rajzot kellett készítenie: az egyiket a bizalminak, aki azt a sajátjaként adta be. A változás az új osztályfőnök érkezésével kezdődött, ő ugyanis furcsának találta a bizalmi tisztújítás eredményét: mindenki a régi bizalmira szavazott. A fiatal tanár azt sem értette, hogy a bizalmi miért csak dolgozatíráskor jó, a feleltetésekor megnémul. A rendcsinálást az addig sérthetetlennek hitt bizalmi elfenekelésével kezdte; ez megdöbbentette az osztályt. Sorra kiderültek a csalások, a hatalommal való visszaélés esetei; az összes érintett is testi fenytésben részesült (ez a legutóbbi időig megengedett volt a koreai iskolákban). A bizalmi megszégyenülten távozott az iskolából. A demokratikus rend helyreállítása nem bizo-

nyult könnyű feladatnak: az új bizalmi választásán az összes jelölt a korábbi diktátor bizalmasai közül került ki. Feltűnő, hogy Ri Munjol a megújulást külső tényezőtől: az új tanár deus ex machina-szerű közbelépésétől eredezteti; a közösségen belül nem láttat sikeres ellenállásra képes erőt. Vajon a koreai társadalomra, a friss koreai demokráciára vonatkoztatva gondolta így az író? Hatalom, nép és értelmiség viszonyát boncolgatja *Philon disznaja* (*Pilon-üi tvedzsi*, 1989) című elbeszélésében is, s ebben a történetben már az ellenállásra is esélyt lát. A főhős több tucat, szintén leszerelő társával együtt három évi kötelező, és a hadseregen belül szokásos „kitolások” miatt Koreában is gyötrelmes katonai szolgálat után hazatérőben a hirhedt elit fegyvernemhez tartozó öt részeg katonával találkozik a vonaton, akik a leszerelőktől pénzt erőszakolnak ki irtalra. Ahogy járnak sorban, hogy a pénzt egy sapkában gyűjtsék össze, kezdetben mindenki gyáván meghúzódik és adakozik, csak egy katona mer szembezállni az erőszakkal rendet és törvényességet emlegetve. Őt ezért a részegek dühödten verni kezdik, s amikor az áldozatuk földre kerül, még akkor is rúgdossák. Ezt látva fokozatosan kialakul a többiek ellenállása is az erőszakkal szemben: a barbár erőszakra ők is barbár erőszakkal válaszolnak, csak az egyetlen végzett főhős (az értelmiségi) és az általa egyébként mélységesen megvetett buta, tohonya parasztfiú menekül át a szomszéd vagonba, félve a következményektől (közeledik a katonai rendőrség). A parasztfiú kortyint a pálinkásüvegéből, majd álomba szenderül. Az író az elbeszélést az alexandriai zsidó-görög filozófusról, Philonról szóló történet felidézésével fejezi be (Philon Spiró György *Fogság* című regényének is egyik hőse Philó néven):

„Egyszer Philon hajóval utazott valahová. A tenger kellős közepén viharba kerültek. Az utasok rémülten imbolyogtak a fedélközben. Kiabáltak, imádkoztak, próbálták kikötni magukat... – Mit tehetek én, a bölcs? – kérdezte magától Philon. De nem jutott az eszébe semmi.

Az emberi esztelenség közepette a hajófenéken békésen szunyókált egy disznó. Philon fogta magát és leheveredett mellé.”

A mai koreai irodalom egyik jellegzetessége a feltűnően hosszú, több kötetes művek, az úgynevezett regényfolyamok népszerűsége, amelyek a koreai történelem fontos korszakait próbálják átfogó részletességgel ábrázolni (KWON 2001: 81–83). Hvang Szogjong (1943–) 1976-ban kezdte el és 1984-ben fejezte be tíz kötetes *Csang Gilszan* című művét, amelynek a címadó hőse szegényeket segítő 17. századi rablóvezér volt. A Robin Hood-szerű történeteknek a koreai irodalomban komoly hagyományuk van; legjelentősebb közülük az egyik legelső koreai nyelvű prózai mű, a Ho Gjun (1569–1617) által írt *Hong Giltong-dzson* (Hong Giltong története). A *Csang Gilszan* a kritikusok szerint a legjelentősebb 1945 utáni történelmi regény, 1998-ig kétfélmillió példányban adták el. Az író egyébként 1993-ban 7 év börtönre télték a hirhedt nemzetbiztonsági törvény értelmében, mivel 1989-ben engedély nélkül Észak-Koreába utazott, s ott magával Kim Ir Szennel is találkozott. (1989 és 1993 között emiatt nem mert hazamenni). Csak 1998-ban bocsátották szabadon. Egyes műveit állítólag Észak-Koreában is kiadták.

A 80-as években jelent meg folytatásokban Cso Dzsongne (1936–) *A Thebek-hegység* (*Thebek-szan*, 1986) című regényfolyama, amely a felszabadulás és a koreai háború kitérőse közötti történelmi korszak krónikája. A Dél-Korea területén kirobbant gerillaharcok állnak a történet fókuszában. E regény nagy népszerűségének egyik oka, hogy az események értelmezésében régi és meggyökeresedett tabukat döntött meg. A korábbiaknál árnyaltabban ábrázolta a polgárháborúhoz vezető utat, a baloldali eszmékhez is megértéssel közeledik. Véleménye szerint a koreai nemzeti tragédia, a két Korea léte és a közöttük kitért háború a társadalom belső megosztottságából fakadtak, s a külső tényezők szerepe ilyen

szempontból csak másodlagos volt. (Mint láttuk, Ri Munjol is hasonló következtetésre jutott *Jongung side* című regényében.)

A felszabadulás utáni irodalmi élet egyik legérdekesebb fejleménye a nagyszámú, tehetséges írók jelentkezése a hagyományosan maskulin értékrendű koreai társadalomban. Az egyik elbeszélése kapcsán már említett Pak Kjongni mára már többé-kevésbé lezárt életművet vallhat magáénak. A *föld (Thodzsi)* című 16 kötetes regényfolyamát 1969-ben kezdte el, és 1994-ben fejezte be; a dél-koreai próza egyik legkiválóbb alkotásának tartják. Nála a „roman fleuve” ötvöződik a családrégény formai megoldásaival: egy földbirtokos família életét követi nyomon a múlt század végétől 1945-ig, s nagy művészi erővel ábrázolja a gyarmati sorsot, amely jellempróbáló választás elé állította a koreaiakat. Az író szándéka a szintézisteremtés volt: úgy lezárni egy fontos történelmi korszakot, hogy az tanulságokkal szolgáljon a jövő nemzedékei számára. Regénye címével kapcsolatban érdemes megemlíteni, hogy – a 60-as évekig agrárjellegű koreai társadalmat jelképezve – két másik igen fontos regény is egy szavas címéül a föld fogalmának egy-egy szinonímáját választotta: az egyik Ri Gvangszunak *A rög (Hiik, 1932)* című műve, a másik a vezető észak-koreai írónak, a KAPF egykori tagjának, Ri Gijongnak (1895–?) leghíresebb alkotása: *A föld (Ttang, 1948–1960)*.

Az írók idősebb nemzedékének jelentős képviselője még Cshö Dzsonghi (1912–1990), Han Muszuk (1921–), Kang Sindzse (1924–) és Pak Vanszo (1931–)

Kang Sindzse elsősorban remek novellaíróként ismert, bár több regényt is írt. Témája a hagyományok és a modern világ szorításában vergődő női lélek, történetei általában szerelmi történetek. Az *arc (Olgul, 1949)* című elbeszélésének hősnője Németh László Kurátor Zsófiájának szellemi rokona: szeretett férjének halála után bezárkózik, szakít a külvilággal. Elhatározásában szerepet játszhattak a hagyományos konfucianus erkölcs elvárásai: az özvegyasszonynak nem volt illendő ismét férjhez mennie (az ilyenkor öngyilkosságot elkövető nőket az erény bajnokaként festették le a régi koreai irodalom művei). Az 1960-ban publikált *Fiatal szilfa (Csolmün nüthinamu)* témája a Koreában is tabunak számító testvér-szerelem. A Nyugattól való eltérés abban van, hogy a tabu a szülők újjaházasodása révén összekeverülő és így testvérnek minősített nem vérrokon fiatalokra is vonatkozott; az író nő a szerelmesek, a természetes érzelmek pártján áll (SOL 1985: 55–60).

Pak Vanszo természetesen kétsőn, 39 éves korában kezdte el irodalmi pályáját (CHUN 1999: 4). Több művének témája a koreai háború, amit kisgyerekként élt át. A Nagymama és a nagyorrú katonák (*Kü szalbolhetton nal-üi halmikkot, 1977*) című novella a háború poklában is fellelhető emberségről szól: a nőket hajkurászó amerikai katonák eszén túljár a falu legidősebb, bölcs öregasszonya. A katonáknak imponál a bátorsága, s ahelyett, hogy bosszút állnának, a további erőszakos kísérletezés helyett élelmiszert küldenek az éhező asszonyoknak. De ez nem mindenhol történt így. A háború kitörölhetetlen nyomokat hagyott sok asszonyon: az erőszakítélet alattomosan és lassan pusztító emlékét. Az abortuszokra szakosodott középkorú és férjezetlen szülői szülész doktor nő is közéjük tartozik (*Kü kail-üi szamil* Annak az ősznek három napja, 1980). A két reá nehezedő pszichés teher közül az egyik a háborúban átélt szenvedés, a másik a lelki furdallás, amit jól jövedelmező, de embertelen munkája miatt érez. Az abortusznak két fő oka volt: korábban a szegénység, később a konfucianus múlt szívósan tovább élő emlékeként a nem kívánt lánycsecsemőtől való megszabadulás (a kilencvenes években ezért tiltották be Dél-Koreában a magzati nem ultrahangos vizsgálatát!). A nyugdíj előtti álló doktor nő örökbe próbál fogadni egy csecsemőt, hogy jóvátegye egész elrontott életét, de már késő: az újszülött elpusztul.

O Dzsonghi *Hajnali csillag (Szebjok pjol, 1982)* című regénye a női problémák megol-

dási lehetőségét kínálja. Két nőtipust állít szembe egymással. Egyikük, Csonge, háziasszony és családanya, aki úgy érzi, hogy házasságával diákévei álmai szertefoszlottak, de nem képes fellázadni. A másik nő, Kjonge, férjezetlen; sikeres riporter. Azt tervezi, hogy össze-költözik elvált szomszédasszonyával, akinek kisgyereke van. Koreában is, mint mindenhol, a nők szabadsága a társadalom demokratizálásának egyik nélkülözhetetlen tényezője, annak fokmérője: ez az író nő fő mondanivalója.

Jang Gvidza (1954–) elbeszélése, *A Vonmi kerületi költő (Vonmi-dong siin, 1985)* egy tizenegy darabból álló novellaciklus (*Vonmi-dong szaramdiül* A vonmi-kerület lakói, 1987) egyik darabja. Főhőse egy Kjongok nevű fiatal lány, aki nem kívánt ötödik gyerekként született. Úgy érzi, hogy szülői lakóhelyén, a címben jelzett nyomorúságos környéken, s az ott élő emberek jellemében az ország, az egész világ negatív vonásai sűrűsödnek össze. Megismerkedik egy fiatal, idealista költővel. Gyakran találkoznak annak ellenére, hogy a felnőttek óvják a haszontalan álmodozó poéta társaságától. A durva, materialista maszkulin világ nem tűri a másságot: a regény a költő brutális megverésével zárul.

Az író nők és műveik nagy népszerűségének titka az lehet, hogy Koreában egy felmérés szerint a könyvet vásárlók túlnyomó többsége egyetemi hallgató nő vagy férjezetlen, fiatal dolgozó lány (Korea Newsreview, March 22, 1997. 3o. p.). Az olvasóközönségnek ez a dinamikus növekedő rétege a rendkívül gyors modernizáció és városiasodás eredményeként jöhetett létre.

A közel háromezer, rendszeresen publikáló koreai író működését nem könnyű feladat áttekinteni. A pezsgő irodalmi életet jelzi az is, hogy – Japánhoz hasonlóan – Koreában igen sokféle irodalmi díjat osztanak szét minden évben, ezek száma meghaladja az ötszázat! Ezeket a díjakat állami szervek, alapítványok és nagyobb újságok ítélik oda, általában pályázatok győzteseinek. A legtöbb híres mai író ilyen pályázatok nyerteseként vagy helyezettjeként tűnt fel (Koreana. Vol. 6 / 3. p. 74.).

Elemzésemben nem törekedhettem teljességre a rendkívül szerteágazó dél-koreai narratív próza ismertetésében. Tanulmányomat hiánypótlásnak és egyúttal figyelemfelhívásnak szántam: eddig még nem jelentek meg a mai koreai prózát, költészetet és drámát bemutató magyarországi tanulmányok, és a fordítások száma is igen csekély. Mindehhez pénzre és szakemberekre lenne szükség. A különböző koreai alapítványok és más szervek (Korea Foundation, Korea Research Foundation, Daesan Foundation, The Korean Culture and Arts Foundation, Korea Literature Translation Institute stb.) bőséges pályázati lehetőségei megoldást jelenthetnének az első problémára, ugyanakkor az irodalmat értő és szerető koreanista szakemberek kinevelése már elsősorban a magyar fél feladata. Az ELTE Koreai Programja az első lépés ezen az úton: a program hallgatóinak egyes fordításai már olvashatók a Terebess Kiadó honlapján (www.terebess.hu).

Sajnálatos, hogy a mai koreai irodalmi élet szinte teljesen *terra incognita* a magyar szellemi életben. Dél-koreai irodalmi alkotás eddig mindössze három jelent meg magyar nyelven: a már említett *A Möbiusz szalag* és a *Mudzsiní útjegyzetek* című elbeszélés (Nagyvilág, 2004. augusztus, illetve 2006. február; Kiss Marcell fordításai) és Hvang Szunvon húsz novellát tartalmazó kötete (Hvang Szun-von: *Kagylóhéjak*. Ráció Kiadó: Budapest, 2005. Ju Dzsini és Szűts Zoltán fordítása; mindketten a szülői Hankuk Egyetem magyar tanszékének oktatói).

Irodalom

- ALLEN, CHIZUKO T. (2005): Ch'oe Namson at the Height of Japanese Imperialism. *Sungkyun Journal of East Asian Studies*. Sungkyunkwan University: Seoul. Vol. 5. No. 1. pp. 1-27.
- CHIN, HYUNG-JOON (2005): *Korean Writers. The Novelists*. Minumsa: Seoul.
- CHO DONG-IL (2003): The General Nature of Pansori. Korean National Commission for UNESCO (edited by): *Korean Literature: Its Classical Heritage and Modern Breakthroughs*. Hollym: Seoul. 227–246.
- CHUN KYUNG-JA (1999): *My Very Last Possession and Other Stories by Pak Wanso*. M. E. Sharpe: Armonk, New York.
- COJ, I. V. (2003): Mir glavново geroja v rasszkaze Kim Dongina „Szonata bezumnovo ognya”. *Vesztnyk centra korejszkovo jazika i kulturi*. Vpuszk 5–6. Szenpétervár. 61–68.
- FENDLER KÁROLY (1992): Korean Literature in Hungarian – the Hungarian Edition of Kim Man-jung's *Kuunmong*. *Korea Journal*, Spring, 1992. Seoul. 43–44.
- FALUDI PÉTER (1993): *Korea története I*. Külkereskedelmi Főiskola: Budapest.
- HAN, WOO-KEUN (1970): *The History of Korea*. Eul-yoo: Seoul.
- HWANG, JONGYON (2005): The Story of the Novel in Korea. *Korea Journal*, 2005 / 3. 209–229.
- ILYON (1972): *Samguk yusa*. Yonsei University Press: Seoul.
- JELISZEJEV, L. D. (1966): O haraktyere lityeraturi pheszol. *Narodi Aziji i Afriki*, 1966 / 1. 116–120.
- JELISZEJEV, L. D. (1977): *Novella korejszkovo srednyevkovja*. Nauka: Moszkva.
- KALMÁR ÉVA (1991): Utószó. Kim Mandzsung: *Pajzán álom*. Európa: Budapest. 353–366.
- KIM CHONG-UN (1983): Introduction: In: *Postwar Korean Short Stories*. Seoul. 7–27.
- KIM MANDZSUNG (1990): *Pajzán álom*. Európa: Budapest.
- KIM YOON-SHIK (1992): The Post-war Fiction of Korea. Choe Tong-ho et al.: *Modern Korean Literature*. The Korean Culture and Arts Foundation: Seoul.
- KIM YUN-SHIK (2004): *20 szégi Hanguk cakka-ron*. (A 20. század koreai írói). Szoul-tehakkjo cshulphansza: Szöul.
- KIM TONG-UK (1986): Korean Literature. In: *Introduction to Korean Studies*. The National Academy of Sciences: Seoul. 809–828.
- KWON, YOUNG-MIN (2001): Modern Korean Literature II. *Korea Journal*. Vol. 14. Dec. 2001.
- LEE HYO-JAE (1971): Life in Urban Korea. In: *Transactions of the Korean Branch of the Royal Asiatic Society*. Vol. XLVI. 7–40.
- LEE, PETER H. (2003): *A History of Korean Literature*. Cambridge University Press: Cambridge.
- MÁRTONFI FERENC (1974): A koreai írás története és rendszere. *Keletkutatás* 1973. 113–146.
- NAHM, ANDREW C. (1988): *Korea. Tradition and Transformation*. Hollym: Seoul.
- O'ROURKE, KEVIN (1981) (translated by): *Ten Korean Short Stories*. Yonsei University Press: Seoul.
- OSVÁTH GÁBOR (2002): Az öt barát éneke (koreai rövidversek). Terebess Kiadó:

Budapest.

- RAJKAI ZSOMBOR (2003): Történelem és irodalom: képzelet és valóság a kínai elbeszélő irodalomban. Hamar Imre–Salát Gergely (szerk.): *Kínai nyelv és irodalom. Tanulmányok Csongor Barnabás 80. születésnapjára*. Balassi Kiadó: Budapest.
- ROSS, KING (2004): Western Protestant Missionaries and the Origins of Korean Language Modernization. *Journal of International and Area Studies*. Volume 11. Number 3. Seoul National University: Seoul. 7–38.
- SHIN, HYUN-JEONG (1998): *The Trap of History. Understanding Korean Short Stories*. University of California: Berkeley.
- SHIN JIWON (2004): Recasting Colonial Space: Naturalist Vision and Modern Fiction in 1920s Korea. *Journal of International and Area Studies*. Volume 11. Number 3. Seoul National University: Seoul. 51–74.
- SOL JI-MOON (1985): Kang Shin-jae. In: (ed. By Chung Han-sook et al.) *19 Contemporary Korean Novelists*. The Korean Culture and arts Foundation: Seoul.
- SZOROKIN, V. (1982): Pregyiszlovije. *Szon v nyefritovom paviljone (Ok-ru-mong, fordította G. Racskov)*. Hudozsesztvennaja lityeratura. Moszkva.
- TÓKEI FERENC–MIKLÓS PÁL (1960): *A kínai irodalom rövid története*. Gondolat: Budapest.
- TROCEVICS, A. F. (2004). *Isztorija korejszkoj tragyicionnoj lityeraturi (do XX. v.)* Szentpétervári Egyetem: Szentpétervár.
- ZHAO, XIAOHUAN (2005): Xiaoshuo as a Cataloguing Term in Traditional Chinese Bibliography. *Sungkyun Journal of East Asian Studies*. Academy of East Asian Studies, Sungkyunkwan University: Seoul. 157–182.

Jegyzetek

Tangun államalapítása

- ¹ *Vej su* (Vej könyve): a kínai Vej-dinasztia (386–535) hivatalos krónikája 551-ből. Ma ismert szövegében nincs utalás Tangun személyére.
- ² Tangun Vanggom: a *tangun* valószínűleg óaltaji szó, s a jelentése 'főszámán'; a *vanggomé* 'vezér, király', a két szó együtt sámanykirály. A titulus minden bizonnyal annak a kornak a terméke, amikor a politikai és vallási hatalom egy kézben összpontosult.
- ³ Aszadal: pontos elhelyezkedése nem ismert
- ⁴ Csooszon: Korea legrégebbi neve, a két sino-koreai szótagmorféme jelentése: 'reggel' és 'frissesség'; ma Észak-Korea önelnevezése (Dél önelnevezése: Hanguk). A szó eredeti; koreai, esetleg kínai jelentésével kapcsolatban több hipotézis létezik, az egyik szerint ez a jelentés arra a tényre utalhat, hogy Korea Kínától keletre fekszik.
- ⁵ *Régi feljegyzések*: elveszett koreai krónika
- ⁶ Thebekszan: ma nem létező földrajzi név; a Mjohjangszan vagy Pektuszan hegye Észak-Koreában.
- ⁷ három égi pecsét: a királyi hatalom jelképei
- ⁸ szantálfa: egyesek oltárnak értelmezik, mivel a 'szantálfa' és 'oltár' jelentésű kínai írásjegyek nagyon hasonlítanak egymáshoz
- ⁹ egy medve és egy tigris: a mítoszt valószínűleg egy olyan ókoreai törzs teremtette meg, amelynek a totemállata a medve volt, s a hatalmi vetélkedésben legyőzte azt a törzset, amely totemként a medvét tisztelte
- ¹⁰ egy csokor üröm és húsz fokhagyma: a sámanytartások fontos növényei
- ¹¹ nem mentek a napra: ez a motívum a sámanypróbára emlékeztet
- ¹² Tangun államalapítását az i. e. 2333. évre teszik
- ¹³ Kidza (kínaiul: *Csi-cui*): kínai arisztokrata, aki a Sang-dinasztia idején élt. A Csou-dinasztia hatalomra kerülése után híveivel a Koreai-félszigetre menekült, s ott államot alapított i. e. 1122-ben. Sok kutató kétségbe vonja létezését vagy Koreával való kapcsolatát.

Pak Hjokkosze, Silla állam alapítója

- ¹ Silla: egyike a három jelentős középkori koreai államnak (Kogurjo, Pekcse, Silla). I. e. 57 és i. u. 935 között állt fenn. A kínai Tang-dinasztia segítségével egyesítette Koreát 668-ban.
- ² Csinhan: a Három Han gyűjtőnévű ókori koreai államok egyike. A Han szó ma Dél-Korea önelnevezésének (Han-guk 'Hanok országa') előtagja.
- ³ vörös tojás: a fényt árasztó tojásból történő születés a Naptól való származásra utal
- ⁴ Pak: a Pak családnév valóban a 'tök' jelentésű kínai írásjeggyel frándó le, de eredetileg a *palk-ta* 'világos, fényes' jelentésű koreai szó származéka, s ez is a Naptól való származással van kapcsolatban

Szuro király, Karak alapítója

- ¹ Karak: más néven Kaja. Hat törzsi állam szövetsége, amely i. e. 1. században jött létre a Naktong folyó környékén, a Koreai-félsziget déli részén. Silla állam 532-ben részben, 652-ben pedig egészen elfoglalta. Nevét a legismertebb koreai pengetős hangszer, a *kajagum* örizte meg. Szuro mítosza abba a sorozatba tartozik, amelyben az ősatya tojásból születik (vö. Pak Hjokkosze). A tojás a Napot testesíti meg, s a belőle kibúvó hős kapcsolatban áll az éggel. Ez a motívum gyakori a délkelet-ázsiai népek mítoszaiban is.
- ² Csien vu 18 évében: i. sz. 42-ben
- ³ Kuang-vu uralkodása idején: i. sz. 42-ben
- ⁴ Pukküdzsi: az Északi Teknősbéka hegye
- ⁵ Csien vu 21. évében: i. sz. 48-ban
- ⁶ Hvang-ok: Sárga Jáde
- ⁷ Csunphing 6. évében: i. sz. 189-ben

Rjono, a férj és felesége, Szeo

- ¹ Rjono és Szeo: a mitosz a két ország, Korea és Japán ókori történetével kapcsolatos: azt a tényt tükrözi, hogy sok koreai menekült a pártharcok következtében Japánba, s telepedett le ott
- ² Adalla király (ur. i. sz. 154–184): a Silla-dinasztia uralkodója
- ³ egy szirt: egyes kutatók óriási halként (cet) értelmezik
- ⁴ Jongil: a Nap üdvözlése
- ⁵ Thogija: az Imádság Földje

Rim Dzse, a hívatlan vendég

- ¹ Rim Dzse: koreai író, lásd Életrajzi jegyzetek
- ² szonbi: a művelt, előkelő származását írástudó koreai neve

Szerencsés találkozások

- ¹ Imdzsín háború (1592–1598): a koreaiak felszabadító háborúja a japánok ellen
- ² kászá: koreai epiko-lírai énekvész, amely többszáz soros is lehet
- ³ Déli barbárok: Kínától délre élő törzsek. A kínaiak szerint országukat barbár népek veszik körül, innen az elnevezés: déli, északi barbárok.
- ⁴ Muo éve: az európai időszámítás szerint 1618
- ⁵ Nurhaci (1539–1626): az első mandzsu császár Kínában
- ⁶ hup: mértékegység, körülbelül 0,104 liter
- ⁷ Thongdzsesza: három koreai tartomány (Cshungshondo, Kjongszando, Csollado) flottájának parancsnoka
- ⁸ Északi hadjárat: a kínaiak mandzsuk ellen vívott háborúja 1618-ban

Bánatváros története

- ¹ Sun (i.e. 2317–2208): a kínai ókor legendás uralkodója, Jao utóda
- ² Jao (i.e. 2356–2258): a kínai ókor legendás uralkodója
- ³ *Változások könyve* (Ji king): jóslásokkal foglalkozó könyv, egyike a konfucianizmus szent iratainak
- ⁴ jin és jang: az ókori kínai filozófia két ellentétes princípiuma. A jin negatív, nőies jellegű, a jang pedig a pozitív, férfias; kettejük harmonikus egysége képezi a világegyetemet.
- ⁵ *Iráskönyve* (Su king): a konfucianus kánonba tartozó könyvek egyike
- ⁶ Pan Jüe (247–300): kínai költő, férfiszépség, akit a nők rózsás orcája miatt kedveltek
- ⁷ Szung Jü (290–223): nagy kínai költő, akit a tanítójának, Csü Jüannak az öngyilkossága után súlyos depresszió gyötört
- ⁸ Hszüingjangsiang: a Jangce egyik részének neve Csiungcsiangnál, Csianghszi tartományban
- ⁹ Po Csü-ji (772–846): a nagy kínai költőt 815-ben Csiungcsiangba küldték a kormányzó tanácsnokaként
- ¹⁰ Tu Fu (712–770): az egyik legnagyobb kínai költő
- ¹¹ Nagy Kapuk Palotája: a legenda szerint ebben élt Han Vu-ti császár (i.e. 141–i.e. 87) kegyvesztett felesége, Csen
- ¹² Fecskepavilon: egy Csang nevű hivatalnok építette 800 körül az ágyasának, aki férje halála után még 15 évig élt, de nem ment újra férjhez. Halálát végül a táplálkozás megtagadása okozta.
- ¹³ Hsziaohsziangi bambusz: a legenda szerint e bambusz pöttyei azon könnyek nyomai, melyeket Sun fejedelem feleségei ontottak férjük halála után, a nejek végül ebbe a folyóba ölték magukat.
- ¹⁴ Mu-vang: a Csou-dinasztia uralkodója (ur. i.e. 1001–947). A hagyomány szerint sokat utazott.
- ¹⁵ Tajsan: szent hegy a kínai Santung tartományban. Tetején mutatta be a császár az Égnek szóló áldozatot
- ¹⁶ Huasan: hegy a jelenlegi Sanhszi tartományban
- ¹⁷ Csü Jüan (i. e. 340–278): az egyik legnagyobb kínai költő. Magas udvari tisztséget töltött be, de ellenfelei meg-rágalmazták és az uralkodó száműzte. A hazája pusztulása miatti fájdalomban öngyilkos lett.
- ¹⁸ Csou-dinasztiabeli Huaj-vang: uralkodott i. e. 328–299.
- ¹⁹ Csui Hsziang-vang: uralkodott i. e. 298–263.
- ²⁰ *Csu-elégiaik*: a Han-korban összeállított gyűjtemény Csü Jüan és követői műveiből. A Si king után a kínai költészet második jelentős emléke.
- ²¹ Fu-szu: Csin Si Huang-ti, az első kínai császár fia. Miután hiába próbálta lebeszélni apját kegyetlen politikájáról, északra küldték, hogy szemmel tartsa Meng Tien tábornokot, aki hősiiesen harcolt a hunokkal. Udvari intrikák következtében mindketten öngyilkosok lettek.

- ²² Mintegy négyszáz szonbi: Csin Si Huang-ti császár i.e. 212-ben négyszáz szonbit, azaz művelt írástudót végeztetett ki, azzal a váddal, hogy bírálták őt és ezzel megzavarták a népet
- ²³ Omaj-hegység: Szecsuan tartományban található
- ²⁴ Kis-ecset írnok: alakja Han Jütől (768–824), a Tang-kor kiemelkedő írójának és költőjének *Az ecset története* című művéből van kölcsönzve.
- ⁵⁴ Kuang Lung-feng: a hűséges alattvaló példaképe, aki többször figyelmeztette zsarnoki uralkodóját, a Hszia-dinasztia utolsó császárárt, Csiét a túlkapásaira, ezért végül kivégezték
- ²⁶ Csie-vang: a Hszia-dinasztia legendásan rossz hírű császára
- ²⁷ Pi Kan: a Sang-dinasztia utolsó uralkodója, Csou kivágatta szívét, hogy megnézze, valóban hét nyílás van-e rajta, ahogy azt az igaz emberről feltételezték
- ²⁸ Csi Hszin: a Han-dinasztia Kao-cu császáranak hadvezére, aki hogy megtévessze az ellenséget, a menekülő császár ruháját öltötte magára. Tettéért máglyán elégették.
- ²⁹ Csu-vang (ur. i.e. 206–202): Kao-cu legnagyobb riválisa
- ³⁰ Csu-ko Liang (181–234): Liu Pej császár első minisztere, neves államférfi és hadvezér
- ³¹ Cao Pej: Cao Caonak (155–220), a Han-dinasztia utolsó császára főminiszterének a fia, aki apja halála után Pej állam uralkodójának nyilvánította magát. 239-ban halt meg, dinasztiája 264-ig állt fenn.
- ³² Jün Cse: a Han-dinasztia alapítójának, Kao-cu császárnak a hadvezére.
- ³³ Fan Ceng: a Csu-dinasztia Hsziang Ju nevű uralkodójának hű tanácsadója, aki felismervén Kao-cu hódító szándékát, javasolta, hogy öljék meg. Terve majdnem sikerült egy lakomán, de Kao-cu elmenekült. Kao-cu később egy boroskancsót küldött ajándékba, de Fan Ceng dühösen földhöz vágta tudván, hogy a hatalmi játszmában Kao-cu fog végül győzni. A hűséges Fan Ceng kegyvesztetten halt meg.
- ³⁴ Hsziang Jü (Hsziang csi, i. e. 232–202): a Kínát először egyesítő Csin-dinasztia bukása után Liu Panggal, a későbbi Han Kao-cuval versengett a hatalomért, magát Csu királyának kiáltotta ki. Végül a Kaj-hszia melletti csatában (mai Anhuj tartomány) a Csu-seregek élén vereséget szenvedett, s ömgyilkos lett.
- ³⁵ Kuan Jü (meghalt 219-ben): a Han-dinasztia uralkodása végének és a Három királyság háborúinak neves hadvezére, Su állam alapítójának, Liu Pejnek a harcostársa.
- ³⁶ Csiangtung: a Jangce alsó folyásánál levő vidék.
- ³⁷ Lü Meng (meghalt 219-ben): neves államférfi. Ő győzött abban a csatában, amelyben elfogták, majd kivégezték Kuan Jüt.
- ³⁸ Cu Ti: híres kínai hadvezér, aki 313-ban hadjáratot vezetett északra, hogy a barbároktól visszafoglalja Kína fontos területeit. A Jangcén történő átkelés közben esküt tett: ha menekülve kell visszatérnie, inkább a folyóba öli magát. Sok csatában győzött, de az udvar nem bízott benne. A mellőzöttségbe belehalt
- ³⁹ Csang Hszün: hivatalnok és hadvezér a Tang-dinasztia korában, a 8. században. A hűséges alattvaló mintaképeként adta életét a nevezetes An Lu-san-féle lázadás idején
- ⁴⁰ Hszü Jüan: hadvezér, Csang Hszün támogatója
- ⁴¹ Lej Van-csun: a Tang-dinasztia híres hadvezére a VIII. században, Csang Hszünnel együtt halt meg
- ⁴² Nan Csi-jün: Csang Hszün támogatója, vele együtt halt meg
- ⁴³ Jü Fej (1103–1141): Kína nemzeti hőse. Több csatában győzött a Kin dzsürcsik ellen. Kao-cun, aki gyenge uralkodó volt és békére törekedett a Kin dzsürcsikkel, elfogatta, és a börtönben megölték.
- ⁴⁴ Cung Cö: hadvezér, aki a Kin dzsürcsik ellen harcolt. Kao-cun megtiltotta, hogy fellépjen a Kin dzsürcsik ellen és felügyeletet rendelt mellé. A megalázott hadvezér megbetegedett és hamarosan meghalt.
- ⁴⁵ Ven Tien-hsziang (1236–1282): a mongolok fogságába esett, akik árulásra próbálták rávenni. Ő elutasította az ajánlatot, ezért kivégezték.
- ⁴⁶ Lu Hszü-fu: a Szung-dinasztia hivatalnok, aki haláláig hűséges maradt uralkodójához. Felesége és gyerekei is öngyilkosok lettek, amikor a mongolok elfoglalták az utolsó erősséget.
- ⁴⁷ Szong Szammun (1418–1456): koreai tudós és költő, aki hűséges maradt törvényes uralkodójához, ezért a trónbitorló Szedzso király kivégeztette
- ⁴⁸ Ju Ünbu: koreai hadvezér, akit Szong Szammunnal együtt végeztek ki
- ⁴⁹ Vu Ce-hszü (5. század): Vu fejedelemség államférfija, aki az udvari rágalmaknak esett áldozatul
- ⁵⁰ Csing Ko: megesküdött arra, hogy megöli a Csin-uralkodót, a leendő zsarnokot, Csin Si Huang-tit. A merénylet nem sikerült, kivégezték.
- ⁵¹ Jen fejedelemség trónörököse: Jen trónörököse, Tan a Csin fejedelemségben élt mint tús, de ott méltatlanul bántak vele. Miután a hazájába visszaszökött, megbízta a kóbor lovag Csing Kot, hogy ölje meg a Csin-uralkodót, mert az veszélyezteti hazája függetlenségét. A merénylet meghiúsulta után, hogy a Csin bosszúját elkerülje, apja kivégeztette a herceget. Ennek ellenére Csin i. e. 222-ben elfoglalta a királyságot.
- ⁵² A cui Pa-vang: a Han fejedelemségbeli Kao-cu (Liu Pang) fő ellenlábas, a Cu fejedelemség uralkodója (i. e. 206–202)
- ⁵³ Kaj-hszia: helység a mai Anhuj tartományban, itt volt az a döntő csata i. e. 202-ben, ahol megölték Hsziang Jüt.

- ⁵⁴ Vucsiang: a Huaj mellékfolyója, itt ölték meg i. e. 202-ben Hsziang Jü-t
- ⁵⁵ Han Hszin Huajinból: a Han-dinasztia Kao-cu császáranak tehetséges hadvezére, aki szolgálataiért a huajini herceg címet kapta, de i. e. 196-ban Kao-cu özvegye, Lü császárné zendülés vádjával kivégeztette
- ⁵⁶ Lü császárné: fia halála után uralkodott i. e. 187–180-ig
- ⁵⁷ Szun Cö (175–200): a Han-dinasztia végének politikusa és hadvezére. Fellépett a trónbitorló Tung Cso ellen. Halálos sebet kapott
- ⁵⁸ Fu Csien (357–385): a Cin fejedelemség uralkodója. Saját hadvezére ölte meg.
- ⁵⁹ Pakungsan: hegy neve Anhuj tartományban. Fu Csien egy csata előtt a hegyet borító növényzetet ellenséges katonáknak vélte, s a nagyon megrémült.
- ⁶⁰ Li Ko-jung: egy török előkelőség fia, aki hadvezérként a Tang-dinasztiát szolgálta, s élete végéig hűséges maradt hozzá. 908-ban halt meg.
- ⁶¹ Csu Csüan-zsung: egy parasztlázadás vezére, aki később átállt a Tang-dinasztia oldalára, s ezért hercegi rangot kapott. 907-ban megfosztotta a tróntól az utolsó Tang-uralkodót, s ő lett a császár.
- ⁶² Li Ling: tehetséges hadvezér a Han-dinasztia idején, aki mindössze ötezer fős seregével betört a hunok földjére, több csatában győzött, de végül bekerítették, s elfogták
- ⁶³ Huan Ven: a keleti Cin (317–419) államfőfija és hadvezére, aki észak ellen több hadjáratot vezetett. Igen nagy befolyással rendelkezett, végül ő maga akart császár lenni, de nem sikerült, s hamarosan meghalt 373-ban.
- ⁶⁴ Cso fejedelemség: i. e. 260-ban a Csin hadvezére, Po Csi, szavát megszegve Csangpingnél kivégeztette a Cso négyezer harcosát.
- ⁶⁵ Po Csi: a Csin hadvezére. Katonai sikerei ellenére kegyvesztett lett, s 257-ben a börtönben végzett magával.
- ⁶⁶ Hszinan: város a jelenlegi Honan tartományban, ahol Hsziang Jü i. e. 207-ban álnok módon lemészároltatta a Csin fejedelemség fogságba esett kétszáz ezer harcosát.
- ⁶⁷ Kaojang intrikus: a konfucianus Li Ji-csi nevezte így magát (Kaojang a szülőhelye volt). Han Kao-cu császár hivatalnokaként és diplomatájaként szerzett hírnevet. Csi királyságot sikerült békére bírnia, de miután Han váratlanul megtámadta Csit, annak uralkodója elevenen megfojtotta.
- ⁶⁸ Vu-ti: a Han-dinasztia uralkodója (i. e. 140–87), a központi hatalom megerősítője
- ⁶⁹ Csiang Csung: Vu-ti császár hivatalnok, eredetileg Cso királyság szülője. I. e. 91-ben feketé mágiával és apja meggyilkolásának szándékával vádolta meg a trónörökösét. A trónörökös és anyja összeesküvést szőtt, lefejeztették Csiang Csungot. Tervük végül nem sikerült, s mindketten öngyilkosok lettek.
- ⁷⁰ Pingtung herceg, Jang Jün. Hszüan-ti (i. e. 74–48) Han-uralkodó hivatalnok és tudós, hercegi rangot kapott. Megvádolták, hogy a magánbeszélgetései során bírálja az uralkodót, ezért megfosztották a rangjától és később kivégezték.
- ⁷¹ Fan Pang: a Han-dinasztia hű alattvalója a 2. században, akit hamisan megvádoltak, majd kivégeztek. Nagyon bátran viselkedett a halála előtt.
- ⁷² Li Csiang-je: 684-ben a Tang-dinasztiához hű felkelők élére állt, de elárulták, s kivégezték
- ⁷³ Lo Pin-vang: költő a Tang-dinasztia idején, Li Csiang-je harcostársa. Börtönben halt meg 684-ben
- ⁷⁴ Cso-csin: a Han-dinasztia császáranak, Jüan-ti-nek (i. e. 48–33) ágyasa. Feleségül adták a hun uralkodóhoz. Jüan-ti csak az ágyasa arcképét látta addig, s azon csúnya volt, mert az asszony nem vesztegette meg a festőt. Mikor kiderült a szépsége, a császár haragjában kivégeztette a festőt. Az egyezséget nem lehetett visszacsinálni, s az ágyast el kellett küldeni messze idegenbe, ahol dalokban énekelte meg honvágyát.
- ⁷⁵ Szu Vu: Vu-ti császár hű alattvalója. A hunokhoz (hsziung-nu) küldték követségbe i. e. 99-ben, ahol árulásra akarták rábírni, de sikertelenül, s ezért a hunok börtönbe zárták. Miután kiengedtek, a hunok csordáját kellett legeltetnie. Csak i. e. 81-ben, Vu-ti halála után, öregemberként térhetett vissza a hazájába.
- ⁷⁶ Ling Vej: a legenda szerint a halhatatlanság erejét bírta, darumadárrá változott, s csak ezer év múlva tért vissza a hazájába
- ⁷⁷ Ha-vej: helység a mai Senhszi tartományban, ahol a Tang-uralkodó, Hszüan-cung kénytelen volt kedvenc ágyasát Jang Kuj-fejt átadni a hóhérainak
- ⁷⁸ Jen: ókori kínai állam, amely a mai Hupej és Mandzsuria egyes részeit foglalta magában
- ⁷⁹ Kék ház: így nevezték a nyilvánosházakat a régi Kínában.
- ⁸⁰ Ott álldogált egy asszony is: a Han-dinasztiabeli Cseng-ti császár kedvese, a „tündéri Pan”, akit eltávolítottak a háremből egy másik ágyas, Cso Fej-jan kedvéért. Pan fájdalmát Vang Vej verselte meg
- ⁸¹ A szépséges Jü: Hsziang Jü legkedvesebb felesége, aki férje halála után öngyilkos lett
- ⁸² Lü-csu: a Cin-dinasztia korában (3–5. sz.) élt Su Csung kedvelt ágyasa. A Szun Hszü nevű méltóság kérte, hogy engedje át a számára a szépséget, de a férfi hajthatatlannak bizonyult. Ezt követően férjét hamis vádak alapján bebörtönözték. Az ágyas öngyilkos lett.
- ⁸³ Pásztorfiú és szövőlyán: két csillag a tejút két oldalán. Szerelmespár, akiket a lány istennő-anyja így választott el egymástól.
- ⁸⁴ Pingsu: a hadművészetről szóló fejtegetések

- ⁸⁵ Barackszín falu: célzás a nagy költő, Tu Mu (803–852) versére, amelyben az őszi esőben ázó vándor azt kérdezi a pásztortól, hol talál egy kocsmát. A pásztor Barackszín falut ajánlja neki.
- ⁸⁶ Jüan Csi (210–263): egy taoista költői kör tagjai Jüan Hsziang, Csi-Kang (223–262), Liu Ling (265?–280), a bor és a zene nagy kedvelői
- ⁸⁷ Tao Jüang-min (365–427): a legnagyobb kínai költők egyike. Több bordal-ciklust írt.
- ⁸⁸ Hszijunjang: a jelenlegi Csianghszi tartomány egyik körzetének neve volt, s ennek Lili nevű falujában élt Tao Jüang-min
- ⁸⁹ Li Taj-po: a nagy kínai költő az italozás nagy kedvelője volt
- ⁹⁰ Lejcsou: Kuangtung tartomány egyik körzete
- ⁹¹ Caocsi: folyó Kuangtung tartományban
- ⁹² Csiangco: a Jancee alsó folyása mentén elterülő vidék
- ⁹³ Vang Tan-cse: a 4. században élt arisztokrata, aki Hszie Anggal együtt a a Keleti Csin-dinasztiát támogatta Huan Veng ellenében
- ⁹⁴ Hszie Ang (320–385): kiemelkedő államférfi és irodalmár. Hajlamai miatt „Az élvezetek minisztere” gúnynevet kapta.
- ⁹⁵ Kaojangi részegeskedők: vö. kaojangi intrikus
- ⁹⁶ Liu Csang: a Han-dinasztiabeli Kao-cu unokája. Felvette a harcot Lü császárné klikkjével. Fiatalon halt meg.
- ⁹⁷ Komungo: koreai pengetős hangszer, hat húrja összesodort selyemszállból készült
- ⁹⁸ Hszinfeng: járás neve a régi Kínában (ma Kuangtung tartomány); boráról volt nevezetes

Unjong története

- ¹ Szedzsong (ur. 1419–1450), a koreai Csozon-dinasztia (1392–1910) negyedik királya, az ő rendeletére alkották meg a koreai fonetikus írást (hangül, 1443)
- ² Sincshuk éve: az európai időszámítás szerint az 1601-es év
- ³ Imdzsín-háború: a koreaiak japánok elleni felszabadító háborúja (1592–1598)
- ⁴ Szu Tung-po (eredeti neve Szu Si, 1036–1101): a Szung-dinasztia korának (960–1279) nagy költője. Itt szereplő versének címe: *A Csen-hszing toronyra*; Szerdahelyi István fordítása (Csongor Barnabás–Tőkei Ferenc szerk.: *Klaszikus kínai költők II.* Európa: Budapest, 1967. 394–395).
- ⁵ csinsza: tudományos fokozat, amely a hivatalnoki vizsgák (kvago) sikeres letételével volt szerezhető
- ⁶ Vang Hszü-cse (321–379) és Csao Szung-hszüe (1254–1322): neves kínai kalligráfusok.
- ⁷ Szong Szammun (1418–1456): koreai költő, konfucianus tudós és hivatalnok, a koreai fonetikus írást (hangul) megalkotó tudóscsoport egyik tagja
- ⁸ *Kis tanítás*: ókori szöveg, amelyet a neokonfucianizmus megteremtője, Csu Hszü (1130–1200) szerkesztett át; a konfucianus etika alapelveit tárgyalja
- ⁹ *A Közép mozdulatlanúsága* (Csung jung): a konfucianizmus tizenhárom klasszikus szent könyvének egyike. A *szertartások feljegyzései* (Li csi) című műből emelték ki *A nagy tanítás* című könyvvel együtt, s váltak a neokonfucianus filozófiai gondolkodás legfontosabb műveivé.
- ¹⁰ *Beszélgetések és mondások* (Lun jü): a konfucianizmus szent könyveinek egyike, Konfuciusz és tanítványai beszélgetését tartalmazza
- ¹¹ *Meng-ce*: a konfucianizmus szent könyveinek egyike, Konfuciusz leghíresebb tanítványának (Meng-ce, latinos neve Menciusz, i.e. 372–i.e. 289) gondolatait tartalmazza
- ¹² *Dalok könyve* (Si king): ókori kínai népdalok gyűjteménye, a hagyomány szerint Konfuciusz állította össze, így ez is a konfucianizmus szent könyveinek egyike
- ¹³ *Kormányzók számára való vezető tükör* (Ce cse tung csien): Sze-ma Kuang (1019–1086) műve, amely az ókortól a 10. századig tárgyalja Kína történetét
- ¹⁴ Li Taj-po (701–762): a Tang-dinasztia (618–907) nagy költőtriászának tagja Tu Fuval (712–770) és Po Csü-jivel (772–846) együtt
- ¹⁵ Huaj-vang: az ókori Csu fejedelemség egyik uralkodója. A legenda szerint amikor a Jangtaj hegyénél éjszakázott, álmában megjelent egy gyönyörű tündér, aki felajánlotta magát a hercegnek. Reggel, búcsúzól elmondta, hogy a Vusan hegyén lakik, reggelente felhővé válik, este pedig esőként öntözi a földet. Amikor a herceg felébredt álmából, különös alakú felhőt vett észre az égen, amelyből estére bőséges eső hullott. Megparancsolta, hogy emeljenek templomot a tündér tiszteletére, s nevezzék a Reggeli felhő templomának. Később a Vusan, Jangtaj nevek, valamint a felhő és eső szavak a titkolt szerelmi kapcsolat jelképeivé váltak a kínai mitológiában
- ¹⁶ Szao és ja: a régi kínai költészet műfajai, a szao elégia, a ja pedig tünneplés hangulatú óda
- ¹⁷ Tökéletes férfiú: Konfuciusz egyik tiszteleti megszólítása
- ¹⁸ Korjo: a koreai dinasztiák egyike (918–1391), az európaiak Korea szava ebből származik
- ¹⁹ „Magányos a bambusz-ág”: a Távol-Keleten a bambusz a kitartás jelképe

- ²⁰ Komungo: citeraszzerű koreai hangszer, húrjai selyemszálból készültek
- ²¹ „Csing, aki darumadáron szállt a fellegekben”: A Csou fejedelemség uralkodójának, Ling vangnak (i.e. 571–i.e. 545) a fia, aki a halhatatlanok útján darumadáron szállt az égbe
- ²² Jáde Császár (Jü-huang sang-ti): a taoizmus legfőbb istensége. Ő minden isten és szellem legfőbb ura, helyzete olyan, mint a császáré a földön.
- ²³ Lu Csao-lin és Pang Po: a Tang-dinasztia korának neves költői
- ²⁴ Meng Hao-zsan (689–740): nagy kínai lírikus, tájköltészetet kiemelkedő. Vang Vej és Li Taj-po nagyon kedvelték. Értékelése az Unjongdzsonban igazságtalan és elfogult.
- ²⁵ Li Sang-jin (Li Ji-san, 813–858): nagy kínai költő, szerelmi lírája nevezetes, híres aforizmák szerzője
- ²⁶ Vu-ti: a Han-dinasztia (i.e. 141–i.u. 88) egyik császára, aki a hunok elleni harcokban tüntette ki magát
- ²⁷ Sze-ma Hsziang-zsu (?–i.e. 118): nagy kínai költő, a fu műfajának legünnepeltebb mestere a Han-korban
- ²⁸ Sze-ma Csien (i.e. 145–i.e. 86): a kínai történetírás atyja, a Történeti feljegyzések (Si csi) szerzője
- ²⁹ Tungfang Suo (i.e. II–i.e. 1. sz): Vu-ti császár udvarában élt neves irodalmár, aki gyakran élcelődött az uralkodó hibái fölött
- ³⁰ Hszi-vang-mu (Nyugat úriasszonya). Istennő a kínai ókori, majd taoista mitológiában. A halhatatlanság elixírjének a birtokosa. A varázsszert a halhatatlanság gyümölcssei jelképezik, amelyek az istennő kerjében teremnek a csodálatos őszibarackfán.
- ³¹ Zsuan Csi (Zsuan Sze-cung, 210–263): kínai költő, aki a szüntelen háborúskodások időszakában, visszavonulva a világtól egy bambuszligetben élt, s ott bort iddogálva tanulmányozta a taoista műveket
- ³² Sárkánykapu: egy kínai legenda szerint a folyami és tengeri halak a Sárka folyó Sárkánykapujánál gyülekeznek, annak próbálják átugrani a küszöbét: akinek sikerül, sárkánnyá változik, akinek nem, az halálra zúzza magát
- ³³ „Nem kellene a tóparton bolyonganod és Csou fejedelemség sorsán tündönnöd!”: célzás a nagy kínai költőre Csü Jüanra (i.e. 340–i.e. 278), aki a dél-kínai Csou fejedelemség uralkodói családjából származott. A hagyomány szerint a hazája pusztulása feletti elkeseredésében vízbe ölte magát.
- ³⁴ „olyan, mint egy erődítmény, amelybe Huan fejedelemség királynéit zárták be”: a Canghszinkungról (A hosszú ősz palotája) van szó, ahol a megözvegyült anyakirálynék laktak az ókori Kínában
- ³⁵ „Kuo fejedelemségbeli harcegnő”: Hszüan Cung kínai császár (712–756) híres kegyencének (Jang Kuj-feng) szépségéről híres nővéréről van szó
- ³⁶ Csin és Csou fejedelemség: az ókori Kínában ádáz harcot vívott egymással a két állam (i.e. 4–3. sz.)
- ³⁷ Szogjoktong (Meggyszentelt barlang), másik neve koreaiul: Szam-cshong (kínaiul: szan csing 'Három Tisztaság'). A taoista világszemléletben a felső világ három szférája: Jü-csing „jade-tisztaság”, Sang csing „felső tisztaság”, Taj csing „hatalmas tisztaság”. A Jü csingbe a tökéletes bölcsességtűk kerülhetnek be, a Sang csingbe a szentek, a Tai csingbe a taoista halhatatlanok.
- ³⁸ Lao ce (i.e. 6. sz): ókori kínai filozófus, a taoizmus megalapítója. A taoizmusban mint vallásban fontos szerepet játszottak a halhatatlanokról, tündérekről szóló tanok.
- ³⁹ jin és jang: az ókori kínai filozófia két ellentétes princípiuma. A jin negatív, nőies jellegű, a jang pedig a pozitív, férfias; kettejük harmonikus egysége képezi a világegyetemet.
- ⁴⁰ Ping Csi: Hszüan-ti kínai császár (ur. i.e. 74–49) főminisztere
- ⁴¹ szöfu: alsó hivatalnok fokozat Kínában. Sze-ma csien a Történeti feljegyzésekben említ egy epizódot, amely szerint egy ízben Ven-ti császár a tigrisvadászaton kérdezte a hajtásért felelős szöfut, s az igen bőbeszédűen válaszolt. Az elégedett uralkodó elő akarta léptetni a hivatalnokot, de Csang Si-csen a döntés ellen szólt. Megemlítette, hogy sok hallgatag és szöfukar ember van, akik viszont rendkívül bátrak és tehetségesek; s az elhamarkodott döntések vitték romlásba a Csin-dinasztiát.
- ⁴² Szu Csin (?– i.e. 318): az ókori Kína tehetséges politikusa és szónoka. Sikertült rábeszélnie hat fejedelemség (Jen, Csao, Vej, Han, Csi és Csou) uralkodóját, hogy fogjanak össze Csin fejedelemség hatalmi törekvéseivel szemben. Ennek eredményeként Csin tíz évig nem mert rátámadni a szomszédaira.
- ⁴³ „a három helyes viszony”: a konfúciánus etika szabályai szerint az uralkodó és az alattvaló, az apa és a fia, a férj és a feleség közötti alá- és fölérendeltségi viszonyt jelenti
- ⁴⁴ A folyó: célzás Kim csinszarára, a felhő Unjongra (nevének jelentése: Felhőszépség), a kilenc kapu Unjong kilenc udvarhölgy társnője
- ⁴⁵ Niu Szeng-zsu (779–847): kínai államférfi és elbeszélések írója; Li Cung-ming: főhivatalnok. A két férfi barátságát legenda volt.
- ⁴⁶ „Hszi-vang-mu, a tündérkirálynő, lakomákon vehetett részt”: a legendák szerint minden évben a harmadik hold tizenötödik napján lakomát rendezett a születésnapja tiszteletére
- ⁴⁷ Heng-o: a mitikus nyilas, Ji felesége. Miután ellopta férjétől a halhatatlanság szerét, elrepült a holdra, ahol egyedül élt a jéghideg Holdudvaron
- ⁴⁸ kil: koreai hossz mérték, 3 méternek felel meg

- ⁴⁹ „Li Fang írásai”: Tang-kori csodás történetek gyűjteményére utal, amit Li Fang vezetésével egy tudóscsoport gyűjtött össze a 10. század végén. Unjong azért olvasta őket, mert szerelmes történeteket is tartalmazott.
- ⁵⁰ Vang Vej (Vang Mo-csi, 699–759): neves kínai költő és természetfestő, akinek a művészetéről úgy nyilatkoztak, hogy a versei festmények, a festményei pedig versek
- ⁵¹ O-huang és Nü-jing: a mitikus Jao császár (ur. i.e. 2357–2258) lányai, akiket utódjához, a későbbi Sun császárhoz adot feleségül. Férjük halála után a Hsziang folyóba ölték magukat, ezt követően e folyó tündéreibé váltak.
- ⁵² Mu vang (ur. i.e. 1001–947) a legendák szerint selymet vitt ajándékba Hszi-Vang-munak, a gyönyörű taoista istennőnek, bort ivott vele a jáde-tó partján és hallgatta a dalait. A *Mu-tien-ce-csuan* (Munak, az Ég fiának története) szerint szerelembbe esett a Seng fejedelemségbeli Csi asszonnyal is.
- ⁵³ Csu fejedelemség hadvezére, akinek a csapatait i.e. 202-ben bekerítette az ellenség. Megpróbált maradék csapataival kitörni, de az ellenség utolérte. Hszüang Jü, hogy ne kerüljön élve a kezükbe, megölte magát. Búcsúja szerelmétől, Jütől, majd kettejük tragikus halála az egyik ismert kínai opera témája lett.
- ⁵⁴ Szom: por alakú anyagok mértékegysége, körülbelül 80 kg.

Egy jangban története

- ¹ jangban: a koreai uralkodó osztály, a nemesek hagyományos elnevezése. A sino-koreai szó előtagja (jang) jelentése 'kettő', az utótagé (ban) 'csoport', s az összetétel arra utal, hogy a királyi trón előtt felsorakozva a hivatalnok jangbanok a keleti oldalon (tongban), a katonai jangbanok a nyugati oldalon (szoban) sorakoztak fel. Műveltségük kizárólag a konfúciánus klasszikusok tanulmányozásán alapult.
- ² C sienlung tizedik éve: 1745
- ³ déli párt: erős politikai csoportosulás a XVIII. század második felében.
- ⁴ Klasszikusok igaz kincsestára: kínai szerzők gyűjteménye, amely a Csoszon-dinasztia uralkodásának (1392–1910) utolsó harmadában jelent meg
- ⁵ Tang versek gyűjteménye: Tang shi san bai shou (háromszáz Tang-korabeli vers), 1763-ban Szun Csou (Sun Zhou) által Kínában összeállított gyűjtemény, amely a mai napig nagy népszerűségnek örvend

Ho mester története

- ¹ Cso Szonggi (1638–1689): irodalmár, aki bár letette a hivatalnoki bizsgákat, mégsem vállalt állami állást.
- ² Rju Hjongvon (1622–1673): kiváló tudós, a felvilágosult sirhak (reális tudományokért) mozgalom kiemelkedő alakja.
- ³ mandzsuk: mára elkínaiasodott, altaji eredetű, egykor nomád nép Északkelet-Kínában, a dzsürcsik leszármazottai. 1644-ben foglalták el Pekinget, majd közel négy évtizedes harc után egész Kínát. Dinasztiájuk Csing (Tiszta) néven 1911-ig, a köztársaság kikiáltásáig uralta Kínát. A kínaiak korábban hosszú hajukat a fejük búbján csomóba kötötték, a mandzsuk viszont leborotválták a hajukat, amelyet csak középen hagytak meg, hogy azt copfba fonva viseljék. Uralmuk alatt a kínaiaktól is megkövetelték a mandzsu hajviseletet, a vazallusi függésben levő koreaitól viszont nem.
- ⁴ Je és Mek: a koreaiak ősei. Je és Mek törzsi államok szövetsége a Jalu folyó középső folyásánál helyezkedett el Liaotung körzetében; az i. e. 4. századtól kezdve említik őket a kínai krónikák. Vezető rétegük közreműködött a koreai Kogurjo állam (i. e. 37– i. sz. 668) megeremtésében.
- ⁵ fehér: a koreaiak hagyományos viselete fehér színű, amely eredetileg a gyász színe Kelet-Ázsiában

Egy kosár krumplics

- ¹ madzsigi: kb. 500 m²
- ² Kidza: kínai menekült, aki a legenda szerint a Koreai-félszigeten i. e. 1122-ben államot alapított

Nagymama és a nagyorrú katonák

- ¹ szekssi: a szó csak véletlenül hasonlít az angol *sexy* szóra, koreai jelentése: menyecske, fiatalasszony
- ² nagyorrú: legfeltűnőbb testi jellemzőként a nyugati ember etnikai gúnyneve a Távol-Keleten

Életrajzok

Cshö Szohe (átírási változat: Ch'oe Sohae, eredeti neve: Cshö Hakszong, 1901–1932). Szegényparaszti családból származott, családja a nehéz körülmények miatt 1917-ben kivándorolt Mandzsúriába, ahol a leendő író napszámosként dolgozott. 1924-ben jelent meg első műve a *Csoszon mundan* (Koreai irodalom) című folyóiratban. 1925-ben a KAPF (*Koran Artist's Proletarian Federation* 'Proletárirók Koreai Szervezete', 1925–1935) egyik alapító tagja. Korai haláláig nehéz körülmények között élt. Elbeszéléseiben keserű élet-tapasztalatát önti művészi formába: a nyomor elől Mandzsúriába kivándorló parasztok életét, amely a kiábrándultság és kilátástalanság miatt gyakran torkollik anarchista lázadásba. Legismertebb novellái: *Sipszam von* (Tizenhárom von, 1923), *Hjangszu* (Honvág, 1931), *Thalcsulgi* (A szökevény vallomása, 1925), *Khünmuldzsin tvi* (Árvíz után, 1925), *Hongjom* (Vörös láng, 1926). Kötetünkben a *Kia-va szalljuk* (Éhség és gyilkosság, 1925) című elbeszélése szerepel. Legismertebb elbeszélései magyarul is megjelentek (*Árvíz után*, Európa, 1958).

Csong Jagjong (átírási változat: Chong Yagyong, írói neve: Da-szan 'Tea-hegy', 1762-1836): költő, író, filozófus, politikai gondolkodó, a *sil-hak* ('reális tudományok') reformirányzat egyik legkiemelkedőbb híve, aki az első koreai katolikusok közé tartozott. Csolla megyei nemesi család sarja. Csongdzso király (1776–1800) kedvelt titkára volt, majd titkos királyi inspektor, de a reformok iránt érdeklődő király halála után a konzervatív erők leszámoltak a reformátorokkal, s a nagy katolikusüldözés során a bátyját is kivégezték (1801), őt és társait száműzték 18 évre. 1808 után Kangdzsin (Csolla megye) közelében egy Da-szan nevű helységben élt, s ez a korszak írói működésének a csúcspontja. Visszatérése (1818) után is csak tudományos és irodalmi tevékenységgel foglalkozott. Leghíresebb művei: *Kjongszé jup'o* A jó kormányzás terve, *Mongmin simszo* A nép ellátásának kézikönyve; ebben egy agrárreformot ír le, *Hümhüm sinszo* Új könyv az ítélkezésről. Hátrahagyott művei több mint 500 kötetet tesznek ki, témakörük rendkívül szerteágazó: nyelvészet, zene, matematika, kínai klasszikusok értelmezése, közművek tervezése, a himlő elleni védekezés stb. Ő írta az első, 200 darabból álló koreai közmondásgyűjteményt, s a gyűjtött közmondásokat le is fordította kínai nyelvű versre (*Idam szokchan* Népi közmondások tára). Ezekon kívül számos olyan kínai nyelvű elbeszélést és verset is írt, amelyekben társadalombírálata fogalmazódik meg.

Hjon Dzsingon (átírási változat: Hyon Jingon, 1900–1943). A modern koreai novella egyik úttörője Kim Donginnel együtt. Tokióban, majd Sanghajban tanult, ezt követően egész életében újságíróként dolgozott. 1936 augusztusában, a berlini olimpia idején a japánok letartóztatták, mert a Tong-A Ilbo szerkesztőjeként egy fényképen kiretusálta a japán címert Szon Gicsong, a maratoni futás koreai etnikumú győztesének mezéről. 1920-ban publikálta első elbeszélését (*Hiszengdza* Áldozat) a *Kebjok* (Hajnal) című folyóiratban. Később a *Pekcso* (Fehér áradat, 1922) nevű írói csoportosulás tagja lett. A novellairodalom realista-naturalista ágának egyik nagy mestere, a nemiséggel kapcsolatos motívumok gyakoriak nála, ezen a téren sokat tanult Maupassanttól és Zolától, de alakjai és a helyzetek félreismerhetetlenül koreaiak. Húsz novelláját és hat regényét ismerjük. Főbb novellái: *Pincsho* (Szegény feleség, 1921), *Halmoni-üi csugüm* (A nagymama halála, 1923), *Unszu*

csoün nal, (Szerencsés nap, 1924), *Pul* (Tűz, 1924), *Bi szagam-gva robületho* (A nevelőnő és a szerelmeslevelek, 1925), *Sinmundzsi-va csholcshang* (Újság és börtön, 1929), *Szur-ül kvonhaniün szahö* (Szeszt kínáló társadalom, 1929), *Tharakca* (A megtévedt, 1929). Nevezetes novelláskötete: *Csoszon-üi olgul* (Korea arcai, 1926). Elbeszélései elsősorban a koreabeli koreai értelmiség problémáit boncolgatják, de *Szerencsés nap* című elbeszélésében már az alsóbb néprétegek sanyarú helyzete is figyelmének tárgya.

Hvang Szunvon (átírási változat: Hwang Sunwon, 1915–1995): dél-koreai prózaíró és költő. A tokiói Waseda Egyetem angol szakján végzett 1939-ben. Első két versét 1931-ben publikálta a *Tong-gvang* (Keleti Fény) című folyóiratban. Első alkotói korszakában főleg modernista verseket írt, versekötetei: *Mokka* (Pásztordal), *Koltongphum* (Régiség). Az 1940-ben publikált *Nüph* (Mocsár) című novelláskötete óta figyelme a próza felé fordult. Bár regényei is nagy sikert arattak, elsősorban novellistaként értékelik. *Mognomi mau-üi ke* (Mognomi falu kutyái, 1946) című novellája allegorikus: a túlélésért küzdő falusi kutyák sorsa mögött a koreai nép megpróbáltatásai sejlenek fel. Két elbeszélése iskolai szöveggyűjtemények állandó darabja: a *Szonagi* (Zápor, 1953) egy falusi kisfiú és egy szülői kislány között kialakuló barátság lélekanilag hiteles, lírai szépségű ábrázolása, a *Hak* (Darvak, 1953) cselekménye a koreai háború idején játszódik, s a politikai ellentéteken felülemelkedő humanizmus győzelmét sugallja. *Namu-dul pithar-é szoda* (Fák a meredek szélén, 1960) című regényének témája a koreai háború okozta leki sérülések, melyek a fiatal generáció életét elviselhetetlenül nehezé teszik. *Umdzsiginiün szong* (Vonuló vár, 1968–1972) című regényében egy sámánizmus-kutató, egy keresztény pap és egy ateista agrármérnök a hagyományos koreai élelforma és a modern, nyugati kultúra együttélésének lehetőségeire keresi a választ. Egyéb művei: *Khain-üi hujé* (Káin utódai, regény, 1953), *Ingandzsommok* (Emberi oltás, regény, 1957), *Irvol* (Nap és hold, regény, 1964), *Sindul-üi csuszavi* (Az Istenek kockajátéka, regény, 1982). Ő az idegen nyelven legtöbbször megjelentetett dél-koreai író. Magyarul: *Kagylóhéjak* (hús elbeszélés). Ráció Kiadó, Budapest, 2005.

Kim Dongin (1900–1951): a modern koreai novellairódalom egyik megteremtője és kiemelkedő alakja. Phenjanban született protestáns családban. Tokióban tanult, ott alapította 1919-ben az új stílusú irodalom legelső irodalmi társaságát és folyóiratát, melyek a *Cshang-dzso* (Alkotás, 1919–1921) nevet kapta, s ő lett ennek a csoportnak a legjelentékenyebb írója. Első elbeszélése e folyóirat első számában jelent meg (*Jakhan dza-üi szülphüim* A gyenge szomorúsága). A tiszta művészet, az alkotói szabadság elveit hirdette, elutasította a politikai propagandát mint művészetet, de sok művének társadalomkritikai mondanivalója nyilvánvaló. Stílusa kezdetben a romantika, később a naturalizmus jegyeit mutatja, Tolsztoj, Oscar Wilde és Maupassant hatott rá leginkább. A *Kamdza* (Krumpli, 1928) című elbeszélése szerzett számára hírnevet, s ez a mű azóta is a prózai antológiák állandó darabja. Egyéb fontosabb elbeszélései: *Pettaragi* (Búcsúdál, 1921), *Kvangjom szonatha* (Sonata apassionata, 1930), *Hvadzsung ranmu* (Féktelen tánc a virágok között, 1933), *Kim Jongsil-dzson* (Kim Jongsil története, 1939), *Kvanghvasza* (Őrült festő), *Pulgün szan* (Kopár hegy), *Mangugin-gi* (Egy hazáját veszített ember feljegyzései, 1946). Jelentős történelmi regényeket is írt: *Njoin* (Nő, 1930–1932), *Szujang tegun* (Szujang herceg, 1931), *Unhjon-gung-üi pom* (Tavas az Unhjong palotában, 1933), *Üldzsi Mundok*, 1946.

O Szangvon (átírási változat: O Sang-wôn, 1930–1985): dél-koreai író. A Szöul Egyetem francia szakán szerzett diplomát 1953-ban. 1953-ban egy vígjáték-pályázaton nyer díjat,

majd 1954-ben a Hanguk Ilbo napilap novellapályázatán tűnt fel kötetünkben is közölt *Juje* (Haladék) című elbeszéléssel, amely nagy drámai és kompozíciós erővel villantja fel az emberség és embertelenség ellentétét a koreai háború közepette. Egyéb elbeszélései: *Moban* (Lázadás), *Poszu* (Jutalom), *Phaphjon* (Szilánkok), *Kori* (Távolság), *Hvangszon cside* (Sárga övezet). Az 1960-as évektől kezdve keveset publikált.

Pak Csivon (átírási változat: Pak Chiwon, írói neve: Jon-am, 1737–1805): kínai nyelven (*paj hua*) alkotó író, költő, polihisztor, politikai gondolkodó. Apja korai halála miatt a nagyapja nevelte, aki nem járult hozzá, hogy unokája iskolai tanulmányokat végezzen mondván, hogy a fiú rossz csillagzat alatt született. Nagyapja halála után, 15 éves korában megnősült és elkezdhette tanulmányait felesége nagybátyjával, akit meglepett tanítványa gyors előmenetele. Három évi szívós munkával beérte, sőt túlszárnyalta a kortársait. Húsz éves korában már ismerték a nevét irodalmi körökben. Később csatlakozott a megújulást hirdető *sil-hak* (reális tudományok) reformmozgalomhoz, s ennek az eszméit hirdette szépirodalmi műveiben is. 1769-ben a politikai intrikák miatt egy évtizedre falura, Jonam (Fecske-szirt) környékére vonult vissza (Hvanghe megye). 1780-ban követi küldöttség tagjaként Kínába utazott, s a két hónapos út emlékeit és tapasztalatait örökíti meg a 26 kötetes *Jolha ilgi* (Zsöho-i napló; a cím Peking környéki helynévre utal, a császár ott töltötte a nyarat; teljes kiadása – a konzervatív körök ellenállása miatt – csak az 1880-as években vált lehetségessé). Ez a műve leveleket, esszéket, tanmeséket, elbeszéléseket és költeményeket tartalmaz. Utazását követően tartományi vezetői tisztségeket töltött be. Korai prózai műveit a *Pang-gjong-ak-ve-dzson* (A Panggjong-pavilon nem hivatalos története) tartalmazza. A két említett gyűjtemény tíz elbeszélése realista stílusával és helyenként maróan szatirikus hangvételével megújítja a koreai narratív prózát, közülük a legismertebbek: *Ho-szeng-dzson* (Ho meszer története), *Hodzsil* (A tigris intelme), *Jangban-dzson* (Egy jangban története), *Jedokszonszeng-dzson* (Jedok mester története), *Jol-njo-Ham-jang-Pak-ssi-dzson-bjon-szo* (Hűségese feleségek története).

Pak Vanszo (átírási változat: Pak / Park Wanso, 1931–): író, regényeket és elbeszéléseket ír. Karrierje csak harminckilenc éves korában kezdődött, amikor 1970-ben megnyerte a *Jo-szong-tong-a* folyóirat regénypályázatát *Na-mok* (A csupasz fa) című művével. 1981-ben megkapta a Ri Szang Irodalmi Díjat, majd 1990-ben Korea Irodalmi Díját. Két fő témája a nagyvárosi individualizmus káros hatásai és a patriarchális hagyományok fogságában vergődő egyén, különösen a nők, akik ezt a szorítást a koreai társadalomban kétszerezsen is érezhetik. Témája még a koreai háború és a háború utáni évek megpróbáltatásai. Regényei: *Omma-üi malttuk* (A mama karója, 1982), *Kühe kjoul-ün tattüthenné* (Az a nyár meleg volt, 1983), *Szoinniün jodza* (Az álló nő, 1985), *Mimang* (Illúzió, 1990), *Na-üi ariümdaun iut* (Az én gyönyörű szomszédom, 1991), *Adzsu oredven nongdam* (Nagyon régi vicc, 2000). Művei eddig angol, német, francia és japán nyelven jelentek meg.

Ri Hjoszok (átírási változat: Yi Hyosök, írói neve: Ka-szan, 1907–1942): prózaíró. A Keijő Császári Egyetemen egyetemen végzett 1930-ban, angol szakon (Szöul japán neve Keijő volt). Vidéken, majd 1934-től egészen a haláláig Phenjanban angoltanárként dolgozott. 1931-ben nősült meg, gyakran betegeskedő felesége 1940-ben elhunyt, az íróval két évvel később agyhártyagyulladás végzett. A *Csozson-dcsi-gvang* (Korea fénye) című folyóiratban 1928-ban publikált *Tosi-üi jurjong* (A város szelleme) című elbeszéléssel debütált. Írói működésének első szakaszában a proletárfiúk utitársaként tartották számon, s a városi

munkásság életével foglalkozott. 1933-ban a tiszta művészet elveit hirdető *Ku-in-hö* (Kilencek Társasága) tagja lett; ezt követően fordult el a várostól, s a vidék világát ábrázolta rendkívül lírai hangulatú, az ember és a természet egységét, az ösztönökben rejlő tisztaságot hirdető novelláiban és regényeiben. A koreai novella egyik legnagyobb mestere. Főbb elbeszélései: *Ton* (*Tvedzsi* címmel is előfordul: A disznó, 1933), *Memilkkot phil murjop* (Hajdinavirágzás idején, 1936), *Szan* (A hegy, 1936), *Punnjo* (Punnjo, 1936), *Cangmi pjong tülda* (A rózsza megbetegedett, 1938).

Ri Hocshol (átírási változat: Yi Ho-ch'ol, Lee Ho-cheol, 1932–): dél-koreai prózaíró. Mint észak-koreai állampolgár az északi hadseregben szolgált a koreai háború idején, fogságba esett, majd a háború után Délen maradt. A 60-as évektől kezdve aktív szerepet vállalt a Pak Csonghi diktatórikus rendszere elleni harcban, ezért több év börtönbüntetést kapott a 70-es években A legrangosabb irodalmi díjak birtokosa. 1956-ban tűnt fel a *Munhak-jészul* (Irodalom és Művészet) c. folyóiratban közölt novelláival. Főbb témái: a koreai háború pszichés terhe, a nemzet megosztottságából fakadó problémák, a diktatúrák természetének elemzése. Tucatnyi novelláskötete jelent meg. Főbb regényei: *Szosimin* (A kispolgár, 1964), *Szoul-ün manvonida* (Szöul tele van, 1966), *Kü kjoul-üi kin kjégok* (Annak a télnek a hosszú völgye, 1978). Önéletrajzi elemekben gazdag öt elbeszélését tartalmazó kötete (*Nam-njokh szaram, puk-njokh szaram, Déliek és északiak*, 2002). Művei angol, francia, német, spanyol, orosz, lengyel, kínai és japán nyelven jelentek meg.

Ri Cshongdzsun (átírási változat: Yi Chong-jun, 1939–): dél-koreai prózaíró, a legnevesebb dél-koreai irodalmi díjak birtokosa. Az úgynevezett „április 19-i nemzedék” legsikeresebb tagja (az elnevezés azt az írócsoportot jelöli, amelynek a tagjai diákként részt vettek a Li Szin Man (Syngman Rhee) elnök zsarnoki hatalmát megdöntő 1960. április 19-i felkelésben). Témája a nagyvárosi elidegenedés és a diktatúrák embertelensége, valamint a művészet szerepe az emberi életben. Eddig negyven kötetet publikált. Nevezetesebb művei: *Tangszindul-üi cshonguk* (Az önök paradicsoma, 1976), *Csananhan tosi* (A kegyetlen város, 1976), *Namdo szaram* (Déli emberek, 1978), *Cshum cshuniün szadzé* (A táncoló tiszteletes, 1979), *Pihva milgjo* (Tűzímádók, 1985), *Caju-üi mun* (A szabadság kapuja, 1989). *Szophjongdzé* (A nyugati stílus, 1993) című regénye a *phanszori* előadók életén keresztül keres választ a művészlét kérdéseire. A műből nagy sikerű film készült. Művei angol, francia, német, spanyol, orosz, japán, szerb és török nyelven jelentek meg.

Rim Dzse (átírási változat: Im Che, írói neve: Pek-ho 'Fehér tó', 1549–1587): a régi koreai irodalom kimagasló írója, költője. Előkelő család sarjaként a hivatalnoki vizsgák letételét követően a királyi udvar magas rangú tisztségviselője lett. Miután a Nyugat és Kelet nevű két udvari párt viszálykodásától megcsömörlött, a hegyek közé vonult vissza, ahol az írás és az italozás örömeinek hódolt. Mind kínai nyelvű (*venjen*), mind koreai nyelvű verseket írt, bár csak két koreai nyelvű *sidzsoverse* maradt fenn a *Cshong-gu-jong-on* (A kéklő dombok örök dalai című antológiában, 1727; a „kéklő dombok” Korea egyik költői neve). A kínai nyelvű elbeszélő irodalom klasszikusa: kínai vagy koreai környezetben játszódó szatirikus alaphangú allegorikus vagy megszemélyesített történeteket (*üi-in-ché-szo-szol*) írt, amelyekben az uralkodó körök önzését és klikkharcait leplezte le. A szereplők vadállat, madár, virág stb. képében jelennek meg.

Rju Mongin (átírási változat: Yu Mong-in, írói neve: O-u-dang, 1559–1623): Korának tudós hivatalnoka. Kvanghe-gun herceg (1575–1641, ur. 1608–1623) híve volt, ezért annak bukása után kivégezték. Kínai nyelvű (*venjen*) rövid elbeszéléseket írt a *pheszol* stílusában, amelynek az európai irodalomban leginkább az anekdota felel meg. Művei az *O-u-ja-dam* (Ou nem hivatalos történetei) című gyűjteményben jelentek meg)

Tartalom

5	Tangun államalapítása (Részlet a <i>Szamguk jusza</i> című krónikából)
6	Pak Hjokkosze (Részlet a <i>Szamguk jusza</i> című krónikából)
7	Szuro király, Karak megalapítója (Részlet a <i>Szamguk jusza</i> című krónikából)
10	Rjono, a férj és felesége, Szeo (Részlet a <i>Szamguk jusza</i> című krónikából)
11	Rju Mongin: Rim Dzse, a hívatlan vendég
12	Rju Mongin: Szerencsés találkozások
15	Egy tű megsiratása
17	Az asszony hét társának vitája
19	Rim Dzse: Bánatváros története
29	Unjong története
55	Pak Csivon: A tigris intelme
59	Pak Csivon: Egy jangban története
62	Pak Csivon: Ho mester története
68	Pak Csivon: Jédok mester története
71	Pak Csivon: Hűség és feleségek története
74	Csong Jagjong: Egy szolga elbocsátásáról
76	Kim Dongin: Egy kosár krumpli
81	Cshö Szohe: Éhség és gyilkosság
87	Hjon Dzsingon: A tűz
91	Hjon Dzsingon: A nevelőtanárnő és a szerelmeslevelek
95	Ri Hjoszok: Hajdinavirágzás idején
101	O Szangvon: Haladék
107	Hvang Szunvon: Darvak
110	Pak Vanszo: Nagymama és a nagyorrú katonák
115	Ri Hocshol: Egy hűvös este fülledtsége
121	Ri Cshongdzsun: Egy maszk álma
128	Osváth Gábor: A régi és modern elbeszélő irodalom Koreában (utószó)
149	Irodalom
151	Jegyzetek
158	Életrajzok

Kiadta a Terebess Kiadó Budapesten, 2006-ban

<http://www.terebess.hu>

A kötetet tervezte és a kiadásért felel Terebess Gábor

Szerkesztette: Steinert Ágota

Műszaki szerkesztő: Bozzay Kristóf

Készült a Kapitális Nyomda Kft. üzemében, Debrecenben

ISSN 1588-6123

ISBN 963 9147 70 2

TE 105